

**Посмъртни есета и фрагменти
1879-1924
GA 46**

Рудолф Щайнер

Не. Заглавие

1. „Теория на науката“ на Фихте
2. Развитието на Шилер
3. Теория на цветовете на Гьоте
4. Философското развитие на Кант
5. Върху критиката на чистия разум
6. Идеята за Фауст
7. Единствената възможна критика на атомистичните понятия
8. Идеята на Гьоте за органичния тип
9. Значението на мисленето на Гьоте за неговия възглед за природата
10. Безполезността на атомната концепция във физиологичните изследвания
11. Начинът на мислене на Гьоте във връзка с Кант, Фихте, Шелинг и Хегел
12. Знание, Истина и Свобода
13. Хармонично взаимодействие на хората
14. Върху естетиката
15. Дискусия върху лекция на Карл Юлиус Шрьоер по случай годишнината от смъртта на Гьоте
16. Разбирането на Гьоте
17. Разпознаваемост на света
18. Атомизъм и неговото опровержение
19. За комикса и връзката му с изкуството и живота
20. За най-висшата форма на знание
21. Начинът на мислене на Гьоте в теорията на цветовете
22. Кредо. Индивидът и Вселената
23. Върху приказката на Гьоте

Не. Заглавие

24. Г-жа Вике-Халберщет като Гретхен!
25. Вита
26. Изповядване на вяра в емпиричния идеализъм
27. Автобиография
28. Относно когнитивния процес
29. За Вилхелм Вайганд: Фридрих Ницше
30. Общо обезкуражаване в областта на философията
31. Върху Ницше
32. Относно Ойген Крецер. Фридрих Ницше
33. Таблица с фигуративна символика в приказката на Гьоте
34. За Гьоте и спора между учените от 1830 г.
35. За срещата с побъркания Ницше
36. Връзката на Гьоте с естествените науки
37. Светогледът на Гьоте в историята на мисълта
38. Относно разбирането
39. Обновяване на светогледа
40. Познание за природата и познание за ума
41. Има много етапи за разбиране на висшите истини
42. Настоящата политическа ситуация и целите на социалдемократията
43. Съзнание – Живот – Форма
44. Нека Божественото живее в твоята душа
45. Първото, второто и третото синовство на Бога
46. Екзегеза по осветения път от Мейбъл Колинс
47. Човекът като микрокосмос във връзка с макрокосмоса
48. Легендата за храма
49. Пътят на знанието
50. Скица на човешкия и животинския организъм

Не. Заглавие

51. Върху планетарното развитие
52. Сън, халюцинации, сомнамбулизъм и виждащо съзнание I
53. Сън, халюцинации, сомнамбулизъм и виждащо съзнание II
54. Относно етерното тяло
55. Върху „Гласът на тишината“
56. За самозаблудата
57. Върху човешкото познание
58. Божеството се разкрива като Цялата Душа и Цялата Живот
59. Имената на дните от седмицата и еволюцията на човека
60. Развитието на Земята
61. Знакът и еволюцията на Трите Логоса в човечеството
62. Документ от Бар, Елзас I: Автобиографичен очерк
63. Документ от Бар, Елзас II
64. Документ от Бар, Елзас III
65. Върху усвояването на хранителни вещества
66. Уточнение
67. Върху разбирането на нещата в пространството
68. Смъртта превръща преживяването на живота в истинско достойние на душата
69. Автобиографичен фрагмент I
70. Върху духовно-научните изследвания
71. Шелинг, Фихте, Хегел
72. Етерното тяло
73. Ясновидство, разум и наука
74. Предварителни проучвания за „Върху човешката загадка“
75. Значението на материализма
76. Върху стремежа на духовната наука
77. Нечовешка реалност и истински мистицизъм

Не. Заглавие

78. Изследване на душата
79. Неадекватността на естественонаучните концепции за социологията
80. Въображение, памет, сън
81. Интуиция и правен живот
82. Ум и материя
83. Доказателства за безсмъртието на душата
84. Свободна воля и безсмъртие
85. Самият живот създава човешката мистерия
86. Антропософията като духовна наука
87. Марк 1-5
88. Върху осъзнаването на Мистерията на Голгота
89. Познание за тялото и познание за духа
90. Върху усещането и възприятието
91. Духовна наука и сетивно възприятие
92. Върху процеса на възприемане на цветовете
93. За духовното в човека
94. Материализмът и ефирният Христос
95. Нов облик трябва да израсне ярко от нова духовност
96. За тялото и душата
97. Относно настоящата икономическа ситуация
98. Импулси от Изток и Запад
99. Яхве и Христос
100. За духовното развитие
101. Концептуален и волев организъм
102. Процес на усещания, въображение и чувстване
103. Основите на моралния, социалния и религиозния опит
104. Свръхестествено знание, наука и религия

Не. Заглавие

105. Човекът като свръхсетивно същество
106. За Световната война и Меморандума от юли 1917 г.
107. Коледа 1918 г.
108. Социалният въпрос
109. Проект на Устав за преподаване във Валдорфското училище
110. Върху критиката на професор фон Хек към тройния социален ред
111. Чернова на есето „Международна икономика и тристранен социален организъм“
112. Относно интереса към духовната наука
113. Върху природата на някои основни научни понятия
114. Компания, която ще бъде основана
115. Автобиографичен фрагмент II
116. Същността на антропософията
117. Антропософия и наука I
118. Антропософия и наука II
119. Относно Франц Хартман
120. Ото Уилман: Науката за лицето на католическата истина
121. За егото в космическия световен ред
122. Ясновидство, магия и посвещение
123. Фундаменталният конфликт между светогледите на Запада и Ориента
124. За човека между физическия и духовния свят
125. Върху художественото представяне като визуализация на духовното
126. Кога се запомнят сънищата?
127. Върху еволюцията на духовното ядро на битието
128. Представяне на нашето ръководство
129. Медицински въпроси и отговори за тройния организъм и сърцето
130. Естествени процеси и лечения
131. За същността на природата

№.	Заглавие
132.	Човешкият и животинският свят
133.	Густав Теодор Фехнер
134.	Гений
135.	Върху наблюдаващото съзнание
136.	Управляеми и гъвкави идеи
137.	Въображение, чувство и желание
138.	Концепция за духовното
139.	Мисли, памет и въображение
140.	За антропософията
141.	История от детството
142.	До Йохана фон Кайзерлинк: „Гралбург“
143.	Развитие на съзерцателното съзнание

Нота

Тестовите са преведени „вярно с оригинала“ . Там където се казва че текст липсва , същият липсва и в оригинала . Това е наличният текстови „ фрагмент“.

Въведение.

Аз.

Когато съзнанието на човек се пробуди, той се оказва пренесен в свят, чиито обекти са му дадени чрез възприятие. Как и по какъв начин ще видим в по-късно изследване. Но човешкият ум не спира до дадеността; той отива по-далеч и иска да разбере и схване даденото. Той се стреми към знание. Така че тук имаме работа с две неща: с даденост, която е първото; но не се задоволява с това, човек все още се нуждае от второ, знание. Това е нещо търсено, нещо, към което се стреми. Но човек не бива да мисли, че търсеното нещо е някак познато, защото иначе не би го търсил, а е нещо напълно непознато, нещо, което трябва да се придобие, което никога не е притежавал. Този стремеж на човешкия дух характеризира неговата природа. Удовлетворението, което човек търси, зависи от постигането на този стремеж. Отворете световната и културната история на всяка страница и ще намерите този стремеж към определена цел на всяка страница. Нещата се възприемат и човек се стреми да разгадае тяхната природа, човек се стреми да разпознае „това, което държи света заедно в основата му“. Погледнете древните индийци. Светът им беше даден, но те не можеха да се спрат на това; те търсеха друг, такъв, който не им беше даден пряко, а косвено чрез дадеността. Те стигнаха до Брахма и всичко, което е свързано с него. Виждаме тогава, че характерът на стремежа на човешкия дух се състои в това да отиде отвъд дадените обекти и да проумее тяхната природа.

II.

Сега знанието трябва да бъде истинско знание, т.е. знанието и познанието трябва да носят характер на валидност, или с други думи: знанието трябва да убеждава. Въпросът сега е: как може знанието да убеди, как могат познанията да имат валидност? Този въпрос не се обсъжда в отделните науки, защото те се занимават със знанието, доколкото то е познание за обектите, без да изследват основите на самото познание. Тъй като никоя от отделните науки не може да докаже последното чрез свои средства, трябва да има отделна наука за това, наука, в която се разглеждат причините за убеждението. Можем да наречем такова учение наука за самото познание или теория на науката. Първият въпрос е дали е необходима такава наука. Различни факти показват, че е необходима. От една страна, откакто човекът е започнал да мисли, тази нужда се е усещала. Фактът, че тази нужда винаги е съществувала, би бил достатъчен, за да стане ясно, първо, че такава нужда не е

престорена или изкуствена, а след това обаче и че тя изисква задоволяване. Втори факт е, че наистина е имало хора, които са се съмнявали във възможността за каквото и да е знание. Сега, първо, трябва да решим дали е възможна една наука за науката, дали гореспоменатата нужда може да бъде удовлетворена. Но тази възможност е необходим постулат на човешкия разум. Ако се отрече възможността за теория на науката, не може да се направи нищо друго, освен да се приеме напълно скептичната гледна точка, посочена по-горе. Нещо трябва да е сигурно, защото нещо е дадено, и става въпрос само за идентифициране на това, което е действително сигурно. Защото, ако приемем обратното и кажем, че нищо не е сигурно, тогава, ако твърдението трябва да бъде универсално валидно, то по самата си природа трябва да е приложимо към себе си, т.е. не е самото то сигурно. По този начин то се самоотменя, но само доколкото е валидно самото то; следователно е пълно противоречие и не можем да направим нищо с него. Следователно трябва да признаем както възможността, така и необходимостта от философия на науката като постулат на разума. Това установява задачата на познанието като цяло и едновременно с това задачата на философията на науката.

III.

Знанието има особеността първо да възникне и да се развие. Това поражда различни трудности, особено когато вземем предвид, че знанията на различните хора в различните времена са различни и когато освен това вземем предвид, че световната история ни дава много различни възгледи за хората в различните епохи, които по време на появата си винаги твърдят, че са валидни. Какво да правим сега? Трябва ли да считаме настоящите си възгледи за единствените правилни, а всички по-ранни - за грешни? Или трябва да се отчайваме напълно от валидността на нашите възгледи? Би било невъзможно да приемем нито един от тях; нито един от тях никога не може да издържи проверката на разума. Последното вече беше разгледано по-горе, първото оставя въпроса отворен: да, ако всички предишни възгледи са били грешни, защо нашите трябва да са правилните? Изглежда няма друг изход, освен да приемем, че всички тези възгледи са валидни. Но тогава вие сте признали едновременно, че всичко е правилно, няма грешка. Сега съмнителният характер на това предположение е поразително очевиден. Остава само една хипотеза, която може да се формулира по следния начин: има нещо вярно и валидно във всички тези възгледи, тоест истината може да бъде модифицирана. Засега това е представено само като хипотеза и от него не се правят никакви заключения.

IV.

Нито възгледите на отделния човек, нито тези на цели кръгове, когато се появяват един след друг, стоят извън контекста; те се развиват един от друг и са обусловени един от друг. Това може да се наблюдава винаги и навсякъде. Индивидуалните начини на гледане на нещата образуват нива, като всяко следващо израства от

предишното. Тази тясна връзка между начините на гледане на нещата ни позволява да предположим, че всички те може да имат нещо общо, което само се променя с течение на времето. Възможно е ядрото да е непроменливо, но да приема различни форми, които се определят от по-тясната или по-широката перспектива на всеки отделен човек или цели народи, така че това, което се променя, е валидно за по-ранна перспектива, но не и за по-късна. Всъщност опитът показва, че нашето предположение е напълно валидно. Това е едната страна на връзката между възгледите на различните времена, хора и цели народи. Сега преминаваме към представянето на втора.

В.

Едно възгледно мнение е валидно само дотолкова, доколкото се отнася до даден човек, т.е. дотолкова, доколкото е формирано от това лице. Личността вече е нещо много специфично, което не може да бъде друго и чиято специфичност се състои именно във факта, че формира своите възгледи по определен начин. Тя не може да ги формира по този начин днес, по онова утре, не по този начин с тази група възприятия и по онова с онази, а трябва да ги формира по начин, който е свойствен за нея, и по този начин те придобиват много специфичен характер; те са именно възгледи за лицето и са подчинени на неговите закони за формиране. Това, в което се превръщат чрез тези закони, са като възгледи и не могат да бъдат нищо друго. Тези закони за формиране по този начин им отпечатват печата, те първо ги правят това, което са, и в това отношение те са и трябва да бъдат свързани. Те са свързани, защото са възникнали по един и същ начин. Задачата на науката за науката е да изследва този път, по който са възникнали и все още възникват всички възгледи. Следователно от самото начало е ясно, че науката за науката ще трябва да вземе за отправна точка лицето. Но ние искаме да хвърлим светлина върху въпроса от друга страна, за да получим представа за източника на науката за науката.

VI.

Опитът не може да бъде източникът. В края на краищата, опитът не може да определи за нас каква сила на убеждаване има той за нас. Всички средства, които отделните науки прилагат, не са достатъчни, за да обяснят и най-малкото нещо в теорията на науката. Тя трябва да докаже валидността на отделните науки, но човек не бива да използва това, в което се съмнява, за да избегне съмнението. Следователно теорията на познанието трябва да има съществено различен източник от всички останали науки. Ако искаме да стигнем до дъното на този източник, трябва да се запитаме какво всъщност е необходимо, за да стигнем до осъзнаване. Това включва: 1. Очевидно обект, който трябва да бъде разпознат; обаче, както вече видяхме, не можем да започнем от това. 2. Самият акт на разпознаване. Но тъй като целта е да се изследват основите на валидността на истините, не можем да започнем от акта на разпознаване и затова остава:

3. само познаващият. В това отношение трябва да търсим основите на знанието, доколкото те трябва да се считат за сигурни. Източникът на сигурността, а следователно и на науката, е познаващият човек.

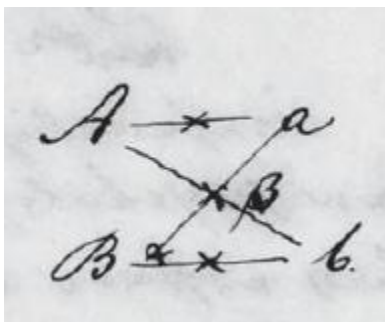
Тези думи характеризират възприетата тук гледна точка. Ние не смятаме за наша задача да се занимаваме с позитивни истини в смисъла, в който отделните науки го правят, а да покажем как такива истини са възможни, как могат да възникнат и какво значение имат.

Повечето философски системи имат фундаменталния недостатък, че се опитват да извлекат истини, преди дори да са изследвали как самата истина възниква, точно както се опитват да определят какво е добро или красиво, преди да са поставили въпроса как е едно добро или красиво нещо. Теорията на познанието не се занимава с „какво“ на знанието; тя се занимава само с „как“ на знанието. Всички отделни науки, с изключение на теорията на познанието, имат особеността, че могат да възникнат само когато познаващият сякаш излиза от себе си, когато сякаш изчезва пред лицето на обектите; за теорията на познанието, от друга страна, е характерно, че познаващият не излиза от себе си. Виждаме тогава, че в многообразието от възгледи собственият Аз на познаващата личност образува спокоен полюс, от който трябва да започнем.

1. Глава.

VII. Учението за Личността или „Аз-а“ —

Нашият стремеж трябва първо да е насочен към разбирането на същността на това Аз. Човек казва за себе си: Мисля, разбирам, гледам, чувствам, искам и т.н.; във всичко това той се отнася до определена точка, която нарича свой „Аз“. Това его е винаги едно и също, независимо колко често се утвърждава: Мисля, действам и т.н. Не можем дори да предположим, че в егото се случва раздвоение, ако егото иска да остане его. Ако предположим, че мислещият Аз е различен от този, който иска, тогава трябва да си представим въпроса по следния начин: Нека първото мислецо Аз е А, неговото действие е а, второто желаещо Аз е 2, неговото действие е б. Ако б трябва да има някакво значение за А, тогава то трябва да е нещо и за А, т.е. трябва да бъде включено в законите за формиране на А, например по начина £; и ако а трябва да бъде нещо за Б, тогава то трябва да влезе в законите за формиране на А, например по начина а. Сега можем да визуализираме целия процес, използвайки следната схема.

Виждаме това за едното егокоето е различно от Б, действията на Б са значими само ако се превърнат в негови собствени действия. Ако наречем егото, което е предмет на тази дискусия, чисто его, стигаме до твърдението: Чистото его е уникална същност. Това его трябва да се различава от емпиричното его, което ще обсъдим по-късно. Тук се има предвид качествената и числена идентичност на Аз-а със себе си, отделно от всички времеви условия, което, разбира се, тук е

изключено. Би било двойственост на Аз-а, например, ако аз трябваше да направя историята на древния свят според напълно различни закони от тези на средновековието и новото време. Това не може да бъде, но всичко трябва да бъде свързано с обща точка, с единен Аз. В цялото разнообразие от възгледи, познания и т.н., Аз-ът е онази фокусна точка, която е невъзможно да се схване, тъй като винаги се изплъзва назад, когато искаме да се съсредоточим върху нея.

VIII.

Азът, който имам предвид тук, е съществено различен от емпиричния или психологическия Аз. Последният вече предполага първия. Психологическият Аз възниква от факта, че свързвам всичките си идеи с общ център, в който те се пресичат. Тази свързаност на идеите с общ център е психологическият Аз. Но свързаността се предшества от акта на свързване и не може да се осъществи без него. Следователно този психологически Аз вече не е първоначалният чист Аз, а Аз, който е възникнал чрез размисъл, чрез дейността на чистия Аз. Чистият Аз не е нито това, нито онова в най-строгия смисъл на думата. Цялата му осезаема същност е дадена от неговата дейност; не можем да знаем какво е то, а само какво прави. Когато Фихте казва, че чистата същност на Аза е полагането на себе си, това е много произволно твърдение, защото Азът не само полага себе си, но и полага нещо друго, както самият Фихте би трябвало да признае. Но във всички случаи той винаги е активен; следователно цялата му същност се състои в неговата дейност, която може да се изрази в твърдението: Азът е активен. Всичко, което не е активно като егото, не би било его. Че човек не може да знае повече за егото от това, може да се види от следното. Това, което посочихме по-горе, сега можем да изразим ясно. Ако егото иска да знае, то трябва да включи обект в дейността си по познание; в горното сега се изисква то да включи себе си като този обект. За да се разпознае, то трябва да се издигне на по-високо ниво, но за да се разпознае, би трябвало да се спусне на едно ниво, което очевидно е невъзможно. Нищо обаче не е по-подходящо за достигане до същината на най-важното от горното наблюдение. То показва с пълна яснота, че азът не е нищо друго освен това, което прави от себе си. Тъй като видяхме, че егото не е нещо, което може да бъде преживяно или разпознато, то може да бъде само това, което прави от себе си. Без да се превърне в нещо, егото е нищо; то е все едно

несъществуващо. Грешка на някои философски системи е, че не са изяснили правилно тази същност на егото. По-скоро те са представили егото като нещо различно от егото и освен това приемат, че егото е нещо различно от това, което прави от себе си; каквото и да е това друго, то не е егото. Ако егото трябва да бъде волево, тогава то трябва да направи себе си волево и така да е с цялата си дейност. Неговото „какво“ е негов собствен продукт. Може образно да се каже, че егото си придава характер. Фихте се доближи много до казаното, но смяташе, че може и трябва да определи едно много специфично „какво“, специфична същност на егото, което не е нито необходимо, нито възможно. Вместо това, както е направено тук, може напълно да се откаже от това „какво“, само трябва да се заяви, че такова „какво“ на егото трябва да бъде произведено от самото егото.

За да илюстрираме мисълта на Фихте, можем да изберем следното илюстративно представяне: Некабъде Азът, това е активно и се постулира, това е Какво, а действието е представено отсъщността на трябва да се състои именно в постулирането на Нашият ход на мисли може да бъде изобразен по следния начин: Егото е представено от, той е активен в режимите,.... и по този начин винаги придобива много специфичен характер,....; което дава общия характер А. Сега твърдим, че акои също,,и т.н. наистина трябва да имат значение за егото, тогава самото егото трябва да се превърне в,,и т.н., съответно А, без да се решава какво,,и др.,е.

IX.

Много лесно е да се объркаме тук, ако не правим стриктно разграничение между философско размисъл и обикновено размисъл. Философът се стреми само да осъзнае какво правят и той, и нефилософът, точно както натуралистът иска да обясни само какво възприемат той и ненатуралистът. Философът не прави нещо различно от нефилософа, а е наясно само с това, което правят и двамата, докато вторият не е. Но има една много важна разлика между натуралиста и философа. Докато първият може да овладее обектите си само косвено, а именно, както ще осъзнаем напълно по-късно, като ги включи в дейността си, философът е в позиция да твърди това, което самият той прави, и тъй като неговите познания не са нищо друго освен тези, създадени от егото, което ги създава и едва сега осъзнава, че ги създава, той може да твърди, че това, което казва, трябва да е така, защото той е този, който го прави такова, докато натуралистът може само да каже, че това, което твърди, му се струва такова, е включено в дейността му. Ето защо философът може да бъде едновременно критичен и догматичен. Критическата процедура е тази, която определя как нещо може да бъде разпознато. Догматичната процедура е тази, която сама по себе си прави твърдения. Веднага щом разберем това, научната теория като критика веднага ни се струва невъзможна. Защото, за да кажем как е възможно познанието, човек сам трябва да направи догматични твърдения. Тези догматични твърдения не трябва да предшестват изследването, но изследването е невъзможно без тях. Точно както

догматичната философия се проваля, защото твърди нещо, което не трябва да се твърди, защото е може би невъзможно да се твърдят такива неща, критичната философия се проваля, защото самата тя трябва да бъде догматична. Следователно, чисто критичната философия е също толкова невъзможна, колкото и чисто догматичната.

Х.

Ако тогава философията не може да бъде нито критична, нито догматична, остава само едно възможно нещо, ако човек не иска да се върне към скептицизма, който вече беше показан по-горе като напълно абсурден: философия, която е едновременно критична и догматична и следователно...

с философията на науката; нека разгледаме как е възможно това. Твърдейки, че Аз-ът не е нищо друго освен това, което прави от себе си, философията на науката е догматична, т.е. всъщност Аз-ът е догматичен; твърдейки, че е само това и не може да бъде нищо друго освен това, което прави от себе си, тя е критична. Като схваща един принцип и го превръща в това, което може да бъде, тя е едновременно критична и догматична; това е единственият възможен среден път. Истинската философия е следователно доктрината на науката, т.е. критична догматична философия.

II. Глава.

XI. Доктрина за „Не-аз“. —

Дотук видяхме, че всичко, което искаме да считаме за принадлежащо на Аза, трябва да бъде определено като негова дейност. Но дейността като такава е съвсем празна и без съдържание; тя първо трябва да приеме определено нещо в себе си. Чистият характер на Аза би бил този на дейност, но това се проявява едва в отделните дейности. Обаче, действие, което не прави нищо, би било „чист акт“, „проста способност“, „мъртва сила“, действие извън действието, бездействие. Този упрек по никакъв начин не се отнася за дейността на Аза, която се проявява в емпиричните дейности. Но веднага щом дейността на Аза излезе наяве, в нея сякаш навлиза чужд елемент, напълно чужд и противоположен на Аза. Въпросът сега е: как може такъв чужд елемент да навлезе в Аза? Това изглежда напълно неразбираемо и напълно противоречи на горните ни дискусии. Защото, когато навлезе нещо чуждо, Азът вече не е това, което е чрез себе си, а чрез нещо друго. Нека сега разгледаме тази връзка в случая на въображението в по-тесен смисъл. Всеки акт на въображение включва две неща: познаващ субект и обект, който трябва да бъде познат. Първото е активното, второто - страдащото. Чрез представящия, другият е представен. Това, че даден обект е представен, е работа на субекта, а това, че даден обект е представен, е работа на обекта. Ако аз съм представящият и представям роза, тогава представянето на розата е моят продукт, а представянето на розата, от друга страна, е продукт на розата.

Нека вземем друг пример. Когато казвам „Чувствам“, аз съм активен, но трябва да чувствам нещо конкретно, трябва да имам обект на моето чувство. Този обект никога не може да ми бъде даден от самия „аз“. Въпросът възниква отново и отново: Как може нещо напълно чуждо да навлезе в дейността на егото.

Тук само егото може да реши как да поправи ситуацията и веднага става ясно, че е невъзможно чужд елемент да влезе в егото без намесата на егото. Следователно той трябва да влезе чрез егото, трябва да бъде трансформиран от егото в собствената си същност, за да може егото да остане това, което се прави. Това се случва в определянето. В акта на определяне тези два напълно противоположни елемента се обединяват. Тук трябва да се направи точно разграничение: 1. актът на определяне, 2. определящите елементи. Винаги има два определящи елемента: „Аз“ и „не-Аз“. Азът винаги е активният елемент. Тук трябва да разграничим, преди всичко, две неща. Това вероятно е най-добре да се изясни с помощта на диаграма.

Нека приемем, че определящото нещо е Азът, като активно определящо нещо. Нека външният обект е А; следователно А е не-его, то е възникнало чрез определяне и чрез определяне от егото, тъй като е възникнало чрез дейността на егото, и в своята цялост като А, тоест, то е възникнало чрез определяне от нещо различно от егото и отделно от егото, тъй като е станало А чрез дейността на егото. Нека наречем първия вид определяне активно, а втория страдание, за да имаме думи за тях. Всъщност, двата вида определяне са съществено различни и не трябва да се бъркат един с друг. По-горе говорихме за друг начин, чрез който егото трябва да се самоопредели, и това все още изисква обсъждане.

2. Развитието на Шилер

Липсват глави I-VIII

IX.

Това ясно показва какво е привличало поета и преди всичко го е занимавало. Когато се е заел с разбойниците си през 1777 г., е възможно следните фактори да са му повлияли. 1. Едно дегенеративно време - идеята за нещо по-добро, за свобода и естествен морал, е дала на произведението съдържанието му. 2. Страданието му, което е трябвало да понесе от обществото, е дало на произведението характера на енергичното. 3. Четенето му го е накарало да придаде на всичко известен титанизъм. Защото именно произведенията от периода „Буря и натиск“ се характеризират с тази последна черта, с този титанизъм, който се проявява в проклетия и ругатни. 4. Накрая, нещо друго е повлияло на характера на ранните му произведения. Това са неговите медицински изследвания. Въпреки че е сигурно, че Шилер никога не е постигнал нищо в правото, ако тези твърдения се разпрострат и върху медицинските му изследвания, тогава Шилер е много онеправдан; той дори е учил медицина много усърдно. Всъщност, веднъж той е взел твърдо решение да не учи нищо друго освен медицина в продължение на две години и напълно да се откаже от поезията през това време.

Дори и да не знаехме това, стремежът на Шилер към медицината е очевиден в есето му, което той защитава след освобождаването си от Карлсшуле през 1780 г.: „За връзката на животинската природа на човека с неговата духовна природа“. Това есе вече е написано от Шилер година по-рано под заглавие „Философия на физиологията“, но е оценено неблагоприятно от един от неговите началници по това време; в крайна сметка обаче същият началник е принуден да признае, че „между другото, пламенното изпълнение на един напълно нов план дава безпогрешни доказателства за добрите и поразителни душевни сили на автора, а всевъзбуждащият му дух обещава истински предприемчив [полезен] учен след приключилите младежки ферментации“. Херцогът смятал, че за да постигне последната изразена цел, би било добре Шилер да остане в Карлсшуле още една година.

След тази малко по-дълга екскурзия,

[прекъсва се, липсва част от ръкописа]

Буря вие имената на отхвърлените.

Трескаво желание да се изобрази точно това, което чувството за красота се стреми да скрие от погледа. Но още по-поразително е несъвършеното владение на изрази; почти навсякъде, където поетът [се опитва] да представи мисълта чувствено на омото, той изпада в помпозност; чувствеността му е обърквана от мрачно мислене, мисълта му - от медицински понятия.

Общозвестен факт е, че разрушителният порив, дискомфортът в поетическото чувство, се появява много преди съгласието със света. И затова нашият млад поет винаги търси първо разрушението.

В един от най-ранните му поетични опити, все още от 1775 г., се казва:

Едва се измъкваме от ковчега си

В тази голяма широка лудница

Посрещаме слънцето с вой,

Чувстваме цялата мъка, която ни предстои.

Първото му отпечатано стихотворение датира от 1776 г. То е красиво представяне на красиви мисли, но къде ни водят те? Водят ни към онзи момент, когато вече няма време, когато вече няма нищо.

През 1777 г. Шилер имитира любимия си Шубарт, който се е скарал със завоевателите във „Вечният еврей“, и също така ги е омаловажил, от което Шубарт е не малко възхитен.

Адът имаше своята триумфална песен, а Шилер успяваше да влага проклетия и ужасни думи в устата на дяволите, в което беше толкова силен. Деспотичните монарси също бяха справедливо омаловажавани.

Но скоро нещо друго ще последва този разрушителен импулс; в края на краищата, великият поетичен гений никога не се разкрива в простото изкуство на разрушението. Следва поезията на любовта. Не на индивидуалната любов към който и да е човек, а на философски принцип, който той нарича любов. Принцип, който държи вселената заедно, световите със световите, надеждата с отчаянието, добродетелта и порока.

С криле на любовта, бъдещето се втурва

в обятията на миналото,

Дълго търси бягащия Сатурн

Неговата невеста - вечността.

В есето си „За наивната и сантименталната поезия“ той се стреми да се просветли теоретично чрез теоретичното изложение. Идеята, изразена в него, е следната.

Поетът или изобразява природата непосредствено около себе си, в който случай е наивен поет, или изобразява противоположността между природа и идея, в който случай е сантиментален поет. Ако се интересува повече от природата, тогава е сатирик, и или е патетично наточарена сатира, когато е критичен, когато е сериозен; или, ако е весел, повече в сферата на разбирането, отколкото на волята, тогава е шеговит сатирик. Ако поетът се интересува повече от идеала, поезията му е елегична. Ако скърби за идеала, той е елегичен в правилния смисъл на думата; ако се радва на

идеала, той е идиличен поет. Това е предшествано от философско размишление върху наива.

Това, което се изисква от наивния човек, е природата да триумфира над изкуството, независимо дали това се случва против знанието и волята на човека или с неговото пълно осъзнаване. В първия случай това е наивната природа на изненадата и забавлението; във втория случай това е наивната природа на отношението и докосванията.

В есе „За моралната полезност на естетическите обичаи“ той се опитва да се извини за по-ранната, твърде силно изразена идея срещу естетическите обичаи, „в които вкусът, ако не е от истинския морал, е все пак полезен за законността на нашето поведение“ - и те са [необходимите] за консолидиране на социалните класи.

В своя трактат за възвишеното той предлага как човек трябва да се държи в чувствения свят, без да се налага да влиза в конфликт с морала си.

XXVIII.

В началото на тази епоха Шилер също е бил насочен към изучаването на античността. Всъщност, в по-ранните си години той дори е искал да научи гръцки, за да може да се наслади на изкуството на този примитивен народ в основата му, но Кьорнер го е разубедил от това. Плодовете на този труд са преводи – а именно от втората и четвъртата книга на „Енеида“ [и] „Ифигения в Авлида“.

Но именно през това време художникът създава произведения, които придават поетична форма на мислите, изразени в неговите естетически писания.

През 1793 г. Шилер заминава за родината си, където прекарва няколко месеца.

Той се среща с Кота и се съгласи с него относно списанието „Die Horen“ – именно „Horen“ предостави възможност за железния съюз с Гьоте. Хумболт също се беше сприятелил с Шилер и именно поради тази причина се беше преместил със съпругата си в Йена.

Това, което Шилер е търсил в своите естетически изследвания, той е намерил в тях, а именно къде се намира мостът между света на идеите и реалността, в поезията. И към това той е решил да се върне.

Връзката му с Гьоте също допринася за това и още през 1795 г. Шилер пише на Гьоте: „Поетът е единственото истинско човешко същество, а най-добрият философ е само карикатура в сравнение с него“. Той вижда Вилхелм Майстер да се издига пред очите му и последва решително завръщане към поезията. Когато започва „Валенщайн“ през 1796 г., публикуването на „Хорен“ се превръща в бремене за него и той се отказва от него през 1797 г. Но той вече е бил загрижен за публикуването на „Музеналманах“ през 1795 г. и се е свързал с най-важните поети за тази цел. Шилер поема отговорността за пет тома от него, но когато завършва „Валенщайн“ през 1799 г., той също се отказва от това, виждайки го като нищо повече от разрушителна странична дейност. „Ксен“ от двамата поети се появява в „Музеналманах“, заедно с баладите на Шилер, които изненадват света през 1797 г. През 1799 г. Шилер се премества във

Ваймар, за да бъде по-близо до Гьоте и театъра. През 1802 г., по инициатива на херцога, той е облагороден от императора.

Нека разгледаме по-кратките стихотворения на Шилер от последния период.

Те са открити с „Reich der Schatten“ („Империята на сенките“). Това бележи началото на голяма поредица от стихотворения, наречени философски поеми. Неговите философски изследвания също са изложени в тези стихотворения.

Но той също така изложи историческите си изследвания в поредица от стихотворения, наречени културно-исторически.

Последните включват например разходката. Тук поетът умело успява да скрие факта, че започва от идея. И наистина виждаме пред себе си цяла поредица от великолепни пейзажни картини. В същото време обаче сме се скитали и по пътя на човечеството, първоначално в единен съюз с природата, след това деградирало от фалшива култура и чрез революция то възстановява правата си.

Тук принадлежи „Поема за четирите човешки епохи“, а оттам, съвсем добре, няколко други по-кратки поеми на Шилер. Третата епоха ни отвежда до изкуствено образуваната Елада, която е и тема на гръцките богове. По подобен начин само рицарите на Свети Йоан следват Елевзинските мистерии.

3. Теория на цветовете на Гьоте

[липсва начало] цветните ресни. Тези, които вярват, че Гьоте не е разбрал или обмислил това възражение, трябва да вземат предвид казаното от него в „История на теорията на цветовете“, признанието на автора, том Хемпел... стр. 416 и сл., и ще се излекуват от грешката си. Гьоте го е обмислил много внимателно, но го е намерил за недостатъчно. Ако след излизане от призмата, разминаването на светлинните лъчи е причина за появата на цвета, тогава само паралелното им протичане може да бъде причината за тяхното обединяване в бяло преди навлизането им. Сега да се постави въпросът дали това разминаване не е налице в по-разширен източник на светлина по същия начин, както и в по-малко разширен. Каква би трябвало да е причината за

смесването на различно оцветени светлинни лъчи, ако единственото условие за тяхното възникване, разминаването, се запазва? Няма друг начин: ако разминаването беше причина за появата на цвета, то не би могло да изчезне, дори ако разминаването не е елиминирано. Няма съмнение, че за онези, които са в капана на Нютоновата доктрина, за онези, които не са в състояние да видят, че възгледите на Гюте за теорията на цветовете имат съвсем други приложения освен тълкуването на този експеримент, същите винаги ще представляват сериозно възражение. Причините, които се изтъкват срещу Гюте тук, все още са най-правдоподобните. Между другото, трябва да се отбележи, че Нютон, който е мислил за цветовете като за материал, а за тяхното комбиниране в бяло като за химическо съединение, все още е имал някакво подобие на оправдание за себе си. В крайна сметка, комбинацията зад призмата би могла да се случи отново, когато светлинните вещества се съединят. Положителна причина за това вероятно не е налице, но човек би могъл да си представи, че химическата връзка на веществата е толкова силна, че самият контакт е достатъчен, за да ги комбинира.

Но как съвременният механичен възглед, който разглежда светлината като разпространяващи се вибрации, разбира тази комбинация едновременно пред и зад призмата, е абсолютно неразбираемо. И в нито една работа, разглеждаща тази тема – а авторът на това есе смее да твърди, че ще опровергае всяко възражение относно този въпрос във всеки отделен случай – не е направен дори опит за обяснение на това обединение. [В полето с молив:] „Серия от архетипни феномени“.

Значи Гюте е бил прав в предишното си обяснение.

4. Философското развитие на Кант

Докато емпиричните науки се стремят да проумеят и обяснят контекста в света на дадените обекти и да обяснят връзките между отделните емпирични явления, философията се стреми да обясни дадеността в нейната цялост, да покаже как крайното, ограниченото е свързано с безкрайното, неограниченото. За емпиричния учен светът на явленията е основа, върху която той мисли, че стои здраво, но не се осмелява да задава допълнителни въпроси за нея. Философът обаче, виждайки условността на тази основа, я разглобява, за да я възстанови и да я остави да излезе от единственото непроменящо се и абсолютно. Това, което човешкият ум

несъзнателно е създал в по-ранен период, става негов обект в по-късен. Вътрешното става външно за него и като такова то бива възприето и надарено с нов живот. Винаги, когато старото бъде взето като обект и му бъде даден нов дъх, тогава човешкият ум е достигнал ново ниво.

Когато умовете, вдъхновени от стари идеи, се пробудят и в тях се вдъхне нов живот, започва нова епоха в човешката история. Колкото по-дълго се възпроизвеждат идеите без вливането на нов живот, толкова по-твърди стават те; изглеждат живи, но са мъртви. Такова е било състоянието на немската култура във всичките ѝ разклонения в началото на миналия век. Но след това идва времето, когато нов слънчев лъч стопля замръзналия свят и нов живот пониква навсякъде. В царството на красивото се издигат един Лесинг, един Хердер, един Гьоте, един Шилер; във философията се появява един Кант.

През 1746 г. смъртта на баща му го лишава от необходимите средства за продължаване на университетското си обучение и е принуден да напусне университета. Той напуска, като публикува трактат, който вече предвещава неговата изобретателност: „За истинската оценка на живите сили на природата“.

Чрез енергичния [нечетлива дума] Мартин Кнутцен, който го запознава с Нютон, изследванията върху този велик човек са непосредствената причина за цитираното писание. След това той става частен учител и остава на тази позиция девет години, докато не разполага с достатъчно материални средства, за да може да продължи кариерата си на академичен преподавател. През 1755 г. той получава степен магистър с трактата си „Ново осветяване на първите принципи на цялото метафизично познание“ и едновременно с това започва ползотворната си академична работа като частен преподавател.

В гореспоменатия трактат той вече ни се представя напълно като философ. Въпреки че все още започва от посоката на Лайбниц-Волф, той вече стои напълно самостоятелно, обявявайки онтологичното доказателство за съществуването на Бог за измамно, показвайки невъзможността да се предположи, че едно просто същество би могло да има причината за своята промяна в себе си.

През 1762 г. той доказва, че четирите силогистични фигури [две нечетливи думи] на съвременната философия са само фалшиви тънкости.

През 1763 г. той се опитва да въведе отрицателни величини в световната мъдрост. 1764 той показва, че ако философията трябва да бъде нещо повече от мъртъв скелет на активния и жив светоглед и да съответства на реалността, тя трябва да подражава на математическия метод, защото това е възгледът, който съответства на реалността [и е по-верен на живота].

През 1766 г., в „Сънищата на един духовен пророк“, той разглежда старата метафизика като нищо повече от форма на ентузиазъм, която той отъждествява с размислите на Сведенборг, който е бил добре познат по онова време.

През 1768 г. той също така скъсва с предположението на Лайбниц, че пространството не е нищо друго освен връзката между неща, които са едно до друго; той му придава самостоятелно и оригинално значение.

И така, порутената къща на старата метафизика беше разрушена парче по парче, а скептичните изследвания на Дейвид Хюм бяха оставили дълбок отпечатък.

Не толкова бързо, колкото във вътрешните си философски възгледи, той напредва във външната си кариера. Трябвало е да остане частен преподавател в продължение на 15 години. Обстоятелствата му не били блестящи; това се доказва от факта, че единственото палто било толкова износено, че приятелите му щяли да му купят ново, ако се бил съгласил. Той бил предложен за редовен професор още от 1756 г. Но тогавашната седемгодишна война била пречка за неговите стремежи. Едва през 1762 г. му била предложена редовен професор по поезия.

Тези, които са имали дори малък досег с Кантиански интелектуални продукти, едва ли ще се изненадат, когато чуят, че философът е отказал позиция, в която би имал задължението да [нечетлива дума] разглежда всички възможни ежедневни явления в областта на поезията, да създава случайни стихотворения и други подобни. Той е бил предложен за позиция, която е следвала да бъде запълнена. И така, през 1766 г. е доведен в кралския замък като помощник-библиотекар с годишна заплата от - 62 талера.

Междувременно обаче семената му са намерили по-плодородна почва тук-там в останалата част на Германия и през ноември 1769 г. е повикан в Ерланген, а през януари 1770 г. в Йена. Вече решен да приеме последното назначение, през март 1770 г. му се появява дългоочакваната възможност да заеме поста редовен професор в родния си Кьонигсберг; той става редовен професор по логика и метафизика.

През август 1770 г. той [се появява] с трактата „За принципите на сетивния и интелектуалния свят“ и в него трансформацията вече е извършена, старата догматическа философия е завършена и е положена основата на критичната. Тук вече ясно е посочено, че условията, при които нещата могат да ни се явят, не могат едновременно да осигурят условията за възможността на нещата сами по себе си. И сега той се заема с работа върху най-известното от всички философски произведения, произведението, чрез което се е направил безсмъртен, „Критика на чистия разум“.

През февруари 1772 г. той пише на Херц в Берлин, човекът, който в защита на гореспоменатото есе отговаря, че се надява да завърши работата си за три месеца.

През ноември 1776 г. той не смята, че ще е готов до Великден и вярва, че ще трябва да работи цяло лято; систематичното развитие представлява огромни трудности.

През август 1777 г. той се надява да го завърши до зимата, а през август на следващата година говори за наръчник по метафизика, който скоро ще бъде публикуван от него. Обаче едва през 1781 г. произведението се появява под заглавието „Критика на чистия разум“.

Това беше

не критика на книги и системи, а на разума като цяло, с оглед на цялото знание, към което той може да се стреми независимо от всеки опит, и по този начин решението за възможността или невъзможността на метафизиката като цяло и определянето както на източниците, така и на обхвата и границите на същата, всичко това от принципи

дадено. Червивият догматизъм, заедно с разрушителния скептицизъм, беше захвърлен зад борда, простото опипване под обикновени понятия беше изоставено, целият мироглед беше поставен на други крака. Дотогава се предполагаше, че Цялото ни знание трябва да е съобразено с обектите; но всички опити да се определи нещо априори чрез понятия, чрез които познанието ни би се разширило, се оказват неуспешни при това предположение.

Кант се опита

затова се опита да види дали няма да постигнем по-добри резултати в задачите на метафизиката, като приемем, че обектите трябва да се основават на нашето знание, което [толкова] по-добре съответства на желаната възможност [за] познание за същите априори, а именно да установим нещо за обектите, преди те да ни бъдат дадени. Ситуацията тук е подобна на тази на първите мисли на Коперник, който [след като не е постигнал голям успех в обяснението на движенията в небесата, когато е предположил, че цялото звездно небе се върти около наблюдателя, се е опитал да види дали не би бил по-успешен, ако накара наблюдателя да се върти и остави звездите в покой]. В метафизиката сега можем да опитаме подобен подход по отношение на възприятието на обектите. Ако възприятието трябваше да се съобразява с природата на обектите, тогава не виждам как можем да знаем нещо за него априори; но ако обектът (като обект на сетивата) се съобразява с природата на нашата способност за възприятие, тогава мога добре да си представя тази възможност.

[прекъсва]

5. Върху критиката на чистия разум

Относно възможността за преживяване

Опитът възниква само чрез гледане и разпознаване (тоест, мислене с валидни преценки - чрез разбиране) на даденото.

Всичко, което някога ще стане обект на моето мислене, може да го направи само дотолкова, доколкото приема онези форми, при които мисленето е изобщо възможно. По този начин, всичко, което не е способно да приеме формите на моето мислене, изобщо не би могло да стане обект на моя опит. Следователно, всичко, което някога ще стане опит, трябва да се съобразява с формите на моето мислене. Следователно тези форми са условията за всяко възможно преживяване.

Един обект не може просто да се мисли като съществуващ, а трябва да бъде по определен начин; битието като цяло е субстанция, начинът, по който е, е негова акциденция. Въпреки че и двете са строго идентични, строго едно и също в действителност, мисленето тук ги разделя и разглежда нещото, доколкото то е, а също и доколкото е по някакъв начин, и след това казва, че това, което е, не може да загине или да възникне, само неговите акциденции се променят. Това е съвсем правилно, стига само да не мислим за едно постоянно нещо само по себе си, защото ако един обект престане да съществува по определен начин и започне да съществува по различен начин, аз му приписвах битие и все още го правя; следователно то винаги е битие, тоест, то продължава в своето битие. Да се каже, че съществуващото престава да съществува, е непоследователно и невъзможно именно защото е непоследователно, защото това означава, че съществуващото не трябва да бъде в даден момент, което е приблизително същото като да се каже, че красивото трябва да бъде грозно в даден момент.

[липсваща част от ръкописа]

Егото е абсолютно по своята форма, следователно не може да се пита за авторитет да използва горепосочените форми, то просто е способно да го прави.

Но доколкото прилага формите, то е абсолютна идентичност със себе си и всичко останало е само чрез абсолютното его, а следователно и чрез въображаемостта его.

Истинската теория на науката, която би трябвало да е наука за търсене на истината, трябва да започне от абсолютното его и да се свърже с изречението: Абсолютното его поставя (т.е. превръща в същност) замислено его (относително съвместимо със себе си) и замислено не-его (относително различно от егото) и поставя и двете едно чрез друго.

Обяснението и пълното изложение на тези твърдения е въпрос на обща теория на науката. За целите на това есе обаче това твърдение е оправдано, доколкото егото би било схващано като абсолютно и едновременно с това като материя, определена от форма. Това е критично установено като факт.

Ако сега повтора критичния резултат, открит тук, той е представен в следните изречения:

1. В егото ни се изправя абсолютна форма.
2. Има един въпрос, който ни противопоставя на абсолютното его.
3. Азът определя материята чрез нейните форми и форми от нейната цялост, образувана от материята - абсолютно безусловното - като идея.
4. Материята ни е дадена само чрез наблюдение на опита и няма друг източник на опит освен този.

В зависимост от разнообразието от форми, в които се проявява материята, тя се проявява или като истина, като красота, или като доброта. Истината, красотата и доброто следователно се намират във форми и само във форми.

6. Идеята за Фауст

Няма нищо по-мрачно от това да си помислим за широкото приемане на възгледи като тези, изразени от виден авторитет преди няколко години, че ако Гьоте беше жив днес, вероятно щеше да остави своя „Фауст“ ненаписан. Ще се свием от страх, когато видим подобни възгледи да се появяват тук-там, и можем само да се утешим от факта, че като правило всеки, учен и художник, мъж и жена, младеж и възрастен, е привързан към въпросното произведение с еднаква любов и интерес. С оглед на последното, а също и с оглед на факта, че Шилер и Шелинг са били очаровани от недовършения фрагмент, със сигурност трябва да се запитаме: Какво прави „Фауст“ на Гьоте толкова скъп за всички образовани хора? Със сигурност не е защото „Фауст“ черпи от стара народна приказка, от народни вярвания. Те са толкова далеч от нашия

начин на мислене, че можем да предположим, че е много по-вероятно да сме запознати с „Фауст“ на Гьоте, отколкото с народните приказки.

Но това, което всички ние свързваме с четенето на „Фауст“, е една велика, обхващаща света идея. Идея, която несъмнено е израснала до висотите на човечеството. Шилер веднага забелязва това и пише на Гьоте: „Тъй като баснята е и трябва да бъде крещяща и безформена, човек не иска да се спира на темата, а да бъде воден от нея към идеи. Накратко, изискванията към „Фауст“ са едновременно философски и поетични.“ В него ясно е посочено, че „Фауст“ определено изисква философско разглеждане.

Сега нищо не изглежда по-дръзко от това да се говори за идея на Фауст. По времето, когато философията на Хегел е била преобладаваща в Германия, подобна идея със сигурност не би била приета с обида и недоволство. Но сега е различно. Хегел е възприеман като нищо повече от мечтател и фантазьор, който „независимо от всичките си лутания, въпреки това се е разкрил по достатъчно осезаем начин“. Хегел нарича абсолютната идея и за него природата е тази идея в нейната другост. За един съвременен философ това изглежда като фантазия; Хегел се явява като невежа, създал подобни глупости, защото не е проучил достатъчно науките. Но ми се струва, макар че със сигурност не исках да оправдая липсата на познаване на позитивните науки, че е било добре за развитието на учението на Хегел, че неговият създател се е занимавал по-малко с детайлите на отделните науки, защото по този начин е запазил известна безпристрастност. Сега е станало модерно да се обявява една идея за измислица – както е направил Хайне, наричайки всичко глупаво, което човек си въобразява, идея – и просто да се хвърля зад борда. Сега ще обясня, посредством един много прост факт, доколко човек несъзнателно си противоречи, правейки това. Ще цитирам една измислица, с която съвременната естествена наука оперира съвсем открито и не по друг начин освен Хегел с неговата идея, без да рискувам да бъда етикетиран като „религиозни сектанти“ или философи с „най-неестествените изкривявания на рационалната структура на изреченията“ заради метода им в дедуктивната и индуктивната логика или в критичната история на философията. Но да се върнем към измислицата, която споменах по-горе. Тази измислица не е нищо повече и нищо по-малко от - математика. Всеки, който вярва, че всички идеи са израстъци на болен човешки ум, може да счита математиката, която е по същество същото нещо само в определено отношение, за нищо друго. И приложението, което естествената наука прави от математиката към обектите на точното познание, е объркващо подобно на това, което Хегел прави от своята логика към природата. Ако Хегел нарича природата идеята в нейната другост, тогава човек би могъл с основание да нарече онези неща, с които съвременната естествена наука се занимава в механиката, в механичната теория на топлината, математика в нейната другост. Човек, който е пълен и безрезервен последовател на съвременната така наречена философия, наистина заявява, че светът не е нищо друго освен in praxe на

математиката на теория, но по този начин е достатъчно непоследователен, за да обяви истинската философска гледна точка за стояща на един крак, а всяка глупост за хегелианизация. Тези забележки не са предназначени да оспорят правото на математиката, което съществува от много векове, а само да оправдаят оправданието на идеалното третиране на даден комплекс от неща като цяло. —

И сега, след като една пречка е премахната, мога да се обърна към самата централна идея.

Нарекох го универсално и бих ви помогнал да приемете тази дума в един много специален смисъл. За някой, който е толкова впечатлен от математическите величини, че всички човешки дела изглеждат малки и незначителни в сравнение с тях, идеята за Фауст не може да бъде глобална. Но ние се възхищаваме на много повече от бездушния свят на природата; ние се възхищаваме на вдъхновения духовен свят на човека и там наистина усетим ще пълния компютър на идеята за Фауст.

Никога не бива да губим от поглед единственото нещо, което е уникално човешко: стремежа към най-висшето, което изобщо познаваме. Този стремеж се проявява не само в знанието, но и в чувството и волята. Ще приема идеята засега за [прекъсва]

7. Единствената възможна критика на атомистичните ПОНЯТИЯ

Съвременната естествена наука разглежда опита като единствен източник за изследване на истината. И не погрешно, разбира се. Неговата област е царството на външните, пространствени неща и времеви процеси. Как би могъл човек да разбере нещо за обект, принадлежащ на външния свят, без да го е опознал чрез сетивното възприятие, тоест единственият начин за контакт с пространствено-времевите неща? Първо опознайте обекта,¹ и след това да теоретизират за това, така гласи максимата, изтъкната от съвременната наука в противовес на спекулативните системи на философите на природата от началото на този век. Този принцип е напълно оправдан, но поради погрешно схващане той е отклонил науката от пътя. Неразбирането се крие в характера, който индуктивният метод и произтичащите от

него материализъм и атомизъм придават на общите понятия. За разбиращия човек не може да има съмнение, че сегашното състояние на естествената наука в нейната теоретична част е по същество повлияно от понятията, каквито са станали доминиращи чрез Кант. Ако искаме да се задълбочим в тази връзка, трябва да започнем нашето разглеждане с него. Кант е ограничил обхвата на познанието до опита, защото в сетивния материал, съобщаван от него, той е намерил единствената възможност да запълни концептуалните модели, категориите, присъщи на нашата психическа организация, сами по себе си съвсем празни. За него сетивното съдържание е било единствената форма на такъв концептуален модел. По този начин той е насочил световната преценка в други посоки. Ако по-рано човек е смятал понятията и законите за принадлежащи на външния свят, ако им е приписвал обективна валидност, сега те изглеждат дадени просто от природата на „Аз-а“. Външният свят се е смятал само за суров материал, разбира се, но само за това, на което може да се припише реалността. Тази гледна точка е наследена от Кант от индуктивната наука. Тя също счита материалния свят за единственото реално нещо; за нея понятията и законите са оправдани само дотолкова, доколкото имат този свят за свое съдържание и опосредстват неговото разпознаване. Тя счита понятията, простиращи се отвъд тази област, за нереални. За нея общите мисли и закони са просто абстракции, извлечени от съвпаденията, преживени в поредица от наблюдения. Тя познава само субективни максими, обобщения, никакви конкретни понятия, носещи валидност сами по себе си. Това трябва да се има предвид, ако човек иска да проникне от многото мътни понятия, циркулиращи днес, до пълна яснота. Първо човек ще трябва да се запита: какво тогава е всъщност опитът, придобит от този или онзи обект? В трудовете по философия на опита човек напразно ще търси категоричен, задоволителен отговор на този със сигурност оправдан въпрос.

Разпознаването на обект от външния свят в неговата същност не може, в края на краищата, да означава да го възприемаме със сетивата и, както им се представя, да изобразим негово подобие. Никога няма да видим как от нещо сетивно би могла да се получи съответстваща концептуална снимка и каква връзка би могла да има между двете. Епистемология, която започва от тази гледна точка, никога не може да изясни въпроса за връзката между понятието и обекта.²Как да се види необходимостта да се отиде отвъд даденото непосредствено от сетивата, към понятието, ако в първото същностното битие на обект на сетивния свят вече е дадено? Защо и концептуалното разбиране, ако гледането е вече достатъчно? Най-малкото понятието, ако не е фалшификация, би било крайно ненужно допълнение към обекта. До това трябва да се стигне, ако се отрече конкретността на понятията и законите. Срещу такива образни обяснения, като например това на Хербартовата школа: че понятието е менталният корелат на обект, разположен извън нас, и че разпознаването се състои в придобиването на такъв образ, сега искаме да потърсим

реалностно обяснение на разпознаването. В съответствие със задачата, която си поставяме, тук искаме да се ограничим само до разпознаването на външния свят. В този случай в акта на разпознаване се вземат предвид две неща:

Потвърждението^{ТР1} на мисленето и на сетивата. Първото е свързано с понятия и закони, второто със сетивни качества и процеси. Понятието и законът винаги са нещо общо, сетивният обект - нещо конкретно; първото може само да се мисли, второто - само да се гледа. Средствата, чрез които общото ни се явява като нещо конкретно, са пространството и времето. Всяко конкретно нещо и всеки конкретен процес трябва да може да се впише в концептуалното съдържание на света, защото всичко от него не е закономерно и концептуално по природа, изобщо не се взема предвид за нашето мислене. Следователно, разпознаването на обект може да означава само: да се даде място на това, което се явява на нашите сетива, в пространството, в общността на концептуалното съдържание на света, дори да се позволи напълно да се слее с него. При разпознаването на пространствено-времеви обект, по този начин, ни се дава нищо друго освен понятие или закон по сетивно възприеман начин. Само чрез такова схващане се преодолява споменатата по-рано неяснота. Трябва да се признае на понятието неговата първичност, неговата собствена форма на съществуване, изградена върху него самото, и да се разпознае отново едва в друга форма в сетивно възприемаемия обект. Така стигнахме до дефиниция на реалността на Опита. Философията на индукцията по своята природа никога не може да стигне до такава дефиниция. Защото би трябвало да се покаже по какъв начин опитът предава понятие и закон. Но тъй като тази философия разглежда тези две понятия като нещо чисто субективно, пътят ѝ към това е отрязан от самото начало.

От това се вижда едновременно колко безплодно би било начинанието да се иска да се разбере нещо за външния свят без помощта на възприятието. Как може човек да придобие понятието под формата на гледане, без да осъществи самото гледане? Едва когато види, че това, което възприятието предлага, е понятие и идея, но в съществено различна форма от формата на чистото мислене, освободена от всякакво емпирично съдържание, и че тази форма е това, което прави разликата, човек разбира, че трябва да поеме по пътя на опита. Но ако приемем, че съдържанието е това, което има значение, тогава нищо не може да се противопостави на твърдението, че същото съдържание в края на краищата би могло да бъде придобито и по начин, независим от всеки опит. Така че опитът наистина трябва да бъде максимата на философията на природата, но в същото време и разпознаването на понятието под формата на външния опит. И тук е мястото, където съвременното естествознание, като не търси ясно понятие за опита, е попаднало на грешен път. В този момент то е било атакувано многократно и е лесно открито за атаки. Вместо да признае априорността на понятието и да приеме сетивния свят само като друга форма на същото, то разглежда същото като просто производно на външния свят, който за него е абсолютен Априор. По този начин самата форма на нещо е белязана

от самото нещо. Атомизмът, доколкото е материалистичен, произтича от тази неяснота на понятията. Тук, въз основа на предходното, искаме да го подложим на внимателна и – както вярвам, че мога да предположа – единствено възможна критика.

Колкото и мненията да се различават в детайлите, атомизмът в крайна сметка се свежда до това да разглежда всички сетивни качества, като например: тон, топлина, светлина, аромат и т.н., наистина, ако се вземе предвид начинът, по който термодинамиката извежда закона на Бойл, дори налягането, като просто привидност, просто функция на света на атомите. Само атомът се счита за краен фактор на реалността. За да бъдем последователни, сега трябва да му отречем всяко сетивно качество, защото в противен случай едно нещо би се обяснило от самото себе си. Разбира се, когато човек се заема да изгради атомистична световна система, на атома се приписват всякакви сетивни качества, макар и само в доста оскъдна абстракция.³ Човек го разглежда ту като пространно и непроницаемо, ту като просто енергиен център и т.н. Но по този начин се допуска най-голямо несъответствие и се показва, че не се е взело предвид гореспоменатото, което съвсем ясно показва, че никакви сензорни характеристики не могат да бъдат приписани на атома. Атомите трябва да имат съществуване, недостъпно за сетивния опит. От друга страна обаче, самите те, както и процесите, протичащи в света на атомите, особено движенията, не се предполага, че са нещо просто концептуално. В края на краищата, понятието е нещо просто универсално, което е без пространствено съществуване. Но се предполага, че атомът, дори и самият той да не е пространствен, все пак е там в пространството, че представлява нещо конкретно. Не се предполага, че е изчерпан в своето понятие, а по-скоро има, отвъд това, форма на съществуване в пространството. С това в понятието за атом се включва свойство, което го унищожава. Предполага се, че атомът съществува аналогично на обектите на външното възприятие, но не може да бъде възприеман. В неговото понятие видимостта едновременно се утвърждава и отрича.

Нещо повече, атомът веднага се обявява за обикновен продукт на спекулация. Когато се изключат гореспоменатите сетивни качества, които са му приписвани съвсем неоснователно, не остава нищо друго освен простото „Нещо“, което, разбира се, е непроменимо, защото няма нищо за него, следователно нищо не може да бъде и унищожено. Мисълта за простото битие, пренесено в пространството, просто мисловна точка, по същество просто произволно умноженото Кантианско „нещо само по себе си“, се изправя пред нас.

Срещу това може би да се възрази, че в края на краищата е все едно какво се разбира под Атом, че човек трябва да позволи на изследователя на естествената история да продължи напред и да работи с него – защото в много задачи на математическата физика атомистичните модели наистина са предимство – че в края на краищата философът знае, че не се занимава с пространствена реалност, а с

абстракция, подобно на други математически понятия. Да се противопоставя на предположението за атома в това отношение наистина би било погрешно. Но това не е въпросът. Философите се занимават с онзи атомизъм, за който атомът и причинно-следствената връзка...⁴ са единствените възможни движещи сили на света, който или отрича всичко, което не е механично, или го смята за необяснимо, като превишаващо нашите когнитивни способности.⁵ Едно е да разглеждаш атома просто като мисловна точка, друго е да искаш да видиш в него фундаменталния принцип на цялото съществуване. Първата гледна точка никога не отива отвъд механичната природа; втората смята всичко за механична функция.

Ако някой искаше да говори за безвредността на атомистичните понятия, би могъл, за да го опровергае, да му посочи изведените от тях следствия. Има две необходими следствия: първо, че предикатът за първоначалното съществуване се разпилява върху изолирани, лишени от дух, напълно безразлични една към друга и иначе напълно неопределени субстанции, в чието взаимодействие царува само механична необходимост, така че целият останал свят на явленията съществува като тяхна празна мъгла и има само шанс да благодари за съществуването си; второ, от това произтичат непреодолими граници на нашето разпознаване. За човешкия ум понятието за атом е, както показахме, нещо напълно празно, простото „Нещо“. Но тъй като атомистите не могат да се задоволят с това съдържание, а призовават за действителна субстанция, но определят тази субстанция по начин, по който тя никъде не може да бъде дадена, те трябва да прогласят неразпознаваемостта на действителната същност на атома.

Относно другата граница на познанието, трябва да се отбележи следното. Ако човек разглежда и мисленето като функция на взаимодействието на комплекси от атоми, които остават безразлични един към друг, изобщо не е чудно защо не може да се разбере връзката между движението на атомите, от една страна, и мисленето и усещането, от друга.⁶ което атомизмът следователно вижда като граница на нашето разпознаване. Само че има нещо за разбиране само там, където съществува концептуален преход. Но ако първо ограничим понятията дотолкова, че в сферата на едното да не се намери нищо, което би направило възможно преминаването към сферата на другото, тогава разбирането се изключва от самото начало. Нещо повече, това преминаване би трябвало наистина да не е от чисто спекулативен характер, а по-скоро би трябвало да е реален процес, позволяващ да бъде демонстриран. Но това отново е възпрепятствано от нечувствителността на атомистичното движение. С отказването от понятието за атома, тези спекулации за границата на нашето познание отпадат сами. От нищо не трябва да се пази човек повече, отколкото от подобни определения на границата, защото отвъд границата има място за всичко възможно. Най-ирационалният спиритизъм, както и най-безсмислената догма, биха могли да се крият зад подобни предположения. Същите са доста лесни за опровергаване във всеки отделен случай, като се покаже, че в основата им винаги се крие грешката да се

вижда една проста абстракция за нещо повече, отколкото е, или да се считат просто относителните понятия за абсолютни и подобни грешки. Голям брой погрешни представи са влезли в обращение, особено чрез неправилните концепции за пространство и време.⁷

Следователно, трябва да подложим тези две понятия на дискусия. Механистичното обяснение на природата, за да приемем за своя свят от атоми, освен атомите в движение, също така абсолютно пространство, тоест празен вакуум, и абсолютно време, тоест непроменима мярка за Редицата.⁸ Но какво е пространство?

Абсолютното разширение може да бъде единственият отговор. Само че това е само характеристика на сетивните обекти и освен тях е просто абстракция, съществуваща само върху и с обектите, а не до тях, както атомизмът задължително трябва да предположи. Ако трябва да има разширение, нещо трябва да бъде разширение и това отново не може да бъде разширение. Тук, за доказателство за абсолютността на пространството, ще може да се повдигне като възражение, да речем, Кантовото изобретение за двете ръкавици на лявата и дясната ръка. Казва се, че техните части все пак имат еднакво отношение една към друга и въпреки това не може да се направят двете съвпадащи. От това Кант заключава, че отношението към абсолютното пространство е различно, следователно съществува абсолютно пространство. Но в края на краищата е по-очевидно да се предположи, че отношението на двете ръкавици една към друга е просто такова, че не могат да бъдат направени съвпадащи. Как изобщо трябва да се мисли за отношение към абсолютното пространство? И дори да приемем, че е възможно, отношенията на двете ръкавици към абсолютното пространство обаче само тогава биха установили от своя страна отношение на двете ръкавици една към друга. Защо тази връзка да не може да бъде и първична? Пространството, отделно от нещата от сетивния свят, е абсурд. Както пространството е само нещо върху обектите, така и времето е дадено само върху и с процесите от сетивния свят. То е присъщо на тях. Сами по себе си и двете са просто абстракции. Само сетивните неща и процеси са конкретни елементи от сетивния свят. Те представят понятия и закони под формата на външно съществуване. Следователно те в най-простата си форма трябва да бъдат основен стълб на емпиричното изучаване на природата. Простото сетивно качество, а не атомът, фундаменталният факт, а не движението зад емпиричното, са елементите на емпиричното изучаване на природата. По този начин му се дава единствено възможна посока. Ако вземем това за основа, изобщо няма да се изкушим да говорим за граници на познанието, защото не става въпрос за неща, на които се приписват произволни негативни характеристики като свръхсетивното и други подобни, а по-скоро за реално дадени конкретни обекти.

От тези споменавания ще произлязат важни заключения и за епистемологията. Но преди всичко е сигурно, че атомът и движението зад емпиричното трябва да бъдат

заменени с фундаменталните сетивни елементи на външния опит и оттук нататък не могат да се считат за принципи на изучаването на природата.

8. Идеята на Гьоте за органичния тип

Бележки 5511-5515, без дата, около 1883 г.

[Липсва първа страница] „принципът на механизма на природата, без който изобщо не може да има естествена наука“, както предполага Кант, в органическата естествена наука, докато трактатът на дю Боа-Реймон завършва с изречението: „именно понятието за механична причинност е било напълно липсващо на Гьоте.“

Ако бихме могли да се радваме на пренебрежителните преценки на дю Боа-Реймон относно уважението, което Хекел изпитва към нашия велик гений, то от друга страна трябва да признаем, че пътят, който последният поема, в никакъв случай не е правилният, просто защото разбирането на научните начинания на Гьоте е невъзможно по този начин. Най-важното за последния е способността напълно да забрави противоположните възгледи – дори и да са негови собствени – и да се

потопи обективно в духа на научните постижения на Гьоте, защото само по този начин е възможно да се проникне в неговия начин на мислене по всеобхватен и безпристрастен начин. Неговият велик приятел Шилер ни е показал възхитително начина да направим това (виж кореспонденцията на Шилер с Гьоте от 1794 г. Издание на Spremann §. 11-21). Това, което обаче правят повечето естествоизследователи на нашето време и което [тук липсва страница от ръкописа] [mannigfaltigkeit der Erscheinungswelt просто като чувствено успоредно и едно след друго], не може да му е достатъчно. Той търси нещо по-висше, в което цялото разнообразие се явява като единство, идеално цяло, което прониква във всички форми на сетивния свят като негови изрази, неговите разнообразно модифицирани проявления. Той възприема това като липсващо в научните възгледи на своето време. Той изразява този недостатък във „Фауст“ с добре познатите думи: „Който иска да разбере и схване живота – първо се стреми да изгони духа – за съжаление липсва само духовната връзка.“ Той търси тази духовна връзка, „това, което държи света заедно в основата му“. По-късните му изследвания преследват тази цел; но, за да се изрази със собствените си думи, той се издига от „вяра“ до „видение“, от „интуиция“ до „разбиране“. По-късно той казва: (издание на Хемпел В [том] 33, стр. 191) „Идеята трябва да надделее над цялото и да нарисува общата картина по генетичен начин.“ И: „Следователно, ето предложение за анатомичен тип, за общ образ, в който формите на всички животни биха били включени във възможността и според който всяко животно се описва в определен ред.“ ... „От общата [идея за тип следва, че никое отделно животно не може да бъде поставено като такъв канон за сравнение; никое отделно животно не може да бъде модел за цялото.“]

[тук липсва страница от ръкописа]

Целта на размишленията върху природата е да се намерят типове. Във въведението към „Метаморфоза на растенията“ (Хемпел, том 33, стр. 7) той нарича идеята „нещо, което се задържа само за момент в опита“. Често се използва изразът „идеята е това, което остава в явленията“. Това има само ограничена валидност. Трябва да се дефинира по-точно. Нищо не се задържа в явлението като такова; всичко е променливо тук. Сетивата не познават трайност. „Това, което се образува, се преобразува веднага“ (Хемпел, стр. 7). Идеята се характеризира именно с факта, че се задържа само за момент в явлението. Тя „действително се явява като такава само за ума“ (Хемпел, том 3, стр. 5). Въпреки това тя е обект на науката. Гьотеовият поглед върху природата е истински мислещ, разумен. Понятия, които не могат да бъдат мислени по никакъв определен начин, като например кръвното родство, са му чужди. Фактите, които съвременната природна философия представя, за да установи доктрината за кръвното родство, могат да се считат за верни; всъщност, може да се отиде дори по-далеч и да се каже, че би се признало всичко, което нашите натуралисти предполагат, че все още може да се намери, за да потвърди тяхната теория, и въпреки това трябва да се признае, че съвременната теория за произхода е

недостатъчна, за да обясни всички тези факти, докато пътят, поет от Гьоте, е по-съвършеният. Нека се задълбочим. Ами известният принцип на наследствеността? Дали той предоставя закон, концепция? Абсолютно не. Той просто заявява факта, че поредица от характеристики, открити у родителите, могат да се открият и у потомството. Това не е закон, а просто преживяване, изразено с думи. А принципът на адаптацията казва ли нещо? Не повече: Че поредица от черти на характера в едно живо същество може да бъде модифицирана от външни влияния. Отново, не е психическо, правно определение. А какво означава кръвно родство? Че поредица от различни организми са се развили чрез размножаване от предците. Всичко това и още може да се признае от съвременния дарвинизъм. Но начинът на Гьоте да гледа на нещата отива по-дълбоко. Той търси органичните закони на действието. Той не се задоволява с това, което ни предават сетивата ни. Той търси това, което е независимо от пространството и времето, което е определено само по себе си. Той не търси връзките между две същности в техните пространствено-времеви отношения, а в конкретното, специфично съдържание на двете форми на съществуване, което може да бъде схванато само чрез мисълта. Той не свързва отделните органи на растението по такъв начин, че да проследява пространственото възникване на единия от другия, /прекъсва]

Но как тогава той разбира връзката между типа и индивидуалната форма?

Правилното тълкуване на онзи известен разговор с Шилер, в който той му е скицирал концепцията за Urpflanze на лист хартия, ни помага да отговорим на този въпрос. Шилер е могъл да намери само идея в тази Urpflanze. Той е знаел [прекъсва]

9. Значението на мисленето на Гьоте за неговия възглед за природата

Въведение. Това се основава на факта, че ние считаме самата гледна точка за природата за непълна.

В науката не се обръща специално внимание на действителния гений на природата. Най-много се признава, че погледът на гения успява да забележи комбинацията от природни сили; но това не се счита за решаващо за формирането на светогледа, който търсим в науката. Следователно се казва, че влиянието на гения върху науката е само историческо, а не фактическо.

Това, което отличава епохата на образование, в която живеем, от другите, може да се проследи до Гьоте. Той ѝ е дал характера. В него немската поезия на нашия век

вижда идеал, към който да се стреми; с погледа, придобит от неговите произведения, ние гледаме към древността; със същия поглед германците са успели да разгадаят гения на Шекспир. Всички радиуси на немския интелектуален живот произтичат от него. Този великолепен образ на великия гений обаче е помрачен от тъмно петно, което стои в незадоволителна дисхармония с разпростиращата се върху него яркост. Безрезервното възхищение на Гьоте във всички области на интелекта е противопоставено на съмнителното положение, в което са поставени неговите научни постижения.

Днес се върнахме от абсолютното отхвърляне на тези постижения, което се случи по време на живота на Гьоте и дълго след смъртта му, и все още имаме напълно негативно отношение към физическата част на теорията за цветовете, но все пак им отдаваме известно значение. Но ако се вгледаме по-внимателно в присъдата на съвременната наука, не можем да отречем, че признаването на научните постижения на Гьоте се основава на съвсем различни предпоставки от другите му постижения и в никакъв случай не е наравно с тях.

Тези, които стигат най-далеч в оценяването си на Гьоте в научен смисъл, признават, че възгледът на Гьоте за природата се основава на идеи, които са в основата и на съвременната наука за организмите – Дарвин-Хекелианската теория за еволюцията. Но никой не може да оспори, че тази съвременна наука изобщо не произлиза от възгледа на Гьоте. Неговото влияние върху нея не е забележимо. И ако напоследък се твърди, че съвременната теория на развитието би достигнала сегашното си състояние дори без Гьоте, това не може да се отрече. Следователно, не може да се припише на неговите усилия силата, която е била необходима, за да издигне идеите, на които те са базирани, до нивото на научна убеденост.

Този факт се дължи на факта, че Гьоте, макар че е разбирал връзките в органичния ред на съществата изцяло в съответствие с теорията за еволюцията, не е проникнал до принципите, които правят този вид връзка разбираема за нас. Твърди се, че Гьоте е предвидил светогледа на Дарвин, без едновременно с това да е в състояние да му даде обяснение. Без това обяснение теорията за еволюцията изглежда като произволна хипотеза.

Именно тук се крие разликата в оценяването на научните постижения на Гьоте и другите му произведения. Чрез последните той създава нова епоха. Но на първите им липсва именно това, което би ги направило отправна точка на нова епоха. Защото не бива да се заблуждаваме: един научен светоглед без принципна основа е без никакво оправдание и не е нищо повече от поредица от неоснователни идеи. На такъв възглед му липсва единствената характеристика, която би го направила убедителен: вътрешно съвършенство, самодостатъчност.

Човек би си помислил, че при такава фундаментална разлика във влиянието на двете посоки на Гьоте върху потомството (тази на неговите художествени и тази на

неговите научни постижения), произходът на същите трябва да се проследи и до две много различни нагласи на ума на Гьоте.

Възниква въпросът защо Гьоте е успял да постигне най-високо ниво на съвършенство в едната посока, докато в другата е бил принуден да спре там, където е трябвало да осигури опорите за своята научна структура. Защо най-високо ниво на съвършенство в едната област, докато в другата е именно това, което липсва, необходимо за съвършенство? В противен случай, много повече е задача на гения да формулира принципите, а след това е на по-малките улове да направят по-нататъшните заключения.

Струва ни се, че тези принципи в никакъв случай не липсват на Гьоте, че просто все още не е намерен начинът да се стигне до тях.

Основната характеристика на всички възгледи на Гьоте може да се проследи до факта, че той търси всичко, което би трябвало да определя нашата преценка за даден обект във външния свят, в самата област на последния. Той не допуска нищо странично или заимствано отвън в такава преценка.

Можем да проследим това в неговите етични, естетически, а също и в научните му оценки на събития или предмети. В „Истина и поезия“ той понякога казва, обяснявайки склонността си към инкогнито: „Не става въпрос за предмети, доколкото те са достойни за похвала или порицание, а доколкото могат да се случат.“

Преценката за това дали нещо е достойно за похвала или порицание предполага етичен модел, според който човек цени даден предмет. Но Гьоте отхвърля такъв модел, защото той не е взет от самите събития, а е внесен отвън. Неговата преценка търси само това, което се крие в самите събития и ни позволява да обясним защо те са се случили по начина, по който са се случили. В неговите произведения могат да се намерят безброй доказателства за тази насоченост на неговия ум. Може да се каже, че Гьоте не съди за предметите на външния свят, а ги разглежда по такъв начин, че те изразяват обяснението, което изисква нашата научна нужда. Той съди в предметите. Знание и вяра

Възгледите на Гьоте за органичното могат да бъдат проследени до този принцип. Той противоречи на същия, както на възгледа за крайните причини, който по времето на Гьоте все още представлява почти целия свят, така и на предположението [относно], че живите същества могат да бъдат проследени до механични причини. Първият възглед се свежда до факта, че едно органично същество има такава организация, че не можем да я обясним само с физически закони; компонентите на съществото са във връзка и взаимодействие, в които никога не биха влезли, ако просто се подчиняват на механично-физическите сили, които ги управляват. Тъй като тези сили са единствените, които са достъпни за нашето познание, структурата на организмите може да бъде обяснена само ако приемем, че външен принцип ги изгражда по предварително обмислен план, така че тази структура да стане целенасочена. В тази доктрина теологията намира опора на религията, доказателство за съществуването на

Бог, а Кант ѝ дава философска санкция. Тя противоречи на основния принцип на Гьоте, защото прибягва до нещо извън организма, за да го обясни. Тя трябваше да изисква всички елементи, които ни помагат да разберем организма, да бъдат намерени в него. Ако живите същества имат някаква целенасочена структура, тогава в тях трябва да се намери нещо, от което тази структура следва. Отговорът на Гьоте към Линк, който се стреми да обясни органичните природни явления от гледна точка на телеологични принципи, е: „Авторът, знаещ ботаник, обяснява физиологичните явления от гледна точка на телеологични възгледи, които не са и не могат да бъдат наши.“ На 6 януари 1798 г. той пише на Шилер: „Знаете колко много съм привързан към целенасочеността на органичната природа навътре.“ Но механистичният възглед за живите същества е също толкова несъвместим с неговите фундаментални принципи, колкото и телеологичният. Причината е съвсем същата. Този възглед също не обяснява организма от гледна точка на закони, които са му присъщи, сякаш са му вродени, а по-скоро го прави да изглежда доминиран от сили, които действат в неорганичната природа. Той не искал да обясни органичното от неорганичното, а от самото него. Още в младостта си той отхвърлял идеята, че цялата вселена може да се проследи до механични закони, както описва в „Истина и измислица“ във връзка със системата на природата. „Системата на природата беше обявена и затова наистина се надявахме да научим нещо за природата, нашия идол.“ Той се чувства разочарован. „Материята би трябвало да е от вечността, да се движи от вечността и сега с това движение надясно, наляво и на всички страни, без повече шум, да произвежда безкрайните явления на съществуването. Щяхме да бъдем доволни от всичко това, ако авторът наистина беше построил света пред очите ни от движещата се материя. Но той може би знае толкова малко за природата, колкото и ние: защото, като излага някои общи понятия, той веднага ги оставя да трансформират това, което изглежда по-висше от природата, или като висша природа в природата, в материална, тежка, наистина движеща се, но все пак безцелна и безформена природа, и по този начин вярва, че е спечелил много.“ Същото е изразено в следния израз на Гьоте: „Най-близките разбираеми причини са разбираеми и именно поради тази причина най-разбираеми; ето защо обичаме да мислим за себе си като за механични, което е от по-висш вид.“ - Това е доказателство, че Гьоте е намирал телеологията и механичния светоглед за еднакво недостатъчни, за да обясни органичното. Той изискваше истинската наука за органичното да създаде концепцията за органичното и законите на живота в ума, точно както Галилей някога е създал законите на механичната природа. Но това е задачата на гения. В своята теория за цветовете Гьоте подчертава значението на естествената наука за гения, за когото „един случай струва хиляда“, и се възхищава на Галилей за разработването на теорията за махалата и падането на тела от люлеещи се църковни лампи. Всеки напредък в науката зависи от разширяването на нашата система от понятия, защото по този начин ние хвърляме светлина в сфера на явленията, която е тъмна за

нас. Без законите на Галилей можем да наблюдаваме люлеещото се движение на телата, движението на падане и хвърляне, колкото и да искаме, но няма да ги разберем. Самото описание на явленията не е достатъчно. Съществено е нашият ум да може да създаде понятие, което ни прави разбираемо. Но това изисква творческа сила. Особеността на гения е, че отвътре концептуалното не се появява като сиво, лишено от съдържание обобщение - сива теория - а като такова, което е наситено и изпълнено със съдържание, създавайки идеи, които правят външния свят разбираем за нашия ум.

В наше време обаче хората не успяват да осъзнаят необходимостта от тази творческа сила на гения за науката. Това е така, защото смятат последната за нищо повече от отражение, снимка на реалността, към която основното изискване е верността. Задачата за съставяне на такъв „живописящ“ образ се пада предимно на това, което се нарича „здрав разум“. Пред лицето на такъв възглед, съществените идеи на гения естествено се явяват като фалшификация на опита, като „концептуална поезия“. Според този възглед, геният има съвсем малка роля. Най-много той може да ускори откриването на някакъв природен закон чрез гадателско прозрение, може да открие по-бързо това, до което историята на науката би стигнала без него рано или късно, но според този възглед е изключено геният да има някакво значение за формулирането на съдържанието на естествения закон. Сблъсквайки се с този възглед, човек е принуден да се запита: защо изобщо има наука, ако тя не би трябвало да предлага нищо повече от отражение на опита? Защо да не се задоволим с просто съзерцание? Историята на науката, както и самата наука днес, опровергава този възглед. Целият напредък в науката се основава на творческата сила на човешкия ум. Законите на природата не са обект на директен опит; те са творения на човешкия ум. Гьоте принадлежи към редиците на онези, които наистина са завладели поле за науката, създавайки нови идеи. Това, което той нарича тип в областта на органичната природа, е за последната това, което са механичните принципи на Галилей. Само последователното развитие на фундаменталния възглед за необходимостта от обяснение на всеки природен обект от самия него, както е изложено по-горе, доведе Гьоте до тази идея за типа. Но и неговата мисия като поет се основава на същата фундаментална насока на неговия дух. Като поет той имаше задачата да превърне непосредствената реалност в поезия. Тази непосредствена реалност като такава вече не задоволява определена висша потребност на човека.

Има нещо в начина, по който се развиват явленията, което вече не може да ни задоволи. Случайността играе роля и поражда съзвездия в реалността, които не задоволяват нашия разум. Гьоте е усещал това повече от всеки друг. Той често говори за „злата“ случайност, с което има предвид, че някакво събитие приема резултат, който не би имало, ако само необходимостта от разум надделяваше в света. Неговата мисия както в поезията, така и в науката е да стигне до задоволителен поглед върху нещата, който надхвърля пряко преживяването. „Реалният живот често губи блясъка

си до такава степен“ (Поезия и истина II, 9-та книга и изданието на Шрьоер на драмите \$117), „че [понякога] трябва да бъде освежен с лака на художествената литература“. Но правейки това, той никога не отива отвъд това, което е дадено на човека и в поезията, така че Мерк би могъл да каже за него, че се стреми да придаде на реалното поетична форма, докато други се стремят да реализират така нареченото поетично, въображаемото, което не дава нищо друго освен глупост. Виждаме, че цялата мисия на Гьоте всъщност се състои в търсене на необходимото, това, което удовлетворява умовете ни, в самата реалност. Но работата му в областта на неорганичната природа също се основава на същото разположение на ума му. В организма имаме център, който действа отвътре върху явленията, и от това трябва да започнем, за да стигнем до задоволително обяснение за тях. В неорганичната природа обаче няма такъв централен елемент; всички ефекти могат да бъдат проследени до външни влияния, пространствени и времеви условия и т.н. Изглежда почти невъзможно да се предостави нещо различно от обикновена снимка, ако човек не иска да отиде отвъд реалността. И въпреки това Гьоте изисква с цялата си енергия да търсим принципите за обяснение на явленията и в самата даденост. „Най-висшето би било да разберем, че всеки факт е вече теория.“ За да опознаем Гьоте от тази страна, е необходимо преди всичко да се помисли какво представлява Гьоте като експеримент. Явлението на неорганичната природа е резултат от взаимодействието на качествата, които изпълват пространството и времето, от взаимодействието на веществата и силите.

Условията за развитието на едно явление се крият в природата на взаимодействиращите обекти и в съзвездието, в което те се намират в резултат на своето местоположение в пространството и времето. Този последен фактор сега е нещо, което се добавя към природата на обектите. Следователно явленията винаги съдържат фактор, който ни пречи да ги обясним като необходимо следствие от съществуващите обекти. Според Гьоте, експериментът е да елиминира този фактор на прекия опит. Експериментът е да доведе обектите на сетивния свят до такава взаимна зависимост, че да сме в състояние да разпознаем определено събитие като необходимо следствие от съществуващите обекти. Всичко, което променя първоначалното взаимно поведение на обектите, трябва да бъде елиминирано от експеримента. Гьоте нарича явление, което възниква по този начин, първично явление. В математиката първичното явление на физиката съответства на аксиомата. Последната няма друга функция, освен да ни покаже връзките между прости пространствени величини по такъв начин, че връзката им да е веднага разбираема за нас без по-нататъшни дедукции. Цялата математическа система не е нищо повече от усложнение на аксиомите. Гьоте иска да оформи физиката по аналогичен начин. Тя трябва да бъде система, която възниква чрез усложнение на архетипните феномени и по този начин има вътрешна необходимост в начина, по който е конструирана. Всяко явление на опита откриваме в системата на науката, не само в случайната

констелация, в която ни се явява във външния свят, но и в систематично цяло, от което може да бъде напълно разбрано в своя ход. За Гьоте теорията не е нищо повече от висш опит, но именно висш опит, в който всички детайли са свързани, както се изисква от разума. „Съществува деликатен емпиризъм, който се прави интимно тъждествен с обекта и по този начин се превръща в действителната теория“ (Spr. in Prosa, N. 906).

Питаме ли сега дали възгледът на Гьоте за природата наистина е лишен от фундаментални принципи и дали следователно се оказва непълен, недовършен, нуждаещ се от обосновка? Предходните страници показват най-категорично, че това не е така. Основите на научните възгледи на Гьоте са най-определените, които можем да си представим, и те са идентични с тези, които определят цялата посока на неговото дело. Неговият възглед е самоподдържащ се и не е трябвало да чака обосновката си от по-късно време. Това, което му липсваше, беше да приложи дадените гледни точки към всички области на света на явленията.

Причината, поради която самооправдаващата се гаранция за светогледа на Гьоте е била отречена, е, че досега никой не е разглеждал научните му начинания в контекста на цялото му същество. Но повечето от неговите твърдения изобщо не са разбираеми без такава перспектива и е лесно тогава да им се припише погрешен смисъл. Ако сега погледнем от Гьотеовия възглед за природата към съвременния, на който той е бил пророк, тогава наистина трябва да признаем, че неговите изходни точки са били съществено различни. Съвременният възглед за природата е възникнал от необходимостта да се обясни цялата вселена от гледна точка на механичната причинно-следствена връзка. Смятало се е, че обяснението на природата може да бъде направено последователно само ако законите, които управляват неорганичното, могат да бъдат разширени и до органичното. Виждаме, че този възглед се основава на предпоставка, която Гьоте е отхвърлил.

Само от това става ясно, че сходството на едно от твърденията на Гьоте с едно от механичното обяснение на природата може да бъде само външно и че е абсолютно необходимо да се върнем към най-оригиналните аксиоми на Гьоте, ако искаме да разпознаем истинския смисъл на неговите твърдения. От това става ясно и как се е развило недоразумението, за което говорихме по-горе, относно признаването на Гьоте като научен мислител. Съществува известно и трябва да се признае широко съгласие между възгледа на Гьоте за природата и този на съвременното естествознание; Гьоте обаче изхожда от съвсем различни предпоставки от последните. Но тъй като тези последни предпоставки не са били считани за наистина научни, тъй като им е била отказана способността да основат възглед за природата, е било заключено, че на Гьоте изобщо липсват принципите за неговия възглед за природата, докато всъщност му липсват само тези, които доминират в механичното обяснение на вселената.

Гьотеовият възглед за природата е по този начин самодостатъчно цяло, със свои собствени основи, и може да бъде разбран само по себе си. Като е смесен с други теории, той е поставен в неадекватно положение.

Но ако трябва да се прецени влиянието му върху формирането на науката, то наистина трябва да се определи като много слабо и остава за бъдещето да реши дали чрез присъщата му сила ще успее да задоволи научните нужди на човечеството повече от други обяснения на природата и дали по този начин един ден ще му бъде дадено по-плодотворно влияние върху развитието на човешката мисъл, отколкото досега.

10. Безполезността на атомната концепция във физиологичните изследвания

[Липсва начало] те би трябвало да имат осезаеми свойства и ако ги имат, са безполезни за обяснение на природните процеси.

Това демонстрира безполезността на атомната концепция. Тук една празна абстракция на ума би била превърната в реално същество. Така че тук, в област, където няма нищо, не можем да говорим за ограничение на нашето познание. В действителност тук няма въпроси и следователно няма и отговори.

Сега става ясно, без дори да сме го подозирали, че предполагаемото второ ограничение на нашето познание също е премахнато. Защото този втори неразрешим проблем е: как положението и движението на атомите са свързани с феномените на нашето съзнание? С допускането на атомите, този въпрос изчезва от само себе си.

Днес физиологичните изследвания в това отношение се ценят твърде високо. В това отношение човек трябва да бъде много внимателен, за да придобие правилната перспектива.

Би било нелепо да се отрича и най-малкото основание за физиологични изследвания. Но едно нещо трябва да се признае: физиологът не може да определи и най-малкото нещо относно нещата, свързани със съзнанието и свободата. Тези въпроси могат и трябва да бъдат решени независимо от всякакъв емпиризъм. Всяка намеса на материалните процеси тук измества местоположението и замърсява нашите възгледи.

Впрочем, ние в никакъв случай не се занимаваме с нерешени проблеми, свързани със съзнанието. Една от големите заслуги на нашия философ Фихте е, че е изградил теорията за съзнанието на напълно научна основа. Фихте развива всички въпроси, които трябва да бъдат зададени тук, и им отговаря.

Следователно, можем да говорим за ограничение на знанието тук само ако смисълът на въпроса е напълно погрешно разбран. Всъщност, няма ограничение нито тук, нито където и да е другаде.

11. Начинът на мислене на Гьоте във връзка с Кант, Фихте, Шелинг и Хегел

Тези редове ярко илюстрират дълбокия контраст между начина на мислене на Гьоте и философията на Кант. Съдейки по съждения като: Гьоте не е бил възприемчив към философията и други подобни, това изобщо не се отхвърля. Правилното е, че в начина на мислене на Гьоте е била присъща съществено различна философия от Кантовата. Така се е случило, че Гьоте винаги е разбирал погрешно твърденията на Кант и когато е мислил, че той говори за Кантова философия, е имал предвид нещо съвсем различно от последното. Не е бил дарът му за поезия, нито здравият му разум, а само това, че неговият светоглед е точно противоположният полюс на този на Кант.

В „Критика на способността за съждение“ също не собствените открития на Кант привличат поета, а по-скоро неща, които са били съществени за мисленето на Гьоте, но които в смисъла на Кантовата философия са или незначителни външни фактори, или наложени от Кант предположения. Съпоставянето на естетическа и телеологична способност за съждение в „Критика на способността за съждение“ е от втория вид. Какъв е принципът на всяко изследване у Гьоте, всъщност принципът на всяка интелектуална дейност: вътрешната достатъчност, самодостатъчната съвкупност на разглежданите природни същества, Кант го открива само в [нечетлива дума] човешка дейност в естетическото производство и съзерцание на произведение на изкуството [и] телеологичното наблюдение на природата. И това само като нарушава – както Хегел вече отбелязва – строгата рамка на своята философия и всъщност основава естетика и телеология по непоследователен начин.

Гьоте не просто е пренебрегвал Фихте. Запознатите с философията на Фихте също трябва да признаят, че Фихте има много повече допирни точки с Гьоте, отколкото с Кант. В „Анали“ Гьоте е негодуван от него:

Той беше една от най-способните личности, които човек някога беше виждал, и в отношението му нямаше нищо лошо в по-висшите му понятия; но как би могъл да е в крак със света, който смяташе за своя придобита собственост?

И това, което той, Г., казва през 1797 г. на портата на Йенския университет: където „взаимодействието на талантили хора и щастливи обстоятелства би било достойно за най-вярно и живо описание“, той за първи път споменава Фихте, който „е направил ново представяне на теорията на науката във философското списание“. Значително е и това, което той пише на Фихте на 24 юни 1794 г., след като Фихте му изпраща първите листове от „Теорията на науката“:

Изпратеното не съдържа нищо, което да не разбирам или поне да вярвам, че разбирам, нищо, което да не се свързва лесно с обичайния ми начин на мислене.

Когато се обсъжда връзката на Гьоте с Шелинг, може да се разглежда само първата философска теза на Шелинг. Що се отнася до мистичния период на философията на Шелинг, няма нито исторически допирни точки, нито, поне първоначално, никакви сходства. Природната философия на Шелинг съдържа нещо от начина на мислене на Гьоте. Творческият принцип, който Шелинг постулира като основа на природата, който прониква в цялата природа като активна сила, също е характерен за Гьоте.

Следователно е ясно, че идеите на Гьоте са били изяснени в дискусиите му с Шелинг, че много от тях са приели по-определена форма. Но немският философ, който е разбирал Гьоте най-добре, вероятно е Хегел. Той не само е смятал научния начин на мислене на Гьоте за оправдан, но, ако се пренебрегне особеното умствено разположение на Хегел, в което преди всичко липсват случаи, в които всичко се развива според логическата страна, философският начин на мислене на Хегел вероятно е по-близък до този на Гьоте, отколкото до този на който и да е друг немски философ. Братята Хумболт, особено Вилхелм фон Хумболт, също са имали

много общо с Гьотеовите изследвания в начина си на мислене. Достатъчно е да се сетим за думите, с които Гьоте е посрещнал „Физиогномия на растенията“ на Александър фон Хумболт през 1806 г.: „Сега, след като Линей е разработил азбука на растителните форми и ни е оставил удобен за използване справочник; след като Жусио вече е организиран цялото по естествен начин, а изобретателни хора със и без зрение продължават да дефинират отличителните характеристики с големи подробности, а философията ни обещава живо единство на по-висш възглед: Така че тук човекът, за когото растителните форми, разпространени по земната повърхност, присъстват в живи групи и маси, вече бърза да направи последната стъпка и да посочи как това, което е било индивидуално разпознато, видяно и наблюдавано, може да бъде присвоено от ума в целия му блясък и изобилие, и как купчината дърва, която е била струпана и дими толкова дълго, може да бъде съживена чрез естетическо полъх в ярък пламък.“

Гьоте обаче не успял да се примири с друг възглед на А. ф. Хумболт, а именно неговия вулканизъм. Ще имаме повече информация за това по-късно. Степента, до която мисленето на Гьоте е било свързано с това на В. ф. Хумболт, може да се види от факта, че [текстът е прекъснат]

12. Знание, истина и свобода

[Първият ред е неразгадаем]

Как една истина се отнася към човек, който се основава на предположението, че тя не съдържа причините за битието, а само ги отразява? Трябва да се приеме, че причината, поради която тя прави това или онова предположение, не се крие в съзнателното мислене, проникнато от нашето аз, а извън него. Точно както това, което представлява една отделна мисъл, се крие извън съзнанието, така и причината, поради която свързваме две или повече мисли по определен начин, не се крие в, а извън нашия свят на мисли. Причината, поради която свързваме две понятия, не е едновременно причината, поради която те принадлежат заедно в реалността. В това

съзерцание мисленето следователно винаги трябва да има предвид, че не може да произведе истина от собствената си дейност, а че може да я присвои само така, както е определена от нещо отвъд него. Тук човек не произвежда истина сам, а се оставя да бъде определен от обстоятелства извън обхвата на неговите идеи. В най-истинския смисъл той получава истини, определени от същности, различни от мислите. Защото не е важен фактът, че мислите се определят от същности извън нашето съзнание, а по-скоро това, че именно извънменталните същности, т.е. същностите, които не могат да бъдат достигнати чрез съзнателна мисъл, определят истината. Тази истина, която идва при човека в завършен вид, е в правилния смисъл това, което може да се нарече догма. Тази догма може да се появи в две форми: или самият идеален свят идва при нас като завършен продукт, с твърдението, че причините за неговото формиране се крият в чужд елемент; тогава си имаме работа с догматиката на теологията. Теологичните истини са догматични, защото не позволяват причините за битието и причините за вярването да съвпадат. Нашето прозрение за тях не е такова, което ние активно генерираме сами, а такова, което ни е наложено.

Вторият вид догматика е догматиката на [опита]. Тя се основава на принципа, че можем да постигнем истините си само като наблюдаваме света такъв, какъвто е представен на сетивата ни, и като концептуализираме нещата и явленията, които той съдържа. Това е очевидната причина, поради която установяваме една истина. Не в съдържанието на мислите, които я съставляват, а във факторите, които определят хода на явленията, които мислите само изобразяват. И тук причината за вярването е фактът, че [наблюдаваме] факт, а не това, което определя действителната връзка на самия факт. Истината, както в предишния случай, се определя, според съдържанието си, не от хода на мисълта, в който сме проникнали, а от обстоятелства, лежащи извън него; тя е такова, която ни е била наложена. Във всяко отношение наблюдението е [аналогично на] откровението като източник на знание в теологията. И в двата случая истината трябва да се приеме като завършен продукт. И в двата случая знанието всъщност е форма на вяра. Истинското знание никога не може да възникне от истина, взета отвън. По този начин, две гледни точки на науката, които изглеждат толкова противоположни, по принцип се основават на абсолютно една и съща предпоставка. И двете могат да доведат до едни и същи последици. Тъй като и двете виждат крайната основа на съществуването като лежаща в отвъдното, им липсва ясната яснота в теоретичния мироглед, която характеризираше самосъзнателното мислене, разчитащо само на себе си. То се губи в мистериозно предчувствие за неизвестно; това не е без последствия за практическите действия, както ще видим в последната част на това есе. Това самосъзнателно, самостоятелно, интензивно мислене не иска нищо общо с морално поведение, чиито движещи сили не би намерило в себе си. То разпознава само в себе си мотивите на своите действия. Другото мислене се характеризира в практически смисъл с отношение на сервилност към силата на

великото, усещано неизвестно. То намира своята морална подкрепа не в себе си, а извън себе си. Първото мислене се характеризира със самосъзнание, подходящо за човека; той има благородна гордост от постигането на съдбата си чрез собствените си сили. Другото в самата си същност се определя от своето смирение и осъзнаване на безсилието пред лицето на божественото същество. След това ще видим какви последици имат тези решения за нашия възглед за човешката свобода.

Нашият поглед върху източниците на знанията ни не може да не повлияе на практическите ни действия. В края на краищата, също толкова неоспорима и всеобща истина е, че истинската мъдрост винаги води до по-добро отношение и че знаещият и образован човек е също така морално по-висш от невежия и некултурния. Вярно е, че често се чува обратното мнение, че грозният нрав може много добре да се съчетае с висока проникателност и че източникът на морална доброта може да присъства както в най-простата, най-необразована природа, така и във високообразования. Но срещу първото може да се възрази, че не всичко, което се нарича с това име, е истинско знание и че има последваща мъдрост, която е много малко свързана с човека. Този вид знание е просто нещо, което е научено и придобито външно, а не нещо, което е придобито чрез собственото енергично мислене. Но това, което е придобито чрез силата на независимото мислене, се преплита толкова дълбоко с цялото ни същество, със същността на нашето вътрешно „аз“, че се идентифицираме с него толкова напълно, че не можем да се еманципираме от него по никакъв начин. Ние не просто притежаваме такова знание, но ние самите сме това, което съставлява съдържанието на това знание. Когато действаме, ние трябва да вложим самата си същност в действието, което трябва да се осъществи. Как иначе бихме взели мотивите на дейността, от източника, от който произтича цялото ни мислене и цялото ни същество? Тук трябва напълно да се съгласим с Рийл, когато той казва за знанието: „Колкото по-дълбоко потъва и колкото по-далеч се разпространява, толкова повече се трансформира в морална сила; като такова, знанието се превръща в практическо прозрение, разбирането става мъдрост. От увеличаването на прозрението следва подобряването на отношението и така системата от знания е предпоставка и опора на етиката.“ Но другото възражение, че човек с относително малко образование може да бъде морално превъзхождащ, също е лесно опровергаемо. В крайна сметка действията на даден човек се простират само до определена сфера, до една област. Сега не става въпрос за неограничен обхват на знания, а само за това дали знанията на човек се простират до обхвата на неговите действия. Този, който има тесен кръг на дейност, също се нуждае от тесен кръг на знания. И така може да се случи човек с относително ограничени знания да се държи морално по-високо, ако не наруши своя кръговрат.

Доктрината за моралното действие първо ще трябва да започне от мотивите за моралното поведение. Те могат да бъдат определени по два начина. И това

определяне е напълно успоредно на определянията на двата теоретични мирогледа, определени в началото на нашата теория на познанието.

Тези мотиви могат да бъдат търсени извън нашето мислене или могат да бъдат разглеждани като произтичащи от съдържанието на самото мислене, което сме развили. Тези, които търсят източниците на истината в мисленето на отвъдни същества и условия, също ще търсят мотивите на морала в отвъдното; те ще възприемат предписанията на своето поведение като външно наложени заповеди, на които трябва да се подчиняват. За такъв възглед има морален императив, на който човек просто трябва да се подчини и който задава определен стандарт за нашите действия. В този случай действието според този стандарт се усеща като дълг. Моралното учение на Кант се основава на тази гледна точка, доколкото се основава на категоричния императив. Моралната догма на теологията също заема тази гледна точка. Това просто ни е наложено като дадено от Бога; ние действаме според него не заради нашето прозрение за неговата истина, а заради неговата божественост, която е гарантирана от откровението. Не моралната сила ни подтиква да действаме и произтича от моралните мисли, а принудата, чувството за необходимост, което те носят със себе си. Но има и друг възглед, който изглежда напълно противоположен на тази гледна точка. Това е този, който вижда импулсите за действие в инстинктите на природата. Тук човек действа също толкова малко, колкото би действал под божествени заповеди от вложени фундаментални морални сили, а под принудата на чистия природен закон. Той може да не действа по необходимост, но действа от физическа необходимост. Това е догмата за ефикасността на природата, която по отношение на моралната ценност и по принцип е на същото ниво като догмата от първия вид. Вторият светоглед представя коренно различна картина на моралното действие. Той не позволява предписанията на морала да се определят от сила в отвъдния свят, а по-скоро да произтичат от самата човешка мисъл. Точно както в първата част обективната истина е по същество включена в мисълта, така и сега всичко, което определя действието, е строго ограничено в човешкия свят на идеите. Не другият, когато само си представяме в концептуалния свят, определя нашите действия, а самото съдържание на нашите мисли. Точно както в теоретичното съдържанието на мислите е било самата основа на света, така и тук, в морала, това съдържание е едновременно това, което ни свързва пряко морално. Точно както в действията си трябва да виждаме изпълнение на това, което ни е предписала външна сила, така и в моралното си поведение трябва да виждаме само изпълнение на това, което сами си предписваме въз основа на нашето прозрение. Това е различно; тук ние сме наш собствен морален законодател. Там нашето практическо поведение е по същество изпълнение на дълга; тук то е морална воля. Сега е очевидно, че този, който не признава никаква външна норма на истината на теория, трябва също да отхвърли такава норма на действие. Защото може да има само един фундаментален принцип на света и ако той навлезе в нашето мислене истински и съществено, То

може да определя действията ни само оттам. И това е практическият извод на нашия мироглед: той инструктира човека да няма друга цел освен тази, която сам си задава. Само по този начин обаче е възможна истинска воля. Воля е налице само когато предписващият е едновременно и изпълнител в действие. Ако едно същество предписва, а друго същество изпълнява това предписание, тогава второто е просто машина в ръцете на първото и само във второто, но не и във деятеля, може да се говори за истинско волеизявление. Волята се състои по същество във факта, че е свързана със съзнанието, че деятелят следва собственото си прозрение, собствената си заповед. Такова действие трябва да бъде защитено само от две дегенерации. Първо, да виждаме само действието на субективния произвол в изпълнението на собствените заповеди. Но нашият мироглед би могъл да заеме тази гледна точка само ако приеме също, че обстоятелствата на мислите се определят не от съдържанието на мисълта, а от субективния произвол, от чиста случайност. Но за нас определящият фактор е не произволният субект, а самото съдържание на мисълта. И осъзнаването, че ние самите сме наши собствени законодатели, не произтича от факта, че решаваме според произволното си настроение, а от факта, че ние присъстваме пряко в законодателната мисъл, че нищо не ни е наложено, а всичко е пропито от нас. Това не е понижаване на моралните мотиви спрямо нас, а по-скоро издигане на човешкото същество до такава висота, че то прави мисленето, което само по себе си определя съдържанието му, своя собствена дейност. Ние не защитаваме иронията на Шлегел за субективността, която се чувства толкова възвишена относно цялата си дейност, която смята за оправдана да унищожава всичко, което прави в момента, а гледната точка, че мисленето има реално [практическо] съдържание и че човекът е способен да издигне духовното си аз толкова високо, че това съдържание вече не му се струва като нещо отвъдно и всепоглъщащо, а като негово собствено съдържание. Ние защитаваме гледната точка, че именно духовната личност на човека осигурява арената, в която източникът на света се развива и се проявява в истинската си форма. Докато иронията разрушава всякаква свещеност на морала, като го свежда до прищявка, нашият възглед осветява човешката личност, като я издига до източника на морала. Нашият възглед не отрича съществуването на абсолютна световна субстанция в морала, както не го е отричал и в теоретичното познание. Но той дава на човека много своеобразно отношение към тази първична основа. Вместо да приемем принцип, който само насочва света отвън, ние приемаме гледната точка, че този принцип се е излял в света на нещата с пълно саморазтваряне, с абсолютно самоотричане. Ако най-разпространеният възглед е, че нещата съществуват редом с разума си като негови творения, ние приемаме, че такъв разум не може да се намери никъде извън нещата. Казваме извън нещата. Защото сами по себе си ние виждаме този разум като реален. Ние не заемаме позицията на атеизма, който просто отхвърля разума на света и просто счита нещата - такива, каквито се появяват на нашите сетива при наблюдение - за вселената; ние основаваме света на абсолютна

причина, но сме убедени, че този възглед е напълно погълнат от света и че не е запазено никакво самостоятелно съществуване в и за себе си. И нашият практическо-морален светоглед е следствие от това предположение. Няма никаква воля на световния принцип освен човешката воля, защото този принцип не е запазил никакви решения за себе си. Той желае само доколкото човек желае. Той се е отказал от собствената си воля и се е слял с човечеството и затова действието му не е според външна норма, а според определящите фактори на собственото му вътрешно същество. Чрез това пълно поглъщане на първоизточника на нещата в света, всички противоречия, които са занимавали човешката мисъл толкова дълго, внезапно се елиминират. Ще се върнем към това по-късно. Тук все пак трябва да отбележим, че историята се явява не като резултат от божествения план на света, а като този на човешките идеали. Историята се превръща в развитие на собствените идеали за воля на хората: Това, към което са се стремели Херм. Улрици, Им. Х. Фихте и други – обединение на рационален теизъм, какъвто е нуждата на западното население, с пантеистичен мироглед, изглежда е постигнато в нашето научно убеждение.

13. Хармонично взаимодействие на хората

Ако искаме да получим ясна и пълна картина на институциите, които са свързани с образованието на индивида, това може да се направи само ако ги свържем с нашия културен живот и неговите идеали. Но каква гледна точка трябва да заемем, за да разберем самия наш културен живот?

За толкова напреднал народ като нашия може да изглежда педантично да се остави на вдъхновението на момента да отговаря на подобни въпроси или да се философира надълго и нашироко, извеждайки няколко кухи фрази от просто абстрактни изречения, като същевременно се отказва да попита нашите велики

предци. Високата култура, до която се е издигнал нашият народ, отдавна му е довела до яснота относно мястото си в световната история. Великолепните разцвети в изкуството и науката, които класическата епоха на нашата нация е породила, отдавна са дали да се разбере на безпристрастните и образовани, че гръцкият дух е бил подмладен в регионите на Германия. Точно както по-благородното образование се е изляло от Елада през всички вени на древния свят, така и германското образование се влива в културата на всички по-нови народи по обогатен начин. В тази светлина, изглежда повече от просто фигура на речта, когато Шилер свързва философското си размишление с гръцкия мит в есето „За благодатта и достойнството“. Това предопределя мястото на нашето размишление. Ако, заедно с Фихте, разглеждаме германците като изначален или предков народ на съвременния свят, те ще бъдат разглеждани като представители на съвременната култура, с които сравняваме гърците, народ, равен на всички тях.

В това сравнение се очертават решителни контрасти. Сложните условия на съвременния социален живот в нашата напреднала култура са нарушили първоначално присъщата нагласа към човечеството у всеки индивид в нейната цялост и вече не ѝ позволяват да узрее в индивида, а само в цялото човешко общество. В отделния грък цялото човечество се отразява пред нас като в огледало; при нас тази нагласа вече не се развива в индивида, а само в цялата държава. Единият човек развива в частност тази, другият онази умствена способност и по този начин пренебрегва останалите, така че единият...

бих искал да твърдя, че умствените сили също се изразяват в преживяването, така както психологът ги разделя в представянето, и виждаме не само отделни субекти, но и цели класове хора да развиват само част от способностите си, докато останалите, както при осакатените израстъци, са едва загатнати с бледа следа.

Трябва да разпитате от индивид на индивид, за да съберете цялата информация за вида. Цялата култура на гърците е израз на хармоничното действие на всички сили. Нито една част от човешката природа не е пренебрегната, нито една не е особено облагодетелствана. Все още не е настъпило разделение в действащите сили, поради което те са работили толкова хармонично. Ето защо гърците са били толкова щастливи, защото не са имали чувство за липса на човешка природа. Така, както културата на гърците ни се представя като завършена сама по себе си, тя ни се струва като идеал.

Но човек не можеше да остане на позицията на гърците. Културата на гърците образуваше кулминационна точка и човек можеше да се издигне до още по-високи сфери само чрез разделяне на силите. Никога не бихме постигнали големите си интелектуални постижения, ако отделните умствени способности не бяха особено силно развити у отделните индивиди. Ако погледнем образованата Европа, това скоро ще ни стане напълно ясно. Италианецът е надарен с най-живо въображение и най-живо чувство за изкуство, французинът - с ослепителна реторика, англичанинът -

с критичен ум. Всички тези детайли откриваме и у древните гърци, но никога не са се развивали отделно сами по себе си. Там контрастите съществуват само отделно в нашите абстрактни умове; в действителност те не съществуват отделно. В съвременния свят вече си имаме работа не с идеални контрасти, а с реални. Но докато току-що споменатите народи, които бяха предимно от образована Европа, се задоволяваха с едностранчивото си образование, германците - и тук те приличат на гърците - имаха копнеж, когато блестящата епоха на тяхната литература блестеше на хоризонта на интелектуалния живот: да съединят контрастите, възникнали в действителност, по идеален начин. Както в толкова много неща, и тук стимулът произлиза от романските народи. Русо поставя условията на естествения живот като идеал в контраст с неестествените условия на съвременния държавен живот. Това е основната идея, която, пречистена от дълбокото мислене на Фихте и Шилер, е преодоляна и води до наистина задоволително решение. Ако разгледаме прозаичните произведения от онова време, които са насочени повече към философската насока, като лекциите на Фихте за „учения“, „естетическите писма“ на Шилер или „Левана“ на Жан Пол, виждаме същата идея да се повтаря. Последният писател я изразява по следния начин:

Всеки от нас носи в себе си своя идеален човек-ценност, когото тайно се стреми да освободи или да успокои от младостта си.

Цялата тази гледна точка ни се проявява ясно и отчетливо и в думите на Шилер: Винаги се стремете към цялото и ако не можете да станете цяло, като служещ член, присъединете се към цяло.

Цялото това търсене ни става още по-ясно, когато сравним начина, по който по-слабите, по-тесногръди духове бяха разделени от разцеплението, настъпило в съвременния свят по отношение на интелектуалните сили, и как по различен начин силните, далновидни духове търсеха идеален изход. Един от първите е сега Хьолдерлин. Напълно погълнат от гръцката култура, която му представя цялата човешка природа в неделимо единство, той изпитва най-дълбока болка от разпокъсаността сред германците, болка, на която той дава смислен израз със следните думи:

Виждате занаятчии сред германците, но не и човешки същества; мислители, но не и човешки същества; свещеници, но не и човешки същества; господари, слуги, момчета и обикновени хора. Шилер и Фихте сега се изправят срещу този тесногръд възглед по наистина величествен начин и намират изход от грешката. Нарекох възгледа на Хьолдерлин тесногръд, защото той пренебрегва членовете по отношение на цялото.

Индивидуалната духовна сила трябваше да страда, тя трябваше да остане на определено ниво, за да не се разруши хармонията на цялото. Но по-нататъшният поглед събужда интереса ни към цялото само ако виждаме цялото в съвършенството на всяка отделна връзка, а не в пренебрегването им.

Беше необходимо да се помисли за средство, чрез което, въпреки съвършенството на индивидуалната сила, цялото все пак да може да се види във всяка отделна сила. И тази задача е решена в „Писма за естетическото възпитание на човешкия род“ на Шилер. —

Чрез идеалния човек, който е активен във всеки отделен човек, в него се проявява потенциалът на цялото човечество. Този идеален човек сега е представен в държавата като „цяло“.

Като е необходимо да избере определена станция, всеки индивид вече не е чисто и просто човек; той е свещеник, адвокат, учител, техник, художник, лекар и т.н. Предвид постоянния прогрес на цивилизацията, би трябвало да има безкраен брой индивидуални станции. Безкрайната изолация и специализация [нечетлива дума] чрез едностранчивото образование на индивида [нечетлива дума] сега се противопоставя на това, което искаме да наречем социален смисъл; взаимодействието на индивидите. Целият организъм на една нация се движи към културен идеал, който се състои в съвършенство и който има своите корени в духа на индивида. Когато силите и способностите на индивидите се комбинират, за да създадат цялостно представяне, виждаме една велика идеална личност, въплътена в обществото, стремяща се към обща цел. В тази велика личност срещаме всичко, което гърците ни представят по неразделен начин във всеки индивид. Идеалът на техния начин на работа е хармоничното взаимодействие на всички възможни сили, а техният продукт е продукт на свободата. Това последно великолепно проявление на чисто човешкото, за което ставаме все по-наясно в хода на историята, е създателят на най-висшето, което човек може да постигне. Но това е възможно само чрез хармоничното взаимодействие и оживеното преплитане на всички възможни човешки способности и сили. Колкото по-едностранчиво е нашето образование, толкова повече се дистанцираме от тази хармония на силите на ума. Но необходимостта от едностранчиво образование вече е била многократно изтъквана. В този случай индивидът трябва да търси това, което не намира в себе си, във връзка със своите събратя. И така той се явява на обществото като микрокосмос, по различен начин, отколкото е било при гърците. Губейки свободата си чрез своята едностранчивост, той печели като служещ член на цялото. Отсега нататък неговата индивидуална сила вече не е негова собственост, а звено в цялата социална дейност. Така, като се отдава изцяло на обществото и доброволно получава от него, той си възвръща онова състояние, което Шилер нарича естетическо, което се наблюдава при гърците, че бедният [се откъсва]

14. За естетиката

Всяко мислене търси духа в природата; за науката светът на реалността е нещо, върху което тя не може да се спре, точка на преминаване, през която трябва да премине, за да стигне до същността на нещата, която може да бъде схваната само като /дълбина. Само като надхвърли тази реалност, разчупи черупката и проникне до ядрото, човешкият дух разкрива какво държи този свят заедно в основата му. Никога не можем да намерим удовлетворение в отделното природно събитие, само в закона; никога в индивида, само в общността. В ума си [човекът] изгражда свят, който отговаря на неговите духовни нужди, който притежава хармонията, за която духът му

копнее, онази присъща строга логика, към която се стреми. Никога външната природа, каквато ни се представя директно, не е в състояние да изпълни това за нас. Само проникателният поглед на слънцеподобното око вижда духовното слънце, което живее и царува зад привидностите. Непосредствената привидност ни се струва обожествена. Ето защо времената с преобладаващо теологизираща насоченост никога не биха могли да установят естетика.

Естетиката може да бъде дете само на онези времена, когато човекът вижда в култивирането на изкуството висше призвание, когато изкуството става за него висша дъщеря на небето, която има божествена мисия да изпълни. Ако във всяко едно проявление на природата божественото царство ни се явява вече в цялата си интензивност, каква задача може да изпълни изкуството?

Божественото трябва да бъде разпознато в най-възвишената му форма като идея, така че на всяко отделно проявление да може да бъде отредено подобаващо място в системата на нашия мироглед. Интуитивният ум вижда общото в частното, идеята в индивида, но само защото, докато погледът му остава изцяло в реалното, той вижда в него повече, отколкото са способни обикновените сетива. Идеята възниква за него в отделното явление, защото той не се спира на индивида като такъв.

Художникът преобразява индивида, той му придава характера на общото; той го превръща от просто случайност в необходимост, от земно в божествено. Задачата на художника не е да придава форма на чувственото, не, а да позволи на реалното да се появи в идеална светлина. Какво е взето от реалността, но това не е важното, как е свойство на творческата сила на гения и това е важното.

Като е откъснат от тъканта на света като цяло и сега е способен да разгърне своята свободна идеалност, индивидът ни се явява съществено различен от това, което е в действителност, и макар че ни се явява в своята истина, тази истина на естествения закон все пак е привидност. Необходимото в природата става етично в драмата, тъй като делото на човечеството трябва да се нарече не етично, а историческо. Красотата не е микрокосмос, нито пък такъв микрокосмос би бил красив. Защото именно в превъзхождането на себе си в индивида, по отношение на качества и величие, се крие красотата. Ние възприемаме това като съвършенство, което не може да ни издигне във вселената, защото там просто се приема за даденост.

Само осъзнаването, че идеята, освободена от оковите на природата, е истински божествена, ни кара да изглеждаме истински свободни; [текстът прекъсва]

15. Дискусия върху лекция на Карл Юлиус Шрьоер по случай годишнината от смъртта на Гьоте

На 22 март, годишнината от смъртта на Гьоте, проф. Шрьоер изнесе лекция в местното Гьоте общество на тема: „За Гьоте: „Наричаме го благочестиво“ (от стихотворението: „Трилогия на страстта“). Забележките бяха предимно за Гьоте, мъжът. Популярните съждения, които все още се опитват да омаловажат Гьоте в едно или друго отношение, трябва да бъдат категорично опровергани. Любовният живот на Гьоте, по-специално, който един груб поглед би искал да представи като живот на разврат, беше поставен в правилната му светлина като този на високо развит, безкористен идеалист, за когото любовта е единствената страст, свободна от егоизъм.

Любовта на Гьоте е истински немската любов, пропита с най-благородния възглед за женската ценност, а не егоистичната любов, която произлиза от низки инстинкти. Лекомислените шеги за платоничната любов не се приемат от Гьоте, „той не само я познаваше, но и беше близък с нея“. Шрьоер също така подробно осветлява позицията на Гьоте по отношение на религията. Той не е бил благочестив в смисъл на позитивна религия; не е можел да направи бога на която и да е изповедание свой; но е бил благочестив в смисъл, че е разпознавал божествено във всички земни неща, във всяка реалност и го е почитал, дори се е опитвал да го въплъти чрез поезия и да го въплъти чрез наука. Много обсъжданата глава „Гьоте като придворен“ също е била подобаващо разгледана. Свободната природа на Гьоте към херцога на Ваймар, както и към целия двор, и дълбоко саркастичните му описания на дворцовия живот във втората част на „Фауст“ не са били познати или разбрани от онези, които са искали да представят Гьоте като придворен. Шрьоер най-накрая показва как поезията на Гьоте е само отражение на неговата благородна, извисена човешка природа, която цялата нация трябва безкрайно да почита и признава, вместо постоянно да се опитва да я омаловажава и да намира недостатъци.

16. Разбирането на Гьоте

Какво всъщност има предвид Гьоте под разбиране, ни става ясно, когато разгледаме трите етапа на умствената дейност, чрез които според него човекът се издига до възможно най-висшето разбиране на нещата.

Преди няколко години посочих, че Гьоте сигурно е изложил тези възгледи в свое есе, което е изпратил на Шилер през 1798 г. По това време се опитах да възстановя съдържанието на това есе, което може да е било изгубено, но може би все още е възможно да бъде намерено, въз основа на кореспонденцията.

Казах тогава, че Гьоте разграничава три нива на познание за природата: първо, гледната точка на общия емпиризъм, която се занимава с емпирични явления. Тази гледна точка събира отделните явления, описва ги и ги организира за ума.

Втората гледна точка е тази на обикновеното научно познание, което се занимава с научни явления. Тук явленията, такива каквито ни се появяват в природата, се засилват в опит да бъдат разбрани. Човекът не само наблюдава природата, но и сам създава условията, така че тя да отговаря на определени въпроси, които той ѝ задава. Чрез поредица от условия, които е създал, се появява явление, което иначе не би се появило в природата по този начин. Но то винаги си остава единично явление.

Умът сега трябва да се издигне над това индивидуално явление, като вече не го вижда като индивид, а като звено от верига. Той трябва да отдели същественото от случайното, постоянното от временното; трябва да види в индивидуалното явление само пример, само символ на природен закон, на идея. Тогава природата му е проговорила. Но тогава той вече няма пред себе си това индивидуално явление, а по-висше, по-общо явление. Индивидуалното е само пример, чрез който общото се изразява. Тогава той има рационалното явление и с това е успял да се изкачи до третата форма на познание.

Тези, които не разбират този трети начин на познание, никога няма да разберат Гьоте. И за съжаление цялата съвременна естествена философия е далеч от него. Трябва да имаме смелостта да признаем това въпреки голямото развитие в индивида, което тя е направила. Трябва да имаме смелостта да кажем открито и откровено: естествената наука не разбира Гьоте. И колко малко е допринесла тази страна за оценяването на неговата същност, е точно това, което ще покаже Ваймарското издание.

Съвременното естественознание за съжаление спира на втория етап на познанието. И когато, както се случи наскоро с Жордан, както се случи преди години с д-р Боа-Реймон и както се повтаря отново и отново, на Гьоте е напълно отказано научното чувство, това не означава нищо друго освен: Тези, които отправят това обвинение, просто нямат представа за третия етап на познанието; откровенията на този етап са им недостъпни. Това, което се намира тук, те не разбират. Затова го смятат за ненаучни възгледи на поета.

Това мнение сега е напълно опровергано от „Ваймарските съкровища“. Тук виждаме как Гьоте се занимава обширно с цялото интелектуално съкровище на своето време, виждаме го да се занимава с химия, физика, астрономия, геология, ботаника и минералогия. Нито един проблем, който е занимавал умовете в тези науки, не остава извън неговия кръг. С пълна предпазливост той си проправя път през всичко. Той дори изучава математика, предмет, за който твърде често се твърди, че Гьоте изобщо не е разбирал.

Пред лицето на тези съкровища човек не може да не бъде убеден, че Гьоте е бил на върха на научните познания на своето време. С оглед на този факт, който е установен

без съмнение от интелектуалното наследство на Гьоте, твърденията, че на Гьоте му е липсвал научен ум, изглеждат напълно невалидни. В архива на Гьоте във Ваймар имаме доказателства за сериозното, солидно научно величие на светогледа на Гьоте и изрично казвам за научното величие на светогледа на Гьоте.

Защото това, което имаме в неговите научни трудове, е пълно изповедание на онази трета степен на познанието, за която говорих; тук той вече е преодолял втората степен. Той ни дава само най-висшите плодове на своите изследвания. За по-задълбочения мислител, разбира се, величието на тези писания е било ясно от самото начало. Но онези, които не са могли да се издигнат до тази гледна точка, не са разбирали писанията на Гьоте.

И тук виждам основна част от задачата на Гьотеанума. Той трябва да вижда своята задача в това да ни покаже точките на преминаване, през които Гьоте се е борил, и по този начин да ни издигне до онези висоти, които Гьоте е достигнал.

Знаем, че Гьоте веднъж е казал на Екерман: Неговите произведения не могат да станат популярни. Те са разбираеми само за малцина образовани хора, които имат същите чувства и същите възгледи. Но тези малцина ще стават все повече и повече, ако, като разпознаят пътя, по който Гьоте е достигнал духовната си връх, ако неговото духовно наследство ни даде насоки по този път.

Виждам главната награда именно в нововъзникващото от Ваймар по отношение на разбирането на неговия научен мироглед. Но не мислете, че нова светлина няма да падне и върху неговите поетични постижения. Но голяма част от убежденията, чувствата и мислите, които проникват в органичната структура на неговото поетично творчество, могат да бъдат открити в неговите научни постижения.

И така, с добро настроение и увереност в сигурната насока на научната цел, още преди няколко години направих научните трудове на Гьоте предмет на моите подробни размисли; защото очаквах от тях да доразвият цялостната представа за природата на Гьоте. Поставих и всичките си изследвания в служба на това дело и изпитах радостта от многобройни потвърждения, макар че не липсваха и решителни противоречия.

Това противоречие е нещо естествено, особено по отношение на темата. От научните трудове на Гьоте само „Теория на цветовете“ е налична като напълно систематично произведение във всичките си части. Имаме и опит за метаморфозата на растенията, който може да се счита за завършена монография. Всичко останало е фрагментарно. В анатомията, ботаниката, геологията и минералогията например велики идеи се редуват с прости предложения или дори схематизации. Много допълнителни идеи са били необходими и е трябвало да се създадат преходи. Често предпоставките за последствията, изразени от Гьоте, е трябвало да се определят самостоятелно. Целта е била да се работи за цялостна Гьотеова концепция за света, в която фрагментарните компоненти могат да бъдат интегрирани без противоречие.

Но именно поради фрагментарния характер на писанията на Гьоте, ние имаме поредица от напълно противоположни възгледи за неговия мироглед. От тези, които виждат в него чистия платоник, който търси в абстрактни, идеализирани схеми „всичкото и крайната цел“ на науката, до тези, които го обявяват за материалист и реалист в смисъла на съвременната физическа школа, от една страна, и дарвинист, от друга, имаме всички междинни етапи. След това всеки от тях избира онези пасажки в писанията на Гьоте, които служат за потвърждаване на предварително заложеното му мнение.

Тези, които се обръщат директно към Гьоте, откриват, че Гьоте е над всички тези гледни точки. Тези, които са се вгледали малко по-дълбоко в механизмите на човешкия ум, в крайна сметка ще открият, че никой не казва нещо толкова погрешно и нелогично, че в него да няма известна истина, колкото и ограничена да е тя. Но недостатъкът на много умове е, че те не могат да се издигнат над това ограничение. „Например, кой би могъл да каже, че механичното схващане за природата е погрешно? То е напълно оправдано за определени по-нисши нива на природното съществуване и предлага достатъчно обяснение за тази област. Но щом навлезем в сферата на сетивното възприятие, където човекът, този най-съвършен физически апарат според поговорката на Гьоте, се изправя срещу света, чисто механичното престава, механичното схващане се явява като напълно недостатъчно.“

Ето защо Гьоте противопостави собствената теория за цветовете на Нютон на своята собствена. Оценката на теорията за цветовете на Гьоте трябва да започне оттам. Тогава тя ще ни се яви в съвсем нова светлина като допълнение към това, което липсва в чисто физическата теория за цветовете на Нютон. Сигурно е, че Гьоте би постъпил по-добре, ако се беше въздържал от донякъде страстната полемика срещу Нютон и неговата школа. Като подчертаваше противоречието, опонентите само се огорчиха. По-късно и Гьоте осъзна това. Ето защо откриваме завещателно разпореждане, според което полемичната част от теорията за цветовете всъщност трябва да бъде пропусната от неговите произведения. Систематичната част трябва да говори сама за себе си. Разбира се, ние не сме в състояние да изпълним това разпореждане. Защото никой няма право да оттегля произведение на Гьоте от очите на света. Но поне можем да оформим нашето виждане в смисъл, че намерението, загатнато от Гьоте в завещанието му, се взема предвид.

17. Разпознаваемост на света

Ако изолираме акта на разпознаване и го разглеждаме като дейност на външен наблюдател на света, тогава възникват всички подвеждащи философски въпроси: Как е възможно знанието? Можем ли да разпознаваме нещата сами по себе си? Има ли граници на знанието? и т.н. Всички тези въпроси губят значението си, ако разбираме познанието като част от жизнения процес. Точно както животът се изразява в растенията като производство на листа, цветове и плодове, така той се изразява и в

хората като познание. Има също толкова малко смисъл да се пита: Какви са границите на познанието?, колкото и да се пита: Какви са границите на цъфтежа? Съдържанието на знанието е продукт на световния процес, подобно на цвета на растението. Образът на света, който човек създава за себе си, е фантастично съдържание и е напълно различен от това, което той изобразява, когато се разглежда само от гледна точка на неговата картинна природа. Когато човек говори за „същността на света“, за „нещото само по себе си“ и т.н., той говори за своя нужда. Не сме принудени от нищо външно да говорим за „същността на света“. Само нашата природа ни подтиква да го правим. Ако говоря за „същността на света“ и твърдя за неговата непознаваемост, говоря в синьото. Не може да има друго битие, за което да има нещо, което би могло да се приравни със знанието. Да се говори за съществуването на нещо, което лежи „отвъд знанието“, е също толкова глупаво, колкото да се говори за нещо, което лежи отвъд растежа на растенията. Знанието трябва да остане в себе си, за да има някакъв смисъл. Кантианската философия е излияние на личност, която не знае какво иска. Кант търси нещо, но не знае какво. По същество той говори само за непознаваемостта на нещо, което си представя като неопределена цел в синьото. Показателно за безграничната слабост на немската философия е, че тя не може да елиминира глупостите на Кант. Отрицанието на света, отвъдното и т.н. ще възникнат само когато човекът ги измисли. Но това е най-празното, глупаво изобретение, което съществува.

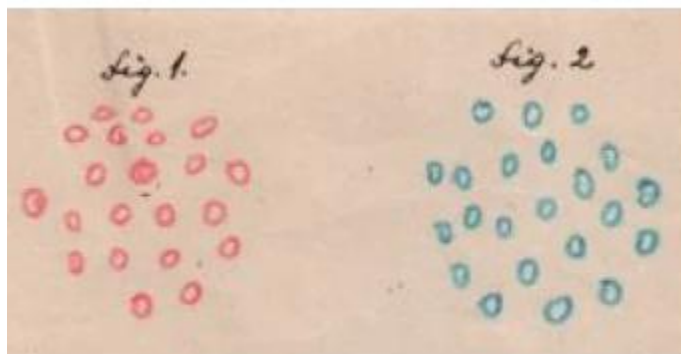
18. Атомизъм и неговото опровержение

Първо ще си припомним съвременната доктрина за сетивните впечатления, след това ще посочим съдържащите се в нея противоречия и един светоглед, по-съвместим с идеалистичното разбиране.

Съвременната (1890) естествена наука разглежда световното пространство като изпълнено с безкрайно тънка субстанция, наречена етер. Тази субстанция се състои от безкрайно малки частици, етерните атоми. Този етер съществува не само там,

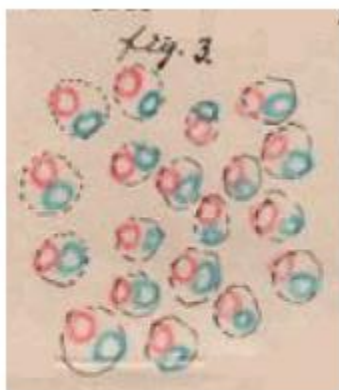
където няма тела, но и в порите (принадлежащи) на телата. Физикът си представя, че всяко тяло се състои от безкраен брой неизмерими малки части, като атоми. Те не са в контакт помежду си, а са разделени от малки пролуки. Те от своя страна се обединяват в по-големи форми, молекулите, които все още не могат да бъдат различни от окото. Само когато безкраен брой молекули се обединят, ние получаваме това, което сетивата ни възприемат като тела.

Ще обясним това с един пример. В природата съществува газ, наречен водород, и друг, наречен кислород. Водородът се състои от неизмерими малки водородни атоми, кислород от кислородни атоми. Водородните атоми са дадени тук като червени кръгчета, кислородните - като сини кръгчета. Така че, физикът би си представил определено количество водород, като фигура 1, и количество кислород, като фигура 2. (Вижте таблицата)

Фигури 1 и 2

Сега ние сме в състояние, чрез специални процеси, които не ни интересуват тук, да поставим кислорода в такова съотношение с водорода, че два водородни атома да се комбинират с един кислороден атом, така че да се получи съставно вещество, което би трябвало да покажем, както е показано на фигура 3.

Фигура 3

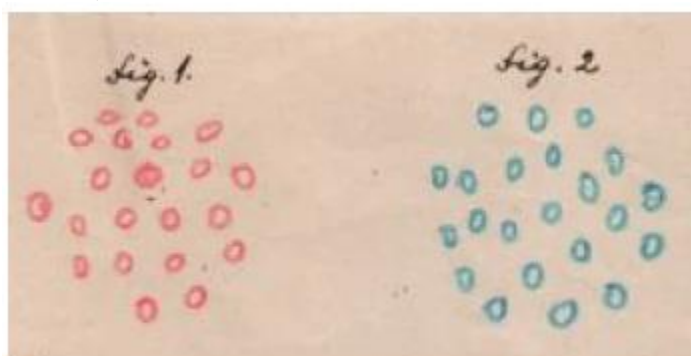
Тук винаги два водородни атома, заедно с един кислороден атом, образуват едно цяло. И това все още невидимо, малко образувание, се състои от два вида атоми, ние

наричаме молекула. Веществото, чиято молекула се състои от два водородни атома плюс един кислороден атом, е водата.

Може да се случи и молекулата да се състои от 3, 4, 5 различни атома. Така една молекула алкохол се състои от атоми въглерод, водород и кислород.

Но от това виждаме също, че за съвременната физика всяко вещество (течно, твърдо и газообразно) се състои от части, между които съществуват празни пространства (пори).

В тези пори навлизат етерните атоми, които изпълват целия космос. Така че, ако нарисуваме етерните атоми като точки, трябва да си представим тяло като фигура 4. (Червените и сините кръгчета са атоми на веществото, черните точки са етерни атоми.)

Фигура 4

Сега трябва да си представим, че както атомите на веществото, така и етерните атоми са в състояние на постоянно движение. Движението е люлеене. Трябва да си представим, че всеки атом се движи напред-назад като махалото на часовник.

Сега в А (виж фигура 5) си представяме тяло, чиито молекули са в постоянно движение. Това движение се предава и на етерните атоми в порите, а оттам на етера извън тялото на В, например на С. Да предположим в D сетивен орган, например окото, тогава вибрациите на етера ще достигнат окото, а чрез него - нерва N. Там те достигат и през нервния канал L достигат до мозъка G. Да предположим например, че тялото А е в такова движение, че молекулата се люлее напред-назад 461 милиарда пъти в секунда. Тогава всяка етерна молекула също се люлее 461 милиарда пъти и удря 461 милиарда пъти зрителния нерв (в Н). Нервният канал L предава тези 461 милиарда вибрации на мозъка и тук имаме усещане: в този случай силно червено. Ако имаше 760 милиарда вибрации, бих могъл да видя виолетово, при 548 милиарда - жълто и т.н. На всяко цветно усещане съответства определено движение във външния свят.

Фигура 5

Това е още по-просто в случая със звуковите усещания. И тук телесните молекули вибрират. Средата, която пренася това до ухото ни, не е етерът, а въздухът. При 148 вибрации в секунда възприемаме тона ре, при 371 - тона фа диез и т.н.

Така виждаме до какво води цялото това тълкуване: каквото и да възприемаме в света със сетивата си, цветовете, тоновете и т.н., се казва, че не съществува в реалността, а само че се появява в мозъка ни, когато във външния свят присъстват определени вибрационни форми на движение. Ако възприемам топлина, го правя само защото етерът около мен е в движение и защото етерните атоми се удрят в нервите на кожата ми; когато усещам светлина, това е защото същите етерни атоми достигат до нерва на окото ми и т.н.

Следователно, съвременният физик казва: в действителност нищо не съществува освен люлеещи се, движещи се атоми; всичко останало е просто творение на моя мозък, образувано от него, когато е докоснато от движението във външния свят. Няма нужда да описвам колко мрачен е подобен поглед върху света. Кой не би се изпълнил с най-тъжни идеи, ако например Хуго Магнус, който е напълно в капана на този начин на мислене, възкликне: „Това движение на етера е единственото нещо, което реално и обективно съществува от цвят в творението. Само в човешкото тяло, в мозъка, тези етерни движения се трансформират в образи, които обикновено наричаме червено, зелено, жълто и т.н. Според това трябва да кажем: творението е абсолютно безцветно... Само когато тези (безцветни) етерни движения се доведат до мозъка чрез окото, те се трансформират в образи, които наричаме цвят.“ (Хуго Магнус, *Farben und Schöpfung*, 8 лекции за връзката на цвета с човека и природата, Бреслау, 1881, стр. 16 и сл.)

Убеден съм, че всеки, чието мислене е основано на здрави идеи и който не е бил подложен от ранна младост на тези странни, подскачащи мисли, ще сметне това положение на нещата просто за абсурдно.

Този въпрос обаче има много по-съмнителен ъгъл. Ако в реалния свят няма нищо друго освен люлеещи се атоми, тогава не може да има истински обективни идеи и идеали. Защото, когато си представям идея, мога да се запitam какво означава тя

извън моето съзнание? – Нищо повече от движение на молекулите на мозъка ми. Тъй като молекулите на мозъка ми в този момент се люлеят в едната или другата посока, мозъкът ми ми дава илюзията за някаква идея. Цялата реалност в света тогава се счита за движение, всичко останало е празна мъгла, резултат от някакво движение.

Ако този начин на мислене беше правилен, тогава щях да си кажа: човекът не е нищо повече от маса от люлеещи се молекули. Това е единственото нещо в него, което има реалност. Ако имам велика идея и я преследвам до нейния корен, ще намеря някакво движение. Да кажем, че планирам добро дело. Мога да го направя само ако маса от молекули в мозъка ми чувства, че изпълнява определено движение. В такъв случай, има ли все още някаква стойност в „доброто“ или „злото“? Не мога да направя нищо, освен това, което е резултат от движението на молекулите на мозъка ми.

От тези причини произлиза песимизмът на деле Грации. Тя казва: „За какво е този илюзорен свят от идеи и идеали, когато те не са нищо друго освен движение на атоми?“ И тя вярва, че съвременната наука е права. Защото не е могла да надхвърли науката и не е могла, както правят апатичните хора, да пренебрегне нещастieto на това вярване; тя се е поддала на песимизма.“

(Вижте Рудолф Щайнер и Мари деле Грации, „Природа и нашите идеали“, публикувано от Mercury Press.)

Грешката, която е в основата на теориите на тази наука, е толкова проста, че човек не може да разбере как днешният научен свят би могъл да ѝ се поддаде.

Можем да изясним въпроса с един прост пример. Да предположим, че някой ми изпраща телеграма от място А. Когато тя стигне до мен, не получавам нищо друго освен хартия и букви. Но ако знам как да чета, получавам повече от просто хартия и печатни знаци, тоест определено съдържание на мисълта. Мога ли сега да кажа: Създал съм това съдържание на мисълта само в мозъка си и хартията плюс буквите са единствената реалност? Със сигурност не. Защото съдържанието, което сега е в мен, присъства и в място А по същия начин. Това е най-добрият пример, който човек може да избере. Защото по видим начин нищо не е дошло до мен от А. Кой би могъл да твърди, че телеграфните жици пренасят мисълта от едно място на друго? Същото важи и за нашите сетивни впечатления. Ако поредица от етерни частици, люлеещи се 589 милиарда пъти в секунда, достигнат до окото ми и стимулират зрителния нерв, вярно е, че имам усещането за зелено. Но етерните вълни като хартия и писмени символи за телеграмата в горния пример са само носителите на „зелено“, което е реално върху тялото. Медиаторът не е реалността на материята.

Както жицата и електричеството за телеграмата, така и люлеещият се етер тук се използва като медиатор. Но само защото възприемаме „зеленото“ посредством люлеещия се етер, не можем да кажем: „зеленото“ е просто същото като люлеещия се етер.

Това грубо погрешно приемане на посредника за съдържанието, което ни се носи, е в основата на всички съвременни науки.

Трябва да приемем „зеленото“ като качество на телата. Това „зелено“ причинява вибрация от 589 милиарда вибрации в секунда, тази вибрация достига до зрителния нерв, който е така устроен, че знае: когато 589 милиарда вибрации пристигнат, те могат да идват само от зелена повърхност.

Същото важи и за всички други ментални представи. Ако имам мисъл, идея, идеал, той, разбира се, трябва да присъства в мозъка ми като реалност. Това е възможно само ако мозъчните частици се движат по определен начин, защото едно същество, съществуващо в пространството, не може да претърпи никакви промени, освен чрез движения. Но бихме се объркали смъртоносно относно съдържанието на идеята в сравнение с начина, по който тя се появява в тялото, ако кажем: самото движение е идеята. Не - движението само предоставя възможността идеята да придобие форма и пространствено съществуване.

Но има и друг аспект. За нас, мъжете, няма нищо, в което да присъстваме напълно, както в нашите идеи, идеали и ментални представи. За тях ние живеем, ние тъкаме. Когато сме сами в тъмното, в пълна тишина, така че да нямаме сетивни впечатления, – за какво сме напълно и напълно съзнателни? – за нашите мисли и идеи! След тях идва всичко, което можем да преживеем чрез сетивата. Това ми е дадено, когато отворя сетивните си органи към външния свят и ги поддържам възприемчиви. Освен идеи, идеали и сетивни впечатления, нищо не ми е дадено. Всичко останало може да бъде извлечено само като съществуващо и идеи въз основа на нашите сетивни впечатления.

Мога ли да направя такова предположение за движещите се атоми? Ако има движение, трябва да има нещо, което се движи. По какво разпознавам движението? Само като виждам, че телата променят мястото си в пространството. Но това, което виждам пред себе си, са тела с всички качества на цвят и т.н.

И така, какво иска да обясни физикът? Да кажем цвета. Той казва: това е движение. Какво се движи? Безцветно тяло. Или иска да обясни топлината. Той отново казва: това е движение. Какво се движи? Тяло без топлина. Накратко: ако обясним всички качества на телата чрез движение, в крайна сметка трябва да приемем, че движещите се обекти нямат качества, тъй като всички качества произтичат от движението.

Да обобщим. Физикът обяснява всички сетивни, всички сетивно възприемани качества чрез движение. Така че, това, което се движи, все още не може да има качества. Но това, което няма качества, изобщо не може да се движи. Следователно, атомът, който физиците приемат, е нещо, което се разтваря в нищо, ако се прецени строго.

И така, целият начин на обяснение се проваля. Трябва да припишем на цвета, топлината, звуците и т.н. същата реалност, каквато има и на движението. С това ние

опровергахме физиците и доказахме обективната реалност на света на явленията и идеите.

19. За комикса и неговата връзка с изкуството и живота

Малко от фундаменталните естетически идеи са пострадали повече от погрешните предпоставки на немската естетика, отколкото тази на „комичното“. Ако, както правят немските естетици, обясните красотата с идеята (божественото), появяваща се в чувствен образ, тогава възникват непреодолими трудности, когато става въпрос за дефиниране на комичното. Защото при това предположение трябва да разграничим две неща в художествения продукт (в красивия обект): първо, чувственият образ,

материалният продукт, направен от мрамор, цвят, звук, думи и т.н., и второ, идеята, която се извежда наяве чрез този образ. Сега могат да възникнат три случая: 1) Идеята и яркият образ могат да бъдат напълно съвместими, така че идеята да не е твърде възвишена, твърде духовна, твърде възвишена, за да бъде представена от този образ, и образът може да бъде достоен, значим, подходящ за идеята по същия начин. В този случай има перфектна хармония между идеята и възприятието; нито едното не доминира другото, всяко е равно на другото. Никъде не усещаме, че нещо липсва, никъде, че нещо не достига. Когато това се случи, немските естетици вярват, че си имаме работа с „просто красивото“, с „красивото само по себе си“. II.) Може да се случи идеята да изглежда по-значима, по-велика от възприятието, да се извисява над него, да го надхвърля, така че възприятието да изглежда твърде незначително, малко, неадекватно, за да схване божественото (идеята) в пълния му обхват. Съдът тогава не е достатъчно голям, за да побере съдържанието (идеята). Докато в присъствието на „просто красивото“ изпитваме удовлетворение от хармонията между божественото (идеала) и земното (реалното), тук трябва да се възхищаваме на величието на идеята, която изглежда толкова огромна, че не можем да намерим адекватна на нея картина. В този случай си имаме работа с възвишеното. III.) Сега е възможен само обратният случай; а именно, образът (гледката) да изглежда по-голям, по-значителен, по-могъщ от идеята. Докато във [втория] случай идеята нарушава хармонията с размера си, тук дисхармонията се дължи на преобладаването на сетивния образ. Последното се налага, бунтува се срещу идеята, бунтува се срещу божественото. Следователно, в това може да се открие само грозното. Ако сега вземем предвид, че трагичното е само частен случай на възвишеното, ще открием, че четирите понятия – красиво, възвишено, трагично, грозно – изчерпват инвентара на естетиката, без място за комичното. Защото е лесно да се види, че четвърти случай, различен от изброените три, вече не е възможен.

Ситуацията е съвсем различна, ако вземем за отправна точка идеята за красота, която изложих (Гьоте като баща на новата естетика). Изкуството никога, никога не може да има задачата да представя самата идея. Това е задачата на науката. Ако основните идеи на немската естетика са верни, тогава по отношение на съдържанието всъщност няма разлика между науката и изкуството. Последното би трябвало само да представи в жива форма това, което първото изразява чрез думи (мисли). Това просто съображение доказва, че изкуството трябва да има съвсем различна задача. А това е обратното на тази на науката. Ако науката трябва да представи божественото под формата на пряко мислене, както се носи над чувственото, в чиста идеална форма, тогава изкуството трябва да издигне чувственото, живото, изобразителното в сферата на божественото. Когато застанем лице в лице с природата, с реалността, ние я намираме нито божествена, нито небожествена, нито пълна с идеи, нито празна от идеи, а просто безразлична към божествеността, към идеята. Мислителят гледа през тази безразлична обвивка и вижда идеята под формата на мисълта. Но за тази цел

той трябва да прескочи непосредствената реалност, да погледне през нея и отвъд нея. Този, който се спира на чистата реалност, не може да стигне до идеята. Художникът подхожда към реалността по различен начин. Той не надхвърля реалността, той с любов я възприема, всъщност той преживява и вплита чувственото, материалното, реалното. Това, което той представя, са обекти на пряката природа, на реалното съществуване. В творенията на изкуството не срещаме нищо по отношение на съдържанието („какво“), което не можем да намерим и в природата. Художникът променя само формата („как“). Той представя обекти на реалността, но по различен начин, отколкото ги намираме в реалния свят. Той ги представя така, сякаш са толкова необходими, толкова пълни със закони, толкова божествени, колкото идеята. По отношение на съдържанието изкуството има общо със чувственото; по отношение на формата - с идеала. Ако науката представя идеята по отношение на съдържание и форма, а природата представя чувственото по отношение на форма и съдържание, тогава с изкуството се появява нова област: сферата на чувственото под прикритието на божественото. Ако някой твърди, че е възможно да представи божественото и под прикритието на чувственото, това се опровергава от факта, че никой не може да има интерес към подобна задача. Защото човек със сигурност може да има нужда да издигне по-нисшето и по-малко ценното в сферата на по-висшето и по-ценното, но не и да го издигне в противоположността. Именно от неудовлетвореността от реалността в нейната собствена форма възниква копнежът да я направи божествена. Но защо човек би искал да приведе божественото, което само по себе си вече дава най-висше удовлетворение, в друга форма?

Царството на необединеното сетивно е реалността; царството на несетивния идеал е науката; царството на сетивния идеал е изкуството. Срещаме първото царство, когато наблюдаваме заобикалящата ни среда със здрави сетива; второто, когато се потопим в царството на мислите си; третото не намираме никъде готово; трябва сами да го създадем. Ако царството на природата е сетивна реалност, а царството на науката е чисто интелектуална, царството на изкуството изобщо няма реалност. Следователно сферата на художествените продукти се нарича сфера на естетическия външен вид. *Естетическият външен вид е чувствеността, която е била обожествена от творческия човешки дух.*

Сега трябва да се отклоним в субективната територия и да изследваме основното настроение на личността, от което произтича копнежът за изкуство и за удоволствие от изкуството. Всяко висше стремление на човека е стремеж към свобода. Да властва свободно над инстинктите на природата, свободно над законите на чувствеността, свободно над страстите и човешките устави, това е пътят и целта на по-добрия човек. Да се поддава все по-малко на това, което природата изисква, и все повече да следва това, което духът е разпознал като идея, това е, което освобождава духа. Свободата е господство на духа над природата, на идеята над реалността. Това, което постигам според законите на природата, трябва да го правя, точно както дъждовна

капка трябва да падне на земята според неизменен закон. Ако действам само от такива естествени импулси, тогава не съм истинско аз, не съм свободна личност, защото не се движа; аз съм движен; не искам, а трябва. Но колкото повече разпалвам светлината на духа в себе си, толкова по-свободен ставам. Едва сега мога да кажа: аз съм този, който действа, който постига нещо. В същото време е налице фактът, че знам коя светлина следвам, че имам обекта, към който са насочени действията ми, в чиста, прозрачна форма в съзнанието си. Не следвам заради моята индивидуалност, а заради разпознатия обект. Такова действие, макар и наистина да произтича само от аз-а, е напълно безкористно. Защото не се извършва от аз-а заради самия аз. Такова действие е действие на любов, тоест такова, което произтича от пълното отдаване на аз-а на обекта. По този начин, когато се разбират на най-дълбоко ниво, истински свободните действия са само тези на любовта.

Творбите на художника сега са (наред с други неща) такива действия на любов. Защото той се стреми да преодолее чувствената реалност, като я одухотвори. Той иска да създаде пред сетивата ни произведение, което, въпреки цялата си чувственост, не е проникнато от природни, а от духовни закони. Всичко естествено в обекта трябва да бъде оголено, преодоляно и представено като божествено. Изкуството е непрекъснат процес на освобождение на човешкия дух и същевременно възпитател на човечеството да действа от любов. Тези, които са способни да погледнат в пълната дълбочина на едно наистина велико произведение на изкуството, ще го усетят, онова възвишено дърпане нагоре, което ни кара да забравим пространството и времето и собствената си личност за времето на съзерцанието и да се изгубим напълно в обекта, който гледаме. Само тези, които познават пълната, чиста, непомрачена любов, могат напълно да разберат този самозабравящ поглед. Тези, които не познават истинската любов, винаги ще останат чужди на истинското изкуство.

Ако сега трябва да приемем, че в едно произведение на изкуството човешкият дух обожествява материала, тогава ще зависи от духовната способност, която той използва в процеса, към кой жанр принадлежи произведението на изкуството. Трябва да имаме предвид, че това, до което нашият дух стига последно от всички, е първото и върховното в света. Единството на идеите, първичният принцип на нещата, със сигурност предшества всички неща в света. Но в нашия духовен стремеж ние стигаме до този първичен принцип последни. Първото нещо, с което се сблъскваме в света, е безкрайното разнообразие от сетивни неща, които всъщност са крайната еманация на първичния принцип. Сетивата възприемат това разнообразие, умът ги организира и сравнява, като по този начин формира понятия, а разумът след това вижда вътрешното единство в това множество. Чувствеността, разбирането и разумът са трите способности, чрез които разбираме вселената. Чувствеността ни носи природата, лишена от дух, разбирането ни носи множеството понятия, а разумът ни носи божествената идея, която царува над всичко.

Ако сега направим още една крачка напред, въз основа на нашето обяснение на красивото, трябва да се запитаме до каква степен сетивният материал може да бъде преработен от художника, предвид гореспоменатите три способности?

Преди всичко е ясно, че сетивата не могат да предприемат никаква преработка, защото тяхната задача е да схванат реалността възможно най-вярно, възможно най-непроменена. Интелектът, който формира понятия за отделни неща, вече се занимава с духовното. Въпреки че все още притежава множественост, той е издигнат от чувствеността. Следователно вече е възможно разбирането да одухотвори природата. Това едва ли е необходимо да се казва за разума, защото той схваща квинтесенцията на цялата духовна реалност. От това следва пряко: художникът може да преобрази материала на непосредствената реалност по такъв начин, че той да се появи във форма, сякаш е пропит или от разбирането, или от самия разум.

Следователно изкуството се занимава с произведения: 1) които съответстват по съдържание на живота на реалността и по форма на рационалния ред на нещата; 2) и такива, които съответстват по съдържание на този реален живот, но по форма на рационалния ред и единството на света.

Когато творецът, следвайки хода на разума, преобразява реалността, ние сме изпълнени с такова голямо удовлетворение от неговите произведения, защото той представя нещата, излезли от ръцете му, сякаш са произлезли директно от самия първоначален принцип. Чрез произведението, което сияе с божествено единство, творецът ни доближава до духа на света. Ето защо Гьоте, когато вижда произведенията на гръцкото изкуство, възкликва с възхищение: „Има необходимост, има Бог; сякаш тези вечни неща са извикани от самата творческа природа.“

По този начин, ние не виждаме противоречие в естетическия вид, който ни предоставя произведението на изкуството, а само с дълбините на реалността, само с нейната повърхност. Именно една по-висша реалност ни представя изкуството.

Но как се връзва това, когато творецът не позволява на разума, а на разбирането да надделее в него, когато преобразява реалността?

Разбирането е нещо между сетивното възприятие и разума. То се отдалечава от първото и не достига до второто. То вече не притежава повърхностната истина, която се крие в просто копие на сетивната реалност, но също така все още не притежава истината, която се крие в дълбините на рационалния възглед. Представата, която умът формира за отделното нещо, всъщност е най-нереалното нещо в света. Защото в световния ред няма отделно нещо само по себе си; всичко е необходимо основано на контекста и потока на нещата. Този, който няма цялото в ума си и измерва отделното нещо чрез него, никога не може да познае истината. Аз мога да си формирам понятие за отделно нещо по разбираем начин: Истината не е в това понятие, стига светлината на разума да не го освети. Ако формирам две понятия, те могат да бъдат във вътрешно единство в дълбините на световния ред, но интелектът

притежава само отделните понятия, които в тази отделеност не е нужно изобщо да се съгласуват, а вървят едно до друго.

Нещата, възприемани от сетивата, които човешкият ум по този начин трансформира, сякаш са проникнати от разбиране, по този начин ще се окажат в рязко противоречие с всяка реалност. Разбира се, самият ум не забелязва несъответствието на своите понятия, защото им позволява да стоят като отделни същности. Но когато те се появят в това вътрешно противоречие едно до друго в даден обект, тогава същото веднага излиза на преден план. Мога да си съставя интелектуална представа за ума на човек. Например, представям си ума като възвишен и велик. Наред с това си съставям и представа за външния му вид. Той е малък, незабележим, трмав, може би трмав. Мога да мисля доста добре за тези две понятия едно до друго. Но когато те дойдат при мен в плът, обединени в едно лице на сцената, тогава възприемам противоречието с това, което е възможно според естествения закон.

Колко голяма си представям главата на човек е напълно без значение; стига да не разглеждам отвъд главата. Но ако събера голяма глава с малко тяло и представя всичко това заедно в реална картина, ще забележа противоречието на това, което е възможно.

Осъзнаването на подобно противоречие между създаден обект и неговата вътрешна възможност поражда у нас усещането за комичното.

Комичното следователно е реалност под формата на интелектуално противоречие. „Какво“ е чувственост, „как“ е интелект, чието съдържание не е основано на природата на цялото.

Където и да разглеждате нещо като смешно, ще откриете, че това, което творческият човек е създал от своя материал, противоречи на по-дълбоката, вътрешна природа, на фундаменталните закони на битието. И който е способен да прозре това противоречие, го възприема като смешно.

Освобождаващият ефект, който се крие в смеха на комичен обект, се основава на факта, че човекът, който вижда противоречието, се чувства превъзхождащ обекта; той вярва, че разбира въпроса по-добре, отколкото изглежда пред него в представянето. Тези, които не виждат противоречието, също пропускат ефекта на комичното.

Следователно, един и същ обект може да изглежда комичен за един човек, но не и за друг. Тези, които не разбират противоречието, също не разбират комедията.

Разбира се, може да се случи възприемането на такова противоречие дори да ни постави в мрачно настроение. Но тогава ние също гледаме на въпроса по различен начин. Вече не гледаме на интелектуалното противоречие, а на дисхармонията между индивида и цялото. Но това вече има своята основа в рационален поглед. И тук комедията спира. Това е особено ясно, когато възприемаме нещо несъвместимо в самата природа, например нещо деформирано или осакатено. Тук ние вече не разбираме отделните части рационално, а виждаме контраста между това, което е

станало, и това, което е трябвало и е могло да стане, и това ни води по-дълбоко от простото рационално разбиране.

Ето защо всъщност в самата природа има малко нещо, което е пряко комично.

Комичното е предимно създадено от човека.

При представянето на комичното, човек може дори да има прякото намерение да постигне чрез изобразителното, демонстративното това, което не може да се постигне чрез представянето на просто противоречиви понятия: да доведе до разпознаване на противоречието. Това, което не прави необходимото впечатление в мисълта, се прави чрез визуалното представяне. Това е целта на иронията, на комичната сатира. Пародията и травестията също целят да осмеят парадокса на едното, като съпоставят противоположното.

В природата на комикса е заложено, че той намира много по-широк кръг от ценители, отколкото другите форми на изкуство. Защото човек трябва само да схване противоречивите детайли с ума си; съзерцанието на самото противоречие му осигурява образа, представянето. Не е необходимо тук да го издигаме до нивото на рационално съзерцание.

Освен това, в природата на комичното е заложено и това, че то служи отлично за демонстриране на човешката глупост. В края на краищата, глупостта се състои в това да се приема погрешното, противоречивото, за реалност. Ако заблудите на глупака му бъдат представени външно по ярък начин, той би могъл да се убеди в глупостта си по-лесно, отколкото по който и да е друг начин.

Сериозният творец, който не твори от цялото, а вместо това сглобява произведението си от отделни части, може лесно неволно да създаде нещо комично. По същия начин ние се представяме като комичен обект за другите хора, когато извършваме действия, в които за публиката не излиза наяве нищо друго освен противоречието, което преживяваме.

Ефектът от комичното винаги зависи, разбира се, от това доколко наблюдателят е над комичния обект, тоест с други думи, до каква степен е способен да схване противоречието в цялата му дълбочина. За мъдрия човек например ще му се стори комично, когато види толкова много хора да се стремят, да ценят и да се прекланят пред нещо в живота, което не му се струва достойно за ценене или преклонение. От казаното по-рано е ясно, че той може да остане с впечатлението за комичното само докато се спре на схващането на противоречието с ума си. Ако проникне по-дълбоко и обмисли усилията, които човечеството влага в празната суета, тогава, разбира се, трябва да приеме въпроса по-сериозно.

От друга страна, много неща ще направят комично впечатление на глупака, което изобщо няма да разсмее мъдрия. Ако последният разглежда нещо само от външната му страна и не вижда вътрешната му дълбочина, той може да се смее на противоречията на тази повърхност. Именно това, което правят по-добре обучените

натури, е толкова често обект на осмиване, защото не се разбира, но се вижда противоречието, в което тези действия стоят с това, което е обикновено в живота. Тези, които имат усет да намират противоречия в живота и да свързват противоречивото, само за да бъде изкуствено събрано от ума, ще бъдат особено подходящи да изобразяват комичното. Шегата не е нищо повече от игра на ума, който търси прилики в неща, които са много далеч едно от друго, и като ги съпоставя, създава очевидно противоречие.

Ефектът на комичното зависи и от степента, в която противоречието надделява над хармонията, която винаги е налице, дори и да е лека. Сферата на комичното изключва и всичко, което е напълно чуждо. Можем да кажем, че комичното съответства на разбирането, но то противоречи както на чувствеността, така и на разума.

Тези, които възприемат противоречието, но бъркат разбирането с разум и вместо да се смеят, се натъжават от дисхармонията, нямат чувство за хумор. Те ще виждат само противоречия навсякъде и ще ги бъркат с „единственото“ на света. Това води до меланхолично настроение. От друга страна, всеки, който е убеден, че разумът надделява над разбирането и че вътрешното, висше единство преобладава над противоречието, може да се смее на дисхармонията. Всъщност, те дори могат да стигнат дотам, че да повярват, че където има противоречие, играе роля само разбирането; когато се погледне рационално и по-задълбочено, човек винаги стига до хармония. Такъв човек живее с убеждението, че противоречието винаги е повърхностно, никога дълбоко; следователно той винаги го приема лекомислено; като нещо, което освобождава живота от еднообразието и монотонността, но което веднага изчезва, когато човек проникне по-дълбоко. Този човек се смее на противоречието и става сериозен по отношение на божествената хармония на нещата. В него откриваме основния тон на хумора.

Възможен е и трети случай. Човек може да има орган за възприемане на противоречия, но никакъв за възприемане на единство и идеалност. Такъв човек може да разбере кое е перверзно, дребнаво и неразумно, но това разбиране не е подкрепено от чувство за дълбочина. Този човек може да се смее, но не може да бъде истински сериозен и благочестив. Това е основното настроение на лекомислието. Меланхоликът наистина има нужда от дълбока хармония, но няма духовната сила да я схване. Следователно, той няма и чувството да се смее на абсурдите. Това, което би трябвало да приема сериозно, липсва; следователно, той приема сериозно това, което не може да се счита за такова. Хумористът може да се смее на неправдата без притеснение, защото знае, че тя лежи на повърхността, а не на дъното, и има усет за нещата, които са в основата на световното съществуване. Лекомислият човек има само усет за повърхностното, но дори това е единствената му нужда. Той не познава дълбините и не иска да ги познава. Той живее на повърхността.

И така, ние завършихме целия кръг от нашето пътуване. Показахме идеята за комикса като форма на естетическа външност и подчертахме позицията, която тази идея заема по отношение на живота. Комиксът не е просто произволно творение на човека, той е единственият начин да се погледне и представи противоречивата в много отношения външна страна на живота.

Рудолф Шчайнер.

20. За най-висшата форма на познание

Никога не успях да опиша сбора от идеи, чрез които се стремях да се доближа до вселената и нейните създания, с един от общоприетите изрази като идеализъм, реализъм, спинозизъм, пантеизъм, теизъм и т.н., защото не можех да призная, че всеобхватният вътрешен живот на природата може да се измерва с едностранчиви определения. Не исках да видя природата, обуздана в абстракции, а да чакам и да

слушам, докато тя ми проговори и ми разкрие тайната си във формата, която е подходяща за нея.

В най-висшата форма на познание всички предварително определени методи трябва да отстъпят, защото природата не иска да бъде определяна от начина, по който достига до нас. Във всеки случай обаче, в това по-висше слушане, пространството и времето престават да играят роля; тези две отклоняват човека най-дълго. Защото дори да успеем да се отделим от другите сетивни свойства на нещата и да проникнем по-дълбоко в тяхната същност, пространството и времето все още изглеждат неразделни от нещата. Но всеки, който не е направил това разделяне, никога не може да стигне до по-висши прозрения. Защото само чрез идеите пространството и времето придобиват истински смисъл. Идеята позволява на всичко разширено да израсне от духовната му утроба; без идея възприятието за пространство е невъзможно. Но е недопустимо самата идея да се мисли като времева/пространствена; идеята е непространствена и невремева и следователно вечна реалност. Така че мога много добре да нарека моя възглед за нещата идеализъм, защото винаги се опитвам да схвана идеите, които са достъпни само за интуитивно, безвремево и пространствено виждане. Когато схвана идеята, се чувствам сякаш съм се потопил в световния дух. Един по-висш живот в света ми говори. Но не говори на всеки по този начин; тези, които не са престанали да възприемат само с външните сетива и да обработват само този перцептивен материал с ума, не могат да чуят този глас на природата. Има по-висша чувственост, към която първо трябва да се образуваме. Има личност, която първо се заражда в нас и внезапно ни показва всичко в нова светлина. След това преставаме да живеем на определено място и във всеки даден момент. Живеем висшето безкрайно същество. Но също така преставаме да бъдем индивиди, защото сме едно цяло с универсалния дух. По този начин, като се издигаме до най-високото ниво на индивидуалност, ние я превъзхождаме и възприемаме като със сетивата на световната душа. Разбира се, ние не постигаме това чрез абстрактни изследвания или логически правила, а само чрез постоянно вътрешно усъвършенстване. „Познай себе си“ е поговорка, на която винаги съм се съмнявал. Не искам да познавам себе си, поне не като завършен продукт; защото всяка мъртва точка в душата ми блокира пътя да отворя портите на вселената. Докато просто разпознавам себе си, не съм готов да се доближа до по-висшето състояние на битието. Трябва да се пресъздам, за да стана съвършен; да разпознавам означава да живея в природата: трябва да сътворяваме духовно, ако искаме да разпознаваме във висшия смисъл. Метаморфозата е предназначена да бъде пример за това. Тези, които се вкопчват във външните аспекти на живота и са атомистично настроени, не могат да го разберат. Във висшия смисъл в природата няма нищо отделно; божествената искра на безкрайното живее във всичко и за тези, които не са видели нещо в неговата светлина, то не съществува. Можете да насочите всичките си усилия към нещо; ако не сте събудили в себе си дара да слушате това слово, чрез

която нашата интуиция внезапно се отваря към вътрешната същност и всичко става светло, тогава всяко знание е мъртво. Хората вярват, че разпознават само това, което разбират; те вярват, че разбират само това, което знаят.

21. Начинът на мислене на Гьоте в теорията на цветовете

Това преживяване формира основата на теорията за цветовете на Гьоте. Той е упрекван, че не я извежда от още по-висши условия, които вече не са осезаеми. Хелмхолц отбелязва – и Калишер се позовава на това – че поетът е „обезпокоен от

стъпката в царството на понятията, която трябва да се направи, ако искаме да се издигнем до причините на природните явления“. Но къде трябва да се намира това царство на понятията, от което Гьоте толкова се е страхувал? Далеч от обективния начин на мислене на Гьоте са концептуалните схеми, като например общоприетия атомен свят, който Гьоте е приемал. Той е оперирал с понятия не по-малко от другите научни изследователи. Не са ли те понятия, които съставят общото твърдение за архетиповия феномен? Но не му е хрумвало да измисли произволно съдържание за тези понятия, а е търсил същото в интуицията и във физическите неща във външния опит. Където тези съдържания са прости и неразложими, както в случая с архетиповия феномен, физикът е длъжен да спре; Всяко по-нататъшно задаване на въпроси относно „защо“ е неоправдано тук, не защото отговорът е отвъд границите на нашето познание, а просто защото въпросът е безсмислен. Всеки, който все още пита тук, би могъл да каже с всеки следващ отговор: Защо е така, само че всички тези въпроси са необмислени. Следователно Гьоте има право да спре дотук и да не теоретизира повече за архетипа. Архетипът, подобно на математическата аксиома, не е нито способен, нито се нуждае от доказателство. Но [точно както в математиката – и самият Гьоте използва това сравнение – всичко останало следва логически от намерените и веднага разпознати аксиоми, така и той сега развива цялата теория на цветовете от архетипа. Всички по-нататъшни проявления възникват просто от усложняване на най-простия факт, от добавянето на все повече обстоятелства. С добавянето на всяко ново обстоятелство той вижда и как феноменът става все по-сложен. Но [сякаш] човек добавя към фундаменталното [текстът прекъсва]

22. Кредо. Индивидът и Вселената

Светът на идеите е източникът и принципът на цялото битие. Той се характеризира с безкрайна хармония и блажен мир. Това, което не осветява със светлината си, би било мъртво, неодушевено същество, което няма участие в живота на вселената. Само това, което произлиза от /ди, има някакво значение за създаването на

вселената. Идеята е духът, който е ясен сам по себе си, достатъчен сам по себе си. Индивидът трябва да има духа в себе си, иначе той пада като изсъхнал лист от дървото и е бил там напразно.

Но човек чувства и разпознава себе си като индивид, когато се събуди до пълното си съзнание. Правейки това обаче, той е вложил копнежа по идеята. Този копнеж го подтиква да преодолее частното и да съживи духа в себе си, да бъде в съответствие с духа. Всичко егоистично, което го прави това особено, индивидуално същество, човекът трябва да го отстрани в себе си, да го отстрани в себе си, защото това е, което замъглява светлината на духа. Това, което произтича от чувствеността, от инстинкта, желанието, страстта, е това, което само този егоистичен индивид желае. Следователно, човек трябва да умъртви това егоистично волеизявление в себе си; вместо това, което желае като индивид, той трябва да желае това, което духът, идеята в него желае. Оставете частното да се носи по течението си и следвайте гласа на идеята във вас, защото само тя е Божественото! Това, което човек желае като индивид, е точка без стойност по периферията на целия свят, точка, която изчезва в потока на времето; това, което човек желае „в духа“, е в центъра, защото централната светлина на вселената е запалена в нас; Такъв акт не е подвластен на времето. Ако човек действа като индивид, тогава той се изключва от затворената верига на световната дейност, той се отделя. Ако човек действа „в духа“, тогава той живее в общата световна дейност. Убиването на всяка индивидуалност е основата за висшия живот. Защото този, който убива индивидуалността, живее вечно съществуване. Ние сме безсмъртни дотолкова, доколкото позволяваме на индивидуалността да умре в нас. Това, което е смъртно в нас, е индивидуалността. Това е истинският смисъл на поговорката: „Който не умира, преди да умре, загива, когато умре.“ Тоест, този, който не позволява на индивидуалността да престане в него през времето на живота му, няма участие в общия живот, който е безсмъртен, никога не е бил там, не е имал истинско битие.

Има четири сфери на човешката дейност, в които човек се отдава изцяло на духа, убивайки всеки свой собствен живот: знание, изкуство, религия и любяща преданост към духовна личност. Който не живее поне в една от тези четири сфери, изобщо не живее. Знанието е преданост към вселената в мисълта, изкуството в съзерцанието, религията в ума, любовта със сбора на всички духовни сили в нещо, което ни се явява като същество на света, достойно за нашата оценка. Знанието е най-духовното, любовта е най-красивата форма на безкористна преданост. Защото любовта е истинска небесна светлина в живота на ежедневието. Благочестивата, истински духовна любов облагородява нашето същество до най-съкровената му фибра; тя издига всичко, което живее в нас. Тази чиста благочестива любов преобразява целия живот на душата в друг, който е сроден на световния дух. Да обичаш в този най-висш смисъл означава да носиш дъха на божествения живот там, където обикновено може

да се намери само най-отвратителният егоизъм и безразсъдната страст. Човек трябва да знае нещо за святостта на любовта, само тогава може да се говори за благочестие. Когато човек е преживял една от четирите сфери, от частност, в божествения живот на идеята, тогава той е постигнал целта, за която зародишът на стремежа се крие в гърдите му: единението му с духа; и това е неговата истинска съдба. Но който живее в духа, живее свободно. Защото се е освободил от всичко подчинено. Нищо не го побеждава, освен онова, от което с радост търпи принуждение, защото го е разпознал като най-висше.

Нека истината стане живот; изгубете себе си, за да откриете себе си в духа на света!

23. Върху приказката на Гьоте

Струва ми се, че всички предишни интерпретации на приказката страдат от грешката да не вземат предвид една дума, която е изрично спомената в приказката. Когато старецът с лампата е попитан коя от трите тайни, които знае, е най-важна, той

отговаря: разкритата. А когато го питат дали не иска да я разкрие, той отговаря: веднага щом узнае четвъртата. Но змията знае тази четвърта тайна и я прошепва на стареца. Няма съмнение, че тайната, която е разкрита, е най-важната тайна, защото тя води до състоянието, копнеещо от всички герои в приказката. Но тъй като това състояние на нещата ни е описано много подробно в края, трябва да видим разкриването на действителната тайна в представянето на обстоятелствата в края на приказката. Трябва обаче да предположим, че старецът знае тази тайна много добре, защото той е, в края на краищата, единственият човек, който винаги е над обстоятелствата, който ръководи и направлява всичко. И така възниква въпросът, какво може да научи старецът от змията? Как да постигне това, което той и всички останали най-силно желаят, змията не е нужно да му казва, защото самата тя го знае. Но видяхме, че змията е най-важното същество в целия процес, защото само чрез саможертва може да се постигне всичко. Но тя трябва да осъзнае, че това е необходимо. И старецът не може да знае кога ще дойде времето, когато змията ще стигне до това осъзнаване. Защото това зависи от змията. Четвъртата тайна е следователно кога змията иска да постигне спасението на всички останали фигури чрез жертвената си смърт. Че е готова да направи това, тя очевидно шепне в ухото на стареца. И сега последният може да каже думата: „Времето е дошло.“

Това, което сега излиза наяве, е тайната, скрита в приказката. И ние просто трябва да знаем как да открием същината на въпроса, къде се крие решението в загадката. Желаната цел се постига чрез възраждането на младежа, неговия съюз с красивата лилия, а след това чрез факта, че двете царства, от тази и от другата страна на реката, са свързани с великолепия мост, по който всички хора могат да се движат свободно напред-назад, както си пожелаят. Въпреки че змията е създателят на всичко това, тя сама не би могла да даде на младежа даровете, чрез които той може да управлява новосъздаденото царство. Той ги получава от тримата царе. От медния получава меч със заповед: „мечът отляво, десният свободен“.

Сребърният му дава скиптъра с думите: „Паси овцете“. Накрая златният поставя дъбовия венец на главата му с думите: „Разпознай най-висшето“. Нека се опитаме да проникнем в смисъла на тези символични действия. Мечът може да означава само властта, физическата сила и насилието, които се дават с него на новия владетел. Той обаче не бива да го маха в дясната си ръка, където винаги е показвал готовност за борба и война, а трябва да го държи в лявата си ръка, използвайки го по този начин за защита, за да отблъсква злото. Дясната ръка обаче трябва да бъде свободна за дела на истинска човечност. Какво представлява скиптърът за младежа? Думите: паси овцете ми, ни напомнят за Христовата заповед към апостола: „Паси агънцата ми, паси овцете ми“. Така благочестието и религиозната чистота на сърцето произтичат от този цар и се предават на младежа. Накрая, от третия цар, на младежа се дава дъбовият венец и дара на познаването на най-висшето. Тримата царе са трите фундаментални сили на човешкия ум: волята като основател на властта, физическата сила и

насилието; умът като промоутър на благочестието; и разумът като източник на мъдростта. По този начин, не самата сила, благочестие и мъдрост са символизиращи от тримата царе, а силите, от които последните произтичат. Следователно, когато старецът извиква думите: „Трима са, които управляват на земята: мъдрост, привидност и сила“, тримата царе се издигат, когато се споменат имената им. Изглежда има известна неяснота тук, тъй като вторият цар, сребърният, е представен като владетел на царството на привидностите, докато, съдейки по думите му, можем да видим в него само духа пазител на благочестието. Това противоречие обаче веднага се разрешава, когато си припомним тясната връзка, която Гьоте установява между естетическите и религиозните чувства. Достатъчно е да се сетим за думи като тези: „Има само две истински религии: едната, която признава свещеното, което обитава в и около нас по напълно безформен начин, и другата, която го признава и почита в най-красивата форма.“ Гьоте вижда изкуството само като различна форма на религия и затова тук призовава носителя на религията с думите: привидност, тоест красива привидност. Сега, след като знаем значението на царете, ще можем да направим заключения и за други неща, които се появяват в приказката. Преди всичко ни интересува царят на мъдростта. Той е направен от злато. Така че ще трябва да видим в златото символ на мъдростта и навсякъде, където срещнем този метал в приказката, ще трябва да разпознаем тази най-висша сила на човешката душа. Сега срещаме златото под формата на блуждаещия огън и змията. И двете се отнасят към него по съвсем различен начин. Докато блуждаещите огънове знаят как лесно да го придобият навсякъде и след това да го разхвърлят разточително и арогантно, змията го придобива само с мъка и го абсорбира органично, преработвайки го в тялото си, така че то прониква в цялото ѝ същество. Така че, без съмнение, блуждаещите огънове са символ на всички онези личности, които събират мъдростта си от всички страни и след това я раздават лекомислено, без да се проникват с нея навътре. Накратко, блуждаещите огънове представляват всички непродуктивни умове, които могат да учат, но не и да творят. Следователно това, което учат, винаги са повече или по-малко празни фрази. Дори тези фрази да попаднат на плодородна почва, те все пак могат да постигнат най-доброто. Човек може да съобщи на друг дума, която изобщо не разбира и в която чувачият я разпознава дълбок смисъл. Истината се изразява във факта, че това злато, с което блуждаещите огънове само знаят да се хвалят, е обработено от змията по най-добрия начин. Змията олицетворява солидния човешки стремеж, стриктното движение по пътя на мъдростта, подкрепено от честен труд.

[Тук липсват седем страници от ръкописа.]

Гьоте изразява това, като ги превежда във времето на здрача върху сянката на гиганта. Гигантът е едновременно символ на насилието, на сляпата произволност, а сянката му – на безсмислените дела на тази произволност. Произволът действа несъзнателно, той е безсилен да създава неща, които са предсъзнателни и

планирани, точно както сянката на гиганта не е негово собствено дело, точно както той я съпътства без съзнателната си намеса. След като се запознаем с царството на лилията, това от другата страна на реката също ще ни стане ясно. То е, разбира се, царството на чисто естествения, чувствен живот, където човек се отдава на естествените си инстинкти, преследва всяко желание, всяка страст и по този начин царството, където царува не свободата, а естествената необходимост. Реката сега е това, което разделя двете. Това, което я хваща в ръцете си, става произволно и това означава духовна смърт. Всички сме родени за свобода, тя е нашият първоначален дом. Всички ние идваме от едно и също място, но не можем да се върнем към него без фундаментална трансформация на нашата личност. Ето защо лодкарят може да преведе всеки пътник, но не може да преведе никого. Всеки може да премине само по вече описания начин. Само когато това идеално състояние е наистина достигнато, когато съвършената мъдрост, съвършеното благочестие и силата преобладават, тогава всеки може да премине и да се върне по желание, по всяко време. Че сме прави в твърдението си, че реката е символ на държавата и обществото, се доказва от факта, че храмът на владетеля е издигнат над нея.

Има и други доказателства за това. Лодкарят изисква плодовете на земята от всеки пътник, когато превозва, като награда. Тези плодове на земята са просто задълженията, които държавата и обществото налагат на хората в замяна на техните законни облаги и защита. Когато лодкарят отхвърля златните монети на блуждаещите огньове, това означава, че държавата може да признае само реални услуги и дори ще се разстрои, ако се опитате да я отмъстите само с думи. Когато старата жена трябва да признае на реката, че ѝ дължи, като потопи ръка във водата, това също съответства на реалността. Тези, които отказват да предоставят на държавата услугите, които тя предписва, носят отговорност за това телесно и имуществено. Сега нека разгледаме стареца с лампата. Лампата има свойството да свети само там, където до нея се донесе друга светлина. Тук трябва да си спомним как Гьоте изразява собствената си гледна точка чрез думите на един стар мистик: „Ако око не беше слънчево, слънцето никога не би могло да го види; ако не беше силата на Бога в нас, как бихме могли да бъдем пленени от Божественото!“ Точно както лампата не свети в тъмното, така и висшата светлина на истината не свети за онези, които нямат подходящите органи, от които вътрешната светлина тече към външната. Но тази висша светлина на просветлението е силата, която насочва всичко към крайната цел. Където и да свети тази светлина, всичко отново излъчва златото на истината. Това означава, че всички същества ни разкриват своята вътрешна, по-благородна природа. Светлината на лампата превръща камъка в злато, дървото в сребро, а мъртвите животни в скъпоценни камъни. Именно висшата светлина в крайна сметка установява правилната хармония в делото на тримата царе. В миналото четвъртият цар е управлявал и той не е бил повлиян от лампата. В него трите елемента, които могат да бъдат усъвършенствани само поотделно, са в безредно, хаотично обръкване. Той не

притежава тези елементи както трябва, а само ги е узурпирал. Той е могъл да управлява, докато е имало тъмнина. Когато се появи светлината, фигурата му се разпада в нищо. Блуждаещите светлилки облизват цялото злато, което има в себе си. Това означава, че тази непродуктивна наука се храни с миналото. Тя поглъща всичко без подбор или чувство за вътрешен смисъл. Кой не помни онези историци и литературни историци, които поглъщаха всяка безполезна дреболия с [три липсващи страници от ръкописа]

не погълнати от дейности, които подхождат само на свободния човешки дух, а използвани за развитие на техните сили в рамките на строга природна закономерност. Човекът, който е вътрешно несвободен, дори и дейността му да протича съвсем механично като часовник, пак ще се докаже най-добре. — Така Гьоте въплъщава своите възгледи за връзката между вътрешното и външното развитие на човека в тази приказка.

Паралелизмът с идеите, които Шилер активно преследва по това време и които намират израз в неговите „Писма за естетическото възпитание на човека“, е поразителен. Шилер също се пита как свободата и естествената необходимост могат да съществуват едновременно. И Шилер намира моста между двете в красотата и в художественото творчество.

Когато художникът създава своите произведения, той действа свободно, но същевременно несъзнателно твори като „мечтател“, като сомнамбул. В това отношение той отново е подчинен на естествената необходимост. Той е свободен и същевременно се подчинява на законите на природата. Всъщност той напълно забравя свободното си аз и твори под непреодолима принуда, подобно на природата. И така Шилер стига до същото заключение по съвсем различен път. Той също така открива, че само чрез акт на пълно себеотрицание, чрез жертва на съзнателното аз, може да се помири царството на естествената необходимост с това на свободата. Темата със сигурност е била обсъждана дълго между двамата поети, защото веднага след като е получена първата половина на приказката, Шилер се позовава на разговор, който е водил с Гьоте, от който съобщава, че Гьоте иска най-висшето да се появи от взаимодействието на всички сили. Шилер решава проблема научно, Гьоте – поетично.

Може би обяснението ми няма да бъде споделено от мнозина, може би ще бъде коригирано или допълнено в някои подробности. Но вярвам, че показах едно нещо: че дълбокият дух на Гьоте, роден от най-съвършените идеали и най-значимите истини, също блести от това стихотворение. И е освежаващо да видим двата най-велики ума на нашата нация да работят заедно в съвместно интелектуално начинание върху задача, която би трябвало да донесе не по-малко от решението на най-сериозния въпрос на съвестта за човечеството: Как да постигнем съвършена, неограничена свобода? И поради тази причина наблюдението ми, че Гьоте е

разбирал царството на свободата като от другата страна на реката, ми се стори не недостойно за споменаване.

24. Г-жа Вике-Халберщет като Гретхен!

Като се има предвид, че Гретхен на Гьоте в никакъв случай не е драматична фигура, ясно дефинирана от поета във всичките си роли, всяко сценично изобразяване на Гретхен ще трябва да включва нещо, което не е предвидено в самата поезия. Гретхен

на г-жа Вике-Халберстед е такова представление, че зрителят трябва да си каже: онези черти на характеристиката, които идват от актрисата, а не от поета, са толкова силно в духа на последния, че цялото може да бъде описано само като фигура без противоречия. Това трябва да се каже първо, защото според нас е най-голямото театрално постижение да се закръгли Гретхен на Гьоте, чието цялостно същество поетът позволява да проблесне само в отделни образи, в едно цяло. Ако ни попитат коя Гретхен предпочитаме: тази, създадена от Весели, който от самото начало я е представил по начин, граничещ с възторга, или тази, която видяхме тук наскоро и която първоначално ни се стори като смислено зададен въпрос към човешкия ум, който оживява само чрез собствената си дълбока вътрешност до Фауст, би ни било трудно да кажем. И двете гледни точки са възможни и убедителни. Може би втората обаче е само за г-жа Вике, предвид дълбочината на нейния много уникален инструмент. Във всеки случай, изображението на Весели би било за предпочитане за онези художници, които не разполагат с такъв инструмент, способен да отпечата тона на смисленото върху наивното и простото.

С изключително майсторство открихме в изобразяването на г-жа Вике: молитвата пред Mater Dolorosa и сцената в тъмницата. Ако силните възклицания в последната, които понякога звучаха неприятно, можеха да бъдат подобрени, тогава нямаше да имаме причина, дори с най-голяма съвест, да търсим недостатъци в тези две сцени, които сме определили като едни от най-големите художествени постижения. Смятаме също, че сцената с Лишен при кладенеца и първата в градината на Марта са щастливи. Когато олтарът се отваря и тя вижда ковчега, според нас трябва да стане съвсем ясно, че Гретхен е изпълнена с удивление и любопитство и без следа от страх. В края на монолога, произнесен в този момент, не бива да се пренебрегва, че известен примирен тон смекчава думите на Гретхен: „О, ние, горките същества!“, така че зрителят да не остане с впечатлението, че тя наистина е обзета от завист към благословените с щастие. В петия ред от края мисля, че правилният акцент е: „Но човек изоставя и всичко.“

Струва ни се важно да придадем на сцената в градинския навес такъв характер, който човек да разпознае точно от израженията на Гретхен: тя вижда историята със сънотворното като нередност, но не може да откаже на Фауст дори това, което ѝ се струва нередно. Пасажът във втората част, „die sich einmal nur vergangen“ (тя, която някога е извършила прегрешение), сочи към това. Не може да е самото предаване, извършено в пълна любов, това нередно, а оскърблението срещу майката.

Но още по-значимо ми се струва, че религиозният разговор от страна на Гретхен е воден по такъв начин, че показва, че в този случай тя, в своята позитивна вяра, е по-висша от Фауст. Тази сцена по-специално е погрешно разбрана навсякъде. Думите на Фауст: „Кой може да го призове?“ към: „Umnebelnd Himmelsglut.“ навсякъде като нещо особено дълбоко, докато те не са нищо друго освен фрази, изречени с красиви думи, кухи и плитки. Това е езикът на човека, който е отхвърлил схоластиката и не е

заменил нищо по-добро за нея в сферата на идеите. Думите са красиви, но плитки.

Гретхен усеща това и затова казва:

Всичко това е много хубаво;
свещеникът казва нещо подобно,
само че с няколко различни думи.

Тя не го знае съвсем, но стои със своето позитивно християнство много по-високо от Фауст с неговите фрази, които „изглеждат поносими“, но с които въпреки това е „криво“.

Не бива да забравяме, че Фауст, който стои пред Гретхен тук, е напълно безполезен и зъл човек и че само болката от злото, което ѝ е причинил, и собствената му лечебна природа го издигат на по-високо ниво във втората част. Това, което привлича Гретхен към Фауст, е останалата част от значимото човешко същество, което Фауст винаги е бил, и което излиза на преден план славно, когато Фауст е напълно погълнат от любовта си към момичето. Във всички останали отношения обаче Фауст е деградирал по време на трагедията на Гретхен, станал е нездрав и дегенерирал. Гретхен не знае какво да мисли за кухите приказки на Фауст за Бог. В своята невинност тя вижда нещо важно в тях, защото приема, че само важното може да бъде във Фауст; но във всичко това тя трябва да е напълно изумена от думите, които са неубедителни за нея в лицето на нейните представи за Бог. И с правилния си инстинкт тя ги приписва на влиянието на злия дух. Гретхен трябва да действа през цялата сцена по такъв начин, че да е ясно, че усеща нещо особено във Фауст, което не може да обясни рационално, но което я кара да се чувства неудобно, защото ѝ се струва грешно. Тази черта хвърля много уникална светлина върху всички следващи сцени, подготвяйки настроението, което публиката трябва да има в края на първата част: Фауст сам е виновен за моралното и физическо падение на Гретхен, но тази вина е неговата съдба. Психологически дълбока черта в природата на Гретхен е, че след падението и в знанието за своята грешка, нещо като вяра се вкоренява в душата ѝ, че нещо все пак не трябва да е правилно и затова тя търси в ума на Фауст; така е мотивиран религиозният разговор. От думите „Ако човек го чуе по този начин, изглежда поносимо“ настроението вече трябва да е обявено в душата на Гретхен, което я води от

съмнение чрез вина до лудост. В заключение бих искал само да подчертая, че съм далеч от това да вярвам, че тези възражения трябва да са обвързващи. Съществува дори обща липса на яснота по отношение на религиозния диалог, а коментаторите на „Фауст“ – с изключение на Вишер – са напълно погрешни в тълкуването си. Но една отлична актриса като г-жа Вике би могла да допринесе много за по-доброто разбиране на „Фауст“, като вземе предвид тези възражения. Р. Щайнер.

25. Вита

Ich, Rudolf Steiner, Sohn des in Brunn am Gebirge in Niederösterreich wohnhaften Johann Steiner, Beamter der österreichischen Südbahn, bin zu Kraljevec in Ungarn, am 27. Februar 1861 geboren.

След като завърших начално училище, през 1871/2 г. постъпих в Landes-Oberrealschule във Винер-Нойщат, където издържах с отличие матурата си през юли 1879 г. След това се записах в KK Technische Hochschule във Виена, където прекарах осем семестъра по математика, физика, аналитична механика, зоология, минералогия, химия, ботаника, геология, литературна история и конституционно право и издържах семестриалните изпити със средна оценка „отличен“, така че въз основа на тях ми беше отпусната стипендия от 300 австрийски форина всяка година за всичките четири години на обучение. Едновременно с това посещавах лекциите на проф. Кьонигсбергер по математика и тези на професорите Цимерман, Фогт и Брентано по философия във Виенския университет. Бях прогонен от математическите и научните изследвания към философията. Станах философски писател. Успехите ми в този, моят основен предмет, доказват литературните ми постижения, някои от които прилагам тук. Те са получили признанието на изключителни експерти. Мор. Кариер, Конрад Херман, Макс Кох, Шааршмидт, литературният „Централблат“ и други са се изказвали доста благоприятно за него в своите рецензии. Въз основа на моите литературни постижения ми беше поверено публикуването на част от научното наследство на Гьоте за Ваймарското издание на Гьоте. Наред с работата си, давах и частни уроци. Приложеният сертификат за тези дейности също доказва, че през годините на обучение придобих такива познания по гръцки и латински, че успях да преподавам на дори по-напреднали ученици от гимназията. През последните няколко месеца бях изцяло зает с довършването на започнатата работа. Рудолф Щайнер, който понастоящем живее на Юнкерщрасе 12, Ваймар.

26. Изповядване на вярата в емпиричния идеализъм

I. Бог като обект на религиозно отношение. Бог трябва да се разбира като конкретното единство на двата момента, в които формираният свят попада за човешкото съзнание: дадената обективна и субективната страна на съществуването,

произведена от духа. Чрез разделянето на съществуването на тези две страни, божествената същност не обитава в нашето съзнание като конкретен агент, а като абстрактна идея, която не може да достигне до съдържание чрез потапяне в каквато и да е обективност, а само чрез реалния, непрекъснат процес на развитие на човечеството. Този процес на развитие е проявлението на Бога и в крайния резултат от този процес се проявява цялостната същност на Бога.

II. Човекът във връзка с Бога и света. Човешкото развитие е непрекъснато преодоляване на двете противоречия, описани по-горе, и по този начин непрекъснато проявление на Бога. Причината за човешкото несъвършенство се крие в разделянето на първоначалното единство на света на обект и субект. Това несъвършенство се изразява в сферата на действието като несвобода. Ние сме несвободни само в онези части от нашата дейност, в които взаимопроникването на субекта и обекта все още не е осъществено от нас. В този случай ние сме подвластни на властта на обективното. Последното престава веднага щом сме схванали духа на дадена материя и сме я овладели в съответствие със собствената ѝ природа. Погледнато от тази гледна точка, човешкото развитие е едновременно морален и всъщност непрекъснат процес на освобождение.

[С почерка на Едуард фон Хартман:] Д-р Рудолф Щайнер 8.12.92

27. Автобиография

Рудолф Щайнер, роден в Кралевец в Унгария на 27 февруари 1861 г., отговорен за Герас в Долна Австрия, учи в Landes-Mittelschule във Винер Нойщат и след това

посещава лекциите по философия във Виенския университет, лекциите по естествени науки, механика и машинотехника в техническия колеж от 1879-1883 г., печели своята докторска степен с трактат върху „основните принципи на епистемологията“, а след това работи върху публикуването на природонаучните съчинения на Гьоте за „Kür Kürschners Deutsche National-Litteratur“ (Немската национална литература на Кюршнер), пише: „Erkenntnistheorie der Goethe'schen Weltanschauung“ (1886), „Goethe als Vater einer neuen“ Ästhetik“ (1889), „Wahrheit und Wissenschaft“ (1892). В периода от 24 юли до 17 август 1889 г. и от 30 септ. От 1890 г. до този момент той е ангажиран в Гьотеовия архив, редактирайки морфологичните, геоложките и общонаучните трудове на Гьоте.

През зимата на 1891-92 г. Щайнер изнася лекция във Виенското Гьотево дружество: „Върху мистерията в енигматичните приказки на Гьоте (в емиграцията)“, а във Ваймар две лекции: 1. „Въображението като продукт на природата и като създател на културата“, 2. „Ваймар в центъра на немския интелектуален живот“.

28. Относно когнитивния процес

Завършването на световния процес е в познанието. Всички събития са израз на законите, които действат в нещата по света. Но това би останало завинаги само

привидност, ако човешкото съзнание не се изправяше срещу нещата и в него законите щяха да се проявят в собствената си форма.

В началото на процеса на познание ние се чувстваме извън нещата, чужди на тях; в края му сме се вживели в тях.

Нашите собствени действия са само частен случай на общи световни събития. Когато сме разпознали тяхната закономерност, тогава нашите действия също са наше дело. Ние сме станали едно цяло със световната закономерност. Тя не е извън нас, а вътре в нас. Краят на познанието е идентичен със сливането със световната закономерност. Но това сливане означава едновременно и че сме овладели процеса, който самите ние сме инициирали. Докато световната закономерност е нещо извън нас, тя ни управлява; това, което постигаме, се случва под нейната принуда. Ако е вътре в нас, тогава тази принуда престава. Защото това, което е било принудително, се е превърнало в наша собствена природа. То вече не управлява над нас, а в нас над всичко останало. Осъществяването на събитие по силата на закон, външен за осъществяващия, е акт на несвобода; това от осъществяващия е акт на свобода. Процесът на познание е развитието на човешката личност към свобода.

29. За Вилхелм Вайганд: Фридрих Ницше

Къде е психологията тук? Авторът разглежда антропологични, етични и метафизични въпроси. Стилът му е критичен. Това есе не е психологическо, както например трактовката на Достоевски от Зайчик. Въпреки многото уместни забележки, то не отдава справедливост на Ницше, защото авторът показва само ограничено разбиране за него. От много части на книгата бих заключил, че Вайганд е бил изключително талантлив. Но поредица от тривиалности ме изумява. Всеки, който иска да разбере Ницше психологически, трябва да осъзнае, че в този човек определени интуиции се появяват чрез посредничеството на гротескно изкривяващ се ум. Ницшеанската психология би имала задачата да разкрие тези интуиции и след това да покаже начина, по който умът на Ницше ги изкривява.

30. Общо обезкуражаване в областта на философията

Общо обезсърчение в областта на философията – страхливост на мисълта – Фолкелт като пример –. Именно той, във въведението към своята „Traumphantasie“ (1875), остро критикува само привидната резигнация, но всъщност половинчатост и обезсърчение на мисълта, която вече не иска смело да се заеме с централните проблеми на съществуването. (1884), Базелска реч при встъпване в длъжност: За възможността за метафизика. Израз на това униние е появата на многото епистемологии – поговорката на Лоце за заточването на ножове – но ножовете са останали затъпени – епистемологията не е схванала действителната фундаментална философска задача – поговорката на Ласал: „Философията не може да бъде нищо друго освен съзнанието, което емпиричните науки достигат за самите себе си.“ Цялата ни философска наука е под влиянието на кантианството. Откакто Ото Либман (1865) провъзгласи мотото „обратно към Кант“, тя не е била изоставена от изследванията. Най-важните ни учени в областта на естествените науки са подвластни на него.

Цялото висше мислене на нашата нация се основава на фундаменталния тон на светогледа на Кант. Вярваме, че с кантианството вече сме преодолели догматизма; всъщност не сме заменили нищо друго освен една лоша догма, един елемент на вярата: вярата в непогрешимостта на Кант. Преди Кант е имало дуалисти, монисти и плуралисти. Имало е граница за науката, но не и за знанието. Кант е този, който пръв е поставил граници на нашето познание. Кант е установил дуализъм, теория за двата свята, която завинаги е блокирала достъпа ни до основите на съществуването. Кант е заменил сигурността и сигурността на нашето знание с неговата абсолютност. Той изследва нашата когнитивна способност, за да разбере нейните възможности. Открива два корена: чувственост и разум. Нашата умствена организация създава нашия опит с материала на усещанията. Следователно, познанието е ограничено до последното. Бързото разглеждане на опита е невъзможно поради природата на когнитивната способност. В-себе си е завинаги непознаваемо. Теоретичният разум само като регулатив. Сурогатен практически разум. Етика на категоричния императив. „Трябва“. Кантианството - съвършен дуализъм. Два свята: светът на аза и светът на опита. Два принципа на познанието: знание и вяра. Субективизмът, който това води до себе си, не е изоставен.

Докато не бъде измислен трикът с поглед зад ъгъла, т.е. „без да си представяме“, гордата самоскромност на Кант ще го твърди като това на битието, то е това, което може да бъде разпознато, но никога какво е то.

Тази догма е скалата, върху която се разбива всяко противоположно мнение. Ото Либман нарича изречението свещен принцип. Трансценденталният реализъм на Хартман се основава на него. Необходими последици, напр. спиритизъм. Възгледът на Дю Боа-Реймон. Игнорабизъм. Субективизмът в съвременната наука е следствие от кантианството.

Но как се е стигнало до обозначаването на света на идеите? Разделянето на субект и обект е продукт на нашата организация. Не ни е дадено многообразие, а ние разделяме едното на многообразие. Не единството е илюзия, а множествеността. Задачата на науката следователно трябва да бъде: да преодолее множествеността в ума, причинена от нашата организация, и да я преобрази в единство. Елемент от науката е оправдан само ако е отделен от цялата реалност някъде. Следователно науката е винаги само асоциация на елементите на реалността, които са били разделени от нашата организация. Характерът на асоциацията трябва да произтича от природата на самите елементи. Иманентни теории. Те се противопоставят на трансцендентните теории. Атомизъм и метафизични теории. Хипотезата е оправдана само доколкото предполага неща, които са ни относително недостъпни само поради тяхната отдалеченост в пространството и времето. Метафизичните хипотези са невъзможни. Важното не е, че последствията от една хипотеза са потвърдени, а че съдържанието на една хипотеза може да бъде доказано като факт, ако е налице емпирична възможност. Разширяване на този принцип върху неорганичните и органичните естествени науки. Следователно монизмът на Хекел е правилен по принцип. Ако разбираме себе си правилно, светът не ни извежда от себе си. Той трябва да е обясним от самия себе си. Има само един свят на опита, но той съдържа всички елементи за неговото обяснение и разбираемост. В природата няма нищо необяснимо. Нещата, които би трябвало да са необясними за нас, първо трябва да бъдат измислени. Нищо истински реално не е неразбираемо; само фантастичните същности, които човечеството е създадо като реалност и отвъд нея, са неразбираеми. Винаги оставаме само пред самосъздадените бариери на познанието.

31. За Ницше

Ницше се е възхищавал на величието на личностите и импулсивната природа на древните философи. Изисква се най-голяма смелост на мисълта, за да се мислят мислите, които са били мислени в трагичната епоха на гърците: от Талес, Хераклит, Анаксагор. Никой не разбира тези мъдреци, освен ако не може да изгради картина на техните личности от техните мисли. Ние не се интересуваме от техните учения, а от техните характери. Привлечени сме да изследваме техните въпроси, да разберем какъв човек е бил Хераклит, защото имаме чувството, че неговата философия е била само условие за живот, което Хераклит е трябвало да създаде за себе си, за да може да съществува. Човек може да се скита през мрачни участъци от съвременната философска история; никъде няма такава необходима връзка между характера и света на идеите. При повечето философи на нашето време човек има чувството, че те се занимават с философия като с външна работа; човек може да си ги представи и без тази работа. Всъщност връзката между света на сетивата и личността рядко ги интересува. Те се стремят към „обективна истина“, тоест към онази безвкусна и слаба конструкция, която възниква от страхливото мислене, защото не цялата личност е активна, когато философства. Древните философи преди Сократ са били художници. И Ницше е друг такъв философ-художник. Само глупак би го избрал за учител и би се заклел в думите му. Само артистично чувствителният човек може да изгради връзка с Ницше. Той е създал своя свят от идеи подобно на древните философи от трагичната епоха, защото е имал нужда от това, за да живее. Истината за него не е това, което може да бъде подкрепено от строгите доказателства на училищната логика, а това, което му се оказва жизнеутвърждаващо.

Той не доказва възгледите си, а ги изпробва върху собственото си тяло, за да види дали може да живее с тях. Неговата богата, смела, дълбока природа се е нуждала от опасни истини, за да се поддържа. Това е чарът на произведенията на Ницше: те винаги ни насочват към великия човек, който създава в тях жизнерадост. Една толкова рядка и самотна природа, колкото тази на Ницше, не би могла лесно да се разбира със света. Той е издигнал мислите си между себе си и света, за да може да го понесе.

Не скованото мислене, не така нареченият научен стремеж, а настроението извиква мислите на Ницше. Те се отделят от него като продукти на личността. Всички мисли, които надхвърлят простото описание на действителното наблюдение, възникват по този начин. Просто онези, които вярват в обективните истини, нямат достатъчно прозрение, за да разберат това.

Дори най-обективните им истини са продукти на субективни личности, само че пригодени за определен средностатистически начин на живот. Обективността не означава нищо повече от това да бъдеш подходящ за голям брой хора, според които да живеят. Но избраната личност се нуждае от избрани истини. Колкото по-обективна

е една истина, т.е. колкото по-универсално валидна е, толкова по-банална е. Всеки, който изисква да приемем нейните истини, трябва също да предположи, че ние сме подобни личности на тях. От това следва, че само най-остарялите истини могат да бъдат универсално валидни.

Ако един бог можеше да напише философия, тя вероятно би съдържала цялата обективна истина; но за нас, обикновените хора, тя би била без значение, защото не виждаме света от абсолютен, божествен център, а по-скоро от нашата собствена индивидуална гледна точка. Вероятно не бихме знаели какво да правим с божествена истина, която не е пригодена към нашата гледна точка.

32. За Ойген Крецер. Фридрих Ницше

Фридрих Ницше от Лиц. д-р Ойген Крецер. Ентусиазирано и разбиращо одобрение по отношение на първите писания. – Правилно прозрение, че „Заратустра“ не означава нова епоха – няма разбиране за втората епоха. Всичко се обяснява с болест. Протест на християнин срещу Антихриста. Моментът, който е важен в последния период на Ницше, никъде не е рязко подчертан; в последния му период Ницше е именно отрицателят на всички видове знание, защото е утвърждаващият живота. Знанието предполага реалност, която нямаме, към която се стремим. Ницшеанската реалност е да бъдем вътре в себе си, да бъдем създадени от нас. Ние не трябва да бъдем познавачи, творци; ние трябва да бъдем командири. Това важи и за морала. Всеки, който се вкопчва в „трябва“ и иска да разпознае доброто и злото, поставя източника на морала извън себе си. Ницше иска да определи морала; да създава, а не да познава – и следователно да бъде отвъд доброто и злото.

33. Таблица с фигуративна символика в приказката на Гьоте

[транскрипция идентична с реда:] Река: Тежкото положение, смущението; като цяло, всяка трудна задача. Течността на живота. Препятствията в живота.

Лодкар: механична работа. индустрия. състояние на природата. чиста чувствена дейност.

Блуждаещи огньчета: лек ум. гений. bel esprit. благородство. имената им са легион. изкусителят от самото начало. симулатори. софисти. дендита и паразити.

Злато: изяви.

Змия: индустрия и спекулативен дух. Имитация. Разум като цяло. Цивилизация.

Хората.

Човекът с лампата: въображение. Благоразумие. Разум.

Пещера: природа.

Жената на този мъж: Тесногръдият ум. Вярата. Здравият разум.

Глави зеле: Реалност.

Млад мъж: Страстта. Човечността. Човечността.

Гигант: обществено мнение, предразсъдъци, закон. Лудост. Небрежност.

Лили: каприз, фантазия. Истина. Грации. Женственост.

Мопс: лоялност. Чувственост.

Канарче: Лирична поезия. Пеене без чувство. Ястреб: Благосклонност свише, щастлив момент. Провидение, авгур. Свети Дух, гений. Силата на интуицията и представянето.

Арфа: Пеене с чувство.

Храм: Удоволствието и спокойствието като крайна цел на живота. На разума. Съюзът на всички сили.

Трима царе: Най-необходимите качества на управлението.

Четвъртото: Тези качества са неформално съчетани.

24 юни 1896 г.

34. За Гьоте и спора между учените от 1830 г.

Гьоте не е очаквал да се случи някаква политическа революция. Той е знаел, че светът на идеите, който все още е доминирал европейското човечество по това време, е остарял и презрял. Старите форми на управление и живот вървят ръка за ръка със стария свят на мисълта и чувствата. Имало е жажда за свобода, желание да се измъкнат старите форми на живот и общество; но това не е могло да се осъществи, защото в чувствата и мисленето си хората все още са живели дълбоко в традиционните представи.

Хегел беше подходящият философ за този стар светоглед. В пруската държава този светоглед намери своята съответстваща реализация.

Не политическите революции са свалили старите настроения; те не революционизират истински. И по-важни от кръвопролитията и щиквете за прогреса на човечеството са духовните революции.

Че подобна революция е била обявена във френския спор, Гьоте е усетил. И го е усетил, защото самият той, в младостта си, е противопоставил умиращите идеи на идеите за новия световен ред. Това, което Жофроа е провъзгласил във Франция, Гьоте е провъзгласил в Германия 40-50 години по-рано.

Гьоте е чувствал нужда от мироглед. Желанието за знание е доминирало цялото му същество. Но това не е било желанието за знание, както го виждат повечето изследователи. Това е нещо, което се учи.

Личността на Гьоте се стреми към всестранното ѝ развитие. Нищо от принадлежащото на индивида не трябва да липсва, за да бъде цялостна личност. Великият фундаментален въпрос принадлежи на тази лична цялост: какво е отношението на човека към света? Каква е неговата задача? Как може да изпълни мисията си? Каква е неговата отговорност? Може ли сам да си поставя задачи или трябва да се съобразява с повелите на висше същество?

Гьоте би искал съвременни философи да го учат на тези въпроси. Той не можеше да намери никого, който би могъл да му даде отговор на въпросите на познанието, които трябваше да си зададе. Това, което философите можеха да му кажат, противоречише на неговата природа. Той не разбираше обкръжението си. Тази липса на разбиране на обкръжението му е ярко илюстрирана в [текстът е прекъсван]

35. За срещата с побъркания Ницше

От тетрадка 321, датирана 1896 г.

Току-що видях Ницше. Той лежеше на дивана като мислител, който е уморен и продължава да мисли за дългогодишен проблем, докато лежи. Не можех да го погледна в очите, въпреки че често ги отваряше и поглеждаше надясно, както често се случва, докато човек мисли. Външният му вид е на напълно здрав човек. Без бледност, без бяла коса. Могъщите мустаци като на картината на Заратустра. О, това могъщо чело, издаващо едновременно мислител и художник. Свеж руменина по цялото лице. Спокойствието на мъдреца, разпростиращо се около него. Човек вярва, че зад това чело дреме целият могъщ свят на мисълта. Мина ми през ума: той е напълно в съзнание, вижда и чува всичко, което се случва около него. Просто не може да го изрази. Бях обзет от чувството за неземно величие, което виждах пред себе си. Майката говореше сякаш на дете, сякаш на дете, което майката много обича. Бяха мили думи. „Ти си моето добро дете.“ Когато майката докосна одеялото, се чу тихо бръмчене. Той поглеждаше често нагоре, винаги надясно по едно и също време. Съвършено спокойствие. Главата му лежеше на облегалката на дивана. Майка му отблъсна масата и докосна ръцете, които той държеше върху тялото си. „Уморен е“, каза майка му, „спа почти цяла сутрин“. „И той се нуждае от почивка, защото когато го докоснеш, чуваш бръмчащ звук, като: „Остави ме на мира“. Майката премести масата обратно на дивана. „Когато го видях да лежи там, без да видя окото, едва ли бих си помислила, че е болен.“

36. Връзката на Гьоте с естествените науки

Приблизително по същото време, когато в съзнанието на Гьоте се оформя идеята, която ще се превърне в най-важната за неговото научно мислене, той открива и думите, които рязко характеризират отношението му към науката. На 17 май 1787 г. той пише на Хердер, че е много близо до тайната на развитието на растенията; а на 18 август пише на Кнабел:

След това, което видях в Сицилия и близо до Неапол от растения и риби, ако бях десет години по-млад, много бих се изкушил да направя пътуване до Индия, не за да открива нещо ново, а за да разгледам откритото по мой собствен начин.

Той ясно заяви, че не се интересува от откриването на отделни факти, а от постигането на разбиране за природата, което да е в съответствие с неговия начин на мислене. Когато след пристигането си във Ваймар, той започва да се занимава с природни неща, воден от вътрешен подтик и външни обстоятелства, той открива, че науката за тези неща сред съвременниците си е в състояние, което е напълно в противоречие с неговия начин на мислене. Това обстоятелство оформя цялата му загриженост в тази посока. Той търси просветление в трудовете на натуралистите. Винаги се чувства принуден да гледа на нещата от гледни точки, чужди на изследователите, към които се обръща.

Това е най-очевидно в неговите ботанически изследвания. В тази област Линей е водещ авторитет по това време. Гьоте се потапя в неговите писания, но скоро е принуден да се противопостави на неговия начин на мислене. Линей търси характеристиките на отделните растителни форми. Според степента на тяхната връзка, той поставя тези форми в систематична поредица. Той не пита дали има естествена връзка между различните форми. Това е така, защото неговата концепция за природата е доминирана от богословската идея за план на сътворението: „Ние броим толкова видове, колкото различни форми са създадени по принцип.“ Всеки, който започва от този основен възглед, не може да види какво е общото между формите. По-скоро той ще подчертае отличителните черти, за да опознае разнообразието, което се крие в плана на сътворението. Начинът на гледане на нещата на Гьоте е обратен: „Това, което той - Линей - се е опитвал да раздели със сила, е трябвало, според най-съкровената нужда на моето същество, да се стреми към единение.“

Разликата между подхода на Гьоте и Линей се състои във факта, че Гьоте търси творческите сили в самата природа, които водят до съществуване многообразните форми на живот, докато Линей приема, че творческата сила съществува извън природата. Следователно Гьоте трябва да се стреми да се потопи толкова дълбоко в природата, докато тази творческа същност стане видима за него, докато Линей се задоволява да изучава сътвореното в неговото многообразие и да се предаде на вярата, че това многообразие се основава на мъдър космически план. Против

природата на Гьоте е било да се предаде на подобна вяра. Тази природа се характеризира с изявление, което той отправя към Якоби:

Бог те е наказал с метафизика и ти е дал трън в плътта, но мен ме е благословил с физика. Аз следвам атеистичното (Спиноза) *Verbum Deo caro factum* (Словото Божие, станало плът) и ти оставям всичко, което наричаш и можеш да наречеш религия. Ти вярваш в Бог; виждам.

Точно както човек вижда външните сетивни факти с очите на тялото, така и Гьоте е искал да види по-дълбоките факти с очите на духа, които съдържат причините за тези външни факти. Той търси същност, която се съдържа във всички растения, защото - както пише в Палермо на 17 април:

Трябва да има такова нещо! Иначе как бих разпознал, че тази или онази структура е растение, ако всички те не са оформени по един и същ модел.

За Линея и неговите съмишленици този въпрос е излишен, защото общият модел на всички растения, според него, не се намира в природата, а извън нея, в идеята за сътворението. Това, което е извън природата, не може да бъде обект на изследване. Вижда се какво е важно за Гьоте. Той включва елемент в изследването, който изключва от него противоположния мироглед. Гьоте е имал смелостта научно да разпознае това, което другите са вярвали, че трябва да остане въпрос на вяра: в това се крие същността на неговия възглед. Кант е намирал подобно стремеж за противоречащо на човешкия дух. Той е вярвал, че нашият интелект е призван само да обедини чувственото разнообразие на съществата в концептуално единство. На какво съответства това единство, което съществува само в умовете ни, в действителност, ние не можем да знаем, казва той. Гьоте се противопоставя на този възглед. Той е убеден, че е възможно човешкият ум да проникне до това реално единство на нещата (виж есето „*Anschauende Urteilskraft*“).

Това, което Гьоте нарича първично растение, първично животно или вид животно, са компоненти на това реално единство на природата. Тези първични растения и животни не могат да бъдат възприети от външните сетива. Те не могат да ни бъдат дадени като чувствени, а само като духовни интуиции. Никое отделно действително растение не е първично растение. В това отношение възгледът на Гьоте се различава от този на съвременната естествена наука. Последната вярва, че е открила първоначалната същност, когато може да посочи един-единствен, чувствено възприемаем организъм, който има възможно най-проста структура и от който постепенно са се развили по-сложни живи същества. Гьоте, от друга страна, казва: Но щом веднъж схванете идеята за този тип, ще осъзнаете колко е невъзможно да се установи един-единствен вид като канон. Индивидът не може да бъде модел за цялото и затова не бива да търсим модела за всички в индивида. Класовете, родовете, видовете и индивидите са свързани със закона, както отделните случаи са свързани със закона; те се съдържат в него, но не го съдържат и не го дават.

Когато разглеждаме отделните класове, родове и видове, в съзнанието ни възниква идеална форма, която не се реализира никъде сетивно: и това е изначалното същество в смисъла на Гьотевата концепция. Съвременният натуралист би нарекъл

такава форма просто идея, мисъл. Гьоте обаче вижда в нея реално същество. Това е характерно за него. Той разглежда идеала като реалност, като истински присъстващ в природата.

От този основен възглед може да се види отношението на Гьоте към съвременното схващане за природата и неговото значение в него. Това схващане за природата се различава коренно от преобладаващото по времето на Гьоте. Но то се различава и от неговото собствено. Под влияние на изследванията на Ламарк, Дарвин и други, които са следвали подобни пътища, през деветнадесети век се случва революция в естествената наука. Признава се, че една органична форма може да се промени в друга с течение на времето. Следствие от тази идея е предположението, че една форма не е подобна на друга, защото първоначално е създадена по подобен начин от висше същество, а защото всъщност постепенно е произлязла от другата. Формите на хищниците вече не се разглеждат като сходни една с друга, защото всички те първоначално са проектирани по подобен начин, а защото едната всъщност е произлязла от другата. Така се стига до възгледа, че първоначално е имало само няколко или само една органична форма, която се е развила през неизмеримо дълги периоди от време до днешното разнообразие. Това, което преди се е разглеждало като съществуващо едно до друго, сега се разглежда като произлизащо едно от друго във времева последователност. Това е по същество разликата между съвременното схващане за природата и това на съвременниците на Гьоте.

Този съвременен поглед върху природата обаче първоначално не е нищо повече от описание на състояние на нещата. И се спира на това описание. Той се различава от обичайния подход в неорганичната наука. Когато две еластични сфери в движение се срещнат, и двете променят движението си. Неорганичната естествена наука не се задоволява с описанието на процеса на промяна на движението, а търси закон, чрез който този процес може да бъде обяснен. След като този закон бъде разпознат, процесът може да бъде разбран. Човек може да развие процеса на движение след срещата от този преди нея.

Съответният процес в органичното естествознание е, че една жива форма може да се развие логически от друга чрез мисъл. Тогава човек не само описва нейното времево възникване от тази друга, но и я разбира. Средството за това разбиране в органичната сфера би трябвало да бъде нещо като естествения закон в сферата на неорганичното.

Гьоте се е стремил да открие в органичната природа това, което съответства на закона в неорганичната природа. И той го е разпознал в своето „Първородно растение“ и в своето „Първородно животно“. Чрез неорганичните закони на природата се внася идеално единство в изобилието от механични, химични и физични явления; чрез тях виждаме какво е до друго в голям, структуриран контекст; Гьоте също е искал да разпознае такова единство в органичния свят на формите. Разширяването на физико-механичния начин на обяснение върху цялата област на

естествената наука е характеристика на неговия възглед. Трябва да се признае обаче, че съвременната естествена наука се движи в подобна посока. Но тя го прави по коренно различен начин от Гьоте. Той е търсил за органичния свят нещо, което би обяснило многообразието, точно както законите на природата обясняват неорганичните явления, но което е от по-висша природа от последните. Днес ние търсим същите закони в органичната сфера, както и в неорганичната сфера. Представяме си, че законите на органичното действие всъщност са физически закони, само че в сложни комбинации, които не са лесни за разбиране. Смята се, че по абсолютно същия начин, както водородът и кислородът се комбинират, за да образуват вода при определени условия, така и при по-сложни условия въглеродната киселина, амонякът, водата и протеинът се комбинират, за да образуват живо вещество, без да е необходимо да си представяме специални органични физико-химични сили в допълнение към физико-химичните.

Това не е гледната точка на Гьоте. Той не иска да види неорганични закони приложени към органичния живот, а иска да открие нови, съответстващи на тях, за тази област. За всеки, който има по-задълбочен поглед, съвременната естествена наука на практика изисква разширяване в посоката, която Гьоте е поел. През този век познанията за отделните факти са се обогатили повече отколкото през който и да е предишен. Разширяването на понятията, чрез които могат да се обяснят фактите, не е напреднало в същата степен.

Що се отнася до действителните открития, човек може напълно да се съгласи с д-р Боа-Реймон, който каза:

Дори и без участието на Гьоте, науката щеше да напредне толкова, колкото е напреднала днес. ... Рано или късно други щяха да постигнат напредъка, който той постигна.

Това се отнася напълно за отделните факти, открити от Гьоте. Но тези факти не са същността на неговите научни начинания. Това се състои в посочената основна насока на неговото научно мислене.

В това отношение е забележително как Гьоте е стигнал до своите индивидуални открития.

Когато се заел да изучава животинския и човешкия организъм, той се ръководел от идеята, че и двата трябва да се основават на общ архетип, който се появява при човека едва на по-висок етап от развитието, отколкото при животните. Това било изисквано от неговия фундаментален възглед за единството на идеите в природата. Най-важните естествоизследователи на неговото време обаче виждали съществена разлика между организацията на висшите бозайници и тази на хората, тъй като първите имат така наречената предчелюстна кост в горната челюст, а вторите нямат. Гьоте не можел да направи нищо с това твърдение на естествоизследователите. Затова той търси предчелюстната кост при хората и я намира. В ембрионално състояние тя все още е отделена от странично съседните кости, но при развития

човек тя е сраснала с тях. В отделни случаи, ако развитието не е съвсем нормално, разделянето може да остане. Така че Гьоте не е направил откриването на междинната кост само по себе си, а за да разсее мнение, което противоречи на основния му възглед. По-нататък ще стане ясно, че същото важи и за откриването на вертебралната природа на черепните кости.

Фундаментално за научните идеи на Гьоте е неговата концепция за метаморфозата на растенията. В тази област той съзнателно се стреми да намери идеална форма, която да лежи в основата на всички разнообразни растителни форми като модел. Той се чувстваше сякаш изучава ботаника, сякаш пред себе си имаше текст, който в началото не можеше да прочете, а можеше само да разглежда отделните буквени форми. Отделните органи на растението му се явяваха като разнообразие, което трябва да съответства на единство, а изобилието от растителни форми също сякаш сочеше към нещо, което всички те имат общо. Той неуморно преследваше целта да може да преминава от една структура към друга по такъв начин, че този преход да се превърне в непрекъснато единство, както при преминаване от правопис към четене. И на [15 юни 1786 г.] той успя да докладва на фрау фон Щайн: „[...] дългото ми правопис ми помогна, сега работи всичко наведнъж и тихата ми радост е неизразима.“ От правописа до действителното четене обаче беше дълъг път. В наследството му, което се намира в архива на Гьоте във Ваймар, има страници, подобни на дневник, на които той е записал отделните етапи от това пътуване. (Вижте произведенията на Гьоте във Ваймарското издание, 2-ри раздел, том 7, стр. 273 и сл.) Те са написани по време на италианското пътуване. Богатият свят на формите на юг му предлага възможността да разпознае единството в изобилието. Той е неуморен в усилията си да намери растителни образци, които са подходящи за хвърляне на особена светлина върху законите на покълването, растежа и размножаването. Ако смята, че е на следа на някакъв закон, първо го формулира хипотетично и след това го проверява за точност в хода на по-нататъшни преживявания. Един такъв хипотетичен закон е: „Всичко е листо и чрез тази простота става възможно най-голямото разнообразие.“ Накрая, на 17 май 1787 г., той пише на Хердер за завършеното си откритие с думите:

Беше ми станало ясно, че истинският Протей се крие в онзи орган на растението, който обикновено наричаме лист, който може да се крие и разкрива във всякакви формации. Напред и назад, растението винаги е само лист, толкова неразривно свързан с бъдещия зародиш, че едното не може да се мисли без другото.

Гьоте има предвид, че всички органи на растението, от зародиша до плода, вече не му се струват просто като разнообразие, а той може в идеята да осъществи тяхното възникване един от друг, точно както то се развива в действителност пред очите му. Точно както изречението се образува от думи в духовно единство, така и всички органи на растението са обединени в идеалния образ на първичното растение. Следователно терминът „лист“ също не бива да се приема буквално. Той е

предназначен само да покаже, че единството на растителното същество живее както в другите органи, така и в листа, само че в модифицирана форма. Когато излага идеята си в есето „Опит за обяснение на метаморфозата на растенията“ през 1790 г., той се изразява по-ясно:

Разбира се, че ще ни е необходима обща дума, за да опишем този орган, който е бил метаморфозен в толкова различни форми, и да сравним всички проявления на неговата форма с него; в момента трябва да се задоволим със свикването да сравняваме проявленията напред и назад една спрямо друга. Защото можем също толкова добре да кажем, че тичинката е свито венчелистче, колкото можем да кажем за венчелистчето, че е разширена тичинка; че чашелистчето е стъблово листо, което е свито и се приближава до известна степен на изтънченост, колкото можем да кажем за стъбловото листо, че е чашелистче, което е разширено от нахлуването на по-груби сокове.

Когато Гьоте говори за единния орган, който е в основата на всички видими органи, той има предвид идеализирана структура, която позволява на наблюдателя да види последователността от форми, присъстващи в растението, в жива последователност и развитие. Той е описал как е формулиран текстът, който чете от отделните букви, в гореспоменатото есе и в стихотворението „Метаморфозата на растенията“.

Дали единството, което Гьоте възприема в растението от поклъването до плододаването, внезапно свършва? Той отговаря на това с решително „Не“. В плода потенциалът за ново растение присъства под формата на семето. Това е цяло растение, само че свито в чувствено проста форма. По време на поклъването то претърпява по-нататъшна трансформация и по този начин новото растение се представя само като продължение на майчиното растение. Гьоте изразява това, като казва, че размножаването е само растеж на организма отвъд индивида. Тъй като обаче основният идеален орган е променлив в сетивния си вид, растителните форми, които произлизат в непрекъсната последователност от един прародител, също могат да приемат различни форми с течение на времето. И по този начин днешният възглед, че разнообразието от форми постепенно се е развило във времева последователност от няколко или само от един оригинален вид, е оправдан от възгледа на Гьоте. Това, което днес се нарича теория за произхода, намира закономерно обяснение чрез възгледа на Гьоте.

В природата на Гьоте е било да разшири идеите, които са му хрумнали за обяснение на растителния свят, върху цялото органично естествознание. Още през 1786 г. той пише на фрау фон Щайн: иска да разшири мислите си за начина, по който природата, така да се каже, си играе с основна форма, за да произведе многообразния живот, върху „всички царства на природата, върху цялото нейно царство“.

Следователно, след завръщането си от Италия, той също ентусиазирано продължава изследванията си върху животинския организъм, които вече е започнал в средата на 1770-те години и които го довеждат до откриването на междукостната кост. В тази област обаче той не успява да постигне толкова съвършени резултати, колкото в науката за растенията. Той не успява да създаде идеална структура в тази област,

както е направил с „първобитното растение“. Есетата, които той пише през 1795 и 96 г. („Първа чернова на общо въведение в сравнителната анатомия, основано на остеологията“ и „Лекции върху първите три глави от черновата на общо въведение в сравнителната анатомия, изхождащо от остеологията“), написани през 1795 и 96 г., както и по-ранният фрагмент „Върху формата на животните“, намерен в наследството му и публикуван във Ваймарското издание, съдържат само основи и предварителни изследвания за общата идея за архетипното животно. Нито пък в поемата „Метаморфоза на животните“ (ΑΠΟΙΕΜΟΡ) може да се намери нещо повече. Той е постигнал нещо по-важно само в един детайл. Той е разпознал връзката между мозъка и крайниците на гръбначния мозък, както и тази между костите, които обграждат мозъка, и прешлените, които обграждат гръбначния мозък. Усилията на Гьоте очевидно са били насочени към проследяване на всички органи на животинското тяло обратно до идеална основна форма, както вече е направил с растителните организми. Това е много по-трудно за всички органи на животинската форма, отколкото за растенията, защото колкото по-съвършено е едно същество от Колкото по-еднаква е природата, толкова по-разнообразен е външният вид на органите, които са еднакви в идеалната си форма. Най-простият случай е този на взаимната връзка между гръбначния мозък и мозъка и костите, които ги обграждат. Чрез общия си поглед върху природата, Гьоте стига до заключението, че костите, които обграждат мозъка, не само са пространствено съседни на прешлените на гръбначния мозък, но и са идеално свързани с тях. Пълна сигурност му вдъхва случайно събитие, което преживява през 1790 г. на дюните на Лидо във Венеция. Той намира череп на овца, който толкова щастливо се е разпаднал на отделните си костни компоненти, че наблюдателят може да разпознае преобразени прешлени в отделните парчета. Съвременната наука не е потвърдила напълно това изолирано откритие на Гьоте, но го е потвърдила в основните му части. Анатомът Карл Гегенбаур провежда изследвания по тази тема и публикува своите открития. Те се занимават със скелета на главата на селактите, или предците на рибите. Черепът на тези животни е очевидно преобразената крайна част на гръбначния стълб, а мозъкът е преобразувания краен член на гръбначния мозък. Следователно човек трябва да си представи, че костната капсула на... Черепът на висшите животни също се състои от преобразувани тела на прешлени, които обаче в хода на развитието на висши животински форми от по-нисши, постепенно придобиват форма, много различна от телата на прешлените, и които също са сраснали по такъв начин, че са станали подходящи за обхващане на мозъка, който също се е развил от крайник на гръбначния мозък. С течение на времето това срастване се е превърнало в толкова постоянна характеристика на висшите животни, че разделянето на отделните компоненти, както в случая с интерстициалната кост, не може да се наблюдава дори в ембрионално състояние, в което съответните органи са все още меки. Напротив, разделянето на отделни черепни кости се случва едва на по-късен етап от развитието

при висшите животни днес. Първоначално те образуват непрекъсната хрущялна капсула.

Но този случай е характерен за Гьоте. Той открива нещо, което по-късно естествената наука преоткрива по съвсем различен начин, просто защото то следва от общия му възглед за природата. Гьоте също разглежда връзката между мозъка и гръбначния мозък по същия начин, както по-късното изследване, споменато по-горе. През 1790 г. той прави следния запис в дневника си:

Самият мозък [е] само един голям главен ганглий. Организацията на мозъка се повтаря във всеки ганглий, така че всеки ганглий [трябва] да се разглежда като малък подчинен мозък.

Днес, когато се говори за връзката на Гьоте с науката, много хора смятат, че най-важният въпрос е: Вярвал ли е Гьоте, че с течение на времето един вид растение или животно действително се трансформира в друг, или не е отишъл отвъд наблюдението на идеалното единство? От казаното дотук става ясно, че неговият подход дава смислено обяснение за действителна трансформация. За разлика от това, изглежда напълно без значение дали той действително е говорил за такава действителна трансформация. Трябва да се има предвид, че подобен израз е бил далеч по-малко необходим по негово време, отколкото е днес. Той също така не би изглеждал толкова значим, колкото няколко десетилетия по-късно. Липсвали са всички опитни основи за това как човек трябва да си представи действителните взаимовръзки и трансформации в детайли. Следователно, действителната наука не е могла да направи нищо с подобни идеи. Едва когато Дарвин е създал научни основи за отделни мисли в тази посока, е могло да се говори за тях. Гьоте, според състоянието на емпиричната наука по това време, е можел да формира само много общи понятия. И е говорил за такива понятия достатъчно ясно.

Но ако разгледаме всички форми, особено органичните, ще открием, че нищо не съществува, нищо не е в покой, нищо не е затворено, а по-скоро всичко е в постоянно движение. (Формиране и трансформация на органични същества [върху морфологията]). Намерението е въведено. Това, следователно, ние постигнахме и можем да твърдим без страх, че всички съвършени органични природи, включително рибите, земноводните, птиците, бозайниците и на върха на последния човек, са били формирани според архетип, който само се накланя повече или по-малко напред-назад в своите [много] постоянни части и все още ежедневно се формира и преобразува чрез размножаване.

Ако Гьоте беше изразил по-ясно своя възглед за преобразуването на органичната природа, отколкото с подобни фрази, той щеше да бъде причислен към фантазьорите, които имаха всевъзможни авантюристични идеи за метаморфозата на природните същества. Имаме и негово изказване по този въпрос: „Времето обаче беше по-мрачно, отколкото човек може да си представи сега“, пише той в ретроспекция в 1817 г.

Например, твърдеше се, че само от човека зависи да ходи удобно на четири крака и че мечките, ако останат изправени известно време, биха могли да се превърнат в хора. Дръзкият Дидро се осмели да направи някои предложения как да се създадат фавни с кози крака, които да бъдат поставяни на карети с ливреи, за специално удоволствие и отличие на знатните и богатите. Колкото науката от онова време беше далеч от подобни идеи, толкова близо беше и ненауката до тях. Той беше внимателен в указанията си за действителна племенна или кръвна връзка на органичните форми, за да не се объркат обясненията му с последните.

Гьоте е искал да извлече всичко необходимо за обяснението на природните явления от самата природа. Това е показано чрез разглеждане на неговите изследвания върху органичния свят. Този фундаментален възглед за неговия ум може да се наблюдава също толкова ясно в неговата теория за цветовете. По времето на Гьоте тази област на естествената наука е била изградена върху предположения, които не са взети от природата. И дори днес тя все още носи този характер. Възприятието на окото осигурява светлината и тъмнината и разнообразието от цветове. Теорията за цветовете се стреми да открие връзките между тези елементи на възприятието. Светлината е абсолютната яркост; нейната противоположност е абсолютната тъмнина. Гьоте, в съответствие с цялата си природа, е трябвало да се спре на сетивното възприятие на светлината. Нютон, основателят на по-новата теория за цветовете, не е направил това. Той е бил на мнение, че светлината е нещо различно от това, което тя директно представя на окото, а именно изключително фина субстанция. Това, което се представя на възприятието като светлина, трябва да бъде субстанция в реалността извън възприятието. А бялата светлина, която достига до земята от слънцето, например, се нарича съставна субстанция. Тази съставна субстанция се разделя на отделните си компоненти, които са седемте основни цвята, чрез призмата. И така, тази теория обяснява един ярък процес, а именно появата на цветове в осветеното пространство, посредством неярък, хипотетичен процес. Съвременната естествена наука заема подобна гледна точка. Тя само е заменила веществото с вълново движение на това вещество. Гьоте не би могъл да работи с такава гледна точка. В света на окото няма нито вещества, нито движения, а само качества на светлината и цвета. Той иска да работи само с тях, а не с хипотетични същности, които не могат да бъдат открити в опита. Той наблюдава как сетивните елементи на възприятието на окото се свързват помежду си. Той забелязва, че там, където светлината и тъмнината се срещат, възниква цвят, когато петното се гледа през призма или стъклена леща. Той регистрира този непосредствено възприемаем факт. Той провежда експерименти, подходящи за изясняване на феномена. Ако бял диск на черен фон се гледа през изпъкнала стъклена леща, той изглежда по-голям, отколкото е в действителност. През краищата на увеличената повърхност можете да видите черния фон отдолу. Частта от него, покрита от увеличени бял диск, изглежда синя. Ситуацията е различна, когато по същия начин се наблюдава черен диск на

светъл фон. Ръбът, който там изглеждаше син, сега изглежда жълт. Гьоте не отива отвъд тези видими факти. Той казва: Когато светъл цвят се премести върху тъмен, възниква синият цвят; когато тъмен цвят се премести върху светъл, възниква жълтият цвят. Тези цветове възникват по подобен начин и през призмата. Чрез наклона на призматичните повърхности една към друга, точно както през лещата, тъмен цвят се прехвърля върху светъл цвят или обратно. Когато се наблюдава точка, където тъмните и светлите цветове се срещат. Бял диск на черен фон изглежда изместен, когато се гледа през призмата. Горните части на диска се плъзгат върху съседното черно на фона; докато от противоположната страна черният фон се плъзга върху долните части на диска. Така през призмата виждате горната част на диска сякаш през воал. Долната част, от друга страна, може да се види през наслагвания мрак. Следователно горният ръб изглежда [син], долният ръб - жълт. Синьото се увеличава към черното, виолетов тон, жълтото надолу - червен тон. С увеличаване на разстоянието на призмата от наблюдавания диск, краищата се разширяват. На достатъчно голямо разстояние жълтото отдолу се разпространява върху синьото отгоре; и зеленото се създава в средата. За да се образува допълнително, Гьоте гледа през призмата черен диск на бял фон. Това кара тъмен цвят да се измества върху светъл цвят отгоре и светъл цвят върху тъмен цвят отдолу. Жълтото се появява отгоре, а синьото отдолу. Когато призмата се отстрани от диска, в средата се появяват прасковени цветове. Ако светлината е разбита на толкова много цветове там, [казах си аз], тогава и тук тъмнината трябва да се разглежда като разбита на цветове.

Goethe calls these experiments subjective because the colors do not appear fixed anywhere in space, but only appear to the eye when it looks at an object through a prism. He wants to supplement these experiments with objective ones. To do this, he uses a water prism. He lets the light shine through this prism and catches it behind it through a screen. Because the sunlight has to shine through openings cut out of cardboard, a limited illuminated space is obtained, surrounded by darkness. The limited body of light is deflected by the prism. If this deflected light falls on a screen, an objective image appears on it, which is colored blue at the upper edge and yellow at the lower edge if the cross-section of the prism becomes narrower from top to bottom. Towards the dark space, the blue turns into violet; towards the light center, it turns into light blue; towards the dark, the yellow takes on a red tone. Goethe explains this phenomenon as follows. At the top, the bright mass of light radiates into the dark space; it illuminates a dark area and makes it appear blue. At the bottom, the dark space radiates into the mass of light; it darkens the brightness, which then appears yellow. If the screen is removed from the prism, the edges broaden; and at a sufficiently large distance, the blue in the middle shines into the yellow; and green is created. Through such experiments, Goethe finds the view that he has gained from subjective experiments confirmed by objective ones. In his opinion, colors are therefore produced by the interaction of light and dark. The purpose of the prism is to

superimpose light on dark and dark on light. Yellow is light subdued by darkness; blue is darkness attenuated by light. Where yellow is further dimmed by overlying darkness, red arises; where blue is attenuated by darkness, violet appears. These are the basic laws of Goethe's theory of colors. They are nothing more than the expression of the experience given to the eye. And because they are brought about by the simplest conditions, Goethe calls them the archetypal phenomena of the color world. All other phenomena within this world arise when further conditions are added to the simple ones. One then obtains the derived phenomena, which, however, can be traced back to a sum of simple ones. In this way of thinking, Goethe's theory of color remains strictly within the bounds of empirical observation. Because Newton and the physicists did not proceed in the same way, Goethe became their opponent. He attacked Newton so fiercely because he felt that he lived in a completely different conceptual world from his own. However, he did not become fully aware of this fundamental contradiction. Otherwise he would have simply developed his own point of view and ignored the other, which was based on entirely different premises. Instead, he went through each of Newton's experiments individually, seeking to prove the error in each particular case. This is how the "polemical" part of his theory of colors came about.

Усилията на Гьоте в областта на минералогията, геологията и метеорологията са по-малко успешни, въпреки че той също се опитва да проникне в явленията на тези области от гледна точка на своя мироглед. И тук той успява да направи отделни открития. Но отново, водещите идеи са по-важни от тези отделни открития, въпреки че той остава заседнал в основите навсякъде. И в минералогията и геологията той се стреми да обясни явленията, като се стреми да разшири света на понятията. Той вярва, че може да разпознае как се образуват големи неорганични маси по време на пътуванията му в смолата. В тази област е очевиден и неговият възглед, че не само сетивно възприемаемото, но и духовно възприемаемото е реално. Той си представя каменните маси пронизани от идейна решетка, и то шестоъгълна. В резултат на това от основната маса се изрязват кубични, паралелепипедни, ромбични и колоновидни тела. Тази решетка не трябва да бъде просто идея, мисъл, а реална система от сили, действащи в каменната маса. Тази решетъчна работа от сили представлява преходен етап между неорганичните процеси и архетипите, които Гьоте вижда като лежащи в основата на органичната природа. Той разглежда геологията като област между физиката и органичното. Следователно, той отхвърля и идеята, че съставните скали са възникнали от своите компоненти чрез агрегация, но вярва, че тези отделни компоненти първоначално са се съдържали в еднородна основна маса и са били отделени един от друг чрез вътрешни формативни закони. За съжаление, Гьоте не успява да приложи тези фундаментални идеи към по-голям брой неорганични образувания. Но от тях можем да разберем неговата антипатия към вулканичната теория за образуването на Земята, защитавана от Хътън, Александър фон Хумболт, Леополд фон Бух и други. Тази гледна точка обяснява развитието на земната

повърхност чрез бурни революции. Сега е невъзможно за ум като този на Гьоте, който винаги се придържа към емпирично даденото, да предположи, че по всяко време в развитието на Земята са присъствали сили, които в момента не попадат в обхвата на опита. Единственият естествен възглед е този, който извежда това развитие от силите, разпознаваеми чрез наблюдение на настоящите условия, от които могат да се обяснят всички земни образувания, ако се приеме само, че тези сили са били активни достатъчно дълго време. За Гьоте природата изглеждала последователна във всички свои части, така че дори божество не би могло да промени законите, присъщи на нея и установими чрез опит. Следователно той не можел да разбере защо тези закони са се изразявали в миналото чрез „повдигане и бутане, хвърляне и подхвърляне“. Борбата срещу вулканичната теория го връща към отделни открития, към това за произхода на камъните, открити в някои райони, които, въз основа на състава си, някога трябва да са принадлежали на масива от далечни планини. Вулканизмът даде обяснението, че тези „хаотични блокове“ са били изхвърлени до сегашното си местоположение от бурното издигане на планините далеч от сегашното им местоположение. Гьоте намери обяснение, което съответстваше на неговата гледна точка, в предположението, че [прекъсва]

37. Светогледът на Гьоте в историята на мисълта

Липсват страници 1 и 2.

И всяка група представлява едно от двете основни течения, които съставляват интелектуалния живот на втората половина на века.

В младостта на всеки от нас има борба между тези две течения. Едното течение може да се характеризира с думата: копнеж за свобода във всичките ѝ форми:

- независимост от божественото провидение.
- независимост от традицията и наследените чувства на нашите предци.
- Независимост от влиянието на социалните и държавните власти.
- Независимост от предразсъдъците, придобити чрез образование.

Другото течение е това, което произтича от съвременната наука.

Ние произлизаме от най-високоразвитите бозайници. Нашата природа е подобна на тази на тези същества, само че по-съвършена. Можем да действаме само когато сме организирани. Действията ни са по-сложни, но политическите революции на века не са, защото те са мислили, те са чувствали, както човек е мислил и чувствал в продължение на хилядолетия. Докато старият мироглед е живял в съзнанието на хората, старите форми на общество и държава също са били оправдани.

Хегел осъзна това. Той разбираше, че старият световен ред е такъв, какъвто трябва да бъде според стария свят на идеите. Реалността съответства на стария начин на мислене, на старата разумност.

Хегел е бил един от най-интелигентните хора на всички времена; човек с изтънчено мислене, който е познавал света на идеите на своето време до най-фините им разклонения и е можел да види, че съществуващата реалност е в [тук липсват две страници от ръкописа] първоначалните природни сили, които действат сами по себе си, без божествена намеса. Човек би могъл да обясни природата от нейния собствен източник. И с това на човека е била показана напълно нова позиция в рамките на естествения ред. Според стария мироглед, той е трябвало да изведе своя произход от мъдрия създател, от когото е извел цялата останала природа. Този мъдър създател определя законите на природата, този мъдър създател определя и съдбата на хората. Човекът е трябвало да се поклони на волята на този мъдър създател. Той е трябвало да го погледне със смирение, да изследва съвета му и да го следва. С новия мироглед това същество, стоящо над човека, вече е било унищожено. Човекът е чувствал, че може да се чувства като най-висшето същество в реда на природните неща; можел е да си даде посока и цел в съществуването си. Той е можел да чувства, че стои над всички останали същества, но вече не е трябвало да чувства сила над себе си. На мястото на философията на смирението би могла да възникне философията на гордостта, на самоувереното човечество.

В тази промяна в света на чувствата се крие голямата революция на умовете през деветнадесети век.

Първият човек в немския интелектуален живот, който събуди този нов свят на чувствата в себе си и го прогласи на света, беше Гьоте. Четиридесет до петдесет години преди Жофроа, по своя скучен и елементарен начин, да издаде бойните си викове срещу Кювие, Гьоте вече беше провъзгласил новото евангелие.

В края на миналия век Гьоте е живял, мислил и писал поезия в съответствие с новия възглед, който и днес е останал притежание само на малцина.

Начинът, по който Гьоте развива новия светоглед, е психологически факт от първостепенно значение.

То е израснало в него сякаш от нищото, сякаш от продуктивното въображение на отделния гений, докато е бил заобиколен от умове, напълно пленени от стария светоглед. Гьоте не е знаел, че е изпреварил времето си с един век по отношение на чувствата. Той не е знаел за бъдещото въздействие на своето мислене и чувстване и тъй като в него е процъфтявало съвсем ново растение в модерното време, тъй като е виждал около себе си само противоречия и други възгледи, се е чувствал несигурен. В Гьоте живееше мощен стремеж към познание. Стремение, който се изразява в речите на неговия „Фауст“ по толкова трогателен начин. Той се стремеше към истината, към познание за най-дълбоките причини за нещата. Защото беше пропит с вечната истина и това беше, което той, като поет, искаше да прогласи на света. Той не беше от онези щастливци, които се придържат към повърхността на нещата и вярват, че ако опишат тази повърхност вярно, казват истината. Той смяташе, че тези, които търсят истината, трябва да се гмурнат в дълбините на нещата, далеч под повърхността.

Посоката, която по неговото търсене на знания, беше такава, че цялото му потапяне в трудовете и речите на съвременниците му не му беше от полза.

Този контраст между възгледа на Гьоте е най-ясно изразен в разговора с Шилер, който самият Гьоте е описал.

Този стар светоглед вижда дълбока пропаст между света на сетивата и света на духа, света на мисълта. Гьоте вярва, че може да вижда идеите си с очите си, точно както човек вижда цветовете и светлината с очите си. И за него човешкият ум е орган за виждане на идеите, които принадлежат на нещата, точно както цветовете принадлежат на нещата.

Това, че идеите принадлежат на нещата, противоречи на всички чувства на европейското културно човечество по времето на Гьоте.

Векове на образование, основано на погрешен мироглед, са изтласкали напълно това естествено чувство.

Първият човек, за когото можем със сигурност да кажем, че е работил върху това фалшиво образование на европейското човечество, е Парменид.

Платон беше основата на Платон. Светът на сетивата е илюзия. Само светът на идеите е истината. Въпреки Аристотел, европейското човечество беше възпитано в този погрешен светоглед. Християнството алчно възприе платонизма. От илюзията на света на сетивата, който няма истина, то създаде греховния, лошия свят, земната долина на

сълзите. От света на идеите то създаде отвъдния живот, след човешкия копнеж. От платоническия свят на идеите беше създадено християнското провидение. Идеите бяха пренесени в ума на Бога.

Природата беше лишена от правата си. Разумът, който принадлежи на природата, беше отнет от нея. И тъй като човекът също принадлежи на природата, духът също беше отнет от него, тоест, този дух вече не трябваше да управлява в човека, вече не трябваше да бъде част от него, на която той е господар, която той притежава, с чиято помощ той управлява света. Не, духът трябваше да води независимо съществуване извън човека и чрез божествената благодат благословиите на този дух трябваше да се леят към човека. Човекът не можеше да каже: Аз съм духът и това, което правя, го правя по силата на моя дух, а трябваше да каже: Духът е над мен и аз правя това, което той заповядва; човекът не можеше да каже: Слизам в духовното си същество и изследвам света на мислите в мен, ако искам да узная истината, но трябваше да погледне нагоре към Бога, ако искаше да има знание.

Човечеството е било потискано от духа през цялото Средновековие. И когато нова светлина осени някои умове в днешно време, тя не можеше да се разгърне също толкова ярко; можеше само да осени.

Християнството не само е изпълнило главата с нездравословни мисли, но и е довело сърцето и живота до отклонение.

Това може да се види у Бако и Декарт. Първият възстановил сетивния свят на полагащото му се място, но духът бил пренебрегнат. Декарт не уважавал сетивното познание. А Спиноза искал да развие всяка мъдрост и добродетел от духа. Връзката между сетивния и духовния свят била прекъсната. Човек бил свикнал с презрението към сетивния свят. Следователно и духовното производство останало празно.

Спиноза изплел логическа мрежа, която кара здравия човек да настръхне.

Кант [събра] грешките на вековете в себе си. Той беше пълен с образователните предразсъдъци на тези векове.

Евангелието на Кант беше мъчителното евангелие на Фауст, че не можем да знаем нищо. И Гьоте, когато осъзна мрачната безжизненост на този светоглед, можеше с право да каже: почти кара сърцето ми да гори.

Това, което никой немски философ не можеше да му даде, Гьоте намери в съзерцанието на гръцките произведения на изкуството в Италия. В тези произведения на изкуството той намери сигурната истина, идеалната същност на нещата, които търсеше.

Високите произведения на изкуството.

Темата: природа.

(„Когато здравословната природа действа в човека като цяло, когато той се чувства в света като част от едно велико, красиво, достойно [и ценно] цяло, когато хармоничният комфорт му дава чиста, свободна наслада – тогава вселената би се радвала, ако можеше да почувства себе си и да се възхити на върха на собственото си ставане и битие.“)

В човека природата разкрива своите тайни.

Но на Гьоте му липсваше нещо за пълноценното развитие на гордото човешко съзнание.

Как стигна дотук?

Казват, че си се справил добре!

Детето ми! Направих го мъдро,

никога не съм се замисляла за мислене.

И така той се върна към стария светоглед, към стария свят на чувствата. И именно в духа на този стар свят на чувствата Гьоте пренаписа своя „Фауст“.

Какво щеше да стане с Фауст, ако Гьоте беше останал верен на стария си мироглед?

Какво се случи с него под влиянието на възрастта му?

Старецът Гьоте не можеше да устои на света на чувствата и въображението, който го атакуваше отвсякъде; най-накрая се поклони. Но когато усети духа на Жофроа в душата си, всички мисли и чувства, които беше имал в собствената си младост, отново се разпалиха. Каузата на Жофроа си беше негова кауза в края на краищата.

И тази негова кауза се е превърнала в духовната движеща сила на деветнадесети век.

Дойде Фойербах; дойде Щирнер.

Те бяха двамата разрушители на стария неразбран свят на идеите, възстановители на малтретираната природа. Щирнер бележи важен етап.

Великият Мефистофел от деветнадесети век.

В неговото Нищо се надяваме да намерим Всичкото.

Зейналата бездна, великото Щирнерово Нищо трябваше да бъде запълнено.

Трябваше да бъде запълнено по различен начин, отколкото Гьоте. С високо [две липсващи страници от ръкописа] там. Когато човек казва „Ще го направя“, това

желание е земно. Човекът вече не е нужно да изпитва уважение към висше същество; той е най-висшето същество, което познава; той е станал господар на себе си.

38. Върху разбирането

За Гьоте не е важно дали венчелистчето или плодникът на едно съвършено растение някога е било истински лист в несъвършена растителна форма; по-скоро е важно да се намери идеята за растението. Само от тази идея е възможно да се разбере, че отделните моменти на по-сложна форма могат също да образуват проста форма като такава. Ние не разбираме как сложното се образува от простото, а по-скоро винаги разбираме простото чрез сложното. Разбираме целия свят чрез най-сложния му продукт, чрез човека. Какво означава да разбираш? Ние преживяваме процеси. Най-висшите преживявания са тези, които преживяваме в себе си. По аналогия с това, ние мислим за други процеси. Съвсем нелепо е да се иска да се обясни това, което е възприемаемо за обикновеното око, чрез микроскопичното. Когато наблюдаваме акта на размножаване под микроскоп, ние по същество нямаме пред себе си нищо повече от това, което виждаме в обикновения живот. От мъжки и женски пол се развива нова органична форма. Използвайки микроскопа, ние разширяваме обхвата на нашите възприятия, но не и сбора от нашите понятия и идеи. И именно те в крайна сметка имат значение. Всичко останало може да се разглежда като обогатяване на нашия опит.

39. Обновяване на светогледа

Всички предишни обновления не са били толкова радикални, колкото това, което се е случило през нашия век.

Тези, които са на върха на знанието днес, вече не могат да се свържат с чувствата на великите умове от първата половина на века. Ако трябва да опиша трансформацията, трябва да кажа, че човекът се е превърнал от слабо, зависимо същество в самоуверено, гордо. Той вече не иска да бъде управляван. Исква да вземе съдбата си в свои ръце. Правени са многократни опити да се развие този мироглед. Но остатък от старите настроения винаги е останал. Оттук и многобройните рецидиви. Например Фихте. Това, което е казал в Йена, и това, което е казал в Берлин.

Външните политически революции не могат да изпълнят задачата си, ако липсва вътрешна революция на умовете. Всички ефекти бяха недостатъчни. Тъпо безразличие след войните за освобождение. Сърцето копнееше за освобождение; главата все още не беше освободена.

Юлската революция беше облекчение за умовете, измъчвани от тъпа тъга. Бьорне във Франкфурт.

Великите не се интересуваха. Гьоте.

Стаята му отразяваше дълбока черта на характера на онова време.

Той се интересуваше от интелектуалната революция. Знаеше, че мечовете и оръдията могат да победят само ако имат велик мироглед, който да защитават.

Не всички те можеха да се присъединят към поетите на революцията. Новият мироглед не беше проникнал в кръвта им и следователно не произведе необходимия патос.

С тоновете на стар мироглед, стари религиозни идеи, те бурно поискаха зората на свободата.

Но старият мироглед, старата религия и старите форми на държава и общество принадлежат заедно.

Това е смисълът и духът на философията на Хегел. Този светоглед е бил многократно критикуван, многократно атакуван, многократно осмиван. Хегел дори е бил обвинен в отричане на клетвата за свобода на държавната власт.

И въпреки това [той] каза само последната правилна дума, която трябваше да бъде казана, ако старият мироглед искаше да бъде напълно реализиран докрай.

Разумът е идеите. А идеите на Хегел бяха старите идеи. Новите тепърва трябваше да се родят. Те трябваше да са там, преди да могат да станат реални. Носителите на новите идеи не искаха да имат нищо общо с реалността, пропита със старите идеи. Хегел успя да стане професор, защото беше вкоренен в старата реалност. Фойербах не можеше да стане професор. Като професор, той би трябвало да се впише в съществуващия ред на нещата.

Всъщност Фойербах дори не можеше да се присъедини към политическата революция. Реалността беше твърде незряла, за да може революцията да бъде победоносна.

Певците от четиридесетте години не наблягаха на позитивни нови възгледи, не изграждаха нови форми на живот и общество, а по-скоро отричаха и се бореха срещу старото, старите институции.

Младият немски романтизъм: всички все още вярват в Бог, християни. Истинската политика не може да се практикува без основа от светоглед. Този светоглед извиква патоса на прогреса, той също така извиква революционния патос. Именно елементи от един стар светоглед извикаха патоса на политическата лирика.

Гьоте и Юлската революция. – Фойербах, новият пътеводител, стъпил на почвата на знанието.

Щирнер, от различен характер, от стар политически патос, стара политическа енергия. Следователно всичко е във въздуха. Той остава най-малко [забелязаният] в наше време от всички, които стоят на почвата на естественонаучния мироглед.

40. Познание за природата и познание за ума – от мъдрост към вяра

Животът трябва да бъде оформен според идеалите. Следователно, хармонията между идеала и живота трябва да е възможна.

Следователно, не бива да се казва, както прави Харнак: „Абсолютните ценностни съждения винаги се създават само от чувството и волята“. Не, същият живот, който създава растенията и оживява животните, създава ценностни съждения в човека. Ако не можете да намерите духовния източник на живот в мълчаливия камък, в поникващото растение, тогава скоро ще се уморите да вярвате в него в собствената си душа. Ако законите на природата, които вашата наука изследва, са нещо отделно от вас, и законите, които също ви дават ценност, са също нещо отделно, нещо отделно от тях, тогава лесно губите сигурността си относно последните. Вашето научно наблюдение ви принуждава да вярвате в законите на природата; трябва да вярвате в тях, ако не искате да се отречете от очите, ушите и ума си. Знаете ли, че другите, висши закони, също толкова здраво действат във Вселената, които първо проблясват в душата ви, тогава трябва да си кажете: тези са толкова верни, колкото и онези. И ако не живеете според идеалите си, все едно слънцето не следва своя път. Слънце, което не се върти в тези орбити, би нарушило хода на Вселената; Човек, който не живее според идеалите си, ги нарушава по същия начин. И защо мнозина не усещат това нарушаване? Защото не виждат един и същ източник и в двете. Защото разделят вярата си от волята си. Детето на това разделяне е безразличието към вярата.

Днес сред нас живеят достатъчно такива безразлични хора. Те се наслаждават на светлината и топлината на слънцето, задоволяват ежедневните си нужди, които са им вложени от законите на природата. И когато са направили това, най-много могат да се наслаждават на повърхностна литература и изкуство, които не са нищо друго освен отражение и огледален образ на тези ежедневни нужди. Те се отдръпват от универсалните въпроси, които вдъхновяват умовете на човечеството от хиляди години. Не се трогват особено, когато им се говори за „вечните“ нужди на човека, за това, което Й. Г. Фихте е схващал като „съдба на човека“.

И защо го правят? Защото не чувстват същата непреодолима сила в законите на духа, както в тези на физическото съществуване. Чувството, което хората са придавали на фигурата на Фауст през шестнадесети век, е придобило различен характер. Фауст е искал да достигне до духа като познавач. Но хората са искали да вярват в духа. Дух, който иска да влезе в познанието, е дяволски. Защото той иска да се приближи до нас примамливо като природата. Но природата е грях.

Че човек е прокълнат, ако се предаде на духа, днешното човечество не вярва като това от шестнадесети век. Но при него е останало мнението, че човек не може да разпознае духа, както разпознава природата. Ако не може да вярва в него, тогава

става безразлично към него. Следователно познанието за природата напредва, а с него и всичко, което е носено и развивано от нея. Познанието за духа вехне и най-много се храни с чувствата на отците.

И дори не просто безразличие кара съвременниците ни да се държат по този начин. Ако човек търси този източник на живот в законите на душата си, той знае, че без него творението би напредвало също толкова малко безпрепятствено, колкото и космическото развитие би напредвало също толкова малко безпрепятствено, ако слънцето не следваше своите закони. Тогава човекът също чувства, че е вярно това, което казва немският мистик Ангелус Силезиус:

Бог не може да създаде нито едно малко червейче без мен: ако не го поддържам с Него, то трябва да се срути веднага.

Да, точно както слънцето, когато напуска орбитата си, нарушава цялото творение, не само себе си, така и човекът нарушава живота на малкия червей, ако не живее според законите на душата си, своите идеали. И от осъзнаването, че източникът на живот поражда нашите закони на живота и законите на природата, възниква космическа отговорност за човека. Луцифер е значимият символ на мъдростта, лежаща в света, която е поета от нашето знание. Само вярата може с благоговение да се покланя на тази мъдрост. Дали мъдростта сега трябва да бъде противник на вярата, Луцифер - противник на Бога, схванат във вярата? Вярно е, че вярата е светлината на света; но знанието може да бъде само носител, доносник на тази светлина. А Луцифер означава носител на светлина. Човек не трябва да се успокоява, докато мъдростта му не му донесе вяра. Луцифер трябва да бъде вестител, а не противник на Бога. Мъдростта трябва да роди вярата, знанието, религията. —

41. Има много етапи за разбиране на висшите истини

Има много етапи за разбиране на висшите истини. От мрачното предчувствие за мистериозните пътища, които душата на човека и духовните сили на природата трябва да извървят, до директното (духовно) разбиране на същностите, скрити от по-нисшите форми на знание, има всички възможни междинни форми. Фактът, че по-висшите нива се предават на учениците от велики учители чрез предаването на тайни учения, е нещо, за което говори мистицизмът от всички епохи. Много хора гледат с недоверие и съмнение на съвременните препратки към тайни учения, посвещения и мистерии. За пореден път хората срещат личности, които, с отворено съзнание и без предразсъдъци, говорят за „висши“ човешки същности, които носят в себе си жив, жив източник на висша мъдрост, мъдрост, която може да бъде схваната само от онези, чиито сили на познание са ограничени до сетивата и ума, и която е бледо отражение на висшите реалности. Това бледо отражение или ще го вдъхнови да се изкачи по стъпалата към истината, или ще създаде в него дух на отхвърляне, който обявява всичко, което надхвърля така наречения „здрав разум“, за празна заблуда и измама. Никой от онези, които дори са стъпили на земята, върху която се развива „Градината на насладата“, тоест мистичният живот, нито за миг не се изненадва, че тази „Градина на насладата“ е наричана мираж от безброй хора. Защото как би могъл да се изненада, че някой може да се съмнява в съществуването на нещо, в което никога не е прозрял.

42. Настоящата политическа ситуация и целите на социалдемокрацията

- 1.) Развитието на социалните и икономическите условия принуди правителството и управляващите класи да провеждат един вид социална политика. Самият начин, по който те провеждат тази политика, показва, че тя е класова политика.
- 2.) От настоящата фискална политика е видно, че държавните приходи, които изтичат от джобовете на работниците, се използват за цели, от които те нямат интерес и които дори противоречат на техните убеждения.
- 3.) Влиянието на настоящата криза върху работниците показва за пореден път, че периодите на индустриален упадък вредят и дори съсипват пролетария, защото той не може да използва работната си сила и не може да вземе нищо със себе си от периодите на възстановяване.
- 4.) Покачването на цените на основните хранителни продукти и безсмислената митническа политика хвърлят суровата светлина върху настоящата ситуация. Настоящата икономическа криза показва несъстоятелността на системата.
- 5.) Социалдемокрацията се стреми да замени настоящата система на управление на частния капитал със социализация на средствата за производство. Всички средства, които използва, трябва да водят до това:
- 6.) Изисква осемчасов работен ден, застрахователна полица за работниците, която защитава работника от социални нещастия; изисква права на работниците, които освобождават работника от произвола на бизнес общността; изисква жизнен стандарт и здравеопазване, регулиране (или премахване) на женския и детския труд; изисква също така работните места да бъдат правилно регулирани в съответствие с личното достойнство, морала и хигиената.
- 7.) Изисква пълно лично самоопределение на работника чрез неограничена свобода на сдружаване, чрез организиране на всяко право на глас в демократичен смисъл и чрез правни институции, които елиминират класовите предразсъдъци и класовите привилегии. Изисква данъчно законодателство, което е в съответствие със социалната справедливост. Изисква пълна свобода на общественото мнение.
- 8.) Стремят се към регулиране на жилищните условия в смисъл на човешко достойнство, морални и санитарни изисквания. Стремят се също към премахване на косвените данъци и система от тарифи, която съответства на социалната справедливост.
- 9.) [Стреми се] да предотврати експлоатацията на работниците от управляващите класи, доколкото е възможно в рамките на настоящите обществени отношения, чрез потребителските кооперации.

43. Съзнание – Живот – Форма

Съществуването на настоящия човек се характеризира не само с едно, а с няколко състояния на съзнанието. Обичайното е това, в което човек се намира от събуждането до заспиването. В това състояние той възприема нещата чрез сетивата си и формира идеи от сетивните си възприятия. Така за него се създава физическият свят. И силите на душата му, неговото мислене, чувстване, воля и действие, също са свързани с него. Това състояние на съзнанието е последвано от две други: сън, изпълнен със сънища, и дълбок сън без сънища. Тези състояния често се наричат „безсъзнателно“. Този термин обаче замъглява разглежданите тук факти. Всъщност те са само различни видове съзнание. Може да се нарече и по-тъп вид на едно и също.

Сънят, изпълнен със сънища, не показва обекти като будното дневно съзнание, а образи, които възникват и избледняват в душата. Колкото и объркващи да изглеждат тези образи за обикновеното съзнание, осветляването на тяхната същност е склонно да отведе по-дълбоко в природата на света. Това, което те се представят в нощния живот на душата, не може да осигури подходяща основа за нейното познание. Такава основа е достъпна само за човешкото същество, което, в смисъл на такова обучение, както е описано в тази книга, развива своите висши сили на познание, които го водят до прозрение за свръхсетивните светове. Тази глава е предназначена да даде описание на фактите, които се отнасят за тези висши светове. Тези, които самите тръгнат по пътя на познанието в тези области, тогава също ще открият, че тези факти са верни.

Това, което първо трябва да ни направи впечатление в света на сънищата, е символичният характер, който се появява в неговите образи. С известно фино внимание към цветното разнообразие от преживявания в сънищата, този характер може да стане ясен. От прости символи до драматични събития, всички междинни етапи могат да бъдат открити в този свят, който прелита през душата. Човек сънува пожар; събужда се и осъзнава, че е заспал до лампата. Светлината на лампата е била възприемана в съня; но не така, както се представя на сетивата в обикновения свят, а като символ, като пожар. Или сънуваш група ездаци, които чуваш да тъпчат; събуждаш се и тъпченето на конете продължава веднага като биенето на часовника, което е символизирано по този начин. - Сънуваш животно, което те драска по лицето; когато се събуждаш, чувстваш болка на това конкретно място, което е намерило своя сънлив символ по описания начин. - По-дълъг „сън“ може да бъде нещо подобно на следното. Някой сънува, че се разхожда през гора. Чува шум. Докато продължава да върви, човек излиза от храст и се приближава към него. Нападателят стреля. В този момент сънуващият се събужда и осъзнава, че току-що е съборил стола до леглото си. Ударът на стола е трансформиран от съзнанието на съня в описаното символично действие. По този начин външни събития или дори вътрешни факти, като например дадения по-горе пример за драскане на животно, могат да бъдат възприети като

символи чрез съня. Афектите и настроенията също могат да бъдат представени по този начин. Например, някой страда от потискащото чувство, че през следващите няколко дни ще му се случи неприятно събитие. В съня това чувство се представя по такъв начин, че е в опасност от удавяне.

Дадените по-горе примери служат за характеризиране на две свойства на съновидното съзнание: първо, неговият образен, алегоричен характер, и второ, нещо творческо в него. Това творчество не е присъщо на дневното съзнание. Дневното съзнание представя нещата от околната среда такива, каквито са във физическия външен свят. Съновидното съзнание добавя нещо от друг източник.

Как се отваря този източник? Чрез нищо друго освен факта, че сетивната дейност, от която зависи дневното съзнание, е престанала по време на сън. Тишината на тази сетивна дейност се изразява чрез факта, че самосъзнанието на човека изчезва. Това самосъзнание е свързано с дейността на външните сетива; когато те са тихи, то потъва в бездна. В окултната наука този факт се изразява, като се казва: човешката душа се е оттеглила от физическия свят. Ако някой не иска да твърди, че човек престава да съществува, когато заспива, и се преражда, когато се събужда, не е трудно да се осъзнае, че по време на сън човек съществува в свят, различен от физическия. Този свят се нарича астрален свят. Читателят може засега да приеме този термин като име за онзи свят, за който човек получава предчувствие чрез сънищата си. Обосновката на този термин ще се види от други глави на тази книга.

По време на сън човекът пребивава в астралния свят. Фактите и съществата на този свят се представят в образи. Съзнанието възприема тези образи, но самосъзнанието на човека отсъства. Сравнението с ежедневието може да даде представа за това какво всъщност се случва тук. Човекът възприема външния свят само доколкото има органи за него. Без уши за него не би имало свят от звуци; без очи - свят от светлина и цвят и т.н. Ако човек развие нов орган в тялото си, в неговата среда би се появило нещо съвсем ново, точно както светлината и цветовете се появяват като нещо съвсем ново за слепия след операцията му.

Точно както физическото тяло на човека възприема физическия свят чрез своите [органи], така и по време на съня друго тяло - душевно тяло чрез собствените си органи - възприема другия свят, астралния свят. Само че няма самосъзнание, свързано с това тяло. В това състояние то е извън сферата на човека.

Ако за човешкото същество беше невъзможно да се самоосъзнае в това състояние, то никога нямаше да може да разбере разглежданите тук условия. Това обаче е възможно чрез висшето образование, споменато по-горе и описано в тази книга, което се нарича още посвещение. Чрез това обучение човешкото същество се научава да развива в астралното си тяло органи, подобни на тези във физическото му тяло, за възприемане на физическия свят. И когато тези органи се развият, тогава по време на съня възниква самосъзнание, подобно на това, което той има през деня, когато е буден. Когато се достигне такова ниво на съществуване, целият свят на сънищата

наистина се трансформира до значителна степен. Той губи объркващата цветност, която има при обикновения спящ; и на негово място идва вътрешен ред и хармония, които не само не отстъпват на обикновения физически свят, но по отношение на тези качества значително го превъзхождат. Човек осъзнава, че винаги е имало друг свят около него, в същия смисъл, в който светът на светлината и цветовете е около слепия човек. Той не можел да го види само поради липсата на органи за възприятие, точно както слепият човек преди операцията си не можел да вижда света на светлината и цветовете. Значимият момент, в който астралните органи за възприятие започват да бъдат активни у човека, се нарича пробуждане или прераждане в окултната наука. В този момент на пробуждане, човешкото същество преживява, че е заобиколено от един по-висш свят, в който не само нещата от сетивния свят, които е познавал преди, имат различни свойства, но и в който има факти и същности, които преди са му били непознати. - И сега му става ясно също, че в този друг свят присъстват образите, от които се формират нещата от сетивния свят. Не е неуместно сравнение да се каже, че начинът, по който физическият свят възниква от астралния свят, е като образуването на лед от вода. Точно както ледът е трансформирана вода, така и физическият свят е трансформираният астрален свят. И точно както водата е течен елемент, така и астралният свят е фонът на физическия свят като постоянно променящ се свят от образи. Нищо фиксирано или затворено не може да се намери в неговите форми, както в обикновения свят. Всичко се влива едно в друго, трансформира се. И едно физическо нещо или едно физическо същество възниква само когато един от тези течащи образи замръзне за момент. Всеки, който се опитва да приложи концепциите на физическия свят, с неговите фиксирани граници, към астралното царство, само разкрива липсата си на истинско прозрение за този много различен свят. Точно както съществата от физическия свят са въплътени във физическото тяло, така и астралните образи са израз на същества, които не навлизат във физическия свят. Те намират този израз в различна субстанция от тази на физически живия човек, който намира своето в плът и кръв.

Какво тогава е тази астрална субстанция? Тя не е нищо друго освен това, което човекът действително има в себе си. Само в будните часове на ежедневието тя е, така да се каже, покрита от сетивните възприятия. Тези сетивни възприятия са свързани с човешките желания, мечти и мерзости, с неговите симпатии и антипатии. Той желае един обект и отхвърля друг. Източникът, от който черпи и сънуващото съзнание, когато превръща нещата в символи, не трябва да се търси в нищо друго освен в тези желания, мечти и мерзости. Самосъзнанието на дневния живот, с неговите външни възприятия, осигурява на желанията и копнежите съответната храна. Когато дейността на външните сетива престане, друга творческа сила поема контрола и формира образи от материала на желанията и копнежите. Тайната наука казва, че сънуващият човек е в астралното тяло, което е изтъкано от желания и копнежи, и че физическото тяло е изоставено от самосъзнанието. В случая с

посветения или пробудения човек, ситуацията е такава, че той също е изоставил физическото си тяло, но самосъзнанието му пребивава в астралното му тяло. Точно както физическото тяло може да посредничи за възприемането на физическите неща, защото органите му са образувани от същата субстанция като физическия свят, така и посветеният може да възприема съществата на астралния свят, защото има органи, изградени от субстанцията на желанията и копнежите, в които те намират своя израз. Разликата между непосветения и посветения човек е, че астралният свят не е видим за първия като външен свят, а е такъв за втория. Този астрален свят остава за непобудения просто вътрешен свят; той го преживява в своите желания и копнежи; но не го вижда. Посветеният не само чувства желанието си; той го възприема като нещо от външния свят, точно както непобуденият възприема маси и столове. Сега, обикновеният свят на сънищата е само слаб отзвук от този свят на посветения. Той може да бъде такъв само защото самосъзнанието не е замесено в него. Но къде е това самосъзнание по време на съня? То се е оттеглило в по-висш свят, в който човешкото същество първоначално не присъства като такова. Връзката между човешкото същество и този свят може първоначално да се изясни чрез сравнение. Представете си човешка ръка и инструмент, който тя държи. Докато ръката държи инструмента, двете образуват единство, така да се каже. Последната извършва действията, определени от първата. Но веднага щом ръката пусне инструмента, инструментът е оставен на произвола на съдбата; и движенията на ръката са само изрази на волята на човека, на когото принадлежи. По този начин, по време на будните часове на ежедневието, физическото тяло трябва да се разглежда като инструмент на крайника на висше същество. Когато това висше същество протегне член във физическото тяло, в тялото се появява сетивна активност и по този начин самосъзнание. Когато този член напусне тялото, самосъзнанието престава. По този начин, най-съкровено същество на човешкото същество, което може да има самосъзнание, е член на висше същество, от което то временно се разтяга и покрива с физическото тяло. Но ще си съставим още по-добра представа за това, ако разглеждаме разтягането като разкъсване, сякаш по време на будност капка се отделя от висшето същество, а по време на сън се абсорбира отново. Защото по време на будност човек не осъзнава връзката си с висше същество; следователно той е действително откъснат от него. По време на сън той трябва да няма самосъзнание, защото то се оттегля във висшето същество; то го абсорбира; и по този начин той почива затворен в него.

Когато настъпи безсънен сън, светът на образите изчезва. Физическото тяло сякаш лежи напълно в безсъзнание; в действителност обаче състоянието му на съзнание е само още по-тъпо, отколкото при сън, изпълнен със сънища. Силата, която генерира образи, също е напуснала физическото тяло. Следователно, само прозренията на пробудените могат да осигурят просветление за това състояние. Непробудените нямат възприятия за него. За пробудените обаче тялото, генериращо образи, което

преди това е било слабо свързано с физическото тяло, изглежда е издигнато от него. И сега то не е неактивно, а има задачата да възстанови енергиите на физическото тяло, които показват признаци на изтощение поради умора, до правилната им сила. Това обяснява освежаващия ефект на здравословния сън. Физическото тяло потъва в сън изтощено. В този момент то предава самосъзнанието си на висши същества. В междинното състояние на съня насън душата все още остава в хлабава връзка с физическото тяло. Характерно за тази душа е нейната креативност. С момента на пробуждането, то започва да прилага своята творческа сила за обработка на възприятията, опосредствани от сетивата, във вътрешния живот на човека. В момента на заспиване външните сетивни възприятия спират. В междинното състояние на сънуването, творческият процес все още се оформя в описаните символи; след това тези символи също отпадат; душата прилага цялата си творческа сила към тялото, върху което сега работи отвън. - Всеки, който иска да пренебрегне съобщенията на езотеричната наука, би могъл, от факта, че се освежава сутрин след пробуждане, да види какво характеризира нощната дейност на душата. Животът през деня има нещо дисхармонично и хаотично в себе си. Нещата от физическата среда влияят на хората от всички страни. Понякога това, понякога онова, намира път към вътрешното им същество. Това нарушава вътрешните формиращи сили, които са присъщи на първоначалната им природа. През нощта това отново се балансира. Душата възстановява реда и хармонията. По време на будния живот физическото тяло постепенно прилича на въздушна маса, която е пронизана от всички страни от ветрови течения и чиито части се движат неравномерно. Когато се събудим обаче, това може да се сравни с въздушна маса, която се привежда в редовни вибрации от ритъма и хармонията на музикално произведение. И всъщност за посветения, работата на душата върху тялото по време на сън се явява като отекване на двете. По време на сън човекът се потапя в хармонията на душевния си живот. И това е същата хармония, от която е бил формиран. Преди физическото тяло за първи път да се отвори към външния свят чрез сетивните органи, то е било изцяло под влиянието на тази хармония, която го е структурирала. Тази хармония прониква в целия свят като хармония на душата. Човекът е заобиколен от неговите звуци, точно както е заобиколен от описаните по-горе образи. Точно както този свят от образи става възприемаем за пробудения чрез обучението като негова реална среда, така и на още по-високо ниво, този трети свят. Той започва да отеква и отеква около него. И в тези тонове смисълът на света му се разкрива. Точно както формата на физическия свят е възникнала от образите, така и тези форми са получили своя вътрешен смисъл и същност от описаните звуци. От тази гледна точка всички неща са звуци, които са се превърнали във форма.

По този начин, по време на будност човекът е същество, съставено от три части: физическо тяло, което възприема физическия свят чрез имплантираните в него органи от външния свят и обхваща самосъзнание; тяло, което има подвижен

характер; неговите образи са едновременно архетипите на физическото тяло, чиито ясно определени форми са възникнали, така да се каже, чрез втвърдяване от променящите се образи на второто тяло; и освен това, както физическото, така и образното тяло са пропити от хармония на звука, трето тяло. В съня-сън душата се оттегля от физическото тяло; тя все още остава във връзка с другите две тела, прониквайки в тоналното тяло и разпръсквайки образното тяло с образи. Последните проникват във физическото тяло и му предават сенчестите образи на съня. В съня без сънища душата е свързана само със здравото тяло; това, което е било във физическото тяло по време на будност, сега е извън него и работи върху него отвън. Активността, протичаща от душата във физическото тяло, поражда в нея такова притъпено съзнание, че не се възприема от човека.

Всъщност има три състояния на съзнанието на физическото тяло: будно съзнание, сънно съзнание и сънно съзнание без сънища. За посветения, притъпеността на последните две състояния на съзнанието се прояснява; чрез това просветление той живее във висши светове, точно както непобуденият човек живее във физическия свят по време на буден живот. По този начин има пет състояния на съзнанието, които според нарастващата им яркост могат да бъдат категоризирани както следва:

1. съзнанието по време на сън без сънища
2. сънят-сън
3. будното съзнание през деня
4. съзнанието за картините на посветения
5. съзнанието за звуците на посветения.

Ако вземем предвид, че чрез обучение в езотерична наука последните две състояния на съзнание се постигат от посветения като по-висок етап от развитието на човечеството, ще стане ясно, че будното съзнание също представлява по-висок етап от двете подчинени състояния на съзнанието и по този начин се е развило от тях. Това е, което представя езотеричната наука. Тя обяснява, че в далечното минало човекът е преминал през етап на развитие, в който е имал само приглушено съзнание за сън, пресято без съновидения; след това се е издигнал до приглушено съновидение, за да стигне накрая до будното дневно съзнание на днешния ден. Посветеният продължава тази линия на развитие. Той развива двете по-висши форми на съзнание. Но сега за този посветен е постижим още по-висок вид съзнание. От гореизложеното може да се види, че дори в здраво съзнание душата все още е свързана с човешкото тяло. Тази връзка може да прекрати напълно. Душата може да напусне тялото напълно. Това е, което посветеният научава. И тогава той трябва да е развил органи от още по-висок вид от преди, ако все още иска да възприема нещо. Ако случаят е такъв, тогава смисълът на света се изразява директно в обкръжаващата го среда, без посредничеството на звука. Това се нарича най-висше ниво на съзнание, духовно или чисто духовно съзнание. В смисъла на предходния списък с нива на съзнание, това би трябвало да съответства на състояние в днешния човек, което

представлява дори по-тъпо съзнание от безсънното съзнание на съня. По смисъл това със сигурност е така. Но днешният човек не може да преживее това състояние в реалността. Тогава душата му би трябвало да е напълно извън тялото; безсънният сън би трябвало да бъде прекъснат от напълно бездушно състояние. Това всъщност би било равностойно на временно изоставяне на физическото тяло, тоест на временно убиване. Физическото тяло не трябва да бъде излагано на това, ако не иска да рискува вече да не е възприемчиво към душата.

В развитието си обаче това състояние наистина е предшествовало съзнанието за сън без сънища, така че пълната поредица от нива на човешкото съзнание е следната:

1. ниско, притъпено съзнание
2. съзнание за сън без сънища
3. съзнание за сън
4. съзнание за ярък ден
5. съзнание за образи
6. звуково съзнание
7. духовно съзнание.

Човешкото тяло е проникнало само до четвъртото ниво на съзнание в настоящето. Посветеният може да достигне по-високите нива на съзнание. Но те го водят и към по-висши светове. Развитието на човека трябва да се представи по такъв начин, че физическото тяло се е оформило през първите три етапа и в момента е приело такава форма, че все още показва две други форми на съзнание по време на сън като остатъци от предишни етапи. Първият етап е напълно заличен от еволюцията. Трите по-висши нива на съзнание на посветения в момента не могат да се изразят във физическото човешко тяло, защото тялото не може да развие органи за тях. Те са пророчески предзнаменования на формите, които това физическо тяло тепърва ще приеме.

Ако започнем от тези съображения и се опитаме да си съставим правилна картина на настоящия свят, той се представя като четиричастен: първо физическият свят на телесните сетива, след това, обгръщащ и проникващ първия, свят на образи, след това свят на звук, който прониква и в двата свята, и накрая духовен свят, който е в основата на всички тях.

Този свят е бил предшестван от друг, в който човекът е живял като сънливо същество. Неговото физическо тяло тогава е било в състоянието, в което се намира по време на сън, изпълнен със сънища. Околностите са наподобявали панорама от движещи се картини. Няколко е фиксирани очертания на нещата. Това състояние е било прекъснато от друго, което съответства на настоящия сън без сънища. А то от своя страна е било последвано от такова, което вече не може да бъде реализирано днес и което е било изпълнено от първата от формите на съзнание, характеризирани по-горе.

В един още по-ранен свят човекът не би могъл да се издигне и до преживяване на сънища. Най-висшето му съзнание е било това на сън без сънища и това състояние е

било прекъсвано от по-нисшето, най-тъпо съзнание, което в момента вече е замъглено; то от своя страна е било прекъснато от състояние, загубило всякакво значение за настоящото развитие.

В първия свят, към който сочи окултната наука, на човека също му е липсвало притъпеното съзнание за сън; първото от описаните състояния е най-висшето му; две други, които днес не се разглеждат, са се редували с него.

Така ние поглеждаме назад към далечното минало на еволюцията; разглеждаме четири етапа, през които е преминало физическото човешко тяло. Но ние също така поглеждаме в бъдещето, в което трите форми на съзнание, които днес са достъпни за посветените във висшите светове, ще намерят своята реализация във физическия свят. Нашият свят ще бъде заменен от бъдещ свят, в който физическите човешки тела ще имат органи, чрез които самоосъзнаващото се човешко същество ще възприема вечно движещ се свят от образи и всъщност ще вижда себе си като такъв. И по-нататък, човек вижда свят, в който образите ще бъдат пропити от хармонични звуци, които ще изразяват тяхната вътрешна същност. Накрая, свят с духовна природа, но който ще е излял своя дух във физическата природа.

Ето как езотеричната наука представя развитието на света, в който човекът преминава през своите последователни етапи. И тя обозначава тези етапи на развитие с имена, които след това са пренесени на планетите около Земята като обозначения. Етапът на развитие, на който човекът е бил с най-притъпено съзнание, се нарича развитие на Сатурн; вторият, в който човекът е живял със съзнанието за сън без сънища, като слънчево развитие; третият, в който се е появило съновидното съзнание, като лунен етап; четвъртият, настоящият, в който човекът се е борил до точката на ясно дневно съзнание, като земно развитие. А етапите на бъдещето, на които нивата на съзнание, които в момента се достигат от посветените във висшите светове, ще намерят своя физически израз, се наричат последователно развитието на Юпитер, Венера и Вулкан.

Разликата между състоянията на съзнанието на посветения и състоянията на съзнанието на бъдещите човешки същества по време на развитието на Юпитер, Венера и Вулкан се състои във факта, че първите трябва да се издигнат до по-висши светове, за да живеят в съответните съзнания, докато бъдещите човешки същества ще ги имат във физическия свят. Това е така, защото посветеният на настоящето време формира съответните органи на възприятие от силите на по-висшите светове; в бъдеще, еквивалентни ще възникнат от физическата среда във физическото тяло на човека. Човекът може да възприема като своя среда именно този свят, който осигурява материал за неговите органи. В бъдеще физическата среда ще има формиращи сили, които в момента все още принадлежат само на по-висшите светове. По този начин, развитието на света може да се опише като поредица от все по-висши физически въплъщения. Земята е четвърто въплъщение. Нейната физическа структура ѝ позволява да отпечата органите за ясно дневно съзнание върху

човешкото тяло. В смисъла на езотеричната наука, тя се е развила от друго физическо състояние, в което е могла да отпечата върху тялото само органите за сънно съзнание. Това състояние се обозначава с името „луна“. Така Земята се формира от тази „луна“, като придобива нова способност, а именно развитието на органите за будно съзнание. „Луната“ е възникнала от „слънцето“. Това, което сега се е превърнало в Земя, следователно тогава е било „Слънце“. Тайната наука описва като „слънчево състояние“ състоянието, в което световното тяло, което се намира в човешкото тяло, може да генерира само органите за съзнание без сънища. И преди Земята да бъде „Слънце“ в този смисъл, тя е била на етап „Сатурн“.

Как такова световно тяло придобива силата да формира съответните органи в човешкото тяло? То никога не би могло да го направи, ако тези органи не бяха предварително оформени във връзка с висшите светове от човешки същества, които са преди нас. Чрез оформянето на органите на Юпитер в настоящето във висшите светове, посветените създават възможността заобикалящият свят от образи да придобие физически характер. Втвърдяването във физическо-телесното се осъществява от формите, които трябва да го приемат, когато първо са там по духовен начин. Така посветените стават трансформатори на световното тяло, което обитават. От тях сякаш се излъчват формиращите сили, които впоследствие призовават към съществуване нещата от физическата човешка среда.

Така посветените на лунната сцена духовно са предопределили физическата форма на Земята. Съвременната земна среда на човека е формирала съдържанието на техните душевни преживявания. Те са възприемали Земята като свой обект на един по-висш свят.

В този смисъл езотеричната наука разпознава седем големи световни цикъла или световни периода, през които преминава съществото, което в четвъртия си етап представлява земята. Всеки такъв период е свързан с възходяща трансформация на човешкото тяло. - Въз основа на това знание, тази наука вижда в „четворното“ това, което характеризира настоящия етап от световното развитие. Това, което например Питагор и неговата школа са обозначили с „четворното“, се характеризира с това. „Четири“ е числото на „великия свят“, тоест на света, който човекът сега обитава. То го е издигнало до четвъртия етап на съзнанието.

Тайната наука противопоставя човешкото същество на този „малък свят“ от този „велик свят“. В своите потенциали той вече носи в себе си, като душа, това, в което „великият свят“ трябва да се превърне физически. Следователно той е на път да разшири своя вътрешен „малък свят“ във „великия свят“. В него се намира творческата утроба на последния. В този смисъл езотеричната наука вижда в душата творчески зародиш за бъдещето, „вътрешно същество“, което се стреми да се реализира във външно същество.

Но за да бъде творческа във външния свят, тази душа първо трябва да узрее. Първо трябва да преживее вътрешно това, което по-късно ще оформи външно. Например,

преди душата да притежава способността да отпечатва органи върху физическото тяло за будното съзнание през деня, тя самата първо трябва да премине през поредица от етапи на развитие, в които постепенно е придобила тази способност. По този начин, душата първо трябва да преживее в себе си първото състояние на съзнание, преди да може да го създаде; и съответно за другите форми на съзнание. В „Тайната наука“ тези етапи на развитие на душата, които предшестват създаването на видовете съзнание в нея, се наричат етапи на живота. Следователно има седем етапа на живота, точно както има седем етапа на съзнанието. Животът се различава от съзнанието по това, че първият има вътрешен характер, докато вторият се основава на връзка с външния свят.

Приложено към Земята, може да се каже, че преди да се появи на нея светлото състояние на дневно съзнание, това световно тяло е трябвало да премине през четири състояния, които могат да се разбират като четири етапа от живота.

Етапите на душевното преживяване възникват, когато човек мисли по интернализиран начин за това, което се възприема в състоянията на съзнанието като външен свят. Първо, има най-тъпото състояние на съзнанието, което предшества съня без сънища. В това последно състояние душата работи хармонично върху тялото; съответстващото ѝ състояние на живот е хармонизирането на собственото вътрешно същество. По този начин тя се прониква със свят на звучащо движение. Преди това, в най-тъпото състояние на преживяване, тя е била в собственото си неподвижно вътрешно същество. Тя е усещала това вътрешно същество от всички страни с безразборно безразличие. Това най-ниско състояние на живот се нарича първото елементарно царство. То е преживяване на материята в нейното първоначално състояние. Материята възниква чрез най-разнообразните посоки на движение и вълнение. Първото ниво на живот е първото елементарно царство, което е самоосъзнаването на тази мобилност. Второто ниво се достига, когато от тези движения възникват ритъм и хармония. Съответстващото ниво на живот е вътрешното осъзнаване на ритъма като звук. Това е второто елементарно царство. Третият етап се развива, когато движенията се трансформират в образи. Тогава душата живее в себе си като в свят от образи, които едновременно се формират и разтварят. Това е третото елементарно царство. В четвъртия етап образите приемат фиксирани форми: от променящата се панорама се появява един-единствен елемент. Това означава, че той вече не може да бъде преживяван вътрешно, а да се възприема външно. Това царство е царството на външните тела. В това царство човек трябва да прави разлика между формата, която то има за светлото дневно съзнание на човека, и формата, която преживява в себе си. Тялото всъщност преживява своята форма вътре в себе си, тоест субстанцията, която се формира в правилни форми. На следващото ниво това просто преживяване на формата е преодоляно; вместо това се случва преживяването на променящата се форма. Формата се формира и трансформира. Може да се каже, че на този етап третото елементарно царство се

появява в по-висша форма. В третото елементарно царство движението от форма към форма може да се преживее само като образ; в това пето царство образът се втвърдява във външен обект, но този външен обект не умира във формата, а запазва способността си да се променя. Това царство е царството на растящите и възпроизвеждащи се тела. И способността му да се трансформира се проявява в растежа и размножаването. В следващата сфера се добавя способността да се преживява външното в неговия ефект върху вътрешното. Това е сферата на съзнателните същества. Последната сфера, която трябва да се разгледа, е тази, която не само изпитва ефекта на външните неща в себе си, но и преживява тяхната вътрешна реалност. Това е сферата на състрадателните същества. По този начин етапите от живота могат да бъдат категоризирани, както следва:

1. скучно материално преживяване
2. преживяване на вътрешно движение
3. преживяване на вътрешно оформяне
4. преживяване на фиксирана граница
5. преживяване на трансформация
6. преживяване на ефектите на външния свят като усещане
7. преживяване на външния свят.

Вътрешното преживяване на душата трябва първо да бъде предшествано от творческата дейност на този живот. Защото нищо не може да бъде преживяно, което първо да не е възникнало. Докато Науката на Мистериите определя вътрешното преживяване като душевен живот, тя определя творческата дейност като духовен живот. [Физическото тяло] възприема чрез органи; душата преживява себе си вътрешно; духът твори външно. Точно както седемте етапа на съзнанието са предшествани от седем душевни преживявания, така и тези душевни преживявания са предшествани от седем вида творческа дейност. В сферата на творчеството, тъпият опит на материята съответства на появата на тази материя. Материята се влива в света по безразличен начин. Тази сфера се нарича безформена. В следващия етап веществото се разделя и частите му влизат във връзка помежду си. Така си имаме работа с различни вещества, които се комбинират и разделят. Тази сфера се нарича сфера на формата. На трето ниво самата материя вече не е необходимо да влиза във връзка с материята, а сили произтичат от материята, материята привлича и отблъсква материята и т.н. Това е астралното царство. На четвъртото ниво се появява нещо материално, оформено от силите на средата, които на третото ниво просто са регулирали външните взаимоотношения и които сега действат върху вътрешността на съществата. Това е сферата на физическото. Съществото на това ниво е огледало на своята среда; силите на последната работят върху неговата структура. По-нататъшният напредък се състои във факта, че съществото не само се структурира в съответствие със силите на своята среда, но и приема външна физиономия, която носи отпечатъка на тази среда. Ако същество на четвъртия етап представя огледало на своята среда, тогава същество на петия етап изразява тази среда физиогномично.

Ето защо този етап се нарича физиогномичен етап в езотеричната наука. На шестия етап физиогномията се превръща в еманация на самата себе си. Съществото на този етап формира нещата в своята среда по същия начин, по който току-що се е формирало. Това е етапът на формиране. А на седмия етап формирането се развива в създаване. Съществото, което е пристигнало там, създава форми в своята среда, които възпроизвеждат, в малък мащаб, това, което е неговата среда в голям мащаб. Това е етапът на творчеството.

Развитието на духовното е разделено на следните етапи:

1. Безформеност
2. Оформяне
3. Включване на сила
4. Оформяне в смисъл на силите на средата
5. Физиогномична изразителност
6. Формираща сила
7. Творческа способност.

Когато е започнало развитието на Сатурн, човешкото тяло е било в състояние на безформеност. Първо е трябвало да развие творческата способност, преди душата да може да изпита първия си материален живот в него. Това означава, че тялото първо е трябвало да се развие през седемте етапа на творческа дейност, преди душата му да може да живее чрез нея. Тази душа сега трябва да стигне дотам, че да може да предаде вътрешното си движение на всяка от седемте форми на тялото. Първия път, когато тялото преминава през седемте си форми, то е все още съвсем безжизнено. То оживява едва на седмия етап, когато тялото става творческо. И сега трябва да се пробуди, защото тялото изразходва вещество в творческата си дейност. Те трябва да бъдат заменени от душата. И сега започва втори цикъл. Веществото, което се влива в тялото като заместител, преминава през седемте етапа от безформеност до творческа способност. Когато достигне тази точка, душата вече не се ограничава до преживяванията, които движението на входящото вещество носи, а вместо това започва нов етап от живота. Входящото вещество, след като самото то е станало творческо, започва да изпълва тялото вътрешно. Преди то само е компенсирало загубеното; сега то се отлага в тялото. И отново преминава през всички форми от безформеност до творческа способност. Първо се отлага в тялото, без да приема форма, след това постепенно приема форми, развива сили, оформя структури, придава им физиогномичен израз и т.н. По време на целия този цикъл душата преминава през третия си етап от живота. Тя хармонизира тази вътрешна структура и балансира това, което е било нарушено от вътрешните процеси. Когато материалът е оформен вътрешно, той преминава към четвърти етап, в който позволява на външния свят да ѝ въздейства. Може да направи това, защото душата, която го обитава, вече е узряла да преживява впечатленията от заобикалящата я среда по тъп начин и по този начин многократно да възстановява реда в безредиците, причинени от външния свят.

В следващия цикъл тялото вече не се спира само на самоорганизацията си; то се трансформира под влиянието на външния свят. Душата е узряла, за да регулира тази трансформация. След това за тялото започва цикъл, в който то възприема ефектите на външния свят като усещания. Душата отново формира регулатора на това ниво на съществуване. Накрая тялото е достигнало последния си етап: то може да преживява външния свят. Душата е толкова далеч, че преживява следващ етап, а именно следващото ниво на съзнание в един по-висш свят за сатурновото съществуване. Така тя преминава през състояние на сън без сънища по време на този последен сатурнов цикъл. И сега го пренася във физическото тяло по време на първия слънчев цикъл. Очевидно е, че физическото човешко тяло е преминало през физически етап седем пъти по време на цикъла на Сатурн. Всеки път, когато е достигало такъв етап, душата е постигала по-високо ниво на опит. На седмия етап тя е надхвърлила развитието на Сатурн и е насочила към етапа на слънцето в своя опит.

Когато започне слънчевият цикъл, физическото тяло е готово да приеме собствената си форма. Докато душата е била регулатор на тази форма, сега тя има своя собствена форма в себе си. Това се нарича етерно тяло. Душата вече не е в пряк контакт с физическото тяло; етерното тяло стои между тях като медиатор. Нейните преживявания се пренасят в това етерно тяло, както преди са били пренасяни във физическото тяло. Сега седемте формиращи състояния първо трябва да бъдат преминати отново от това етерно тяло, от безформеност до творческа дейност. Тъй като етерното тяло има формиращ ефект върху физическото тяло, то постепенно губи напрежението си. И това се регулира многократно от душата. По подобен начин развитието на слънцето също преминава през седем физически етапа. И във всеки от тях душата се появява на по-високо ниво; в седмия тя представя ново състояние на съзнанието. Докато все още е свидетел как етерното тяло става създател на нови форми, които възпроизвеждат целия слънчев свят, то вече усеща в себе си свят от образи, който се вълнува в него.

По време на първия лунен цикъл тя пренася този свят от образи върху етерното тяло, което сега оформя физическото тяло в съответствие с тези душевни образи. Точно както формиращото етерно тяло е било поставено между физическото тяло и душата на етапа на слънцето, така и сега характеризираното образно тяло е поставено между физическото тяло и душата. В езотеричната наука то се нарича сетивно тяло. Защото, както човешките усещания текат от външния свят във вътрешния свят, така да се каже, и по този начин правят съдържанието на външния свят собственост на вътрешния свят, така и образите на образното тяло работят отвътре навън, отпечатвайки съдържанието си върху етерното тяло, което от своя страна го предава на физическото тяло.

По време на развитието на Луната, човешкото същество отново преминава през всички състояния на формата седем пъти, за да може душата да узрее до по-високо ниво във всяко от тях. По време на седмия етап душата има способността да придава

на своите образи най-съвършена форма; тя може да преживява всичко, което се случва около нея върху световното тяло, така че нейният свят от образи е израз на целия лунен свят. В същото време тя има повишеното състояние на съзнание на следващия етап като предишен опит; тя започва да вижда фиксирани форми в своя свят от образи. Това я прави узряла да повлияе и на етерното тяло по такъв начин, че то да формира в себе си органи, които имат нещо трайно. - И с това може да се направи преходът към първия земен цикъл. В него физическото тяло приема фиксираните форми на образи; те стават негови органи. Така в човешкото същество започва да се развива четвърта връзка. Между тялото на образа и душата се вмъкват възприятията за външни обекти. В известен смисъл тялото вече е надраснало душата; то е станало независимо. Това, което се е случило в него преди, са били резултатите от образите, които душата е присвоила от външния свят. Сега външният свят директно предизвиква възприятия в него. А вътрешният живот на душата протича като съпреживяване на тези възприятия. Израз на този вътрешен живот на душата е самосъзнанието. Но самосъзнанието узрява само постепенно. Първо, човешкото същество трябва да премине през цикъл от форми, в които в органите му се усеща само тъп материален живот; във втори цикъл влиянието на материята предизвиква вътрешно движение; по този начин етерното тяло преживява външния свят и превръща органите в живи инструменти на физическия организъм. В трети цикъл тялото от образи също става способно да възпроизвежда външния свят. Сега то стимулира органите по такъв начин, че самите те произвеждат образи, които живеят в тях, но все още не са копия на външни неща. Едва в четвъртия цикъл самата душа става способна да проникне в телесните органи; правейки това, тя отделя образите от тези телесни органи и покрива с тях външните неща. Така пред нея стои външен свят, с който тя влиза в противопоставяне като вътрешно, независимо същество. Но сега е и така, че от време на време телесните органи, които използва, се изтощават. Тогава възможността за контакт с външния свят престава. Настъпва сън, по време на който душата отново действа върху физическото тяло по балансиращ начин чрез образното и етерното тяло. Така за езотеричната наука сънят се явява като остатък от по-ранни етапи на развитие. В днешно време човешките същества са отишли малко отвъд средата на четвъртия земен цикъл. Това се изразява във факта, че те не само възприемат външни обекти в ясното си дневно съзнание, но и законите, на които те се основават. Душата е започнала да преживява вътрешна трансформация на нещата. По време на развитието на Сатурн, човешкото тяло е било в етапа на най-тъпо съзнание. Не бива обаче да се предполага, че други нива на съзнание не са присъствали в същества, чието съществуване е било свързано с това по-ранно въплъщение на Земята по това време. Преди всичко, по това време е присъствало същество, което е имало съзнание, еквивалентно на днешното будно съзнание на човека. Но тъй като условията в близост до Сатурн са били доста различни от тези на

Земята, това ниво на съзнание също е трябвало да действа по значително различен начин.

Земният човек има минерали, растения и животни около себе си като обекти на възприятие. Той счита тези същности за подчинени на него и се смята за по-висше същество спрямо тях. При съществото на Сатурн случаят е бил обратен. То е имало три групи същности над себе си и е трябвало да се смята за най-ниското звено в сферата на възприемчивото за него. В „Тайната наука“ на тези три по-висши групи същности са дадени различни имена, в зависимост от езика на хората и времето, към което принадлежат тайните учители. Обозначенията на християнската езотерична наука, изброени отгоре надолу, са: господства (Kyriotetes), сили (Dynamis) и власти (Exusiai). Съществото, характеризирано като четвърто и най-ниско звено, точно както земният човек се свързва с минералното, растителното и животинското царство като най-висше звено. В съответствие с тези много различни условия, самата природа на възприятието също е била различна. Посветеният познава тази природа от опит, защото тя е еквивалентна на това, до което достига като трети етап, отвъд будното дневно съзнание: духовно съзнание. Сякаш впечатленията не идват до сетивата от външни обекти, а сякаш си проправят път към сетивата отвътре, изтичат навън от тях и се срещат с обекти и същества там, за да се отразят върху тях и след това да се появят в тяхното отражение пред съзнанието. Такъв беше случаят със сатурнианското същество. То изливаше жизнената си сила върху нещата на планетата и от всички страни отражението се връщаше към него по най-разнообразни начини. То възприемаше собствения си живот от всички страни под формата на огледален образ. А нещата, които отразяваха неговата същност, бяха началото на физическото човешко тяло. Защото планетата се състоеше от тях. Това, което иначе се възприемаше, не се появяваше на планетата, а в нейната околност. Съществата, наречени Ексусиаи (сили), се появяваха като сияйни същества, които осветяваха световното тяло от всички страни. Самият Сатурн беше тъмно тяло сам по себе си; той получаваше светлината си не от мъртви източници на светлина, а от тези същества, които обитаваха околността му и го осветяваха като сияйни същества. Тяхната светлина се разкриваше на възприятието на сатурнианското същество по същия начин, по който животинското тяло се възприема в момента от човека. Съществата, които се наричат Динамис (Сили), се разкриват по подобен начин от периферията чрез духовни тонове, а Кириотетите (Доминиони) чрез това, което в езотеричната наука се нарича световен аромат, вид впечатление, което може да се сравни с настоящата миризма.

Точно както земният човек се издига над възприятията за външни неща до идеи, които живеят само в него, така и сатурнианското същество, освен споменатите същности, които му се разкриват отвътре, разпознава и същности, които възприема отвън; в християнската езотерична наука те се наричат серафими, херувими и тронове. Няма нищо в сферата на опита на човека на земята, което може да се

сравни с възвишените характеристики, в които са се явявали по това време. Накрая, това сатурнианско същество е осъзнавало и трети вид съотечественици. Те са населявали вътрешността на планетата. Тя се е състояла само от състав на човешки тела, доколкото са се развивали по това време. Ако искате да добиете представа за тези тела, можете да го направите, като ги сравните с автомати, направени от най-фин етеричен материал по времената, когато са се появявали във физическа форма. Като такива, те са отразявали живота на сатурновите същества; но самите те са били напълно без живот и без всякакво усещане. Но са били обитавани от два вида същества, които са развили своя живот и способността си да чувстват в себе си. Те са се нуждаели от определена основа за това. Защото им липсваше собствено физическо тяло, а въпреки това бяха толкова предразположени, че можеха да развият висшите си способности само в едно. Затова те използваха човешкото физическо тяло.

По този начин, физическите, душевните и духовните елементи са присъствали на Сатурн по подобен начин, както се срещат на Земята. На Земята обаче те се обединяват, за да образуват тройната природа на човека: неговото тяло, душа и дух. Всяка от тези части на човешкото същество се състои от три подчасти: тялото на физическото, етерното тяло и сетивното тяло; душата на сетивната душа, интелектуалната душа и съзнателната душа; духът на духовното „аз“, духът на живота и духовният човек. На Сатурн физическото, душевното и духовното не присъстват като членове на едно цяло, а като независими същности: физическото тяло като първообраз на човешкото тяло и действителната материална основа на самата планета; етерното тяло като ангел, сетивното тяло като архангел; сетивната душа е представена от самото характеризирано същество на Сатурн, разумната душа от силите, съзнателната душа от мощите, духовното „аз“ от господствата, жизненият дух от троновите, духовното същество от херувимите; серафимите стоят над всичко. Сатурн, във времената, когато е бил на своето физическо ниво, е представлявал съставно тяло, състоящо се от фини етерни тела; в него ангелите и архангелите са управлявали така, както жизнените и нервните сили управляват в момента в човешкото тяло. И точно както човешкото тяло има сетивни органи отвън, така и самият Сатурн е бил покрит само със сетива на повърхността си; само че тези сетива не са били възприемчиви, а отразяващи. Те са отразявали всичко, което е правело впечатление от орбитата на световното тяло. Там светещите сили са облъчвали повърхността на Сатурн и тяхната светлина се е отразявала многократно от повърхността му. Звуците от силите са отеквали и тези звуци са се отразявали обратно в пространството като многократно ехо; накрая повърхността на Сатурн е била осветена от аромата на силите и тя го е връщала в многократно променена форма. И душевният живот на това белязано от Сатурн същество се е състоял във възприемането на всички тези отражения. Можем да наречем това същество действителния планетарен дух на Сатурн. Защото наистина е имало само един от

неговия вид, точно както в човешкото същество има множество членове, сетива и т.н., но само едно самосъзнание. Целият Сатурн беше тялото на този планетарен дух. Развитието на Сатурн сега се състои от седем цикъла, които представляват разгръщането на живота на душата. Във всеки от тези седем цикъла планетата преминава през седемте форми, от безформеност до творческа способност. В първия цикъл Троновете формират насочващия душевен елемент; във втория - Господствата; в третия - Силите; в четвъртия - Властите; и в петия - самият Планетен Дух на Сатурн. Той не е имал пълно, ясно съзнание още от самото начало на развитието на Сатурн, а го е придобил едва в четвъртия цикъл. Едва тогава той действително преживява планетарните процеси по духовен начин. Така, в петия цикъл, той може сам да работи като душа. По време на петия цикъл архангелите развиват вътрешен душевен живот, чието съдържание е взето от процесите на Сатурн. Те могат да направят това, като използват човешките тела, които са били развити за тях в подходящи инструменти. Това им позволява да водят шестия цикъл като независими души. Същото важи и за седмия цикъл с ангелите.

В петия цикъл, планетарният дух на Сатурн не би могъл да функционира като душа по описания начин, ако остане в тялото на Сатурн. Защото природата на последното не позволява подобно нещо. Следователно, духът на Сатурн трябва да излезе от тялото на Сатурн и да действа върху него отвън. По този начин, в този цикъл, се извършва разделяне на Сатурн на две небесни тела. От тях обаче, това, което се е появило, може да се опише като душата на Сатурн. То е, така да се каже, пророческото предзнаменование на следващото планетарно въплъщение: слънцето. Така, по време на петия, шестия и седмия си цикъл, Сатурн се обикаля от един вид слънце, точно както Земята в момента се обикаля от своята луна.

Нещо подобно трябва да се случи в шестия цикъл за архангелите. Те напускат масата на Сатурн и я обикалят като нова планета, която в тайната наука се нарича Юпитер. И в седмия цикъл нещо подобно се случва по отношение на ангелите. Те извличат своята маса от тази на Сатурн и я обикалят като независима планета. В езотеричната наука тази планета се нарича Марс. Това са процеси, които вече са се случили по подобен начин по време на предишните цикли на Сатурн. В третия цикъл силите са ръководили развитието на душата. По време на четвъртия те са напуснали планетата и я обикалят като ярко блестяща независима планета, която в езотеричната наука се нарича Меркурий. В третия цикъл същото се е случило и със силите, които са станали независими като планетата Венера.

В рамките на развитието на слънцето, предишното автоматично тяло на човека оживява в себе си. Това се случва, защото светлината, която преди това е облъчвала Сатурн от орбитата си като еманация на светещите същества, сега се абсорбира от компонентите на самото слънчево тяло. Слънцето се превръща в блестяща планета. Усъвършенстваните човешки тела развиват блестящ живот. Сега световният аромат звучи от околността и извира от съответните същества.

С планетарния дух на Сатурн е настъпила трансформация. Той се е умножил. Седем са произлезли от Едното. Точно както семето е едно, а в класа, който се образува от него, има много, всички от същата природа като едното, така и от Единния Планетарен Дух на Сатурн, при прехода към слънчевия етап, покълват седем кълнове. И животът му сега става различен. Той придобива способността да възприема сфера, която стои с едно ниво по-ниско от него. Това е възможно, защото редица човешки тела, изостанали в развитието си, са спрели на нивото на Сатурн. По този начин те не са в състояние да приемат сияйния живот на Слънцето. Те образуват тъмни петна в сияйната планета Слънце. Те възприемат седемте Слънчеви Духа, които са се появили от Планетарния Дух на Сатурн, като царство на природата, стоящо над тях. И така тези седем същества живеят на повърхността на слънцето. Сред тях те възприемат царство, чиито същества имат тела, които са с едно ниво по-ниско от телата на човешките същества на слънцето. Самите тези тела обаче им дават необходимата храна в светлината, която излъчват. Докато телата на Сатурн са били само отражатели на духа на Сатурн, слънчевите тела заемат същото положение спрямо слънчевите духове, което слънцето в момента заема със своята светлина спрямо съществата от растителното царство. По отношение на телесната организация, човекът по време на развитието на слънцето е на същото ниво като растителното същество. Не би било правилно да се каже, че самият той е преминал през растителното царство по това време. Защото растителното царство, каквото е днес, може да се развива само при уникалните условия на земята. Ако някой иска да използва сравнение в това отношение, би трябвало да си представи човешкото тяло на слънцето като растително същество, което се обръща към собствените си планетарни органи, подобни на тези, които растението в момента развива като цвете. И точно както сегашното растение получава светлината си от външно слънце, така и човешкото слънчево растение получава светлината си от собствената си планета, която в края на краищата е слънце. Това, което растението потапя в земята като свой корен, е било обърнато към входящите звуци и миризми в слънчевото тяло; то ги е абсорбирало и преработвало в себе си. Можем да наречем сегашното растение човешко тяло, което е останало на етапа на слънцето и се е обърнало напълно. Следователно то разтяга органите на растеж и размножаване, които човешкото същество е покрило и обърнало надолу, целомъдрено към слънцето нагоре.

По този начин човешкото тяло е било напълно развито едва по време на четвъртия слънчев цикъл. Трите предишни цикъла са били подготовка за това. Първият цикъл всъщност е само повторение на съществуването на Сатурн. А седемте му етапа на формиране са седем повторения на етапите на живота в цикъла на Сатурн. Но едва във втория слънчев цикъл животът проблясва в човешкото тяло. Човешкото тяло все още не е достатъчно напълно развито, за да могат архангелите, които заемат позицията си на слънцето, която планетарният дух е заемал на Сатурн, да намерят удовлетворение в този живот. По-скоро силите, които могат да произтичат от този

живот, поглъщат силата. По време на третия цикъл седемте същности, произлезли от духа на Сатурн, заемат своето място; а по време на четвъртия цикъл архангелите живеят в живота на земните тела, както планетарният дух се е отразявал в телата на Сатурн. По време на петия ход на слънцето архангелите се издигат на по-високо ниво на съществуване, а ангелите заемат своето място на планетата. По време на шестия ход на слънцето ангелите също са се развили толкова високо, че вече не се нуждаят от физическата част на човешкото тяло; Те използват само входящата и изходящата светлина за свои цели, за да живеят в нея. Физическото човешко тяло се е превърнало в независима единица, модел за настоящото физическо тяло на човека. И на този етап то също се държи изцяло като физически апарат; само че като такъв, чиито части са живи. То е, така да се каже, жив сензорен инструмент, но неговите възприятия не се абсорбират от него самия. Липсва му необходимата степен на съзнание за това. Той е в подобен на растение сън, който е най-високото му ниво на съзнание. Това, което се възприема в него като възприятия, преминава в съзнанието на ангелите, архангелите и т.н., в зависимост от последователността на различните слънчеви цикли. Тези висши същества бдят над спящото човешко тяло.

Какви са тогава причините, под влиянието на които слънцето се е развило от Сатурн? Можем да ги разпознаем, като разгледаме последните етапи от развитието на Сатурн. Нека приемем, че седмият цикъл е достигнал четвъртия етап на формата, физическия. Човешкото тяло се е развило до такава степен, че може да служи на ангелите като сетивни органи, отразяващи тяхната природа. На този етап те имат един вид човешко съзнание, което обаче им е дадено само чрез използването на сетивата на човешкото тяло. Висши същества работят на планетата от същата орбита. Те последователно развиват по-високите нива на съзнание. В момента, когато ангелите също се развият в такива по-висши форми на съзнание, те вече не могат да използват човешкото тяло. Последицата от това е, че те напускат тялото. Човекът трябва да умре. Но това не означава нищо друго освен, че физическото тяло на Сатурн се разпада, преди да се развие физиогномичната форма на седмата орбита. Следователно този физиогномичен етап вече изобщо не е физически. Планетата съществува само като планета на душата. Физическата форма потъва в бездната. В планетата на душата ангелите живеят в свръхфизическо съзнание на образите. И висшите същества са активни в нея със съответстващи висши форми на съзнание. В момента, когато ангелите също са надраснали това съзнание на образите, планетата на душата също трябва да се разпадне. На нейно място идва друга, върху която се развива формиращата форма. Но тя се рее само в света, в който се намира земният посветен, когато пребивава в съзнанието с по-висок тон. По същите причини от тази планета се развива друга планета, която принадлежи към още по-висш свят в края на седмия цикъл на Сатурн. В нея се реализира творческата форма на съществуване. Показано е, че когато висшите същества се издигат в съответстващи форми на съзнание, страничните планети на Сатурн винаги се отделят и трябва да се носят в по-

висши светове, защото основната форма на Сатурн не може да побере такива видове съзнание. Но сега самият Сатурн се издига към такива по-висши светове. Следствието от това е, че всеки път, когато пристига в такъв по-висш свят, той се обединява с вторичната планета, която присъства в същия свят. В края на седмия цикъл на Сатурн, Юпитер, Марс, Венера, Меркурий и Слънцето се обединяват отново със Сатурн по тази причина. Всичко отново образува един свят. Но в този Единен Свят се намира творческата форма на жизнената сила на Сатурн. Чрез този свят, който се е одухотворил по посочения начин, се връща обратно към по-нисшите етапи на съществуване. Това се случва в еволюцията на слънцето. В хода на неговите цикли планетите, образувани от Сатурн, се появяват отново. Всяка от тях сега изглежда само с една стъпка по-близо до физическото съществуване.

Ако човешки наблюдател със сетива можеше да наблюдава развитието на планетите в сегашната им форма, той би виждал световното тяло да излиза от тъмнината само на определени интервали; в дългите периоди между тях, когато то съществува само във висши светове, то би изчезнало за такъв наблюдател. То би останало разпознаваемо само за наблюдател, чието съзнание може да пребивава във висши светове. Следователно, човек прави разлика между физическите състояния на планетарното съществуване по време на здрач или нощ. Не бива обаче да си представяме, че през такива междинни периоди планетата и нейните същества изпадат в бездействие. Тази активност изпада само във висши светове и се изразява в много по-реално съществуване от чисто физическото.

Когато слънцето завърши своите седем цикъла, започва времето, когато човешкото тяло е толкова развито, че може не само да приема притоците на светлина и да бъде оживено от тях, но и да придобива способността да позволи на света на звука, който тече около него, който е формиран от „силите“, да действа в себе си и да го възпроизвежда като звуци. На този етап от съществуването, който се нарича развитие на луната, човешкото тяло се превръща в резонираща същност. Докато звукът, отразен обратно от планетата в околната среда на ниво Сатурн, е бил само ехо от околната среда, сега той звучи навън в тази среда по променен начин. Той е толкова променен, че отразява случващото се в човешките тела по най-разнообразен начин. По този начин тези човешки тела са приели трети елемент в своето същество, сетивното тяло. Защото това е тяхната вътрешна природа: техният свят на чувствата, който звучи навън. - Но седемте същности, които са се развили от духа на Сатурн по време на развитието на слънцето, са станали седем пъти по седем. Тяхната среда сега е станала такава, че те преживяват свой собствен свят на чувствата в сетивните тела, които са се образували. Тези съзнателни тела са носители на тяхното светло дневно съзнание. Сега те се чувстват обградени от две области, които са под тях, и една, която е над тях. Тази област, която се носи над тях, може да се усети от сферата на пространството като аромата на света; те се възприемат като звучащи същества, а двете области, които са под тях, са се появили, защото една област от човешките тела

е останала на нивото на Сатурн, а втора - на нивото на слънцето. Така тези лунни същества са обградени от автоматоподобни същества, които продължават своята сатурнова зрялост на Луната при напълно различни условия, отколкото са съществували на самия Сатурн; и освен това от растителноподобни слънчеви тела, които са в подобно положение. Така в действителната маса на Луната присъстват три вида същества. Тези автоматоподобни същества, които са тъмни в себе си и които са запазили от Сатурн способността да излъчват живот около себе си. Те не са неодоушевени същества в смисъла на настоящите минерали. Минерална основа, каквато има Земята, изобщо не е съществувала на Луната. На нейно място е имало такава, която се е състояла от характеризираното същество. Човек получава представа за това, ако си го представи с живот, който го пронизва изцяло, така че например на Луната, вместо минералната обработваема почва на нашата планета, има жива, пулпова маса; в нея, вдървени части са вмъкнати подобно на скалните маси в по-меката скала на нашата Земя. В тази жива основа, която в своите части може да се нарече растителни минерали, са били вкоренени характеризираните слънчеви същества, стоящи на ниво между сегашното животно и сегашното растение. А подвижните същества, които са обитавали Луната, са били човешките тела, стоящи по средата между животното и човека по отношение на своето развитие. Те бяха домакини на потомците на духа на планетата Сатурн. Но това не би могло да развие у тях будно дневно съзнание. За да живеят в такова съзнание, тези същества трябваше да излизат от телата си всеки път. Когато бяха в тялото, тоест, когато живеяха неговия живот, тогава те бяха пропити само със съзнание, изпълнено с образи от сънища. В това съзнание те не виждаха нищо от физическата си среда; но излъчваха вътрешните си преживявания в околната среда. Това, което се изразяваше в звуци по време на съня на лунните същества, бяха техните страсти и желания. За да се подчертае само един аспект от това преживяване, трябва да се отбележи, че това, което сега се нарича любовен живот, например, и което е в основата на размножаването, се е случвало на Луната по време на съня, изпълнен със сънища. Будният живот през деня е бил без любов или желание, посветен изцяло на наблюдение на света около него. Човешкият прародител на Луната не е знаел нищо за сексуалните връзки в будния си живот. Това, което човекът днес чувства в сексуалната любов, се е разигравало на Луната в образи от сънища, които само изразяваха в символи това, което сега е обективна реалност. Следователно не човешките предци са преживявали света на образите в будно състояние на Луната; по-скоро съществата, които са стояли непосредствено над човечеството, ангелите, са живели в този свят. За тях светът на сънищата на човечеството се е разигравал, така да се каже, като ярка реалност на деня. Те са бдели над света на сънищата на човечеството, както архангелите са бдели над света на слънцето, докато то е спяло в растително състояние. Те бдяха над сънуващия свят на човечеството, както архангелите бдяха над света на слънцето, докато то спеше в растителноподобно

състояние. Те бдяха над сънуващия свят на човечеството, както архангелите бдяха над света на слънцето, докато то спеше в растителноподобно състояние.

Първите два лунни цикъла са били само повторения на по-ранни състояния на развитие. Седемте форми на първия цикъл повтаряли седемте цикъла на Сатурн, а седемте форми на втория - седемте слънчеви цикъла.

В третия лунен цикъл човешкото тяло е толкова развито, че съществата на архангелско ниво преживяват неговите съновидения като своя среда; в четвъртия цикъл това е случаят с ангелите. В този цикъл потомците на духа на планетата Сатурн могат да използват човешкото тяло до такава степен, че когато го обгърнат отвън и го използват, те постигат чрез него светло дневно съзнание. В петия цикъл тези същества са се издигнали до такава височина, че вече не се нуждаят от физическото човешко тяло; последното сега възприема обкръжението си, но достига само ниско ниво на съзнание по отношение на тези възприятия. През това време тези същества се нуждаят само от етерно тяло и сетивно тяло. В шестия цикъл те също оставят етерното тяло на себе си, а в седмия - сетивното тяло.

Луната е превъплъщение на планетата слънце. Сега, в периода, в който етапът на развитие на слънцето се повтаря на Луната, тоест във втория цикъл, слънчевото тяло излиза от своята маса. В това появило се слънчево тяло живеят същества, които са достигнали ниво на съзнание и живот, за което не могат да бъдат намерени условия на самата Луна. По време на втория цикъл това са елементарните сили; по време на живота си на слънцето те са преживели и живота на физическото човешко тяло. Сега на Луната този етап на слънцето води само закърняло, изостанало съществуване в описаните по-горе животински растения. Елементарните сили не могат да живеят в тях. По-скоро те оживяват тези същества отвън, изпращайки им светлината, от която се нуждаят от своето слънце. По време на третия лунен цикъл потомците на планетарния дух на Сатурн също са се издигнали до ниво, където вече не могат да намерят съществуване на Луната. И така, по време на четвъртия цикъл, архангелите напускат Луната, която в този период от време е и обиталище на „ангелите“, точно както земята по-късно, в четвъртия си цикъл, е обиталище на човешките същества. Точно както другите планети постепенно са се появили по време на развитието на слънцето, така се случва и с тях по време на развитието на луната. Само че този път те са с една крачка по-близо до физическото съществуване: в момента, когато луната е в разгара на своето развитие, тоест от физическата форма на четвъртия си цикъл нататък. По време на петата обиколка Марс, който тогава е обитаван от ангели, приема фина, етерно-физическа форма в близост до луната; по време на шестата обиколка подобен процес протича по отношение на Юпитер, обиталището на архангелите. По време на седмия лунен цикъл, накрая, същото се случва и с Меркурий. Марс и Юпитер междувременно са станали още по-плътни; първият има плътност, която му позволява да развива топлина чрез движенията на своите компоненти и да изтича в космоса.

Развитието на Земята поема плодовете, узрели на Луната. Човешкото тяло е преминало през три етапа на развитие. В първия етап то е могло да служи като физически инструмент за възприятие за онези същества, които вече са се развили толкова далеч на слънчево ниво, че са могли да се откажат от такъв апарат. Така те вече са принадлежали към онези същества, които отвън са могли да посветят дейността си на слънчевата планета като създатели. Мястото, което са заемали на Сатурн, е било заето от архангелите на слънцето. Планетарните духове на Сатурн не са имали своята телесност на слънчевата планета, а в творческите сили, които са поддържали слънчевия живот. На Луната архангелите тогава са се превърнали в творчески сили. Ангелите на Луната, които по това време са имали светло дневно съзнание, са могли да се възхищават на тяхната телесност, когато са гледали нагоре към своите създатели.

Тези три планетарни етапа на развитие сега се повтаряха в първите три земни цикъла. По време на тях човешкото тяло трябваше да се подготви да трансформира в преживявания образите, формирали се по време на лунното съзнание. То трябваше да стане способно не само да носи в себе си тяло от живот и образи, но и вътрешно да отразява средата си в своите образи. На Луната той беше напреднал дотолкова, че неговите образи можеха да бъдат съзерцавани от ангелите. Лунното тяло на човека беше средата на ангелите. И те също бяха напреднали едновременно в съзерцанието на лунния човек; те се бяха борили, за да могат сега да създадат на по-високо ниво това, което бяха възприели на Луната. В края на краищата, освен двете сфери, които бяха под тях, те все още имаха същества от свой вид в своята среда. След като развитието на Луната приключи, те успяха да отпечатаат своята природа върху човешкото тяло. Човекът на Земята тогава можеше да види това във физическата си среда, докато обитаваше тялото си, което ангелите на Луната можеха да видят едва когато се възнесат в по-висш свят: своя вид.

Но само постепенно човешкото тяло можеше да бъде насочено към такава способност. И това се случи по време на трите земни цикъла. В първия той можеше да възприема себе си така, сякаш е на Сатурн; във втория - както е на слънцето; в третия - както е на луната. По време на първия земен цикъл, неговите събратя-човеци все още не бяха нищо повече от ходещи автомати за него; през втория те му се явяваха като растителноподобни същества; а през третия - с животински характеристики.

Когато започнал четвъртият цикъл, човекът станал способен да възприема творенията на ангелите, неговия вид, около него. Но ангелите били три нива на съзнание над него. Те могли да създават това, което той възприемал. Човешкото тяло придобило четири аспекта: физически аспект, който станал огледало на околната среда; жив аспект, който можел да преобразува възприятията за околната среда във вътрешно движение; аспект на образите, който бил способен да трансформира вътрешните движения в характер на символи, и накрая тялото, което станало носител на светло

дневно съзнание, което хармонизира вътрешните образи с впечатленията от околната среда и по този начин създава връзка между вътрешния опит и процесите на околната среда. Но светлото съзнание на деня остава ограничено до външния свят на физическото; процесите на живот и образите на тялото от образи се преживяват вътрешно, но не се възприемат като среда. Неговото тяло от образи остава обект на следващото по-високо ниво на битие, ангелите, а жизненото му тяло - дори това на архангелите. Всичко в човек, което е свързано с жизненото тяло, законите на неговия растеж и размножаване, следователно е скрито от самия човек; Те имат само съзнанието за него, което присъства в съня без сънища. За архангелите обаче тези процеси са неща от външния свят и неговите действия, точно както работата на човек върху физическа машина е налице за тях. И всичко, което е свързано със съзнанието за образи, законите, които са по-загадъчни за човека, които придават на лицето му определен израз и игра на черти, на походката му и т.н. определени форми, следователно това, което се изразява в характера, темперамента му и т.н., е под управлението на ангелите. Само това, което той постига в своята среда, е подчинено на неговите собствени закони.

В четвъртия цикъл на Земята човекът се е развил в същество, което може да се характеризира по този начин. Но ангелите, които по време на лунния етап са се развили до съзнанието на творците, вече не са могли да намерят място за себе си на Земята в момента, когато тялото от образи е започнало да принадлежи на самия човек, тоест от времето, когато вторият цикъл е преминал своята средна точка. Тогава те са се оттеглили в по-висша общност с нови условия на живот; слънцето отново се е отделило от Земята и оттогава нататък е изпращало силите си към нея отвън.

В третия земен цикъл, онези човешки тела, които не бяха напреднали достатъчно във втория цикъл, за да може тяхното образно тяло да бъде снабдено от силите, събрани на слънцето, трябваше да се откажат от подчинено съществуване. Те потънаха от животинско-човешко ниво до животинско ниво. Откъде биха могли сега да получат силите за своето образно тяло? Те вече не бяха възприемчиви към слънчевите сили на усъвършенстваните ангели. Но на всеки етап съществата изостават в развитието си. Те бяха изостанали в развитието си до третия цикъл на ангелите и следователно не можеха да намерят място на слънцето. През втората половина на третия земен цикъл те все още не можеха да намерят разположение да се издигнат до слънцето. Но те също така не бяха създадени да продължат да работят върху образните тела на усъвършенстващото се човешко същество. Те имаха дара да работят само върху такива образни тела, които бяха останали на етапа на лунно съществуване.

Следователно, те се оттеглиха от земната маса като настоящата Луна. Следователно това е световно тяло, което представлява по-ранен етап от развитието на Земята в закоравяло състояние, така да се каже. Това е домът на онези същества, които не са искали да станат създатели на съвършеното човешко тяло. Тяхната дейност се открива в образните тела на животните; но те също така непрекъснато насочват

атаките си към образното тяло на човека, което в края на краищата е сферата, израснала от тях. Щом човек се отклони дори малко от предаността към висшата си природа, която му се разкрива чрез впечатленията на сетивата му, щом стане жертва на силите, които действат в образното му тяло, тези същества придобиват влияние над него. Тяхната дейност се проявява в диви сънища, в които се отразяват животинските желания, идващи от по-нисшата му природа.

Когато третият цикъл на Земята достигне отвъд центъра си, където Земята е станала физическа за трети път, първоначално няма условия за съществуване на формата на физическото човешко тяло, която може да приема външни възприятия. Физическият елемент се разпада. Последицата от това е, че грехът на пропускането на останалите ангели вече не се усеща толкова болезнено от съществата, които са се възнесли към слънцето. Следователно Луната се преражда в земното тяло. И когато цикълът продължава, когато цялата Земя се е възнесла към по-висш свят чрез съществуването на образи, тя също се съединява отново със слънцето. По този начин силите в човешкото тяло, които са били способни да виждат само оживеното тяло в своята среда в третия цикъл, придобиват творческа способност. Това им позволява да влязат в четвъртия цикъл. В началото те все още са в свят, който може да бъде възприеман само от духовно съзнание, но постепенно се спускат към все по-дълбоки светове. Накрая човешкото тяло е готово да развие органи на възприятие за себеподобните си във фина етерна форма. Така физическото тяло придобива способностите на земната си форма. Това е и моментът, в който земята вече не може да бъде място на дейност за усъвършенстваните ангели; слънцето излиза заедно с тях от земята и я огрява отвън. Физическото тяло продължава да се развива. Образите на образното тяло придобиват яркост, която преди това не е била тяхна; органите на физическото тяло ги хранят в огледалните образи на външни обекти. Настъпва времето, когато външната земна среда грабва тези образи от останалите ангели. Те трябва да изтеглят от земята частта от земята, която може да бъде тяхно обиталище. Луната отново се отделя от земята и обикаля около нея като неин спътник.

Какво е състоянието на човешкото тяло в този момент? То е развило своята четворна природа. Организирано е по такъв начин, че може да бъде носител на етерно или жизнено тяло, че може да помещава тяло-образ. И освен това, сетивните му органи позволяват земната среда да се отразява в тези образи. Физическото човешко тяло сега е достигнало съвсем ново ниво. То отразява навътре, точно както е отразявало навън същността на духа на планетата Сатурн на Сатурн. В резултат на това онази част от този дух, която тогава е била най-ниската връзка на същия, сега може да живее в него. Следователно тази част се откъсва от духа на планетата Сатурн; тя губи способността да получава откровенията на горните сфери и става носител на човешкото самосъзнание. Човекът се учи да възприема себе си като „аз“. Отсега нататък той носи в себе си природата, която на Сатурн планетарният дух е разкрил като окръжност на планетата.

Така човекът е достигнал етапа, на който архангелите са се разкрили в неговото [етерно тяло], ангелите в неговото образно тяло, а планетарният дух на Сатурн в неговото самосъзнание. Сега той може да се издигне до нивото, на което духът на Сатурн в него е способен да има връзка с образното тяло, подобна на тази, която самият дух на Сатурн е постигнал, когато постепенно е надраснал собственото си планетарно съществуване и е станал обитател на Юпитер. Но тъй като човекът остава обитател на Земята, подобни сили могат да му въздействат само отвън. Тоест, Земята попада под влиянието на силите на Юпитер. На по-късен етап нещо подобно се случва по отношение на онези същества, които са били на етап, в който имат само външно въздействие върху етерното тяло от Марс. Земният човек попада под влиянието на Марс.

Когато Слънцето, Земята и Луната все още са образували едно тяло, човешкото тяло на тази планета е било направено от вещество, подобно на въздух. Освен човешките тела, единствените, които са имали тяло в течно състояние, са били потомците на човешките животни от Луната. Потомството на онези лунни същества, които са живели там като растителни минерали, е достигнало твърдо състояние. В допълнение към течните човешки животни обаче в това [земно тяло] все още е имало животноподобни същества, подобни на растения, произлезли от растителните животни на Луната. Но докато първите са имали по-воднист вид, животноподобните същества, подобни на растения, са се състояли от плътна, месеста маса, която, когато стане груба, се приближава до веществото, което в момента образува гъби.

Когато слънцето изтеглило материята си от земята, така че в нея останала само масата на луната, всички условия на планетата се променили. Веществото на човешките тела се кондензирало в течно вещество, което може да се сравни с днешната кръв. Предишните течни същества приели твърда форма, а твърдите растителни минерали придобили много плътна материалност. Преди залеза на слънцето животът на човешкото тяло бил по същество вид дишане, абсорбиране и отделяне на въздухоподобна материя. След това от течната среда се развил начин на самоподхранване. И размножаването също било свързано с това подхранване. Вискозното човешко тяло се оплождало от репродуктивния материал на своята среда и се разделяло под такова торещо влияние. Развитието му, докато лунната субстанция все още била в земята, протичало по такъв начин, че образувало полутвърди части в течната си маса, които се кондензирали до степен да станат хрущялни. През това време то все още не можело да образува твърди, костоподобни инкрустации на крайниците, защото земната маса не била подходяща за това, докато съдържала луната. Едва с оттеглянето на Луната, когато най-грубата материалност беше премахната, в човешкото тяло се разви солидна рамка. И това беше и времето, когато възможността за приемане на оплождащи вещества от околната среда престана. С масата на Луната, земните вещества също загубиха способността си да оказват оплождащ ефект върху човешкото тяло. В миналото в човешкото тяло не е

имало два пола. Човекът е бил същество с женска природа, към което е принадлежала и мъжката същност в самата земна среда. Цялата лунна земя имаше мъжки характер. С оттеглянето на Луната някои от човешките тела се трансформираха в такива с мъжки характер. По този начин то погълна оплождащите сили, които преди това се съдържаха в сока на самата земя. Женската природа на човешкото тяло претърпя такава трансформация, че можеше да бъде оплодена от зараждащата се мъжественост. Всичко това се случи, защото един вид двуполово човешко тяло се промени в еднополово. По-ранното човешко тяло се оплоди с абсорбирани вещества. Сега единствената форма на човешкото тяло, женската, получи само силата да узрее това, което беше оплодено. Това се случи по такъв начин, че мъжката сила в нея загуби способността да подготвя плодовия материал. Тази сила остана само в етерното или жизненото тяло, което трябва да доведе до узряването. Мъжката форма на човешкото тяло загуби способността да прави каквото и да било с плодовия материал в себе си. Женското в нея беше ограничено до етерното тяло. По този начин при съвременните хора етерното тяло на мъжа е женско, а това на жената е [мъжко]. Придобиването на тези способности съвпада с развитието на солиден скелет.

Но това е предшествано от друг важен процес. Когато човешкото тяло се е променило от въздушна в течна консистенция, едновременно с това се е създала и способността да абсорбира въздушна материя в специален орган. Това е бележило началото на отделното дишане. Човек трябва само да осъзнае, че по това време земята все още не е имала отделна атмосфера. Веществата, които по-късно са образували течната и твърдата маса от общата маса, са били все още въздухоподобни по това време, затворени във въздуха. И когато е започнало втечняването, човешкото тяло не е живяло върху твърда земя, а в течната стихия. Един вид плаваща суспензия е било неговото движение. А въздухът над течната стихия е бил много по-плътен от по-късния въздух. Той е съдържал не само цялата по-късна вода, но и много други вещества в разтвор. Съответно, цялата дихателна система на човешкото тяло е била различна.

Преди залеза на слънцето, целият процес на дишане е имал различна цел, отколкото в последвалия период. Той се е състоял в абсорбиране и освобождаване на топлина от околната среда и в нея. Може да се каже, че топлината, която хората днес произвеждат в себе си чрез кръвообращението си, след това е била вдишвана и издишвана от тях от околната среда. Едва след оттеглянето от слънцето процесът е бил трансформиран по такъв начин, че въздухът, след като е бил поет, генерира топлина чрез въздействието си върху тялото. По този начин, с дишането в сегашната форма, човешкото тяло се е превърнало в генератор на топлина в себе си.

Тази трансформация в човешкото тяло е свързана с космическо събитие, което в езотеричната наука се нарича отдръпване на Марс от Земята. Марс е планетата, чиито присъщи сили в човешкото тяло преди това отдръпване доведоха до това,

което кръвообращението впоследствие пое в самото човешко тяло. Тъй като кръвта на Земята пое активността на Марс, духовните същества успяха да се издигнат от Земята, така че влиянието на Марс върху хората стана такова, което действа отвън. Физически това се случи, защото желязото стана важен компонент на кръвта; а желязото е веществото, върху което силите на Марс имат особен ефект. По този начин настоящата форма на дишане е свързана с това отдръпване на Марс. Но чрез това човекът получи всичко, което може да се нарече вътрешна сила на кръвта му. Така беше дадено вдъхновението. Всъщност, с дишането на въздуха човекът вдъхна живата си душа.

Докато Земята беше свързана със Слънцето, силата на слънцето регулираше другите ефекти в човешкото тяло. Слънчевата сила съдържащо едновременно мъжкото и женското начало в човешкото тяло. И под нейно влияние, абсорбирането и освобождаването на топлината, излъчвана от Марс, също придоби закон и ред. Когато слънцето се отдалечи, някои човешки тела започнаха да се променят по такъв начин, че станаха безплодни. Това бяха предшествениците на по-късните мъжки природи. Докато лунните сили все още бяха свързани със Земята, другата част запази способността си да се самоопложда. С отдръпването на Луната тя я загуби. Отсега нататък слънцето работеше и съществата, които сега го обитаваха, ангелите, работеха върху способността си да се размножават. Мъжкото етерно тяло попадна под влиянието на тези слънчеви същества. Женското етерно тяло, което е мъжко, запази връзката си със съществата, чието царство се беше превърнало в Луната. Съответно, физическото тяло на жената попадна под влиянието на слънчевите сили. В края на краищата, то е развило съответстващата му форма, когато слънцето вече е огрявало земята отвън. Мъжкото физическо тяло, от друга страна, е попаднало под влиянието на луната, защото е приело своята безплодна по отношение на размножаването форма под влиянието на планетата, все още съединена със земята. Наред с всички тези процеси едновременно се развиват и сетивата, които подлагат света на образите на сетивното тяло под влиянието на земната среда и по този начин поставят човешкото същество под влиянието на потомците на планетарното тяло на Сатурн. Освен това, вътре се развива пулсиращата сила на кръвта, чрез която се формира душата и със сетивните възприятия може да се развие вътрешен живот, симпатия и антипатия към околната среда.

Човекът е достигнал този етап, когато Земята се е появила като независима физическа планета в четвъртия си цикъл и се е отделила от Слънцето, Луната и Марс. По това време човекът по този начин беше завършил разделянето на два пола. Той гледаше чрез сетивата си към обкръжението си. Чувстваше привличане и отблъскване към обкръжението си. И тъй като беше различен от обкръжението си, той беше надарен с началното чувство за себе си. Човешкото тяло се беше превърнало в четиричленно същество. И в четвъртия крайник, душевната вътрешност се беше зародила чрез кръвта, което позволи на силите на Марс да влязат.

Така човекът беше развил в себе си всичко, което можеше да има като плод на първите три планетарни етапа на развитие. И той имаше четвърти крайник на тялото си, който се беше появил, защото други влияния, които не можеха да имат нищо общо с неговото развитие, се бяха оттеглили от Земята.

В окултната наука това човечество се нарича третата основна земна раса. Всъщност, от този момент нататък може да се говори само за формиране на раси. Защото едва сега се е случило човешкото размножаване и с него различията в човечеството, породени от взаимодействието на самите човешки същества. Възникнало е това, което може да се нарече наследство и родство. Но сега Земята, четвъртата планетарна форма на развитие, все още не е имала влияние. Възприятията за обкръжението са обхванали само образите на сетивното тяло. Етерното тяло все още не е било повлияно от земната среда. Четвъртата планета не е имала влияние върху условията на наследство. Само първите три. Следователно, расата, в която това е било така, се нарича трета.

След него идва четвъртият, в който самата земна среда оказва влияние върху етерното тяло. Това може да се случи само когато същества придобият влияние върху хора, достигнали такова ниво в своето развитие, че им липсва творческата способност да влияят на етерното тяло в смисъл на оплождане, но въпреки това са отвъд простото получаване на сетивни впечатления от физическата среда, точно както хората. Съществата, които не са се издигнали до нивото на творчески същества на Луната, тоест по време на предишното въплъщение на Земята, са тези, които са могли да населят слънцето, но въпреки това са достигнали етапа, отвъд който човек може да води вътрешен живот само чрез образите на човешкото тяло. В рамките на еволюцията на Земята те имат способността да възприемат чрез сетивата на човека, но не и да създават тези сетива. Тези същества могат... [прекъсва]

44. Нека Божественото живее в твоята душа

[Липсва начало] Сред най-големите от тези катаклизми е този на отминаващото Средновековие. Една след друга, идеите, които толкова дълго са били възприемани като външен израз на божествената творческа мъдрост, избледняват. По същото време, когато дълбокомисленият Майстор Екхарт и силноумният Йоханес Таулер проповядват, за да свидетелстват за християнския Бог, който се е въздигнал в сърцата им в нова слава, изобретателният Роджър Бако размишлява върху действието на природните сили по различен начин от този, с който е било свикнало Средновековието. Последният вярва, че придава на тази идея за Бог нова твърдост, когато показва как всяко човешко същество духовно преживява отново страданието си, смъртта си и възкресението си; първият следва делата си във външния свят с проникателността на интелекта и инструментите на физика. И ето: тези дела изглеждат различно в тази светлина, отколкото са били вярвани векове наред. Прераждането на „Словото“ се преживява в значимите писания на Якоб Бьомер; но Коперник и Кеплер трансформират светогледа, в който творческата сила на това Слово е била толкова дълго възхищавана. Тези, които първи бяха провъзгласили Словото, имаха различни мисли за земята и звездите от тези, които сега бяха наложени на търсещото човечество. Не беше ли естествено, че със съмнението относно тяхната представа за света, свързаната с нея представа за Бога и душата също се разклати? Можеше ли все още да има доверие в писание за природата на духа, ако това писание представяше делата на духа по начин, който човек вече не можеше да изповядва? И не трябваше ли онези, които виждаха в това писание гаранцията за спасението на душите си, да осъдят хората, които разклатиха това, което вярваха, че е тясно свързано с това писание? Можеше ли това, което Роджър Бако постигна в овладяването на силите на природата, да произлиза от духа на доброто, ако по този начин той се намеси в проповядването на векове? Природата съблазни тези умове да се отнасят към света по различен начин, отколкото им беше заповядало това провъзгласяване. Трябваше да се появи възгледът, че изследването на природата е „грех“ и че духът, който възниква от такова изследване, е „дявол“, както Гьоте го е казал с точни думи. „Духът на природата“ беше разпознат в противоречието си с висшия дух, който прави гласа си да се чува в човешкото сърце. Фауст, съюзникът на този дух на природата, който сложи Библията под пейката, трябваше да стане жертва на злите сили. Луцифер, този дух на природата, който подобно на „утринната звезда“ би трябвало да сочи към слънцето във вечна хармония, сякаш се бореше със светимостта на тази звезда. Човешката мъдрост, от която някога е произлязла Божията мъдрост, изглеждаше най-лошият ѝ враг. И така е останало през вековете. Все повече и повече човешката мъдрост проблясваше във вечното действие на силите на природата. Точно както Божията творческа сила сякаш се отдръпваше от небесата, когато телескопът на Галилей осветяваше безкрайните

пространства, така че през деветнадесети век тази творческа сила сякаш се отдръпна от чудната структура на живите същества, когато микроскопът позволи поглед към силите, чрез които те са изградени, и когато устременият поглед разкри законите, според които се оформят формите на живите. Въз основа на своите научни открития Нютон установи студено, отрезвяващо привличане там, където някога са били серафими. Привличането и естественият закон трябваше да се разглеждат с разбиране, където се е вярвало, че любовта на серафимите към Бога движи небесните тела около Земята, провъзгласявайки славата на Създателя. Естественият подбор измести великия Дарвин от мястото, където, според по-ранното мнение, Божията сила на мисълта е поставила видовете редом до видовете в многообразно съвършенство. Дори Карл фон Линей, най-великият натуралист на осемнадесети век, все още можеше да каже: има толкова видове растения и животни, колкото Бог първоначално е създал. В подчинение на вечните, неизменни закони, новият дух на човека позволява на непълното да се развие от пълното без намесата на мъдростта. Какъв зъл спътник се е превърнал този дух за човека в днешно време! Луцифер, утринната звезда, Луцифер, носителят на светлина, се е превърнал от водач към Божественото в съблазнител към небожествените неща. Безплодна и ужасна вяра е, която този Луцифер сякаш е дал на човека. Той насочва телескопа си и му показва светове, които според своите необходими закони се въртят един около друг, и в тяхното пространство любопитното око не намира място за стария Бог. Той му показва силите на живота в клетката и в човешкото тяло и обещава един ден да му разкрие как тези закони оформят мислите на душата в частите на мозъка. И тогава този любопитен ум вече няма да може да намери стария Бог и във вътрешното пространство на човека. Какъв зъл спътник се е превърнал този дух за човека в днешно време! Луцифер, утринната звезда, Луцифер, носителят на светлина, се е превърнал от водач към Божественото в съблазнител към небожествените неща. Безплодна и ужасна вяра сякаш е дал на човека този Луцифер. Той насочва телескопа си и му показва светове, които според своите необходими закони се въртят един около друг, и в тяхното пространство любопитното око не намира място за стария Бог. Той му показва силите на живота в клетката и в човешкото тяло и обещава един ден да му разкрие как тези закони оформят мислите на душата в частите на мозъка. И тогава този любопитен ум вече няма да може да намери стария Бог и във вътрешното пространство на човека. Какъв зъл спътник се е превърнал този дух за човека в днешно време! Луцифер, утринната звезда, Луцифер, носителят на светлина, се е превърнал от водач към Божественото в съблазнител към небожествените неща. Безплодна и ужасна вяра сякаш е дал на човека този Луцифер. Той насочва телескопа си и му показва светове, които според своите необходими закони се въртят един около друг, и в тяхното пространство любопитното око не намира място за стария Бог. Той му показва силите на живота в клетката и в човешкото тяло и обещава един ден да му разкрие как тези закони оформят мислите на душата в частите на мозъка.

И тогава този любопитен ум вече няма да може да намери стария Бог и във вътрешното пространство на човека.

Не трябва да затваряме духовните си очи за този процес на развитие! Не трябва да крием от себе си факта, че старият начин на вярване и новият начин на познание са довели до световна война в сърцата на хората, която открива ужасна перспектива за бъдещето. Хората, които си затварят очите и формират преценките си само според това, което искат да видят, може да са на мнение, че този стар начин на вярване отново ще завладее кръговете на отстъпниците. Тези, които гледат света със свободни и отворени очи, не могат да си изградят такава преценка. Това ги изпълва със страх и тревога, когато следят битката между „вярата“ и „знанието“. Защото той знае, вижда го ежедневно, че в течение на деня силата на знанието е по-голяма. Той вижда как, въпреки всички усилия на „силните във вярата“, се изгражда трезвен, бездушен мироглед, който завладява масите, смразява сърцето и осъжда човека на отчаяние от неговата „вечна съдба“.

Тези проникателни хора знаят също, че в дългосрочен план този светоглед няма да надделее, че един по-висш възглед за Бога отново ще блесне над земята. Но те също така чувстват, че човекът не е тук, за да стои безучастно и да наблюдава какво се случва без него; по-скоро той е призван да оформи съвършеното от несъвършеното, по-висшето от по-нисшето. Когато слабохарактерните и силните във вярата ни казват, че Бог ще върне хората към светлината, тогава силнохарактерните могат да отговорят: Най-висшият земен инструмент на Бог е човекът и Той изисква този инструмент да не се провали. Божията мъдрост иска да действа чрез човешката воля. Ние сме призвани да насърчаваме това, което е Божият съвет в света. Не бива да се увличаме в чувство на самодоволство от мисълта, че това, което трябва да бъде, ще се случи, а трябва да се вкопчим в търсенето на това, което трябва да се направи, за да си върнем изгубения дух.

От несъвършеното съзерцание на природата, великите мъдреци са взели идеите, с които са показали как Богът, който им се разкрива в душите им, осъществява Своята слава във външния свят. Тези идеи са се променили. Не е ли може би само поради нашата слабост, че не можем да открием в нашите идеи това, което нашите предци са намерили в своите? В книгата, която Фауст е поставил под пейката, тези предци са разказали как са виждали пътищата на вечната мъдрост. Те също са чели в „книгата на природата“ и според това, което им е било разкрито там, са облекли вътрешното слово Божие външно.

Начинът ни на четене със сигурност се е променил. Но трябва ли четенето да унищожи съдържанието? Не може ли новото четене да ни притеснява само за известно време? Може би сме си позволили да бъдем вцепенени от факта, че микроскопът е разширил пространството, в което се случва това, което преди ни е убягвало, а телескопът ни е отвел в пространства, които преди това е било позволено

само на въображението. Не може ли една засилена сила на душата да намери и духа в разширеното пространство, а също и в пространствата, които са били осветени!? Вие представлявате материалистически мироглед и разчитате на Коперник и Дарвин. Вашите предци са представлявали духовен мироглед и са разчитали на Платон, Мойсей и Аристотел. Вие се борите с Платон, Мойсей и Аристотел и казвате, че разчитате на разума си, докато вашите предци са разчитали на писаното слово. Но бъдете честни и верни на себе си. Вашият „разум“ нещо различно ли е от „вярата“ на вашите предци? Това, което са провъзгласявали за Троицата на Отца, Сина и Духа, те са го чувствали и вие го наричате „вяра“; това, което Дарвин и Хекел казват, вие го чувствате и го наричате „разум“. И се запитайте колко от вас са изследвали пътищата, по които вашите натуралисти са стигнали до своите твърдения? Точно както малцина са следвали пътищата, по които самотните изследователи на души са стигнали до Троицата. Вие „вярвате“, както те са „вярвали“. И това, което мислите, че можете да изведете от вашия „разум“, сте прочели в „естествената история на сътворението“ на Хекел, точно както вашите предци са чели идеите си в Библията.

Един от онези, които под влиянието на новата естествена наука се бориха срещу „старата вяра“ (Д. Фр. Щраус), каза: „Това, че от вярата в неща, някои от които със сигурност не са се случили, други от които са несигурни, съмнителни относно това дали са се случили, и само до най-малката степен отвъд съмнение, че са се случили, вярата в такива неща трябва да зависи от спасението на човека, е толкова абсурдно, че днес вече не се нуждае от опровержение.“ – Тук не може да се повдигне възражение срещу това твърдение. Най-много, че е самоочевидно и банално. Но следното твърдение изглежда също толкова самоочевидно: „Че цялото ни щастие трябва да зависи от неща, наблюдавани чрез телескоп в космоса, където не е сигурно дали идеите, които свързваме с тях, са предположения или не; и от други неща, за които естествоизпитател е „чул“ чрез микроскоп и за които със сигурност не знаем как са се появили, трябва да зависи от цялото щастие на човека, е толкова абсурдно, че вече не би трябвало да се нуждае от опровержение в най-кратки срокове.“

Всичко, към което се стремим тук, е било казано още от великия Учител Екхарт през тринадесети век: Каква ми е ползата, че брат ми е богат човек, а аз съм беден; каква ми е ползата, че преди толкова и толкова години Христос е страдал и е възкръснал, ако истинският човек не се възкръсва в мен самия. Нека божественото живее в собствената ти душа; не се оставяй да бъдеш заслепен от телескопа и микроскопа; открий най-висшето в себе си, което е по-близо до теб от мъглявините на космоса и по-ясно за теб от комбинациите от вещества, които химикът изчислява за теб. Но едно нещо е необходимо за такова откритие. Трябва да се вслушваш в думите на онези, които ти говорят за пътищата, водещи към въпроса, точно както слушаш астрономите, които те учат за Млечния път, и точно както обръщаш внимание на зоолозите, които ти говорят за развитието на човешките зародишни системи.

Когато Дарвин и Хекел говорят, вие слушате с вяра и формирате своя мироглед според техните изследвания. Далеч е от нас да ви отнемем тази вяра. Защото самите ние имаме тази вяра. Възхищаваме се на вечните сили на природата в смисъл на „естествената история на сътворението“. Но защо не слушате също толкова внимателно, когато психологът ви говори за законите на духовния живот? Защо го наричате фантазьор, когато ви разказва за нещата, които са му били разкрити, когато говори за съдбите на душата въз основа на своите сигурни методи на изследване, докато вие се отнасяте различно към естествените учени? Вие не можете да възприемете в себе си това, което ви казва психологът. Но колко хора познават от собствените си наблюдения зародишния живот на организмите? За да преценят наистина сами, те първо трябва да се запознаят с обширните методи, чрез които естественият учен стига до своите резултати. Без съмнение те ще признаят това след известно размишление. Но малцина са склонни да го признаят днес за законите на интелектуалния живот. Но както не можете напълно да разберете Хекел, без да вървите по неговите стъпки, не можете да разберете изследователя на душата, без да вървите по пътищата, които той е извървял. Никакво количество „разум“ не би могло да ви даде право да противоречите на Хекел, преди да сте научили как е стигнал до своите резултати; но направете същото и с изследователите на душите. Тогава, а не преди това, можете да говорите за отхвърляне на това, което те казват. Но тогава вече няма да се държите толкова противоречиво.

Пътищата на онези, които изследват духовния живот по свой собствен начин, са много по-трудни от тези, които водят към външния живот на природата. Но онези, които говорят против резултатите на духовните изследователи, изглеждат не по-малко странни от онези, които говорят против резултатите на зародишния живот, без никога да са наблюдавали животински зародиш в неговото развитие.

Това списание ще се занимава с фактите на духовния живот. То не изисква нищо, абсолютно нищо от хората, освен да подхождат към него със същото отношение, с което безброй хора днес подхождат към естествените учени. Въз основа на собствения си, най-дълбок опит, може би само малцина ще могат веднага да проверят част от казаното тук. Но различно ли е с фактите на природата? Никой обаче не може да бъде изключен от възможността да ги провери.

И по-близо до нас от всеки друг обект в природата е това, за което се говори тук: човешкият дух. Това, за което всички тук говорят, в края на краищата не е нищо друго освен самият човешки дух. Това е човешкият дух, до който той е привидно толкова близо, но въпреки това обикновено знае толкова малко за него. Има много хора, които нямат склонност да се грижат за този човешки дух. Това, което великият Фихте казва за тях, важи и за тях: духът, за който те толкова малко се грижат, ще им даде слънце и дъжд, ще ги облече и ще ги храни в точния момент – защото това е, което тялото им изисква; духът им още не се е събудил, те не се грижат за него.

Но за всички онези, които търсят слънцето на духа, ние искаме да се изкажем. Искामе да търсим това слънце зад облаците, които се разделят само когато много погрешно разбираните знаци на книгата бъдат прочетени правилно, които Фауст някога е искал да размени с Библията. Не искаме да позволим на микроскопа или телескопа, на законите, по които се въртят планетите, или на материалните процеси, които подозираме под черепната шапка, да помрачат свободния ни духовен поглед към съдбата на душите. Искаме да бъдем съюзници на науката; но не роби на нейните погрешно разбрани заключения, а спътници, които вървят в духа по пътищата, които тя следва в материята.

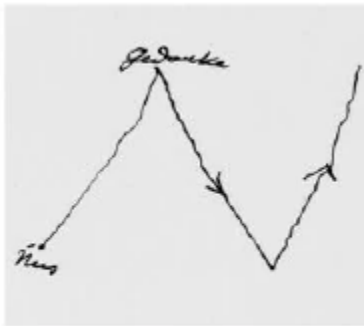
45. Първото, второто и третото синовство на Бога

I. Първото синовство на Бога, първото отражение на Първичното Съществуване, което в мисълта, името и желанието си не провъзгласява нищо друго освен самото Божество; следователно то не е нищо друго освен единствен провъзгласител на Единствения. Тук все още не става въпрос за никаква диференциация или индивидуализация. Това, което можем да възприемем във всяка точка на тази самоосветяваща се безкрайност, е само Единият Бог.

Световно съзнание: Съзнанието на вселената има тази вселена като знание.

II. Второто синовство на Бога, второто отражение на Първичното Същество, което прониква във всичко с волята за съществуване и позволява на Първичния Дух да блести от изолираните същности. Тази воля за съществуване е единна. Това е Първичният Дух, който не е просто, а желае себе си. Когато например желае себе си като мисъл, той желае себе си като единична мисъл. Мисълта наистина се провъзгласява; но тя се провъзгласява като мисъл, като член на Бога.

(Все едно ръката казва за себе си: Аз съм мисълта, ръката, но все още съм само член на организма.)

Диаграма 6

Само Цялото се проявява по многобройни начини. Разнообразието от същества е осъзнало Цялото като божествено Единство.

Третото синовство на Бога, третото отражение на Първичното Същество, което прониква във всичко с индивидуална воля и държи Първичния Дух скрит в тази изолация. Волята за съществуване е многообразна. Първичният Дух не е сам и желае не само за Себе Си, но желае всяко същество. Така волята на първичния дух става осезаема в индивидуалното същество, т.е. индивидуалното същество възприема волята като своя собствена воля.

Стоновете на съществото.

Еволюцията като изкупление чрез единния дух, витаещ над многообразието на волята.

Духът, това е третият син. Многообразните същности имат съзнание за многообразието.

I. В низходящ ред, първо са Джива, Махат и Фохат. Всеобщото съзнание се провъзгласява чрез трите елемента.

Основно съждение: (Всичко е Всичко) Чрез провъзгласяването възниква многообразието.

II. В по-нататъшното спускане, многообразието провъзгласява божественото единство по многообразни начини.

(Аз съм Всичко)

III. В по-нататъшното спускане всяко многообразно нещо се провъзгласява.

(Аз съм аз)

В по-нататъшното спускане, провъзгласяването се превръща в обективно битие.

(Природата съм аз)

Усещанията и менталните образи са Аз.

Тук се сблъскваме с човешкото си аз в преживяването.

Психи Манас Прана

В процеса на възходящо развитие на душата, първоначалният точков Аз става многообразен.

(Интуицията съм аз).

Вербална Са-Витарка

Безмълвна Интуиция Нир-Витарка

Преминаваме през III

С по-нататъшното си изкачване ние затваряме индивидуалното си съзнание; това индивидуално съзнание (като субект) не позволява по този начин на специалното съзнание да надделее, а чрез своята пасивност, на всеобщото съзнание. То приема интуициите директно като себе си. Сега те постепенно показват собствения си живот във възходящото развитие, вече не като мисли, а като същества.

Преминаваме през II

В по-нататъшното изкачване единството на тяхното битие се разкрива в многообразието на интуиции.

Приближаваме се към И.

46. Екзегеза по осветения път от Мейбъл Колинс

[Част I]

Това, което умът, насочен към крайното (кама манас), нарича истина, е само подвид на това, което езотерикът търси като „истина“. Защото истината на ума се отнася до това, което е станало, което е проявено. А разкритото е само част от съществуването. Всяко нещо в нашата среда е едновременно продукт, създание (т.е. това, което е станало, това, което е разкрито) и зародиш (това, което е неразкрито, това, което се превръща). И само когато разглеждаме едно нещо като двата аспекта (това, което е станало и това, което се превръща), тогава виждаме, че то е връзка в Единния Живот, животът, който има време не извън себе си, а вътре в себе си. По този начин крайната истина е също само превръщане; тя трябва да бъде оживена от развиваща се истина. Първото се схваща; второто се „забелязва“. Всяка просто научна истина принадлежи към първия вид. За тези, които търсят само такава истина, „Светлина по Пътя“ не е написана. Тя е написана за тези, които търсят истината, която е зародиш днес, за да стане продукт утре; и които не схващат това, което е станало, а обръщат внимание на това, което се превръща. Ако някой иска да разбере ученията на „Светлина по Пътя“, тогава той трябва да ги създаде като свои собствени и въпреки това да ги обича като напълно различни, точно както майката създава детето си като свое и го обича като различно.

Първите четири учения, когато бъдат разбрани, отварят вратата към езотеризма. — Какво внася човек в обектите на своето познание? Всеки, който се изследва, ще открие, че радостта и болката са неговият отговор на впечатления от чувствения и свръхсетивния свят. Толкова е лесно да се повярва, че човек е отхвърлил удоволствието и болката. Но човек трябва да се спусне в най-скритите кътчета на душата си и да извади на повърхността удоволствието и болката си; защото само когато цялото такова удоволствие и цялата такава болка бъдат погълнати от блаженството на висшия аз, само тогава е възможно знанието. Човек си мисли, че в резултат на това ще стане студен и трезвен човек. Това не е така. Парче злато си остава същото парче злато - по тегло и цвят - дори когато се трансформира в бижу. По подобен начин Кама остава това, което е - по съдържание и интензивност - дори когато е духовно трансформирана. Силата на Кама не трябва да бъде изкоренена, а включена в съдържанието на божествения огън. Така финесът на окото няма да се излее в сълзи, а ще позлати получените впечатления. Разтвори всяка сълза и дай блясъка, който тя притежава, на лъча, който прониква в окото. Пропиляната сила е твоята радост и твоята болка; пропиляна за знание. Защото силата, която се влива в тази радост и тази болка, ще се влее в обекта на познанието. „Преди окото да може да види, то трябва да се отучи от сълзите.“ Този, който все още се отвращава от престъпника в обикновения смисъл, и този, който все още се покланя на светеца в този обикновен смисъл, не е отучил окото си от сълзи. Изгори всичките си сълзи в

желанието да помогнеш. Не плачи за бедния; осъзнай положението му и помогни! Не плачи за злото; разбери го и го промени в добро. Сълзите ти само помрачават чистата яснота на светлината. Чувстваш се толкова по-нежен, колкото по-малко чувствителен си. Звукът става ясен за ухото, ако тази яснота не е нарушена от възторга и съчувствието, които го срещат на входа на ухото. „Преди ухото да може да чуе, чувствителността му трябва да отслабне.“ С други думи, нека сърдечните удари на другия резонират във теб и не ги безпокой с биенето на собственото си сърце. Трябва да отворите ухото си, а не нервните си окончания. Защото нервните ви окончания ще ви кажат дали един звук е приятен или не; но отвореното ви ухо ще ви каже какъв е самият звук. Когато отидете при болния човек, нека всяка фибра от тялото му говори с вас и попиете впечатлението, което той прави върху вас.

И за да обобщим първите две изречения: Обърнете волята си, нека стане възможно най-могъща, но не ѝ позволявайте да се влее в нещата като ваша, а изследвайте природата на нещата и след това им дайте волята си; оставете себе си и волята си да изтекат от нещата. Нека блясъкът на очите ви изтече от всяко цвете, от всяка звезда; но съдържайте себе си и сълзите си. Дайте думите си на нещата, които са неми, за да могат да говорят чрез вас. Защото те не са покана за вашата похот, тези неми неща, а са покана за вашата дейност. Не това, в което са се превърнали без вас, е там за вас, а това, в което ще се превърнат, трябва да бъде там чрез вас.

И докато налагаш желанието си на едно-единствено нещо, без това твое желание да се е родило от самото нещо, ти нараняваш нещото. Но докато нараняваш нещо, никой господар не може да те слуша. Защото господарят чува само онези, които се нуждаят от него. Но никой не се нуждае от господар, който иска да се наложи на нещата. Низшият аз на човека е като остра игла, която иска да се заби навсякъде. Докато иска да направи това, никой господар няма да иска да чуе гласа му. „Преди гласът да може да говори с господарите, той трябва да се отучи от нараняването.“ Докато острите игли на „/ч“ все още стърчат от думите на човека, думите му са пратеници на неговия нисш аз. След като тези игли бъдат отстранени и гласът е станал мек и гъвкав, обгръщайки тайните на всички неща като воал, той се вплита в духовна дреха (Маджавирупа) и деликатният звук на господаря се облича в нея. С всяка мисъл, която човек посвещава на вътрешната истина на нещата в истинския смисъл на думата, той вплита нишка в дрехата, в която учителят може да се облече, когато се появи. Този, който се прави на пратеник на света, орган, чрез който говорят дълбините на световните загадки, излива живота на душата си в света, кръвта на сърцето му овлажнява краката му, така че те го носят бързо там, където трябва да се извърши работа. И когато душата е там, където го няма нисшият аз, когато не е там, където човек стои и се наслаждава, а където са го носили активните му крака, тогава там се появява и Учителят. „И пред тях душата може да застане, кръвта на сърцето трябва да овлажни краката.“ Този, който остава в себе си, не може да намери

Учителя; този, който иска да Го намери, трябва да позволи на силата на душата си - кръвта на сърцето му - да се влее в делата му - в активните му крака.

Такова е първото значение на четирите основни учения. На тези, които живеят според това първо учение, може да бъде разкрито второто, а след това и следващите. Защото тези учения са окултни истини, а всяка окултна истина има поне седемкратно значение.

[Част II: Следните обяснения се отнасят до изречения 17 и 18 от Глава 2 на „Светлина по пътя“]

§ 17.2. Глава.

[Попитайте най-съкровения, Единствения, за неговите крайни тайни, които той пази от хилядолетия.]

Великата, трудна битка, завладяването на желанията на собствената душа, е труд на хилядолетия. Затова не очаквайте наградата на победата, докато не сте натрупали опит през хилядолетията. Когато дойде времето това последно учение да стане истина, човекът прекрачва прага, който го издига над човечеството.

Тези последни няколко параграфа от втората глава на „Светлина по пътя“ съдържат мъдрост от най-дълбок вид. В № 17 е поканата да попитаме „най-съкровения“, „Единствения“ за неговите „тайни на последното“. Който хвърли светлина в дълбините на това „най-съкровено същество“, наистина ще открие резултатите от „хилядолетията“. Защото това, което човекът е днес, той се е превърнал през дълги хилядолетия. „Най-съкровено същество“ е преминало през светове и в пазвата му са скрити плодовете, които е взело от тези светове. Това, че нашето най-съкровено същество е такова, каквото е сега, дължим на факта, че безброй формации са работили върху неговата структура, че е преминало през много сфери и че е формирало органи от тези сфери отново и отново. Чрез тези органи то е влязло в обмен със световите, които са го обграждали във всеки отделен случай. И това, което е спечелило от това взаимодействие, е пренесло в нови светове, за да има все по-богати преживявания на нови нива, екипирани с постиженията на миналото. И днес ние използваме диференцираната същност на нашето най-съкровено същество, за да имаме сбор от преживявания на „планетата“, която наричаме „Земя“. Всички преживявания на „планета Луна“ и по-ранните са в нашето най-съкровено същество. Те вече са били в това най-съкровено същество, когато чрез пралая то се е развило в „земя“. И така, тези преживявания са били в Питри природата на това най-съкровено същество, точно както цялата лилия е - латентно - в семето на лилията. Разбира се, семето на лилията все още е нещо физически видимо. Но Питрисаме, което е проспало пътя си от Луната до Земята, е било въплътено в най-висшия вид материя, възприемаема само за окото, отворено за Дангма. Но точно както семето на лилия, когато е поставено в подходяща почва, организира елементите земя, вода и въздух по такъв начин, че се образува нова лилия, така и „Питрисаме“, в своите цикли през земното съществуване, „Питрисаме“ подрежда нещата по такъв начин, че в хода на

тези цикли постепенно се появява пълноценният „човек“, който след 6-ия и в началото на 7-ия земен кръг наистина може да бъде наречен „Божия образ“. До средата на четвъртия кръг - до края на Лемурийския период - човешката Питринатура се разделя в работата върху собствения си организъм с „формиращи“ от най-висш и по-висш вид; но от този момент нататък все повече и повече от човешкото „най-съкровено“ трябва да поеме тази работа. КН казва следното за тази работа: Всичко, което трябва да направите, е да станете пълноценен човек. Защото знайте, че само във вашата физическа природа вие вече сте почти човек. Защото ще бъдете пълноценен човек във вашата физическа природа едва в края на четвъртия кръг. Вашето астрално тяло, вашето ментално тяло и вашето егo тяло (висш манас) са все още неорганизирани и хаотични. Точно както физическото ви тяло е завършено след четвъртия, така трябва да бъде и вашето астрално тяло след петия, вашето ментално тяло след шестия и вашето аурично (висше ментално) тяло след седмия. Ако искате да достигнете съдбата си в края на земните цикли. И едва когато сте достигнали тази съдба, можете, като нормален земен Питри, да преминете към следващата планета. Тези, които обаче искат да вървят по окултния път, трябва да работят все по-съзнателно върху това тройно екстернализиране на своите висши тела от своето „най-вътрешно същество“. Това е смисълът на медитацията. Човек оформя (организира) астралното си тяло, като го издига до висшия аз и чрез самоанализ. Точно както извънчовешки сили са работили в минали кръгове, за да изградят органите на днешното физическо тяло, така и вътрешният човешки висш аз работи върху астралното тяло, така че то да може да се превърне в „образ на божествеността“ или също така в „напълно човешко“. Тогава става подходящо да се преживеят тайните на висшите светове чрез неговите органи по същия начин, както физическото тяло преживява тайните на физико-минералния свят чрез своите сетивни органи. Вечер се изследваме по отношение на преживяванията си през деня; издигаме се до нашия „висш аз“ чрез добре познатата формула. И в двете дейности ние имаме организиращ, изграждащ ефект върху нашето астрално тяло. Само чрез това го превръщаме в астрален организъм, в тяло с органи, докато преди то е било само един вид носител. Тази „формула“ е следната: „По-ярък от слънцето, по-чист от снега, по-фин от етера е Азът, Духът, в средата на сърцето ми. Аз съм този Аз. Този Аз съм аз.“ Това обаче отваря гледната точка към „работа от хилядолетия“, както се казва по-нататък в § 17. Точно както са били необходими хилядолетия, преди да се постигне външното физическо подобие, така ще е необходима работа от хилядолетия, преди да се постигне това подобие за висшите тела. Едва тогава човек ще застане на „прага, който го издига отвъд човечеството“. И той трябва да стигне до този праг в 7-ия кръг по същия начин, както е трябвало да бъде на прага в края на лунната (лунна) епоха, който го е издигнал над лунния питритум. Чрез умствената медитация върху изречение от вдъхновените писания, медитиращият организира своето ментално тяло. Когато човек взема такива

медитативни изречения от Бхагавад Гита или от други писания, предоставени от теософската литература, тогава той работи върху организацията на своето ментално тяло. Трябва да се подчертае отново и отново, че в тази медитация е много по-малко важно интелектуално да преминем през изречението - това трябва да се прави отделно извън самата медитация - отколкото да живеем с изречението с напълно свободно поле на видимост на съзнанието. То трябва да ни каже какво има да ни каже. Ние трябва да бъдем тези, които получават от него. Ако е вдъхновено изречение, тогава то започва да живее в нашето съзнание, тогава от него изтича нещо живо, тогава то се превръща в изобилие в нас, неподозирано преди съдържание. Докато разсъждаваме за него, можем да вложим в него само това, което вече е в нас. Но това не ни помага да напредваме.

Организацията на егото зависи от преданата част на нашата медитация. Колкото повече постигаме чрез тази преданост, колкото по-дълбока и по-сериозна е тя, толкова повече ще приличаме на съществото, което трябва да излезем от планетарния си живот, за да изпълним задачите, които ще ни бъдат поставени в по-късен етап от живота.

§ 18.

[Знанието, което сега наричаш свое, е само твое, защото душата ти се е сляла в едно с всички души и е станала едно с най-съкровено. Поверено ти е съкровище от Висшето. Но ако предадеш доверието му, злоупотребиш със знанието си, оставиш го да дремне, когато трябва да го използваш, тогава дори от висините, които си достигнал, е възможно падане. Дори на прага, възвишените все още се отдръпват, неспособни да понесат отговорността и да се извисят по-високо. Затова винаги помни този момент със свещен страх, с тревожен трепет и се подготви предварително за борбата.]

Трябва да изпитаме, че сме едно с всичко живо. Трябва да сме наясно с факта, че това, което наричаме наше собствено, няма живот, ако иска да бъде идиосинкразия. То има толкова малко живот, колкото би имал живот малкият ни пръст, ако беше откъснат от целия ни организъм. И какво за малкия ни пръст би било физическо-сетивното отрязване, което за нашата особеност би било знание, което иска да се отнася само до самата тази особеност. Бяхме едно, когато влязохме на планетата, която беше третата преди нашата Земя, в рамките на всебожествена същност; бяхме във всебожествената същност и все пак особеност, точно както всяка нота в симфонията е особеност и все пак едно с цялата симфония. И това, което смеем да наречем наша индивидуалност, ще има ефект върху всичко, с което се сблъска в 343-те свята, през които преминава (седем планети, седем кръга на всяка планета, седем така наречени глобуса за всеки кръг = $7 \times 7 \times 7$ метаморфози = 343). Това, което сме способни да изпитаме там, е заложено в нас в началото като склонност. И това е съкровището, „познато ви отгоре“. И точно както съкровището ни е познато, така и ние трябва да го поставим в хармонията на планетарната симфония. Преживяването ще се представя отново и отново на този, който напълно разбира тези неща. Всяко

задълбочаване в нас остава безплодно и празно, ако го искаме само за себе си. Да се стремим към собствено съвършенство е само да се отдадем на по-висша форма на егоизъм. Нашето знание винаги трябва да извира от нас. Това не означава, че винаги трябва да преподаваме. Всеки човек трябва да преподава както може и когато може. Но най-малкото действие в ежедневието прави възможно то да бъде жив резултат от безкористно придобитото знание. И когато имаме чувството, че целият живот е едно, че всяка отделеност се основава само на Мая: тогава всяко наше задълбочаване във вътрешното ни същество също се придобива с живото чувство, че то трябва да оживее във Всеобщия Живот. Но тогава нашето задълбочаване винаги се възнаграждава с плодородие. Тогава сме сигурни, че не можем да паднем. Тези, които се стремят към знания само за да знаят, само заради собственото си усъвършенстване, само за да напреднат по стълбата на съществуването, все още могат да паднат, дори ако вече са се издигнали много високо. И преди всичко, ние трябва да осъзнаваме „отговорността“, която поемаме върху себе си, като придобиваме висше знание. Само определена степен на развитие е отредена на човечеството като цяло по пътя на развитие. Ако се усъвършенстваме, ако постигнем степен на усъвършенстване по-рано, отколкото би било възможно при нормално развитие, тогава ние вземаме нещо от общата мярка на човечеството за себе си. Ние караме везните да се наклонят в наша полза; везните скачат нагоре от другата страна. Само като даваме по някакъв начин, можем да компенсирате това, което сме взели. Но не трябва да мислим, че е по-добре да не вземаме. Това би означавало отново да бъдем егоисти и да избягваме да вземаме, за да се освободим и от задължението да даваме. Да не вземаш и да не даваш означава смърт; но ние сме предназначени да служим на живота. Трябва да придобием способността да даваме; следователно трябва да поемем отговорността да вземаме. Но трябва да осъзнаваме тази отговорност във всеки един момент. Трябва постоянно да размишляваме как можем най-добре да даваме, когато сме взели. Това поражда „борба“, сериозна, свещена борба. Но тази борба трябва да бъде. Не трябва да се отдръпваме от нея. Винаги трябва да се подготвяме за тази борба. По-специално, голямото значение на тази борба беше и е демонстрирано на adeptите на всички школи за посвещение. Те са увещавани да се реализират, да се изпълнят със съзнанието за тази борба. Когато нашето най-съкровено същество диша живота на тази борба като основно настроение на душата, тогава вътрешното зрение и вътрешният слух се пробуждат в това най-съкровено същество. И когато сме способни да бъдем спокойни, напълно спокойни, на това бойно поле, тогава висши тайни започват да проблясват през нашето астрално и ментално небе. Тогава чувствата и мислите се символизират в нас като духовно осезаеми реалности; и от мъглата на тези духовно осезаеми реалности, гласът на Учителя прозвучава и формата на Учителя се оформя. Започваме да навлизаме в по-висша комуникация. Вече не оставаме просто актьори в света, а се превръщаме в негови пратеници (ангелос).

Това, което е описано тук като екзегеза на № 18, е, изречение по изречение, реалността, висшата реалност, която трябва да бъде преживяна. И който се пропие със смисъла на това изречение (№ 18) по този начин, става гражданин на висши светове. (Ще продължи в много близко бъдеще).

47. Човекът като микрокосмос във връзка с макрокосмоса

От незапомнени времена човекът е бил разглеждан като „свят в миниатюра“ по отношение на „света като цяло“. Не само човешкият ум, но и сърцето стига до това заключение, издигайки се към възвишеното звездно небе и към идеалите на човешкия дух с еднакво благоговение и благочестиво страхопочитание. Кант казва, че две неща изпълват ума с все по-голямо възхищение и страхопочитание: „звездното небе над мен и моралният закон в мен“.

Но колко неравностойни са двете: звездното небе с неговите вечни, неизменни закони, в които е присъща вечната мъдрост; и променливата морална и духовна природа на човека, която само несигурно следва своите закони и се отклонява във всеки миг. Най-голямо възхищение възниква пред звездното небе у онези, които познават и изучават неговите неизменни закони. Кеплер се изпълвал с възхищение, когато изследвал тайните на планетарните орбити на нашата слънчева система. Човешкото сърце, за разлика от него, със своята непостоянност и объркване, предизвиква най-много опасения у онези, които го познават най-добре. Гьоте, един от най-задълбочените му познавачи, обичал да бяга от неговите лутания и скитания към безпогрешните закони на външната природа.

Защо нашето възприятие за двете е толкова различно? Гьоте вероятно е бил на прав път със своето: „Благороден, полезен и добър, бъди човек.“ Това е заповед, която никой не прилага към природата. Човекът е осъден, че е напуснал пътищата на справедливостта и добродетелта, но не и за това, че е вулкан, който сее неописуеми опустошения. Трябва да намерим хармония с природата, дори ако тя има разрушителен ефект: знаем, че нейните закони са неизменни. Винаги ли са били? Не; законите, които Кеплер възхвалява, откривайки ги, са разкрити едва в Слънчевата система: хармонията се е родила от хаотичната първична мъглявина. Но тази закономерност е достигнала определен завършек. Битките в тази област са приключили. Това все още не е така с човека. Той носи своя закон в себе си. Не бива да бъде това, което е днес, утре, защото трябва да се усъвършенства. Неговото развитие, тоест животът му, е усъвършенстване във всички области. Той си проправя път от желание към добродетел, от грешка към истина. Тогава той ще бъде това, което трябва да бъде, когато законът на вътрешното му същество напълно проникне във външното му същество, когато това, което сега чувства като свой най-висш идеал, ще бъде неговият неизменен закон, както законът на звездното небе е представен днес на това небе. И не само в това отношение човекът има чувството за дисхармония между сегашното си съществуване и своя закон. Той прилага принципа на справедливостта към това свое съществуване. Той търси връзка между този принцип и своята воля. Отначало външното наблюдение показва несъответствие

между съдбата и волята. Добрите трябва да страдат, а злите са щастливи. Въпросът за връзката между съдбата и характера е занимавал всички епохи.

Въпросът никога не може да бъде решен, като се разгледа само един живот. Точно както никой не може да разбере структурата на човешката ръка, без да я проследи от по-простите, незавършени форми на двигателните органи на примитивни същества, така никой не може да разбере характера на личността, без да търси причините за нея в минал живот. Кармата обяснява факти, които иначе биха били напълно необясними. Нашите способности в този живот са плодове на желанията и усилията от предишни животи; това, което носим като навик в този живот, често е било ценени мисли в предишни животи; това, което притежаваме под формата на мъдрост, сме придобили чрез предишни преживявания, а съвестта ни е резултат от много болезнени преживявания. Нашите мисли са факти, които оформят тялото на желанията ни, а то оформя физическото тяло. Сънят е брат на смъртта, защото във всеки нов живот човек намира това, което си е подготвил в предишния, точно както сутрин човек намира резултатите от работата през деня от предишния ден.

Фатализмът не следва от кармата, защото законите на природата също се подчиняват на свободата. А кармата не противоречи на доброжелателността. Това разбиране води до подпомагане. Но кармата противоречи на материалистичния възглед за човека. Тя трябва да противоречи. Защото, както часовникът не се самоизгражда, така и животът на човека не се самоизгражда. Човекът е гражданин на три свята. Но той трябва да отвори сетивата си към висшите светове. Не трябва да ги дърпа надолу към себе си. Той трябва да се издигне до тях. Спиритизмът също е форма на материализъм. Не бива да се бърка с теософията. Човекът, чиито сетива са отворени, живее сам във висшите светове. Той също така придобива спомена за по-ранни животи на земята. Той става все по-подобен на човека-Бог, който гарантира за вечното съществуване на духа, казвайки: „Преди да се е родил Авраам, Аз съм.“

Всички спорове за божествеността на Христос могат да възникнат само у онези, които не знаят, че човешката душа е от божествена природа. Първите плодове на човечеството ще достигнат божественост преди останалите. Тогава те ще станат, в своята човечност, носители на божествения изначален дух. Теософията отново връща християнството. Това, което знае защо учениците са смятали, че техният учител е възкръснал. - Книгата на Ани Безант и моята. Тогава ще бъде самоочевидно да се мисли за Христовия живот в съвършенството на слънчевия мит. Коледа е рожденият ден на слънцето. Египетският, митраисткият, будисткият слънчев мит.

Коледните химни говорят за вечното в човешката природа: Нашият спасител се роди. И когато коледните камбани бият, звукът им отеква:

Ти, човече, си на път към цел, която те прави съвършен, като слънцето, което се ражда днес за новата година – да вървиш по твоя път, непроменен като него: това е нейното провъзгласяване.

Факти като лампите.
Никой не е поканен. —

48. Легендата за храма

В началото на развитието на Земята, един от светлите духове или Елохими слязъл от слънчевото царство в земното царство и се съединил с Ева, първичната майка на живите. От този съюз се родил Каин, първият от земните хора. След това друг от Елохимите, Яхве или Йехова, създал Адам; и от съюза на Адам с Ева се появил Авел, доведеният брат на Каин. Разликата в произхода между Каин и Авел (сексуален и безсексуален произход) предизвикала кавга между Каин и Авел. И Каин убил Авел. Авел бил загубил връзката си с духовния свят чрез сексуален произход; Каин я загубил чрез моралното падение. Йехова дал на родителите на Авел сина-заместител, Сет. Два типа хора произлизат от Каин и Сет. Потомците на Сет били способни да виждат в духовния свят в специални (подобни на сънища) състояния на съзнанието. Потомците на Каин били загубили тази способност напълно. Те трябвало да се издигнат през поколенията, като постепенно развиват човешките сили на земята, за да си възвърнат духовните способности.

Един от потомците на Авел-Сет бил мъдрият Соломон. Той наследил дара на съноподобното ясновидство; всъщност, той го наследил до определена степен, така че мъдростта му била толкова широко известна, че символично се разказва за него, че седи на трон от злато и слонова кост (златото и слоновата кост са символи на мъдростта).

От расата на Каин произлизат мъже, които с течение на времето все повече се интересуват от възходящото развитие на човешките сили на земята. Един от тези мъже е Ламех, пазител на Т-книгите, в които, доколкото е било възможно за земните сили, е възстановена първоначалната мъдрост, така че тези книги са неразбираеми за непосветените хора. Друг потомък на расата на Каин е Тувал-Каин, който постига голям напредък в обработката на метали и дори разбира как да изработва музикални инструменти от тях. А като съвременник на Соломон, Хирам Абиф или Адонирам, потомък на Каин, е достигнал такова ниво на майсторство в изкуството си, че то граничи директно с визията за висшите светове, като само тънка стена все още трябва да бъде пробита, за да постигне посвещение.

Мъдрият Соломон замислил план за храм, чиито формални части трябвало да символизира развитието на човечеството. Чрез мъдростта си на сънищата той успял да осмисли мислите за този храм във всеки детайл; но му липсвали познанията за земните сили за самото строителство, които можели да бъдат придобити само чрез обучението на земните сили в расата на Каин. Затова Соломон се свързал с Хирам Абиф. Сега той построил Храма, който бил символичен израз на развитието на човечеството.

Славата на Соломон стигнала чак до Савската царица Балкис. Един ден тя отишла в двора на Соломон, за да се омъжи за него. Показали ѝ цялата слава на Соломоновия двор, включително могъщия храм. От представите, които била придобила досега, тя

не можела да разбере как един майстор-строител, разполагащ само с човешки сили, би могъл да постигне нещо подобно. Беше научила само, че водачите на работниците, чрез притежанието на атавистични магически сили, са били в състояние да съберат достатъчни тълпи от работници, за да издигнат старите, могъщи сгради. Тя поискала да види майстор-строителя, който ѝ се сторил странен и забележителен. Когато я срещнал, погледът му веднага ѝ направил дълбоко значимо впечатление. Тогава той трябвало да ѝ покаже как ръководи работниците само чрез човешко съгласие. Той взел чука си, изкачил се на хълм и по знак с чука големи тълпи от работници се втурнали към него. Савската царица осъзнала, че човешките сили на земята могат да се развият до такова значение.

Скоро след това царицата и нейната дойка (дойката е символ на пророческа личност) се разхождали извън градските порти. Те срещнали Хирам Абиф. В момента, в който двете жени видели майстора-строител, птицата Хад-Хад излетяла от въздуха върху ръката на Савската царица.

Пророческата дойка изтъкувала това, че Савската царица не е била предопределена за Соломон, а за Хирам Абиф. От този момент нататък царицата мислела само как да развали годежа си със Соломон. Разказва се още, че сега, „в опиянението си“, годежният „пръстен“ бил изваден от пръста на царя, така че царицата вече можела да се смята за булка, предопределена за Хирам Абиф. (Значението на тази характеристика на легендата се основава на факта, че Савската царица се разглежда като „древната мъдрост на звездите“, която до тази епоха е била свързвана с древните атавистични сили на душата, символизирани в Соломон. Окултните легенди изразяват това в символиката на женски фигури, представляващи мъдрост, която може да се съчетае с мъжката част на душата. Времето на Соломон бележи началото на епохата, в която тази мъдрост трябва да премине от атавистичните стари сили към новопридобитите его сили на земята. „Пръстенът“ винаги е символ на „егото“.

Соломон все още се смята за притежаващ не напълно човешко его, а такова, което е само отражение на „висшето его“ на ангелите в атавистичното ясновидско съзнание на сънищата. „Опиянението“ показва, че това его е изгубено отново в полусъзнателните душевни сили, чрез които е придобито. Хирам притежава само истинско човешко „аз“).

От този момент нататък цар Соломон е обзет от силна ревност към своя майстор-строител. Затова трима вероломни спътници нямат затруднения да спечелят ухото на царя за действие, с което искат да унищожат Хирам Абиф. Те са негови противници, защото е трябвало да бъдат отхвърлени от него, когато са поискали майсторската степен и думата на майстора, за които не са готови.

Тези трима вероломни спътници сега решават да покварят делото на Хирам Абиф, което той трябва да постигне като върховно постижение на работата си в двора на Соломон. Това е отливането на „Мединното море“. Това е изкуствена отливка, направена от седемте основни метала (олово, мед, калай, живак, желязо, сребро,

злато) в такива пропорции, че да е напълно прозрачна. Работата е завършена, с изключение на един последен удар, който трябва да бъде нанесен пред събралия се двор – също и пред Савската царица – и чрез който [той] трябва да превърне все още мътната субстанция в пълна прозрачност. Сега тримата вероломни калфи смесиха нещо нередно в отливката, така че вместо да се избистри, от нея избликнаха огнени искри. Хирам Абиф се опита да успокои огъня с вода. Това не успя, но пламъците подскочиха във всички посоки. Събраните хора се разпръснаха във всички посоки. Но Хирам Абиф чу глас от пламъците и светещата маса: „Потопете се в огненото море; вие сте неувязими“. Той се гмурнал в пламъците и скоро осъзнал, че пътят му го води към центъра на земята. На половината път той срещнал своя прародител Тубалкаин. Последният го отвел до центъра на земята, където бил великият прародител Каин, в състоянието, в което бил преди греха. Тук Хирам Абиф получил от Каин обяснението, че енергичното развитие на човешките сили на земята в крайна сметка ще доведе до висотата на посвещението и че посвещението, постигнато по този начин, ще трябва да заеме мястото на видението на синовете на Авел-Сет в хода на земята, която ще изчезне. Символично, силата за даряване на Майката, която Хирам Абиф получава от Каин, е изразена с твърдението, че Хирам получил нов чук от Каин, с който се върнал на земната повърхност, докоснал Бронзовото море и по този начин успял да го направи напълно прозрачно. (Тази символика е дадена от онова, което при правилна медитация издига до въображението вътрешната същност на човешкото развитие на земята. Желязната епоха може да се разглежда като символ на това, в което човекът би се превърнал, ако трите коварни сили в душата не бяха се завладели: съмнението, суеверието и илюзията за личностното „аз“. Чрез тези сили развитието на човечеството на Земята е стигнало до огнено разгръщане в Лемурийския период, което не може да бъде потушено от водното развитие на Атлантския период. По-скоро трябва да се осъществи такова развитие на човешките сили на земята, че да се възстанови първоначалното състояние на душата, каквото е било в Каин преди братоубийството. Сънливите душевни сили на децата на Авел-Сет не могат да надделеят над силите на земята, а само потомците на Каин, които са достигнали до пълно истинско его развитие.)

49. Пътят на знанието

Цветето, което е отрязано от стъблото, увяхва. Ако беше оставено на стъблото, то щеше да превърне силите в него в образуване на семена; и животът на растението, към което принадлежи, щеше да се поднови в друг. - Какво е направило отрязването на стъблото? — Не е ли трансформирало един начин на съществуване в съвсем различен? Не е ли ли отнело на определени сили възможността да образуват това, към което са били призвани според реда на природата? — Дори след като е отрязано, силите все още действат върху цветето. Но те са различни от тези, които преди това са го призвали към съществуване и които биха го довели до образуване на плодове впоследствие. Това са сили, под чието влияние то постепенно се разпада. Цветето е преминало в различно царство на силите. В царството, което не може да произведе растеж и размножаване, а само химични и физически ефекти. С отрязването на стъблото потокът от живот е прекъснат. И цветето е поето от друг поток от съществуване. Този поток разрушава това, в което цветето е предопределено да се превърне. Цветето принадлежи към едно царство на съществуване. И само в това царство то може да стане това, което е предопределено да стане. То се превръща в нещо друго, когато бъде откъснато от това царство и пренесено в друго. И тогава едно течение, което е у дома си само в своето царство, е унищожено. Цветето трябва да се откаже от растителния си характер. Целите на света, в който то сега навлиза, не се крият във формирането на семена и плодове. Те нямат нищо общо с растежа и размножаването. Те налагат посока на веществата на цветето, която не е в природата на цветето.

Следователно в природата едно нещо може да бъде откъснато от целите, към които се стреми, и съществуването му може да бъде насочено в друга посока, такава, която не е в неговата природа.

Това, което може да се случи с едно растение, може да се случи и с всяко същество, включително и с хората. И може да се случи с всички сили, които действат в човек. Само че при хората всичко е по-малко просто, по-малко ясно, отколкото в другите сфери на природата. И всичко става още по-сложно, колкото повече човек се издига до духовните сили на човека. Но ако сме способни да видим простотата в сложността, можем да видим, че същото нещо може да се случи и с човешкия дух, което се случва с цвета, когато той загуби връзката си със стъблото.

Това, което живее в духа на човека, може да се сравни с течението, което, преминавайки през растението, съставлява неговата специфична същност. И човекът преживява това течение като съдържание на душата си. В това душевно съдържание той намира посоката и целта на своето съществуване. Това е неговият вътрешен живот. Ако му липсваше този вътрешен живот, той би бил като цвете, откъснато от стъблото. Той би трябвало да се поддаде на течения на сила, които не са негови в истинския смисъл. Но същността на човека не е толкова ясно определена, колкото

тази на цветето. Тя има безброй градации. И придобива своя особен характер от факта, че самият човек работи върху оформянето на този вътрешен живот. Той става толкова по-смислен, колкото повече човек работи върху себе си.

Човек, който не работи върху себе си, е лишен от вътрешен живот. Той става изцяло това, което външната му природа прави от него. Впечатленията от външния свят оформят душата му. Да, това е именно откъсването на човека от духовните му корени, когато се изостави на тези впечатления. Вътрешният живот започва едва там, където човек наистина добавя нещо свое към това, което получава отвън.

Колко много хора говорят за вътрешния си живот, а не мислят нищо друго освен отражение на външния свят в себе си. Хората живеят заети с това, което ежедневието им носи. Те се учат от изискванията на ежедневието това, което самите те правят. Те страдат от събитията на ежедневието или им се радват. В зависимост от това дали е едното или другото, те действат в действията си. Да, целият им характер вероятно е само отражение на външния свят. Достатъчно е само да си припомним разликите между жителите на планините и равнините, между тези на градовете и селата и ще признаем, че човек носи отпечатъка на външния свят. И все пак този отпечатък възниква само когато вътрешното му „аз“ сътрудничи. Не може да се очертае твърда граница между това, което външната природа отпечатва върху човека, и това, което той формира отвътре. Но чертите на характера на човешкото същество, които се формират от вътрешната природа на душата му, ясно се открояват от тези, които са му отпечатани отвън. Точно както същността на цветето се състои в неговото развитие към плода и семето в неговия растеж, така и същността на човешкото същество се крие във вътрешното усвояване на живота му. Тази вътрешна насоченост е идеалът, към който той се стреми да напредва. Има много етапи на развитие по пътя към този идеал. От дивака до Гьоте има много такива етапи. Дивакът може да противопостави само малка вътрешна сила на влиянията на външния свят. Той е разкъсван насам-натам от силите, които го засягат. Гьоте, от друга страна, формира душевно съдържание от няколко външни впечатления, което създава по-висш свят. Достатъчно е само сериозно да сравним живота на двамата. Ще открием, че вътрешният живот на дивака директно отразява ефектите на външния свят; докато Гьоте черпи от дълбините на душата си нещо, което изпълва отражението със съдържание, което го прави по-богато и по-възвишено от външния обект, който отразява. Точно както растенията вземат вещества от химическия и физическия свят и отпечатват върху тях собствената си същност, така и хората приемат впечатления от външния свят и чрез силата на душата си ги насочват към по-висши цели на развитие. По този начин, връзката между физическата и химическата сфера и растителния свят може да се сравни с подобна връзка в човешкото същество: между сферата на външните впечатления и тази, в която вътрешната сила на душата разгръща своите ефекти. И точно както растителната част може да се изгуби в химическата и физическата сфера, така и човекът може да се изгуби във външния живот.

Това, което се постига чрез изкуствена намеса в примера с растението, съществува в човека като същност на неговия характер. В по-ранните етапи от развитието си той е откъснат от вътрешния си живот; в по-късните етапи го достига. По този начин той постепенно се издига нагоре към по-висши сфери. Неговата природа се стреми към тези висши сфери. Чрез този стремеж той трябва да намери целта, която е присъща на душата му. Колкото по-ниски са етапите на неговото развитие, толкова по-чужди са те на природата на душата му. Колкото повече целите на съответните сфери лежат в различни посоки от неговите собствени. По този начин човек все повече се озовава, развивайки се във висшите сфери.

Две области се разграничават най-ясно една от друга. Областта на външната природа, която формира човека според себе си; и вътрешната, духовна област, която придава на формирането на външната природа характер, който никога не би могъл да произлезе от самата нея. — Природа и дух: човекът принадлежи и на двете. Ако беше изцяло природа, той би бил само външен отпечатък на човешко същество, а не самият човек. Ако беше изцяло дух, той би трябвало вече да е достигнал целта на своето развитие. Той стои между двете.

Индивидуалният дух на човека, неговата душа, е вкоренена във Всеобщия Дух. В известен смисъл това е илюзия, когато индивидуалният дух вижда себе си като абсолютно независимо същество. Тази заблуда обаче е част от природата на човека на етапите на неговото несъвършенство. Защото заблудата не би била по-малко голяма, ако индивидуалният дух, в своята изолация, просто искаше да обясни същността си като Всеобщ Дух. Би било толкова неправилно, колкото ако някой искаше да сбърка образа на слънцето, отразен от вдлъбнато огледало, със самото слънце. Всеобщият Дух живее във всяка душа; но Той живее в нея по специален начин. Той присъства във всяка душа в съответствие с нейната природа.

Следователно, човек не може директно да разпознае Всеобщия Дух като такъв. Човек може да го живее само в себе си, да му позволи да тече безпрепятствено в него. „Аз съм Всеобщият Дух“ е също толкова правилно, колкото и погрешно. Защото „Аз съм Всеобщият Дух по специален начин“. Само този специален начин, по който Всеобщият Дух се проявява в мен, мога да разпозная. Трябва да отворя портите си възможно най-широко за Всеобщия Дух; трябва да подготвя местата в пътуването си, така че той да може да намери своето обиталище в тях по най-свободния възможен начин. Той се влива в мен толкова широко и универсално, колкото аз му предлагам обиталище. Той не се сдържа; само аз самият мога да му издигна препятствия. Развитието на човека се състои в премахването на тези препятствия. Той живее във воали; и постепенно насища тези воали със светлината, която получава от Всеобщия Дух. Как ще се случи това се определя от първоначалното разположение на човека. Воалите, в които е облечена душата му, не са по негова преценка. Той се намира в тях. Всеобщият Дух е в тях. Но не е в тях така, както човек е предназначен да го постави. Преди всичко, има външната физическа обвивка. Тя е подчинена на законите, в които

действат химичните и физическите сили. Тази обвивка, взета сама по себе си, е по свой начин абсолютно съвършена. В нея има хармония, както в царството на звездите и на физическата природа като цяло. Сигурността и спокойният прогрес са отличителните белези на това царство. И ако тези образувания съществуват само за себе си, само изолирано в своята сфера, те се стремят само към целите, които са присъщи на тази сфера, тогава те живеят съвършен живот. Когато погледнем към звездното небе, ние възприемаме настроението на душата, която извира от тази сфера, когато е оставена на самата себе си, когато не е черупка, а самостоятелно същество. От този първичен източник на световно съществуване се откроява сферата на живото, органичното. В нея възникват същества с растеж и размножаване. Законите, първоначално действащи в нея, приемат различна посока и приемат различни форми. Така структурите на тази сфера се превръщат в черупка. Тяхната природа се определя от това, което сега съдържат в себе си. Техните закони, които са завършени в самите тях, стават служители на висша закономерност. Те трябва да се адаптират към тази закономерност. И самата тази закономерност може да действа само по такъв начин, че да отчита природата на химичното и физическото. Химическото и физическото е вещество, с което живото работи. То трябва да постигне това, което е предназначено да постигне според своята природа; но може да го направи само ако намери начина, по който химичните и физическите сили могат да съответстват на тази природа. Възниква взаимодействие между това, което е призвано да възникне като форми на живот, и химичните и физическите закони. Това взаимодействие осигурява основата за несъвършенство в световното развитие. Несъвършенството не би могло да възникне в самостоятелна сфера. То може да възникне там, където законите на една сфера взаимодействат с тези на друга. Защото тук става въпрос за непрекъснато намиране на правилния начин за това взаимодействие. Разнообразието от форми на живот произтича от факта, че това взаимодействие може да се осъществи по най-разнообразни начини. От гъби до дъбови дървета, имаме различни видове това взаимодействие. И в единия случай повече, в другия по-малко, външната форма е доминирана от вътрешната формация на живота и е нейният истински отпечатък. Където няма хармония между формата, изисквана отвътре, и тази, която позволяват външните физически закони, възниква несъвършенство. Не поради самите физични и химични закони възниква растителна деформация, а поради факта, че изискванията на вътрешния живот не отговарят на тези закони в тяхната специфичност. Това, което представлява „нисшата природа“ на едно същество, никога не е несъвършено само по себе си; несъвършенството възниква, когато „висшата природа“ тласка нисшата природа в грешна посока. Не е несъвършена обвивката, а начинът, по който се използва. Това, което представлява „нисшата природа“ на едно същество, никога не е несъвършено само по себе си; несъвършенството възниква, когато „висшата природа“ тласка нисшата природа в грешната посока. Не черупката е несъвършена, а начинът, по който се използва. Това,

което представлява „нисшата природа“ на едно същество, никога не е несъвършено само по себе си; несъвършенството възниква, когато „висшата природа“ тласка нисшата природа в грешната посока. Не черупката е несъвършена, а начинът, по който се използва.

Точно както животът възниква в химическото и физическото, така и желанието и отблъскването възникват в живота или в света на желанието. И животът се превръща в обвивката на желанието, точно както физическото се превръща в обвивката на живота. Законите на живота се превръщат в израз на това, което едно същество намира за желано или това, което иска да отхвърли. Взаимодействието, което сега излиза наяве, ще се състои в насочване на живота в посока на желанието.

Въпросното същество вече няма просто да живее; по-скоро то ще живее по начин, който отговаря на неговите желания. Възниква нов източник на несъвършенство. Човешката душа е затворена в три обвивки. Именно в тях човек се ражда като мислещо същество. Защото само в света на мислите му се намира истинската му вътрешна същност. Тези три обвивки са осветени и проникнати от това същество. Всяка обвивка има свои собствени закони; и всяка обвивка, по свой начин, принадлежи към определена сфера.

Човешкото същество като същество на мисълта живее в света на мисълта; този свят на мисълта първо е облечен в черупката на желанието, която принадлежи към специална сфера със свои собствени закони; тази черупка на желанието почива по същия начин в черупката на живота, а тя - във физическата черупка. Човекът не е прост, а е съставен от душевно ядро и три душевни обвивки: и неговите три душевни обвивки принадлежат към три различни свята, в които той по този начин се простира чрез външните си дрехи. А ядрото на душата стои по средата и придава смисъл и характер на дрехите. Несъвършенството на човека ще се състои във факта, че душата му не може да съгласува изискванията на своята същност със законите на черупките, които са и законите на сферите, към които принадлежат тези черупки. А душата, какво я определя, откъде идват нейните закони? Те не са нищо друго освен законите на Всеобщия Дух, само че в различна форма от тази, в която намират израз във външните черупки. Самата душа е черупка. Точно както е сърцевината за трите външни обвивки, така и самият той е обвивка за Всеобщия Дух в други форми. И тези форми съответстват стъпка по стъпка на това, което се е преместило във външните обвивки на Всеобщия Дух. Точно както майсторът-строител остава независим човек, дори след като е въплътил уменията си във външната структура на къщата, така и Всеобщият Дух остава независим дух, дори след като е поставил същността си в трите обвивки на физическото, животинското и желаещото. Всяка от трите външни форми на Всеобщия Дух съответства на независима вътрешна форма на духа: за да може обвивката на желаещата природа да бъде положена около съществата, Първичният Дух е трябвало да развие в себе си формата на отричащия се. Желанието и отричането са заедно като топлината и студа. Когато топлината възниква на едно

място, тя трябва да изтече на друго, което по този начин става по-студено. Ако съществата възникнат, които желаят, тяхното желание може да възникне само от първична основа, която формира отричането в себе си като своя противоположност. По същия начин, животът в черупката трябва да съответства на своята противоположност в духовната първична основа. Животът сега се състои от растеж и размножаване, тоест в това, в което животът се движи отвъд себе си.

Противоположността е пълна вътрешна тишина; блаженство. Това е втората духовна форма на първичната основа, съответстваща на живота. Третата духовна форма съответства на космическите, химичните и физическите закони на вселената. Тези закони са разпространени в пространството и времето в безкрайно разнообразие от неща. Ако противопоставим това разнообразие на единството, което го доминира и намира израз във всяка от неговите форми, ние биваме доведени до самия единен дух, който живее във физическото разнообразие. Духът, блаженството и отречението са трите форми на първичния източник на нещата, които живеят външно в трите обвивки - физическата, одушевената и желаещата. Индивидуалната човешка душа е свързана с тези три основни форми на първичния дух, сякаш със своето племе. И точно както външните обвивки ги обгръщат, така те от своя страна образуват обвивката за отречение, блаженство и дух. По този начин, ако външният човек се простира в три външни сфери, душата се простира в три духовни сфери. Собствената сфера на човека е по средата между тези шест сфери и заедно с тях образува седма. Следователно човешкото същество е седмкратно. И седемте сфери дават своите закони на фундаменталните части, които изграждат човека: физическото, живото, желаещото, мислещото, отричащото, блаженото и духовното. Всяка от седемте сфери има свои собствени закони, чрез които осъществява това, което се случва в нея.

Вземете например собствената сфера на човека, тази на мисълта. Мислите се комбинират в нас според законите, които живеят в света на мисълта. Ако това не беше така, редовността на нашия [мисловен живот] би трябвало да бъде точно същата като тази на външните неща. Но това в никакъв случай не е така. В противен случай не би могло да се говори за логическо мислене. Разбирам един процес или нещо само ако свързва с тях определени мисли, които ги правят разбираеми за мен. Ако го оставя на мислите, които възникват съвсем случайно във връзка с нещото или процеса, никога не бих могъл да стигна до истинско разбиране. Важно твърдение, произхождащо от питагорейската школа, е, че човекът се различава от животното по това, че може да брои. Като брои нещата, той ги подрежда според аспекти, взети от сферата на мисълта. Нещата не се броят сами; и както ни се струват само в възприятието, няма непосредствена причина да ги броим. Броим ги, защото искаме да ги обобщим според целите на мисълта. И така е с всички други форми, в които мисълта се занимава с нещата. Човекът приписва кръговата форма на определени неща. Той не може да го направи, докато не си обясни, чрез чисто логическо мислене, какво е кръг. Той никога не би могъл да получи чиста представа за кръга от

сетивния свят. Това, което човек може да научи за кръговете в света на сетивата, са само приблизителни кръгове, несъвършени кръгове. Ние ги разпознаваме като такива, защото имаме представа за кръга от чисто идеална гледна точка. И така е с всяко истинско мислене. Тези, които се занимават с истинска наука, винаги се насочват към идеи, които не присъстват в своята чистота във външния свят на сетивата. Те идеализират. Той развива нещо в себе си, което никое от сетивата не може да осигури. Той получава законите за това от свят, който не е сетивният. Мислите, които свързваме с външни обекти, все още сочат към друг свят. Те, разбира се, са образи на външни неща; но в същото време те са образи на законите на духа на тези външни неща, които сетивата не могат да получат от тях. В допълнение към портите на сетивата, ние трябва да отворим и вътрешните порти на душата, ако искаме да разберем същността на нещата. Това не би могло да бъде, ако онова, което е призовано към нас през портите на душата, не принадлежи към същността на самите неща. Нещото, което възприемам чрез зрението, е само едната страна на нещото; другата страна очевидно липсва, когато просто отворя окото; тя се скрива от този орган. Става видима, когато отворя вътрешния орган на душата. Тогава през нея навлиза мисловен образ. И това принадлежи на външното нещо. Това е другата страна на същото нещо. Нещото е завършено само когато се запозная с двете му страни. По този начин същността на едно нещо всъщност е в непознатия източник на нещата. И то ми се разкрива от две страни: външно чрез сетивата, вътрешно в живота на мисълта. Едно нещо е завършено само за онези, които освен че го възприемат със сетивата си, също така размишляват върху него. Хората погрешно разбират фактите тук, ако вярват, че вече имат цялото нещо в това, което сетивата предоставят, и искат само да си позволят да повтарят външното нещо в мисълта. Те правят това, защото смятат всичко, което надхвърля външната реалност, за нереално, просто плод на въображението. Те не знаят, че мисълта е образ, който получава съдържанието си от две страни: от външния свят, в който са външните форми на нещата, и от висшия духовен свят, в който се крие по-дълбокият смисъл, действителната същност на нещата. Светът на мисълта живее по средата между трите долни и трите горни царства. Нещата са едновременно горе и долу. Всичко, което е долу и се стреми повече или по-малко към физическото, съответства на нещо горе, което представлява действителната духовна същност на нисшето. Двете страни на нещата хвърлят своите лъчи; и тези лъчи се срещат в човешката душа, която по този начин дава образи на нещата в своите мисли, които получават своята яркост и цвят от две страни. Просто плод на въображението. Те не знаят, че мисълта е образ, който получава съдържанието си от две страни: от външния свят, в който са външните форми на нещата, и от висшия духовен свят, в който се крие по-дълбокият смисъл, действителната същност на нещата. Светът на мисълта живее по средата между трите долни и трите горни царства. Нещата са едновременно горе и долу. Всичко, което е долу и се стреми повече или по-малко към физическото, съответства на нещо горе,

което представлява действителната духовна същност на нисшето. Двете страни на нещата хвърлят своите лъчи; и тези лъчи се срещат в човешката душа, която по този начин дава образи на нещата в своите мисли, които получават своята яркост и цвят от две страни. Просто плод на въображението. Те не знаят, че мисълта е образ, който получава съдържанието си от две страни: от външния свят, в който са външните форми на нещата, и от висшия духовен свят, в който се крие по-дълбокият смисъл, действителната същност на нещата. Светът на мисълта живее по средата между трите долни и трите горни царства. Нещата са едновременно горе и долу. Всичко, което е долу и се стреми повече или по-малко към физическото, съответства на нещо горе, което представлява действителната духовна същност на нисшето. Двете страни на нещата хвърлят своите лъчи; и тези лъчи се срещат в човешката душа, която по този начин дава образи на нещата в своите мисли, които получават своята яркост и цвят от две страни.

Точно както е вярно, че мисълта отразява истината, защото истината на нещата я осветява от две страни, така е вярно и че за да бъде плодотворна, за да има съдържание, мисълта трябва да бъде истински осветена от две страни. Не можем да разпознаем растение само чрез мисъл: за това ни е необходимо сетивно възприятие. По същия начин, самото мислене е от малка полза, ако човек иска да стигне до същността на нещата, която се крие в духовното. Мисълта трябва да бъде осветена отвътре, както е осветена отвън, чрез сетивните свойства на нещата. Хората, които са способни на тези неща, са нарекли това вътрешно просветление просветление, вдъхновение или интуиция. То е духовно възприятие и точно обратното на сетивното възприятие. Само чрез него започва истинският вътрешен живот на човешкото същество във висшия смисъл. Чрез него душата вижда духовния свят. И чувственото тогава ѝ се явява като външна форма на този духовен, не много повече от фигурата на човешко същество, пресъздадена в папие-маше, в сравнение с истинския човек. Природата на просветлението обаче става забележима само при хора, които имат особено съществени възприятия от висшия духовен свят; и само в тях човек чува разговори за просветление или вдъхновение. Но то не е налично само в тях. Известна степен от него може да се открие във всеки човек. Нещо от духовния свят проблясва във всеки мозък. В много случаи то е толкова слабо, че в сравнение с ярките впечатления от външния свят, на мнозина му се струва като нищо, като илюзия, която служи само за това човек да разбере в мисълта си това, което сетивата възприемат. Царството на живота произтича директно от духа. То носи в себе си зародиша на отделянето. Индивидуалният живот може да възникне в рамките на Целия живот. Човек не може да разбере живота, ако не го схване в неговата универсалност и всеживост. Всяко желание и копнеж е все още далеч от живота. Живото същество се превръща само в отделен поток в системата от сили на Цялото. То не принуждава другите живи същества да му служат. То не желае, нито се отвращава. То приема само, за да дава. То се оформя, за да даде съществуване на други форми. То живее в

трансформация (метаморфоза). И не задържа нищо, не натрупва нищо в междинните етапи на метаморфозата. Каквото и да се натрупа, трябва да възникне от желанието. Желанията трябва да се формират около център. Животът не предизвиква други живи същества. Желанието създава форма, която трябва да се разтвори отново. Царството на желанията е царството, където формите, които се събират около центровете по този начин, си влияят взаимно. Където те взаимодействат. - В царството на живота ние се занимаваме с индивидите само по внушителен начин; в царството на желанието индивидите са различни. Чрез своите желания човекът придава на царството на желанията щрих, който носи характера на неговото отделно съществуване. Чрез живота си той дава само живот, тоест, той формира същества, които не носят нищо от неговото отделно същество, а само съответстват на общата природа на живота. Живият човек казва само: човекът е там; и той също така създава само хора. Желаетелното човешко същество казва: „Аз, този индивид, съм тук.“ По този начин царството, в което прониква този звук, придобива особената окраска на това индивидуално същество. Индивидът е тук сега завинаги. Нещо се е появило, което продължава да има ефект. Дори ако аз самият можех да отсъствам напълно, да съм унищожен за миг: аз ще се сблъскам с този мой ефект, когато се върна отново. Моят нов ефект принадлежи на стария ми. И двете трябва да си влияят взаимно. Сега самата природа е довела човека дотам, че той оживява трите по-нисши сфери от тази на мислещата душа. В мислещата душа спят частите, вътрешните ядра на душата, които човекът събужда в себе си, като работи върху себе си, надхвърляйки обикновената природа. Чрез това пробуждане той продължава делото на природата. Той се развива; и с това развитие процесите на трите по-нисши сфери се привеждат в съответните връзки с по-висшите. В тези, които са предразположени в тях от факта, че жизнените форми на по-висшите сфери са приели външно съществуване в по-нисшите. Непосредствено под сферата на мислите се намира тази на желанието. В човека първо се осъществява взаимодействие между тези две сфери. Мислите първо служат на желанията. Желанието може да действа като сляпа сила. Възниква усещането, че нещо доставя удоволствие, нещо друго доставя неудоволствие. Желанието действа според удоволствието. Така човек никога не може да бъде в света без собственото си същество, такова, каквото го е създал за себе си, втръпчено в него. Индивидът не може да започне от една точка на развитие. Той трябва да се свърже с това, което преди това е донесъл в света, започвайки от себе си. Тук разглеждаме книгата на живота. Ние не само живеем личния си живот в себе си, в нашата личност, но го живеем и извън нея. Можем да правим това съзнателно или несъзнателно. И можем да го правим повече или по-малко съзнателно. Интелектуалният човек може да стигне само до общо осъзнаване, че е така: интуитивният човек разпознава детайлите от книгата на живота си. И ги разпознава, гледайки както напред, така и назад. Интуитивните хора говорят за своето призвание, за своята специална мисия. Това е резултат от гледането

напред. Това е осъзнаването на специалната задача, която Всеобщата Душа им е възложила. С откриването на такова осъзнаване пред тях следва и осъзнаването на миналото. Те опознават елементите, които са вписали по-рано в книгата на живота си. Защото трябва да приведат и двете в хармония едно с друго. В друг смисъл, това, което е по-късно в развитието си, се отнася до това, което е по-рано, подобно на духа, към формите, в които той първоначално се е изживял, се е разкрил. Това, което е било по-рано, е резултат от конфронтация между сили в различни сфери. Тези резултати се съхраняват като ефекти. И това, което се случва отново, може да бъде само нова конфронтация с тези ефекти. Сега могат да се случат две неща. Силите на желанието, предизвикани от личността, могат да имат център на тежестта си в самия този свят на желанието и като придадат на личността нейния характер, а не обратното: личността за тях, този център на тежестта може да остане в сферата на желанието. Или личността може да постави силите на желанието в служба на вътрешния живот на душата. Те губят своя център на тежест в сферата на желанието и получават друг в по-висшата сфера. Но по този начин те губят и характера на отделеност, който преобладава в тяхната сфера. Те вече не се сблъскват като непознати; те резонират заедно, защото на всяко отделно желание се дава такава посока, че то не противоречи на останалите, а по-скоро дава хармоничен резултат с тях. Разнообразието се генерира в сферата на желанието. Така тази сфера придобива пълно съдържание в себе си. Следващата по-висша сфера, сферата на мисълта, на душата, би останала без съдържание, ако не се изпълни със съдържанието, което черпи от по-нисшата сфера. Желанията се освобождават от оковите на собствената си сфера от силите на по-висшата сфера. Това е ходът на еволюцията: силите на дадена сфера получават пълен израз. При това те приемат форми, които са външен израз на първоначалните сили. По този начин първата сфера изтегля част от силите си. Тя ги освобождава от себе си, екстернализира ги. Останалата част става още по-вътрешна, дори по-духовна от първоначалната. Тази вътрешна част сега одухотворява, като душа, формата, която преди това е отделила от себе си, като център. Така това, което преди е било единство, се превръща в дуалност и двата члена на дуалността работят заедно. Те произвеждат трети. Третият е повторение на първия, само че двата члена, които все още са били неразделени в първия, са разделени и тяхното единство сега се състои в хармоничното им взаимодействие. Има два вида единство: единият, при който членовете все още не са разделени и следователно работят от общ център, и другият, при който членовете са разделени и единството следователно се състои в хармоничното взаимодействие на разделените.

Външният опит, който човек получава чрез прилагането на сетивата и ума си, е школа за по-висшето развитие на човека. От него той се учи на редовното използване на мисълта. Външните събития постоянно коригират мислите ни, когато те поемат в грешна посока. Катастрофите в света на мисълта са също толкова доказателство за това, колкото и ежедневните преживявания. Ако видя черен обект в далечината и го

сбъркам с котка, тогава приближаването може да ме научи, че си имам работа само със смачкано парче плат. Това е често срещан пример за това как външният свят регулира мисълта. Корекцията, която Коперник е направил в мисленето на своите предшественици относно движението на звездите, е пример за същото в големия исторически живот на мисълта. Нещата от вътрешния живот не изглеждат толкова завладяващи за мисълта. Мисълта трябва вече да е напълно ясна със себе си, за да може да абсорбира духовното съдържание по същия начин, както абсорбира съдържанието на външното възприятие. Той не трябва да прави никакви грешки, защото от самоутвърдената му правилност зависи дали може да види духовното в правилния контекст. Духовното съдържание се нуждае от съзнание като свой зрял проводник. Следователно съзнанието трябва да работи правилно, ако не искаме духовното съдържание да бъде изкривено. Въпреки че чувственото е преходно и променливо, то учи човека на формите на мислене. И с тези мисловни форми той може да разбере вечното. Същите тези мисли принадлежат както на временното, така и на вечното. Но като личностно същество, самият човек принадлежи на временното. Той е свързан с временното. Той може да се издигне до Вечното само като вземе отправна точка от временното. Той трябва да се научи да мисли по отношение на временното. Когато по този начин е усвоил законите на временното по правилния начин, те ще бъдат негов водач върху почвата, от която растат плодовете на Вечното. Човекът първо трябва да мисли сигурно, ясно и правилно, след което може да отключи мислите си към по-висше просветление. Ако се опита да го направи по-рано, той е като дете, което иска да се изкачи на планина, преди да се е научило да ходи. Първо човек се учи да чете и да смята, а след това прилага четене и смятане, за да разбере истините на науките. По същия начин човек първо се учи да мисли във временното; след това прилага това мислене към процесите във вечното. Човек ще прави само несигурни стъпки, ако се впуска в полето на вечното, преди да е придобил предпоставките за това. Най-важната от тези предпоставки е чрез внимателно наблюдение на реалността да развие правилно протичащо мислене; и заедно с това, свободно и безпрепятствено отваряне към висшите съдържания на света чрез това мислене.

Мислите приемат физическа форма в човешкото същество. Съществуването им е обусловено от физическите закони, които управляват мозъка и нервната система. Но те също така се проявяват по различни начини в собствената си сфера. Точно както могат да бъдат приложени към външни неща, така и към отделните процеси на вътрешния духовен живот, те не са оригинални. Вземете например мисълта за дърво, дъб. В момента, в който застанем пред дъба, това е много специфичен мисловен образ на този дъб. В самата сфера на мисълта ние се издигаме от този конкретен образ до много по-общ. Стигаме до ментален образ на дъб, който всъщност не съществува никъде в детайли, и въпреки това е закономерна мисловна форма. Тази мисловна форма от своя страна е свързана с други. И когато огледаме нашето

мисловно поле, виждаме, че всичко в него е свързано по закономерен, вътрешен начин. Този живот на мисълта е сянката на истинския висш живот, в който всичко е единство, вътрешна хармония на битието. Мисълта е образът на свръхмисълта. Свръхмисълта е творческата същност. Ние се сливаме с нея, когато надхвърлим мисълта. От него идва нашето просветление, нашето вдъхновение. В него ние живеем, движим се и съществуваме. Когато се издигнем до този регион, ние преживяваме това, което иначе само мислим. Движим се в същности, които имат живот, както в човешкия свят физическите същности. Едва тогава тези същности не се управляват от ограничаващите закони, на които са подчинени физическите същности. И безформените мисли, възвишените образи, които все още не носят отражението на по-нисшите сфери, са езикът, на който тези същности говорят на човека. Самите тези същности, а с тях и човешките души, са скрити сякаш зад стена. Ние възприемаме езика - възвишените мисли; самите същности и ние с тях се движим и ние зад тази стена. Но тяхната сила ни говори и нашата сила слуша говорещите. Когато това ни се случи, тогава ухото ни слуша божественото послание, което ни казва за същността на нещата; тогава сърцето ни се вкопчава в сърцето на света и, докато ухото слуша, възприема пулса на вечното. Пространството и времето престават да имат значение в такива моменти: Това, което човешкото същество чува, важи за много времена и много пространства. Това са определящите моменти в живота, в които човешкото същество се чувства в сърцето на вечното; и това е висок етап от развитието на човешкото същество, когато то чува и чувства така с цялото си същество. Тогава впечатленията от нисшите светове престават да имат всякакво значение за него; те са само малки нюанси на цвят и тон във вечната картина, която се разгръща пред въображението му. Малките линии на живота се преплитат като незначителни пипала с вечните линии, които се преплитат през времето и пространството и изразяват законите на космоса във вечна хармония.

Всяко събитие във физическия свят е едновременно събитие в други сфери на света. Когато протегна ръка, не само се случва физическият процес, който виждам с очите си, но едновременно с това протича един процес в света на желанията и друг в света на мислите; да не говорим за другите светове, в които също се случват съответните процеси. Човешката душа, обитаваща физическото тяло, възприема само физическия процес в неговата непосредствена форма: от другите процеси тя възприема само един вид силует, отражение, което пада върху този физически от другите светове. Само същества, които прекарват съществуването си в съответните светове, могат да възприемат процесите в тези светове толкова директно и в първоначалната им форма, колкото физическият човек възприема физическото съществуване. Нашите физически очи виждат физически неща; очи, които са направени само от субстанция на желанията, биха могли да възприемат желанията, както физическите очи възприемат цветя. И пред чистото око на мисълта минават мислите, както минават пред човешките очи, маси и шкафове. Тези, които не могат да събудят истинско

чувство за тези скрити светове в себе си, няма да стигнат до разбиране какво означава истинско човешко развитие. Над физическия свят се намира светът на живота; и над това, царството на желанието: мястото на желанията. В сравнение с физическата материя, всичко в тази сфера е по-fino и мимолетно. Разбира се, законите на физиката не важат за това царство. Две същества от един и същи вид могат да бъдат на едно място и отдалечените неща не изглеждат съкратени, както във физическия свят. Цветовете не са непрозрачни, както са във физическото царство. Те са непрозрачни само защото се появяват върху непрозрачната физическа субстанция като нейна граница. Когато това царство започне да се разкрива на човека, той започва да осъзнава колко малко знае за нещата от света, без да знае за тях. Колко малко знае, преди всичко, за себе си и за своите близки. Това, което човек иначе е способен да държи заключено в пазвата си, неговите желания и чувства, неговите страсти и темперамент, накратко, целият свят на неговите желания, се разкрива като втори организъм, в който е вграден физическият и който не се появява за физическото око така, както цветът се появява за далтониста. Само физическото тяло може да скрие света на чувствата от физическото око; Не може да го направи от окото, което вижда органичния облак на желанието, в който е вградена физическата природа. Емоционалният живот на човека се превръща в отворена книга за това око. Точно както човек разпростира ръцете си в по-нисшия свят и по този начин променя формата си, така той изпраща подвижни лъчи, когато има желание. И точно както ръката му хваща физически обект, така лъчите на неговите желания се преплитат със световите, които ги срещат в царството на желанията. Не толкова трудно, колкото във физическото пространство, желанията се сблъскват в пространството на желанията; но те се вливат едно в друго, смесват се и преплитат и създават сложни форми на желания, донякъде подобно на това как съставните вещества възникват от прости във физическия свят. Двама души седят заедно. Техните лъчи на желанието се преливат непрекъснато един в друг. И когато напуснат мястото, те са дали съществуване на същество, което сега има независимо съществуване в света на желанието. Никой не може да влезе на място, без да остави следи от своите желания и чувства. А за нашето собствено същество на желанието е важно кой е влязъл на мястото преди нас. Ние винаги, така да се каже, лягаме в леглото, което нашият предшественик ни е приготвил. Хората, които са развили чувствителността си в тази посока, знаят това. А тези, които не са развили такава чувствителност, нямат представа през какво понякога преминават другите поради влияния, които са им напълно непознати. Но такива влияния не произтичат само от хората. В света на желанието, възприемчивият човек се сблъсква с течения, които преди не са били у дома си във физическия свят и които могат да станат такива само чрез него. Той се сблъсква с действителните същества на желанието, които нямат физическа форма. Почти всички хора са изложени на подобни срещи, но мнозина не са наясно с тях. Човек трябва да осъзнае, че голяма част от това, което живее във физическото, има своя произход в сферата на

желанието и ние просто не виждаме намесата на техните същности. За тези, които могат да възприемат в тази посока, много става очевидно по отношение на произхода му, от което обикновеният човек вижда само следствията. Човекът почти винаги е заобиколен от извънфизически влияния. Шегаджията, който гъделичка смешните кости на околните, е заобиколен от множество същества на желанието и алчността, които насочват историите му в правилната посока. Човек вижда следствието, но не и произхода. Само на чистите интелектуални същества им липсва тази мимолетна среда. Безцветен облак се носи около тях, предпазвайки от всякакво влияние отвън. Човек трябва да осъзнае, че голяма част от това, което живее във физическото, има своя произход в сферата на желанието и ние просто не виждаме намесата на техните същности. За тези, които могат да възприемат в тази посока, много става очевидно по отношение на произхода му, от което обикновеният човек вижда само следствията. Човекът почти винаги е заобиколен от извънфизически влияния. Шегаджията, който гъделичка смешните кости на околните, е заобиколен от множество същества на желанието и алчността, които насочват историите му в правилната посока. Човек вижда следствието, но не и произхода. Само на чистите интелектуални същества им липсва тази мимолетна среда. Безцветен облак се носи около тях, предпазвайки от всякакво влияние отвън. Човек трябва да осъзнае, че голяма част от това, което живее във физическото, има своя произход в сферата на желанието и ние просто не виждаме намесата на техните същности. За тези, които могат да възприемат в тази посока, много става очевидно по отношение на произхода му, от което обикновеният човек вижда само следствията. Човекът почти винаги е заобиколен от извънфизически влияния. Шегаджията, който гъделичка смешните кости на околните, е заобиколен от множество същества на желанието и алчността, които насочват историите му в правилната посока. Човек вижда следствието, но не и произхода. Само на чистите интелектуални същества им липсва тази мимолетна среда. Безцветен облак се носи около тях, предпазвайки от всякакво влияние отвън.

Човекът, осъзнавайки, че живее в такъв свят, не може да остане без разширяване на своя поглед върху живота. Чувството му за дълг и отговорност трябва да претърпи значително разширяване. Без такова осъзнаване той може да вярва, че неговият „вътрешен свят“ принадлежи само на него и че е отговорен само за физическите реалности. Това ще се промени, когато третото око се пробуди. Към етиката му на действието ще се добави етика на желанието. Точно както той ще се отрече от действия, които причиняват вреда на околната среда, така ще се отрече и от желания и копнежи, които трябва да имат неблагоприятен ефект върху тяхната сфера. Той ще разпознае задълженията в сърцето си, точно както разпознава задълженията във външния свят и ще се остави да бъде воден от правилата, които могат да служат на проспериращото съвместно съществуване на хората.

Емоционалният живот на човек, който не признава висши задължения, е хаотичен и безреден. Той все повече е обзет от благородна хармония у онези, които схващат такъв свят на задължения. Тогава човек се вписва в света по съвсем различен начин. Хаотично нахлуващите чувства и страсти са нещо мимолетно и несъществено, защото те взаимно се отменят и унищожават. Тези, които пилеят чувствата си днес във всяка посока, за всяко събитие, а утре за нещо друго, многократно унищожават резултатите от съществуването си. Тези, които поддържат чувствата си в строга хармония помежду си, оформят живота си в едно цяло, което следователно може да бъде интегрирано като цяло и в света на желанията. Хаотичният живот се влива в общия свят на желанията като мръсен поток в морето; все още може да се види посоката, в която се движи мръсотията, замърсявайки морето. Чиста река се влива в морето и се абсорбира в него, без да засяга чистотата му. И както морето трябва постепенно да преодолее мръсотията на потока, така и светът на желанията трябва да преодолее емоционално нечистите ефекти на живота. По-високата степен на човешко развитие носи осъзнатост за начина, по който човек действа в света на желанията. Това, което иначе се случва несъзнателно и следователно напълно случайно и произволно, след това се извежда в съзнанието. Тези, които са способни да направят това, вече няма да желаят несъзнателно, точно както съзнателно осъзнатият човек действа съзнателно, а не като автомат във физическия свят. Точно както извършваме вредни действия по време на физическия си живот, ако не знаем правилата за действие, които водят до добро, така можем да произведем и вредни ефекти в сферата на желанието; и тези, които са напълно несъзнателни за тази сфера, се превръщат в нейни играчки. Великите религиозни основатели на всички времена са се стремили да дадат на хората правила за техния вътрешен живот, така че техните чувства и възприятия да могат да се превърнат в хармонична връзка в сферата на желанието: така че те да не работят като размирници в тази сфера, а като членове на нейното велико цяло. Следователно е съвсем естествено и разбираемо, че такива религиозни основатели са дали правила не само за външните действия, но и за емоционалния живот. Как удоволствието и болката трябва да влияят на сърцето, как трябва да се ценят отречението и любовта: това са нещата, за които говорят религиозните основатели и онези учители по религия и мъдрост, които знаят нещо за висшите светове. Във великата, славна песен за човешкото съвършенство, в „Бхагавад-Гита“, се чете: „Уважавай удоволствието и болката, печалбата и загубата, победата или поражението еднакво. Подготви се за битка и няма да паднеш в грях.“ Или на друго място: „Желанието, волята, силата извират от страстта. Опознай този всепоглъщащ и опустошителен враг.“ Такива етични принципи не се отнасят до външни действия; те се отнасят до поведението на човека в света, където живеят желания, копнежи и нетърпения. И колкото повече човек се задълбочава в дълбините на душата, толкова повече е способен да развие етиката на света на желанията. Мистиците от всички времена са работили върху тази етика.

Човешката душа принадлежи към още по-широка сфера от тази на желанията. Това е сферата на мислите. Именно чрез нея човек може наистина да се откъсне от временното и да се привърже към вечното. Мисълта е най-всеобхватният елемент в човешкото същество. Но от самия човек зависи и какво прави с мисълта, с която живее. Той може да я направи слуга на своите желания и копнежи; или може да я използва, за да се издигне до вечните закони или същности на нещата. Докато съществата от сферата на желанията обграждат човешкото същество сякаш произволно, сякаш са само слабо свързани, образувайки единна сфера, светът на мисълта се явява като добре планирано, строго регулирано цяло. Всяка връзка служи на другата по точно определен начин. Следователно съществата на желанията ни поставят в малък кръг, а мислите - в голям. И това, което живее в нас от света на мислите, образува далеч по-трайно ядро на нашето същество от нашия организъм на желанията. Точно както нашият физически организъм е вграден в организма на желанията, така и физическият, и организъмът на желанията са вградени в нашия мисловен организъм. И когато окото на мисълта се отвори, мисловният организъм може да бъде разпознат. Той се представя различно от организма на желанията. Това е нещо флуидно и течащо и става по-стабилно само на по-високи нива на човешко развитие. Мисленият организъм има характерна основна структура. Въпреки че мисловните лъчи, излъчвани от човек, са променливи, обикновено се променят от момент на момент, определена скелетна структура винаги се възстановява и тя запазва определени основни характеристики от раждането до смъртта. Това е, така да се каже, ключовият тон на личността. Този ключов тон също така формира центъра, от който мисловните ефекти от определено естество винаги излизат в мисловната среда и върху който те въздействат отвън. Чрез този свят на своите мисли човек е участник в сфера, в която ефектите далеч надхвърлят това, което е възможно във физическия свят, а също и в света на желанията. Чрез неговите мисли съществата на това царство му говорят. Те му говорят по-определено, по-сериозно, по-вътрешно, отколкото съществата на желанията. Ефектите, които се простират от мисловната част на човека в мисловната среда, също са съответни. Сега човек може да позволи на мислите си да бъдат повлияни от неговите желания. Той може да използва мислите си, за да задоволи най-добре тези желания. Вместо да се освободи от оковите на желанията и страстите чрез възвисяващата сила на мисълта, той може да направи мисълта слуга на тези по-нисши сили. Резултатът е обогатяване и засилване на света на желанията чрез мисълта. Светът на желанията е населен със същества от Царството на Мисли, докато, напротив, съществата, живеещи в него, трябва да бъдат освободени. Така се насърчава светът на отделното съществуване. Съществата, които възникват по този начин, забавят истинския напредък на космическата еволюция. И обратно, Той подпомага тази еволюция, когато съществата от света на желанията са завладени от силата на мисълта и водени към по-висши цели. Желанията и копнежите не престават да бъдат това, което са, но придобиват характер, който се

стреми към целите на света на мисълта. Хората, които облагородяват желанията си по този начин, чрез идеалистична насока на своето същество, се представят пред виждащия по такъв начин, че техният организъм на желанията е в красива хармония със собствените им мисли, а те от своя страна са в хармония с космическите мисли на света. Такъв човек живее хармонично във вселената на космическата система, към която принадлежи. Неговите желания развиват тази система, а мислите му стават помощници на съществата на мисълта, които управляват тази система. Човек е достигнал по-високо ниво на развитие, когато нищо повече от подчинените желания и копнежи не нарушава тази хармония. Личност, в която това е така, може да бъде носител на същество на мисълта, чиято работа е в пълна хармония с космическите сили на волята. В този случай вече не говори светът на мислите на индивидуалната личност, а всеобхватна, висша същност. Тогава то носи тялото, не заради себе си, а заради съществата, с които трябва да общува. Защото в това, което трябва да мисли и да желае, не се влива нищо от това, което личността като такава трябва да желае, да копнее и да желае. Всичко, към което е насочена волята им, остава в сферата на мисълта. Такива същества са достигнали връх на човечеството. Те са се издигнали до ниво, което тези от по-ниско положение може би могат да достигнат чрез специални усилия за няколко върховни момента на стабилност в живота. И когато имат такива моменти, те срещат следите от онези високо развити същества, чиято сила идва да ги посрещне за тяхното собствено по-нататъшно развитие. Най-висшият стремеж на човека трябва да е да срещне такива следи от същества, които са се оттеглили напълно от физическата сфера, а също и от сферата на желанията, и които се въплъщават в човешки тела само защото трябва да бъдат учители на другите; и защото тези други могат да ги разберат само когато им говорят с човешки устни, с човешки език. Сами по себе си тези същества представляват по-висше състояние на въплъщение, което се носи над човека като идеал, към който той трябва да се стреми. Но само онези, които са узрели да чуят езика на мисълта, който говори не за временни, а за трайни процеси, могат да чуят гласа на такива личности. На такъв човек те предават висшето учение в мъдрост и го запознават с далечните цели на Космоса, в които той след това се учи да сътрудничи. Висшето мистично учение се осъществява изцяло в тази област. И всяко нисше учение е подготовка за това висше учение. Хората, които облагородяват желанията си по този начин, чрез идеалистична насока на своето същество, се представят пред виждащия по такъв начин, че техният организъм на желанията е в красива хармония със собствените им мисли, а те от своя страна са в хармония с космическия свят на мислите. Такъв човек живее хармонично във вселената на космическата система, към която принадлежи. Неговите желания развиват тази система и мислите му стават помощници на съществата на мисълта, които я управляват. Човек е достигнал по-високо ниво на развитие, когато нищо повече от подчинените желания и копнежи не нарушава тази хармония. Личност, в която това е така, може да бъде носител на същество на мисълта, чиято работа е в

пълна хармония с космическите сили на волята. В този случай вече не говори светът на мислите на индивидуалната личност, а всеобхватна, висша същност. Тогава тя носи тялото не заради себе си, а заради съществата, с които трябва да общува. Защото в това, което трябва да мисли и да желае, не се влива нищо от това, което личността като такава трябва да желае, да копнее и да желае. Всичко, към което е насочена волята ѝ, остава в сферата на мисълта. Такива същества са достигнали върха на човечеството. Те са се издигнали до ниво, което тези с по-нисък ранг може би могат да достигнат чрез специални усилия за няколко върховни момента на стабилност в живота. И когато имат такива моменти, те срещат следите от онези високоразвити същества, чиято сила идва да ги посрещне за тяхното собствено по-нататъшно развитие. Най-висшият стремеж на човека трябва да е да срещне такива следи от същества, които са се оттеглили напълно от физическата, а също и от сферата на желанията, и които се въплъщават в човешки тела само защото трябва да бъдат учители на другите; и защото тези други могат да ги разберат само когато им говорят с човешки устни, с човешки език. Сами по себе си тези същества представляват по-висше състояние на въплъщение, което се носи над човека като идеал, към който той трябва да се стреми. Но само онези, които са узрели да чуят езика на мисълта, който говори не за временни, а за трайни процеси, могат да чуят гласа на такива личности. На такъв човек те предават висшето учение в мъдростта и го запознават с далечните цели на Космоса, в които той след това се научава да сътрудничи. Висшето мистично учение се осъществява изцяло в тази област. И всяко нисше учение е подготовка за това висше учение. Хората, които облагородяват желанията си по този начин, чрез идеалистична насока на своето същество, се представят пред виждащия по такъв начин, че техният организъм на желанията е в красива хармония със собствените им мисли, а те от своя страна са в хармония с космическия свят на мислите. Такъв човек живее хармонично във вселената на космическата система, към която принадлежи. Неговите желания развиват тази система и мислите му стават помощници на съществата на мисълта, които я управляват. Човек е достигнал по-високо ниво на развитие, когато нищо повече от подчинените желания и копнежи не нарушава тази хармония. Личност, в която това е така, може да бъде носител на същество на мисълта, чиято работа е в пълна хармония с космическите сили на волята. В този случай вече не говори светът на мислите на индивидуалната личност, а всеобхватна, висша същност. Тогава тя носи тялото не заради себе си, а заради съществата, с които трябва да общува. Защото в това, което трябва да мисли и да желае, не се влива нищо от това, което личността като такава трябва да желае, да копнее и да желае. Всичко, към което е насочена волята ѝ, остава в сферата на мисълта. Такива същества са достигнали върха на човечеството. Те са се издигнали до ниво, което тези с по-нисък ранг може би могат да достигнат чрез специални усилия за няколко върховни момента на стабилност в живота. И когато имат такива моменти, те срещат следите от онези високоразвити същества, чиято сила идва да ги посрещне за тяхното собствено

по-нататъшно развитие. Най-висшият стремеж на човека трябва да е да срещне такива следи от същества, които са се оттеглили напълно от физическата, а също и от сферата на желанията, и които се въплъщават в човешки тела само защото трябва да бъдат учители на другите; и защото тези други могат да ги разберат само когато им говорят с човешки устни, с човешки език. Сами по себе си тези същества представляват по-висше състояние на въплъщение, което се носи над човека като идеал, към който той трябва да се стреми. Но само онези, които са узрели да чуят езика на мисълта, който говори не за временни, а за трайни процеси, могат да чуят гласа на такива личности. На такъв човек те предават висшето учение в мъдростта и го запознават с далечните цели на Космоса, в които той след това се научава да сътрудничи. Висшето мистично учение се осъществява изцяло в тази област. И всяко нисше учение е подготовка за това висше учение. Човек е достигнал по-високо ниво на развитие, когато нищо повече от подчинените желания и мечти не нарушава тази хармония. Личност, в която това е така, може да бъде носител на същество на мисълта, чиято работа е в пълна хармония с космическите сили на волята. В този случай вече не говори светът на мислите на индивидуалната личност, а всеобхватна, висша същност. Тогава тя носи тялото не заради себе си, а заради съществата, с които трябва да общува. Защото в това, което трябва да мисли и да желае, не се влива нищо от това, което личността като такава трябва да желае, да копнее и да желае. Всичко, към което е насочена волята им, остава в сферата на мисълта. Такива същества са достигнали връх на човечеството. Те са се издигнали до ниво, което тези от по-ниско положение може би могат да постигнат чрез специални усилия за няколко върховни момента на стабилност в живота. И когато имат такива моменти, те срещат следите от онези високо развити същества, чиято сила идва да ги посрещне за тяхното собствено по-нататъшно развитие. Най-висшият стремеж на човека трябва да е да срещне такива следи от същества, които са се оттеглили напълно от физическата, а също и от сферата на желанията, и които се въплъщават в човешки тела само защото трябва да бъдат учители на другите; и защото тези други могат да ги разберат само когато им говорят с човешки устни, с човешки език. Сами по себе си тези същества представляват по-висше състояние на въплъщение, което се носи над човека като идеал, към който той трябва да се стреми. Но само онези, които са узрели да чуят езика на мисълта, който говори не за временни, а за трайни процеси, могат да чуят гласа на такива личности. На такъв човек те предават висшето учение в мъдростта и го запознават с далечните цели на Космоса, в които той след това се научава да сътрудничи. Висшето мистично учение се осъществява изцяло в тази област. И всяко по-нисше учение е подготовка за това висше учение. Човек е достигнал по-високо ниво на развитие, когато нищо повече от подчинените желания и мечти не нарушава тази хармония. Личност, в която това е така, може да бъде носител на същество на мисълта, чиято работа е в пълна хармония с космическите сили на волята. В този случай вече не говори светът на мислите на индивидуалната

личност, а всеобхватна, висша същност. Тогава тя носи тялото не заради себе си, а заради съществата, с които трябва да общува. Защото в това, което трябва да мисли и да желае, не се влива нищо от това, което личността като такава трябва да желае, да копнее и да желае. Всичко, към което е насочена волята им, остава в сферата на мисълта. Такива същества са достигнали връх на човечеството. Те са се издигнали до ниво, което тези от по-ниско положение може би могат да постигнат чрез специални усилия за няколко върховни момента на стабилност в живота. И когато имат такива моменти, те срещат следите от онези високо развити същества, чиято сила идва да ги посрещне за тяхното собствено по-нататъшно развитие. Най-висшият стремеж на човека трябва да е да срещне такива следи от същества, които са се оттеглили напълно от физическата, а също и от сферата на желанията, и които се въплъщават в човешки тела само защото трябва да бъдат учители на другите; и защото тези други могат да ги разберат само когато им говорят с човешки устни, с човешки език. Сами по себе си тези същества представляват по-висше състояние на въплъщение, което се носи над човека като идеал, към който той трябва да се стреми. Но само онези, които са узрели да чуят езика на мисълта, който говори не за временни, а за трайни процеси, могат да чуят гласа на такива личности. На такъв човек те предават висшето учение в мъдростта и го запознават с далечните цели на Космоса, в които той след това се научава да сътрудничи. Висшето мистично учение се осъществява изцяло в тази област. И всяко по-нисше учение е подготовка за това висше учение. Те срещат следите от онези високоразвити същества, чиято сила идва да ги посрещне за тяхното собствено по-нататъшно развитие. Най-висшият стремеж на човека трябва да е да срещне такива следи от същества, които са се оттеглили напълно от физическата, а също и от сферата на желанията, и които се въплъщават в човешки тела само защото трябва да бъдат учители на другите; и защото тези други могат да ги разберат само когато им говорят с човешки устни, с човешки език. Сами по себе си тези същества представляват по-висше състояние на въплъщение, което се носи над човека като

идеал, към който той трябва да се стреми. Но само онези, които са узрели да чуят езика на мисълта, който говори не за временни, а за трайни процеси, могат да чуят гласа на такива личности. На такъв човек те предават висшето учение в мъдростта и го запознават с далечните цели на Космоса, в които той след това се учи да сътрудничи. Висшето мистично учение се осъществява изцяло в тази област. И всяко по-нисше учение е подготовка за това висше учение.

Човешката душа има свое определено място в тази сфера. Чрез това място тя е гражданин на своя космос. И нейната задача е да събере от по-нисшите сфери това, което трябва да бъде пренесено от тях в тази по-висша сфера. Но всичко това първо трябва да бъде пречистено, преди да може да изпълни задачата си тук. Както ковачът обработва суровото желязо от природата в подходящите форми, така душата взема суровите страсти и желания и ги оформя, пречиствайки ги, така че да могат да бъдат интегрирани в елемента на света на мисълта. Човешката душа е слязла от тази по-висша сфера, за да събере меда на духа от по-нисшите сфери и да се върне натоварена с него в първоначалния си дом. В състояние на невинност тя е била, когато е започнала своето спускане. В състояние на пречистване ще бъде, когато се завърне. Тя е яйце преди своето спускане, което носи зародиша на по-късното си битие в себе си. Това яйце се разкрива постепенно, съществото с всичките си органични крайници се разкрива. И тези крайници са свързани с сферите, в които съществото ще бъде поставено по пътя си на развитие. То използва тези крайници там, където е съответната им сфера; и оставя характеристиките на тези сфери, където те имат своята стихия. Но отнася със себе си резултатите, преживяванията. Задачата на човека се състои в това да напълни своя мисловен зародиш с меда, който може да бъде събран в трите по-нисши сфери. Всеки поток от мисли може да бъде такова събиране на мед. Така, в човека, горният свят спори с долния свят. Този спор е троен. Първият се случва в сферата на желанието. Желанието е одушевено. Страстите и желанията придобиват възходяща тенденция. Човек може да наблюдава тази тенденция при хора, които имат склонност към идеали. Техните страсти се превръщат от мимолетни, променящи се цели в трайни идеали. Това, което се случва в тях, е само сянка на процес, който се случва в чисто духовната, умствена сфера. Всеки път, когато в едно човешко същество се развие идеална страст, неговият космос е получил тласък напред; едно невинно мисловно същество е приело форма и тяло, е станало в истинския смисъл на думата. Сега то се е превърнало във връзка в прогресивното развитие в космоса, чиято сила не може да изчезне отново. То може да бъде поето отново от още по-висши сфери; но силата му не избледнява в тях. Когато човешкото същество е придобило способността да носи меда от царството на желанието нагоре, то може да се спусне до действителното царство на живота. Сега то пречиства силите на растеж в своята природа. Правейки това, то достига отвъд себе си като личност. В много по-общ смисъл от преди, то сега става сътрудник на космоса. Точно както растението, за разлика от животното, не желае и не се отвращава от нищо за себе си,

а абсорбира веществата на своята среда в спокойно спокойствие, за да ги предаде безкористно в растежа и размножаването, така и на този етап човешкото същество се превръща в преходно същество и помощник на духовно-космическите сили на растежа. По този начин е достигнато високо ниво на човешко развитие. Човекът дава повече от тялото си на висши сили, отколкото може да даде желанието му. Ако преди е само дялал камъните, за да построи космическата сграда, сега той работи върху самия строителен план. Той е станал ученик (чела) на космически същества. Той не само знае какво трябва да се пренесе от по-нисшите сфери във висшите: той знае и как детайлите трябва да се съчетаят. На този етап от развитието всичко става ясно, прозрачно и пластично. Пространството и времето все още не са загубили напълно значението си, но са станали подвижни и тяхната ограничаваща и възпираща сила се е разтворила. Сега остава само една стъпка в сферата на мисълта. Тази стъпка връща различните силови линии на космоса обратно към техните центрове. Човекът вече не учи само плана; той учи намеренията на цялата структура. Основата, рамката на неговия космос му се разкрива. Сега той знае какво държи и носи този негов космос. Нивото на майсторство е достигнато. Господарското същество желае и действа, водени от намеренията на космическата система, към която принадлежи. Тези намерения са голяма загадка за съществата на по-ниски нива на еволюция; те са голяма загадка дори за учениците: космическите мистерии. Досега всички, които знаят нещо за такъв свят, често са наемвали за такива степени на развитие в отделни пасажии от своите писания. Тези индикации са фини, но разбираеми за онзи, който има представа за висши светове. Прочетете у Гюте: „В природата не само събитията, но преди всичко намеренията са достойни за внимание.“ Всички, които знаят нещо за такъв свят, често са загатвали за подобни степени на развитие в отделни пасажии от своите произведения. Тези индикации са фини, но разбираеми за онзи, който има представа за висши светове. Прочетете у Гюте: „В природата не само събитията, но преди всичко намеренията са достойни за внимание.“

Чрез своето развитие, човешкото същество все повече оформя волята си в посока на космическия план. Докато той само интегрира градивните елементи на тялото на желанието в този план, то няма да може да зависи от него за това, което постига. Планът на цялото се носи над него и как той и неговите действия се вписват в този план: той чувства това като заповед, дадена отвън. Той трябва да се подчини на този закон. Така се чувства идеалистично настроеният човек. Да интегрира действията си в хармонията на цялото е свещена заповед за него: идеал. Това, което постига, го постига от дълг. Ако достигне следващото по-високо ниво и по този начин се запознае с плана, тогава за него става самоочевидно, че трябва да действа по

определен начин във всеки отделен случай, а не по друг начин. Той не само чувства заповед, дълг; той смята за безсмислено да действа по различен начин. Защото това би събудило отвращението му, което би възникнало, ако не действаше в смисъла и посоката на този план. И така, с нарастващото знание, увереността в поведението на човешкото същество расте: Той прави това, което се очаква от него, от склонност към делото: Той действа от любов. Това е начинът, по който ученикът се отнася към своите действия. Това ниво обаче първо трябва да бъде придобито. Всеки, който вярва, че му е позволено да действа от любов, без необходимото ниво на знание, ще действа само в смисъла на своето конкретно съществуване, вместо в смисъла и посоката на своя космос. И интересите на това конкретно съществуване не е задължително да съвпадат с посоката на волята на неговия космос. Правото да се действа от любов първо трябва да бъде придобито чрез прозрение и мъдрост. Учителят достига още по-високо ниво и в това отношение. Той изпълнява намеренията на своя Космос. Той не стои извън тези намерения, а вътре в тях. Те са негови. Идеалистът е воден от дълга, чела - от любовта; той е воден от нищо, той осъзнава собствената си природа само в реалността. Учителят е стигнал до действие от свобода. Съвсем погрешно е да се спори дали човекът е свободен или не. Той не е нито свободен, нито несвободен на който и да е етап от развитието си преди най-висшата сфера на мисълта; той е на пътя на развитие към свобода. Само Учителят е напълно свободен. Такива са етапите на човека: този на пречистването на страстите или този на интуитивния идеалист, който формира градивните елементи на света на мисълта; този на разпознаването на плана, работата по този план от знание за него, или етапът на ученика (Челас); и накрая, осъзнаването на намеренията на космоса, сливането с плана на този космос, или етапът на майсторство. Идеалистът действа от дълг: той се подчинява на „трябва“. Ученикът действа от любов, той осъзнава волята си; учителят действа свободно, той живее своята същност.

Човекът се издига до Космоса в прозрение и мъдрост. Тази мъдрост първоначално е била в Космоса. Чрез знанието човек опознава Космоса, защото Космосът се формира чрез знанието. Знанието, заложено в Космоса, привлича човешката душа към себе си и става едно с нея. Следователно, всичко, което човешката душа прави в тази посока, е космически процес. Човекът, на по-ниските и средните нива на своето развитие, не го вижда като космически, защото не вижда самия процес, а неговия сянка образ, проекция, тъй като той може да бъде даден само от мозъчното съзнание. Това, което изглежда, че се случва в стените на черепа, не е истинският процес. За него то е това, което силуетите на стената са за истинските хора. В действителност действието, което се случва там, преминава през цялата сфера на света на мисълта и разтърсва целия космос. Когато движа ръката си, окото вижда процес от физическия свят в движението на ръката. Той се появява директно в истинската си форма. Дори емоция или страст вече не се появяват за физическото същество в истинската си форма, а в нейния ефект, в нейния сянка образ във физическия свят. И това е още по-малко така

при процес, в който участва мисълта. — По този начин, това, което човек разпознава, е ограничено от съответния му етап на развитие и съответно неговата или нейната воля също трябва да бъде определена в същата посока. В действителност, човешкото същество винаги е напълно присъстващо. Първоначалното яйце съдържа цялото човешко същество, както е оформено в сферата на мисълта. Но това цяло човешко същество се разкрива на него само постепенно. И той е по същество реален за себе си само дотолкова, доколкото се разкрива. Той действа от същността на своята природа само дотолкова, доколкото е довел тази същност до съществуване в по-нисшите сфери. Самата тази същност е като сила зад това, което е очевидно за него. От непознатото тя оформя неговите дейности. Същество със сетива за висшите форми на съществуване би могло да види това, което човекът може да разпознае само в неговите сенчести ефекти във физическия свят. Човек мисли, но не вижда мислите си; той чувства, но не вижда чувствата си. Неговото съзнание обхваща само част от неговата сфера на дейност, която е съдържанието на неговото същество. Развитието протича по такъв начин, че все по-висши части от тази сфера на дейност навлизат в полето на съзнанието. И заедно с това, все повече и повече се прави и със съзнанието; това променя целия характер на дейността. Това, което човек постига съзнателно, е различно от това, което се случва в него, без той да знае как се постига. Неговото развитие по този начин се състои в трансформиране на несъзнателните части на неговото същество в съзнателни. Чрез достигане на по-висшите степени на съзнание, човек автоматично достига и по-висшите степени по отношение на своите действия. Само онези, които несъзнателно следват желанията си, биват увлечени от тях към грешни неща: Тези, чиито умове са пробудени в сферата на желанието, виждат какво може да постигне чувството, което таят в тази сфера. Съвсем естествено е тогава те да оформят чувствата си съответно. И в още по-голяма степен това е така с онези, които са се просветлили в сферата на мисълта. Неговият космос става различен за него, отколкото е за просто мислещия човек. Точно както когато някой излезе от тъмна стая, в която постоянно се блъска в столове и маси, в ярко осветена с интензивна светлина, така и животът на просто мислещия човек се трансформира в този на виждащо-мислещия човек.

И с пробуждането на силата на зрението в света на мисълта, всички съществени влияния, които постоянно обграждат човека и за които той не знае нищо без тази сила на зрението, се проявяват едновременно. За непосветения, ефектите, които се стичат към него от тази сфера, остават необясними, защото причините не са му очевидни. Следователно, виждащият говори за боговете на сферата на мисълта, за такива същности, които могат да бъдат възприети само от него, защото не се въплъщават до физическия план на съществуване; външната обвивка, която носят, е дреха на мисълта и това е свързано с тях, както физическото тяло на човека е свързано със самия човек. Така виждащият разбира причината за това, което често се нарича внезапна поява на мисъл, мигновено просветление. В този момент същество

от сферата на мисълта нашепва истина на човек, който е възприемчив към нея. Човекът не е нужно да знае повече от това, че внезапно се е появила определена мисъл: виждащият вижда зад кулисите на космическата сцена и за него е ясно, че същество, носещо се в сферата на мисълта, се носи около човека. Този, който придобие способността да вижда в света на мисълта, навлиза в богато населено царство, царство, в което всяко физическо преживяване първоначално е бедно. Обаче, то придобива ново богатство за този, който вижда. Защото това, което той преживява във висшата сфера, е вплетено във физическата и безкрайно издига, разкроява и облагородява нейното съществуване. А контактът със съществата на мисълта също разкрива много за физическото и света на желанието, което трябва да остане скрито в самите тях. Тези, които познават само физически контакт, естествено ще сметнат това, за което се говори тук, за плод на въображението. От тяхна гледна точка, те са прави. Той греши само като смята своята гледна точка за единствената правилна и не полага усилия да достигне до по-висша. Тогава той също ще сметне работата с мисловните същества за крайно излишна дейност и ще говори за този контакт като за нещо вредно, което само разсейва хората от преследването на техните реални, практически цели.

Точно както първоначалното яйце на човека черпи своя характер от сферата на мисълта, така то извежда наяве и резултатите от трите по-нисши сфери като тяхно трайно наследство в сферата на мисълта. В това отношение всичко, което се случва чрез човека в сферата на мисълта, е причина за следствията; и човекът, така да се каже, е заровил плодовете на своята дейност в трите сфери в сферата на мисълта, своя дом. Само това, което остава за отделното яйце тяло като плод на неговото поклонение през сферите на физическото, живота и желанието, може наистина да бъде резултат от човешкото развитие. Това яйце тяло е постоянният елемент в променящите се явления, които преминават покрай човешкото същество: но то е и пазител на трайните резултати: носител на всички плодове. Но само това, което наистина може да придобие траен характер, се отпечатва върху това тяло. Това, което има само временна стойност, се разсейва като вълна във физическата или желаната сфера, без да оставя следа в трайното. Например, помислете за развитието на човек на доста подчинено ниво. Такъв човек следва своите желания и страсти според силните страни и характеристиките, които притежава. Едва след дълъг период от време от тези желания и страсти възникват мисли, които си струва да се запазят. Така мисловното ядро бавно се формира в различните обвивки. Когато човек достигне края на един живот, той ще се окаже в следната ситуация. Физическото тяло вече не е в състояние да поддържа сплотеността на частите си чрез собствените си сили. То се разпада. Това не означава нищо друго освен, че той излиза от течението, в което е бил погълнат от човешкото същество, и преминава в общата физическа сфера. Частите на живота и желанието са също толкова временни. Те също трябва да намерят прехода към сферите, към които принадлежат. В крайна сметка обаче нещо

от човешкото същество остава: преживяванията, плодовете и резултатите от трите сфери през живота, вградени в първоначалното му индивидуално яйцевидно тяло. Сплотеността на тези резултати вече не може да бъде разрушена. Това е връзка в сферата на мисълта на космоса, към който е принадлежал човекът. Дали сега неговата задача е изчерпана и ще има ли сега цялото си продължаващо съществуване в тази сфера на мисълта? Човек би могъл да повярва в това, ако съзерцанието на космоса не разкриваше веднага тази по-нататъшна задача. В рамките на този космос виждаме как постоянното тяло продължава да еволюира и да се спуска отново и отново в по-нисшите сфери. Резултатите от предишен живот се увеличават, обогатяват и укрепват в следващите животи. На земята живеят човешки личности с най-разнообразни степени на развитие. Това не би могло да е така, ако във всяка личност беше въплътено едно-единствено оригинално, индивидуално яйце от подобна природа. Но такова би трябвало да се въплъти, ако въплътеното произлизаше директно от чистата сфера на мисълта. Първоначалният мисловен зародиш не освобождава от себе си различни съвършенства, а само еднакво съвършени, т.е. невинни, оригинални индивиди. Цялото разнообразие произтича от разнообразието от преживявания по време на преминаването през трите сфери. Ако човек иска да търси причините, поради които човек има това или онова разположение, той не трябва да търси тези причини във възвишените сфери на сферата на мисълта, а в живота в рамките на нисшите три сфери. Една личност се различава от друга, защото отделните тела, слизащи в нисшите сфери, принадлежат към различни степени на развитие, т.е. защото вече имат различен житейски опит. Следователно един живот не е обясним от самия себе си. Той става разбираем само когато се разбира като повторение на други животи, принадлежащи към него. Този закон за повторението се среща в цялата природа. И точно както се среща в човешкото царство, той е само повторение на закон, присъстващ и в растителното и животинското царство на по-високо ниво.

Човекът напредва по пътя си на развитие, като все повече сам определя целта и посоката на своето битие. В ранните етапи природата ръководи човека според своите принципи. Колкото повече се развива елементът на мисълта, толкова повече расте и самостоятелността на човека. Защото първоначалното му битие е взето от сферата на мисълта. Колкото повече тя се движи в сферата, от която самата тя произхожда, толкова по-свободна и по-разкрита става тя самата. Сега, напредъкът по този път към свободата включва работа върху определени качества в човешкото същество.

Човекът, който достига етапа, в който развива все повече и повече елемента на мисленето си като постоянен елемент, притежава определени качества, които трябва да претърпят пълна трансформация, ако иска да постигне по-високо развитие. — Първото качество, което трябва да се развие, се определя от самата природа на висшето развитие. Това е непрекъснато изкачване на живота от променящото се и мимолетното към трайното и трайното. По този начин познавателната способност

трябва да придобие във все по-висока степен способността да разпознава трайното в променящото се, да извлича плодовете от мимолетното, за да ги пренесе напред в царството на духа. Всеки момент от живота и всяко случайно нещо може да се използва за развиване на това качество. Защото във всяко нещо трябва да се разграничават точно две неща: нещо мимолетно и нещо трайно. Не е нужно да правим разлика между двете, сякаш има фиксирана граница между тях. Това не е така. По-скоро те се сливат едно с друго без такава фиксирана граница. Мимолетното е повече или по-малко мимолетно; трайното е повече или по-малко трайно. Нито пък може да се говори за трайното като за нещо „вечно“. Вечното е последното нещо, до което човек може да стигне; това, което е под това „вечно“, трае по-дълго от много променящи се неща в потока на времето. Но в крайна сметка дори потокът на времето попада под подобна трайност и позволява само на плодовете му да влязат като звена в една още по-висша, още по-трайна сфера. Чрез развиването на това чувство за постоянното, целият характер на човека се променя. И следователно, той се стреми да преодолее променящото се, временното, навсякъде. Неговият стремеж поема посоката на концептуалното. Това, което преди му се е струвало особено пълно с живот и желателно, става безполезно за него, а това, което преди му се е струвало празно и абстрактно, придобива смислен живот. Ако преди е искал мисълта само за да опознае чрез нея нещо външно, сега външното нещо не е нищо повече от причината за тази или онази мисъл. Той търси мислите заради самите тях и всичко останало заради мислите. Който постигне това съвършенство в своята познавателна способност, в резултат на това сам ще промени емоционалния си свят. Той вече не може да привързва чувствата си към преходното, тъй като трайното се отваря пред него навсякъде. Промяната, която се случва в човек, когато тази втора черта на характера се развива в него, може да се види в преход на цялото му същество от малки към големи линии. Той ще придаде на действията си типичен характер, определен закономерен отпечатък. Ще има постоянни течения на неговата воля, преминаващи през малките задачи на деня. Все повече и повече човек, който придобива тези две основни черти - способността да разграничава и определя типа на характера, ще се дистанцира от мимолетните интереси, които държат другите в плен. Нещо значимо, тежко и плодотворно завладява мислите и действията му. Чрез съдържанието на мислите си и мотивите на действията си, той самият се превръща в значимо звено в царството на мислите. Веднъж попаднал там, за да се развива по-нататък, човек трябва да култивира определени допълнителни качества. Царството на мислите не понася едностранчивото, скованото, неподвижна основна черта, която притежават и физическото, и царството на желанията. Всичко в царството на мислите е всеобхватно. Дървото само по себе си е единно цяло. В този смисъл мисълта не е сама по себе си. Тя е свързана с други мисли и в крайна сметка образува връзка в целия свят на мислите по такъв начин, че може да бъде напълно разбрана само ако човек разбере целия свят на мислите. Животът в мислите изисква човек да е наясно,

че една мисъл трябва да бъде осветена от другата. „Аз съм свободен“ е мисъл. В известен смисъл това се отнася за егото. Но изречението „Аз съм несвободен“ също важи. Само ако човек схване и двете изречения и ги освети едно с друго, той получава живота, който те определят в света на мисълта. Трябва [ръкописът се прекъсва]

50. Очерк [на човешкия и животинския организъм]

Идеята за развитие, която стана широко разпространена в по-ново време, не разглежда истински явленията, към които се прилага, от гледна точка на техните основни характеристики. По този начин, когато развитието се използва, за да се разгледа връзката между човечеството и животинството, първият въпрос не е: Как може да се представи човекът? Той се приема твърде опростено. Не се взема предвид, че главата, например, трябва да се схваща чрез напълно различни идеи от останалата част на организма. Главата, ако се разсъждава правилно, представлява толкова много от това, което е свързано със същността на човешкото същество, че останалата част от организма може да се мисли като крайник, прикрепен към главата, в който се пренасят процесите на преобразуване на въздуха и храната. Сякаш главата трябва да бъде освободена от тези вътрешноорганични процеси. Тази идея, развита, би довела до това да се види в организацията на главата индикация за по-стара форма на човешко развитие, която е включвала и органите за преобразуване на въздуха и храната и която след това, чрез развитие към душевно-духовната страна, е отделила тези органи като придатъци. Същото не може да се каже за животните, дори за по-високоразвитите. В тях главата се явява дотолкова като част от целия организъм, че за последния трябва да се говори като за цялото животно. За човека може да се каже само, че той добавя животното към себе си, за да освободи главата от това, което е съществено за нея. Това води до идеята, че човекът по природа е по-стар от животните; че е добавил към организацията си животинската природа на етап от своето развитие, за да се издигне като същество на главата до ниво на своята същност, което би могъл да достигне само по този начин.

Освен това, тази мисъл води до осъзнаването, че условията на живот, в които се е намирало човешкото същество, когато все още не е добавило животинска природа към себе си, са били различни от тези, които са се появили по-късно. Защото, ако бяха същите, „човешката“ глава би трябвало да се е изродила в животинска форма под тяхно влияние още тогава. Тези условия на живот не могат да бъдат настоящите земни. Защото те водят човека именно в животинската посока на развитие. Но главата му показва друга.

Възниква въпросът: Какво причинява тази различна посока на развитие на главата като „човек“? Непредубеденото разглеждане на основните характеристики на главата също ни учи за това. Човек трябва да я открие по-минерализирана от останалата част от организма. Минерализацията на организма, която в крайна сметка завършва в костната система, е най-цялостно изразена в главата. И не е нищо друго освен тази минерализация, което изтласква началните органи на дишане и метаболизъм извън главата. В животинската глава тази минерализация е далеч по-слабо развита. Но това ни кара да се запитаме: какво преобладава в животинската глава по отношение на минерализацията? Непредубеденото наблюдение показва, че това е растителният

аспект. Човешката глава придобива своята същност, като преминава от растителното към минералното. Това ни кара да мислим за нея в по-ранен етап на развитие в етапа на по-силно растително развитие. По-късната вегетализация на животинската глава съответства на анимализация на цялото ѝ същество. По този начин, по-ранният етап на човечеството трябва също да показва човешкото същество като глава, същество в по-силна анимализация, отколкото е днес. Днешните условия причиняват степента на минерализация, която сега е характерна за човешкото същество. Тези условия не биха могли да съществуват, когато той е бил просто главен същество. Човек трябва да си представи състоянието на земята при сегашните условия като предшествано от друго, което все още не е имало въздействието на минералните сили, водещи до сегашното състояние на човечеството. Нито сегашните човешки форми, нито сегашните животински форми биха могли да живеят в това състояние. Живели са същества, които са заемали средното положение между сегашния човек и сегашното животно. Същества, които биха могли да станат хора, ако са били способни да абсорбират минерализация, и които са потъвали по-дълбоко в животинската природа, ако не са могли да го направят. Последните, които са предци на сегашните животни, са образували като цялостна организация само това, което човекът е добавил като начални звена.

Сега, чрез минерализацията, духовният елемент на човека се приближава до него. Той живее в него като негово самостоятелно духовно същество, като минерализира част от физическото му същество. Животното няма това духовно същество, защото не може да се минерализира в същата степен, както човекът. Като го абсорбира, човекът преживява самостоятелно духовно същество в себе си, което само по себе си е противоположност на духовното [в неговата организация]. Той трябва да извлече духа от неговата организация, за да го преживее като самостоятелно същество. В по-ранен етап на развитие духът е прониквал в по-голяма степен в организацията на животното; в настоящия етап духът прониква в организацията в по-малка степен, но човекът е негов участник. Животното не е способно да преживее духа, живеещ в неговата организация, като дух чрез себе си.

По-старите междинни форми между хората и животните са били като цяло тези, в които духът само е прониквал в тяхната организация. Предците на днешните животни са продължили тази връзка и при днешните условия; към старите условия на развитие човекът е добавил други, които са довели до неговото одухотворяване. Външните условия на живот, които съответстват на това одухотворяване, са тези, които човекът има около себе си като свой сетивен свят. Това, което човекът наблюдава като такъв сетивен свят около себе си, той го преживява външно чрез възприятието; вътрешно то се утвърждава в процеса на минерализация.

Животинската природа е изключена и от двете. Тя остава вътрешно по-растителна от човека; и не изключва сетивните си органи до такава степен от този по-растителен организъм, че външният свят да може да бъде преживяван чрез тях в същата степен,

както и човекът. По този начин животинският живот е много повече от човешки живот, органично затворен в себе си; той не участва във външния свят в същата степен, както човекът. Животинският живот е душевен живот; човешкият живот е душевен духовен живот. Животното оформя своя организъм в душевния живот и живее с него в света като душа; човекът оформя своя организъм в духовния живот и живее с него в света като дух.

Проницателното знание ни води по всички тези въпроси. В главата на човешкото същество има повече духовно, отколкото в останалата част от организма. Главата е пронизана от прозрението за духовното на останалата част от организма. Тя се откроява от духовното на останалата част от организма. В хода на човешкия живот главата на детето е по-духовна от тази на зрял човек; а главата на стар човек показва духовност, която е съвсем различна от тази на останалата част от организма. За тези, които могат да видят тези състояния, по-ранният етап от цялостното развитие на човечеството е също толкова част от тях, колкото детството на човек е част от сетивния възглед. Защото същества, които все още актуализират този по-ранен човешки етап днес, присъстват за наблюдаващото съзнание. Тези същества не участват в минералния процес на земята. Нищо от минералното вещество не прониква в тяхната организация. Те не могат да бъдат възприети от сетивата. Но те се възприемат, когато ритъмът, който е несъзнателен в човешкия живот, се издигне до съзнание. Тогава те се разпознават като души, които са на път да се превърнат в човешки духове. Човекът е бил такава душа, преди да стане духовната душа, която е сега. Но той е могъл да бъде такава само когато земята все още не е била надарена с минералните импулси на настоящето. Когато е развила растителни импулси вместо тях. Тогава човекът все още не е бил човек, а прародителско същество на земята. Тя е функционирала като цяло по същия начин, както днес функционира растителната формация. Тя все още не е проявявала минералния импулс. Може да се каже, че човекът тогава е бил също толкова животно, колкото и не е бил животно. Защото той е развил сегашната форма на своята животинска същност едва по-късно.

В това, че човекът оформя своята животинска същност под влиянието на организацията на главата си, последната става различна от това, което би могла да стане чрез условията, които в земния живот директно оформят животинската същност у животните. Внимателното наблюдение, внимателно в по-дълбок смисъл, показва следното като основна характеристика на човешкото същество в това отношение: Човекът е поставен в света чрез различни баланси на силите в сравнение с животното. Тежестта на главата му е в различна посока спрямо линията, която минава през центъра му на тежестта, отколкото при животното. Трябва да се обърне внимание на факта, че при преценката на това, което се разглежда тук, не се разглежда временното положение на човешкото същество, а изразът на тези баланси на силите в неговата трайна форма. В тази форма се изразява връзката между мозъка и гръбначния мозък, която отличава хората от животните. Но връзката на ръцете и

краката също произтича от същия баланс на силите в откровението. Човекът преживява този баланс на силите с всичките му последици в едно притъпено съзнание като това, което носи неговия „Аз“. И заставайки лице в лице с друг човек, той възприема неговия „Аз“ директно в тази форма. И двете възприятия, това на собственото его и това на егото на другия човек, живеят в дъното на обикновеното съзнание, подобно на преживяванията на съзнанието в сън. Само че последното се редува с обикновеното съзнание, притъпеното съзнание за „Аз“ винаги съпътства това обикновено съзнание. Второ нещо е следното: мисълта, преобладаваща в животинската организация, намира израз в животинската форма. В човешката форма не се изразява мисълта, а току-що описаното равновесие. Тъй като при животното мисълта се влива изцяло в органичната форма, животното няма способността да мисли като особена сила на душата. Това, което се оформя в многообразните форми на животинския свят в сетивно откровение, човекът го носи в себе си по безформен начин, като жива тъкан на своето мислене. И тази жива тъкан става носител на неговата душа. Животинската душа живее, така да се каже, втвърдена в животинската форма; човешката душа живее свой собствен живот, свободна от тялото и безформена. Третото съображение е, че емоционалният живот на животното се разпалва само в отговор на неговата потисната или неинхибирана воля. Човекът може да отдели емоционалния живот от волята. При човека чувството се развива в начин на живот, свързан с непрекъснатото преживяване на тялото му, докато при животното то е временно вътрешно откровение на преживяването на потиснатата или неинхибираната воля. Именно в това взаимопроникване на тялото с независимия елемент на чувството се крие разликата между човешката и животинската телесност. И тя е в сферата на тялото, така да се каже, импрегнирана с живота на чувството, че произходът на паметта също се крие. Тъй като чувството се отделя от волята по този начин у човека, волята отново е отделена от организацията на собственото тяло в много по-голяма степен, отколкото у животното. Животното е свързано душевно с резултатите от своята воля, човекът - духовно. Животното пряко включва тялото си в своята воля, докато човекът включва само това, което е отделено от тялото, така да се каже, като физическа утайка. В перцептивните преживявания това се разкрива по такъв начин, че човекът е съзнателен за това, че стои, като неговата воля се превръща в действие, като духовно същество в същия свят, в който стои, чрез преживяване на равновесието с егото си. Като дух човекът живее във възприятието за равновесието на света и в действията си, определени от волята му. Като душа той живее в мисленето си, което разкрива отделно от него съществуване във формите на животинския свят и в чувството си; като тяло той преживява това чувство и като тяло е част от волята си. Във волята духът физически се поставя в света; в чувството то живее в него като органичен процес; в мисленето душата се освобождава от тялото; в „Аз-а“ човекът осъзнава себе си като дух. При животните мисленето, което живее в смислени форми, директно причинява формата; не чрез собственото си мислене, а

чрез съдържанието на тази форма, то прониква в чувството и по този начин във физическото тяло, което от своя страна е пряко свързано с външния свят, тъй като това, което се преживява в чувството, е всъщност само инхибирана или неинхибирана воля. директно причинява формата; не чрез собственото си мислене, а чрез съдържанието на тази форма, тя прониква в чувството и по този начин във физическото тяло, което от своя страна е пряко свързано с външния свят, тъй като това, което се преживява в чувството, е всъщност само инхибирана или неинхибирана воля. директно причинява формата; не чрез собственото си мислене, а чрез съдържанието на тази форма, тя прониква в чувството и по този начин във физическото тяло, което от своя страна е пряко свързано с външния свят, тъй като това, което се преживява в чувството, е всъщност само инхибирана или неинхибирана воля.

Тъй като човешкото същество е развило животинското като придатък, неговата външна форма носи неяснота. Като същество-глава, човешкото същество всъщност е само сливането на всички животински форми. Като такъв, той е целият животински свят като единство. За него главата е това, което външният свят е за животното. Този останал организъм всъщност е само отражение на главата, но такова, което е отстранено от това, което се определя от характеризирания баланс. В главата е закотвен здраво оформящият и контуриращ елемент на мисленето; в останалата част на организма - това, което задвижва това мислене. Нищо от чувството не е закотвено в главата, освен непрекъснатия сън на това чувство, докато самото чувство има свой носител в останалата част на тялото. А що се отнася до волята, организъмът на главата може да създаде само безсънно, тъпо съзнание за сън, защото волята има за свой носител качествено състояние на равновесие между останалата част на организма и външния свят. Следователно, волята може да блести пред обикновеното съзнание само дотолкова, доколкото човекът възприема начина, по който тя го въвежда в постоянно променящи се взаимоотношения с външния свят.

За виждащото съзнание резултатът от волята отново се усеща директно, но като преживяване извън тялото, не в смисъл, че инхибирането или подпомагането на волята се изразява в собственото тяло, а доколкото волята може да се разглежда като възпрепятстваща или подпомагаща света; чувството става душевно-сензитивен израз на мислите; мислите се появяват като дух, изпълнен със съдържание. Чрез духа, който е изпълнен със съдържание, наблюдаващият преживява света като въображение; чрез мислите на носещото душата чувство светът се преживява като вдъхновение; чрез волята, която е свързана отново с чувството, светът се преживява чрез интуицията. Животното е въображение, фиксирано в сетивното чрез неговата форма; душата му е вдъхновена от него, а тялото му е осъзната интуиция. В човека Азът прониква във въображението, мисленето във вдъхновението, чувството в интуицията и обективният дух, който го издига от животинското към волята.

Външното сравнение на човека с животното не дава никакво познание. Защото това, което все още може да се възприеме в животното, може да се види само свръхестествено в човека: формирацият свят на мисълта. Това, което все още е физическо в животното, е душевно-физическо в човека: носител на емоционалния свят; това, което все още се преживява в животното в тялото, се преживява от човека в отношението му към външния свят, в променящото се качествено равновесие с външния свят.

За външния наблюдател има основно само намеци за това какво се случва. Сравнете физиономията на животното с тази на човека. Животното е изцяло физиономия, и то специфична. При човека физиономичният аспект се откроява от формацията и се превръща в отражение в лицето на това, което освободената мисъл е способна да донесе на формацията, което се изразява в балансираната връзка между главата и останалата част от организма. При животното душата е обвързана с това, което тялото преживява чрез своята организация. И чувството е част от това преживяване. При човека независимата душа се разкрива във всичко между смеха и говоренето, между плача и широката гама от жестове, изразяващи недоволство. При животните волята е пряк резултат от телесната организация и нейното определяне от външния свят. При човека опитът от външния свят става решаващ за волята. Във волята човекът разединява телесната си организация. Чрез своята воля той постига това, което няма нищо общо с телесната му организация. Разликата между хората и животните става очевидна едва когато сме способни да разпознаем какви сили действат в хората, а не извън тях: силата на мисълта е силата, която оформя животинските форми.

Каква е силата на чувството?

Самонаблюдението показва, че седалището му е в тялото. В човешкото същество то живее като душа в тялото. В човешкото същество то изважда желаещия елемент от животинската воля. По този начин чувството се преживява в тялото, но не просто като потиснато или неинхибирано желание (воля). То е извеждането на това в тялото, което животинската желателна природа няма. То е душевен контраобраз на растителния живот, който живее в човешкото чувство. Това, което е характеризирано по-горе като вегетативност в животното, живее в животното, пряко свързано с животното, но в човешкото същество то се отделя духовно от животното и се преживява като освободено чувство. Волята живее в минерализираното в човешкото същество, докато в животното е свързана с вегетативната. Животното има волеви организъм; човекът отделя волеви механизъм от този волеви организъм. Животното има форма на организъм; човекът отделя мисловния организъм от тази форма на организъм. Мисловният организъм взаимодейства с механизма на възприятието; Механизмът на волята всъщност е само частта от външния свят, която се намира в човешкото същество. В механизма на волята човекът не принадлежи на себе си; той е в него като дух във външния свят. В емоционалния организъм човекът присъства като вдъхновен от душата дух; в мисловния организъм той присъства като тяло-глава, но

това тяло всъщност е познаващо преживяване на физическото, следователно е духовно тяло. В съзнанието за себе си духът живее в условията на равновесие, определени от човешкия елемент. Той живее във физическото, но само чрез силите, действащи във физическото. [Текстът е прекъснат]

51. Върху планетарното развитие

Това, което оживява човека, остава свързано с физическото тяло дори по време на сън. Но това, което пребивава в тялото, когато сме будни, но е отделено от него, когато спим, трябва да се нарече наша духовна душа. По този начин душата може да се разглежда като състояща се от две части: едната е винаги свързана с етерното тяло, а другата е свързана с него само когато сме съзнателно будни. По време на сън егото напуска тялото с последното.

По време на сън това егото сега принадлежи на вселената; то е обединено със съществата, от които първоначално се е родила човешката планета. — Духовната душа принадлежи на света на планетите, през които е преживяла, преди да се обедини с етерното тяло. Така че тя принадлежи на: Слънце Луна.

Аз и духовната душа сме обединени с тялото в будно съзнание чрез желание, чувство и мисъл.

На Сатурн човешкото физическо тяло е в процес на подготовка. Съществата, които сега се разкриват като духовни течения на Земята, са хора на Сатурн. Те достигат физическо съществуване само в елемента на огъня. Но преди да достигнат това, те преминават през три други етапа. На първия те просто проникват планетата с обща жизнена субстанция. На втория я проникват с отделни диференцирани субстанции; на третия я осветяват, на четвъртия я затоплят по този начин; на петия тя става тяхното въздушно тяло, на шестия - вид водно тяло, а на седмия първо я оформят в твърди форми. Тук те след това получават един вид външен поглед върху планетата. Те гледат на нея отвисоко като на своето дело, което са завършили в седем велики периода на сътворение.

Елементарните сили стоят над тези същности. Те вече бяха достигнали етапа на гледане на работата им отвън, преди да се е образувал Сатурн. Те дават на елементарните сили по-висша душа. В края на периода на Сатурн те са готови да оживят физическите тела, създадени от елементарните сили. След това им дават форма на живот. Елементарните сили обаче формират жизненото тяло. Това е слънчевото време.

На Луната архангелите дават астралното тяло; те дават жизненото тяло [липсва краят на изречението].

Слънце – човек: физическо тяло + етерно тяло,
освен това: отделни физически обвивки,
които се оживяват от силите.

Луна – човешко същество: физическо тяло + етерно тяло + астрално тяло,
освен свят с физическо тяло + етерно тяло – оживен от сили и
физически обвивки: оживен от господства.

Земен човек.

Животно - физическо тяло - етер + астрално тяло -
оживено от сили.

Марс: агресивната душа, смелостта.

Меркурий: интелигентността.

Венера: любовта.

Юпитер: разумът.

Сатурн: привързаността към чувственото.

Сатурн –

Слънце: Сатурн.

Слънце – Сатурн – Луна –

Слънце – Сатурн, Луна, Земя

Растение - физическо тяло + етерно тяло - оживени от господства.

Минерали - оживени от тронове.

В човека управляващи - В съня: силите.

В будно състояние:

Сега, когато религията е толкова по-реална, когато се преражда в духа на съвременната критика и научно познание, не би ли трябвало да се запитаме дали формалният израз на някои доктрини, които сме наследили от Средновековието и дори от по-ранни времена, не би могъл да бъде променен по подходящ начин и без обида?

В известен смисъл може да се каже за всяко изказване, че съдържа елемент на истина; особено за изказване, което вплъщава вярванията на много поколения. Но когато елементът на истина е съвсем различен от предполагаемия и когато първоначалното твърдение се тълкува по мъчителен начин, може би е време да се помисли дали не може да бъде без вреда за неговата природа да се преразгледа и възстанови.

Херувини пазители на мистериите

Яков ~ херувими

Ефесяни. III. - 2-5.

Месията на Енох е един от ортодоксалните евреи.

2-ра глава. 1-во послание до Тимотей

Каква раса: Адам

разцеплението =

Човекът получава своята същност с Авел

Човек получава същността си, отпечатана върху него отвън.

Каин. Асури

Какъв е белегът на Каин?

Изучаване на религиозните явления, сякаш човек се занимава с научни въпроси.

От Лаплас до Наполеон: той можеше да се справи без хипотезата за бог.

Френски натуралисти: чувство на състрадание. Идентифициране с другия.

52. Сън, халюцинации, сомнамбулизъм и виждащо съзнание I

Забележка 1732-1735, без дата, около 1904 г.

1.) Сънищата са влияние на духовното върху човешката душа. Сънуващият е човекът като душевно същество. Това, което сънуващият възприема обаче, са последиците от живота му в тялото на формиращите му сили. В съня човекът е откъснат от физическата си среда и от собственото си физическо тяло, точно както е в истински сън. Сънят показва смисъла на живота във физическия свят. Този свят осигурява логиката и морала. Следователно, в съня човек не е нито логичен, нито морален. Не бива да се описва сънят като психично разстройство. Това разстройство се състои именно във факта, че свръхсетивният аспект на сънуването обзема тялото без контрола на духовното самосъзнание. В съня вечното действа, но е насочено към временното. Зависи от драмата на съня.

2.) При халюцинацията, за разлика от сънищата, няма духовно-ментално, а физическо-ментално проявление. Човекът е отдаден на тялото. Вместо цялото тяло да се използва като медиатор за генериране на възприятията, се използва само част от тялото. При халюцинацията времето е активно, но това време се осмелява да се доближи до вечното: това, което би трябвало да бъде активно само при създаването на самото човешко тяло.

3.) Сомнамбулът е заразил сетивния си живот, а понякога – като медиум – и волевия си живот от душевно-телесните органи. Той се е превърнал във физически и психически автомат. Това води до имитация на духовното. Временното се осмелява да се доближи до вечното; но по начин, който би трябвало да се предава само чрез сетивно възприятие и чрез умишлена злоупотреба с волеви импулси, които са оправдани само във взаимодействие със същества от физическия свят. Медиумите грешат срещу общото благо; те действат като някой, който например използва вещество, което е получил като дар за тълпа, за да украси собствената си личност.

4) Художественото е свързано със съноподобното; но се различава от него по това, че сънуващият се фокусира върху времеви аспект на собствения си живот, докато душата на твореца е обърната към духовното, вечното. Творецът превежда духовните си преживявания в душата, но не и в дейностите, които са в основата на въображението и волята. Той може да направи това, защото се отнася само до това в духа, което съответства на неговото индивидуално съзерцание.

5.) Съзерцателното съзнание издига духовното в обикновения живот, който всяко човешко същество има. Собственият дух на човек е свързан с духовния свят.

Преживяванията на съзерцателното съзнание:

1.) не могат да бъдат запомнени в обичайния смисъл. Само когато се превърнат в представи;

2.) не стават по-силни при повторение като навично придобитите представи и действия;

3.) трябва да бъдат преживени с присъствие на духа.

Човекът е във връзка с духовен свят. Съществата на този свят не са телесно-душевно-духовни като хората, а душевно-духовни. Но в този духовно-душевен свят има нива, сфери, както в сетивния свят: сферата, която е свързана с подсъзнанието на отделния човек, е активна в животинския му живот; сферата, която е активна в неговите вегетативни процеси; сферата, която е активна в неговата минерална природа. Това ни води до несъзнаваното на светооформянето. Първоначалните състояния са били тези, които са били по-духовни от по-късните.

- 1.) Сънуващият има реципрочна връзка със съществото, което му служи, за да напътства душата му в духовния свят.
- 2.) Сомнамбулът влиза във взаимна връзка с неоправдан духовен свят; халюцинаторът с „човешкия инстинктивен свят“; възприемащият и действащ сомнамбул с външния свят, който би трябвало законно да бъде преживяван само чрез сетивно възприятие и повлиян от физическата работа на волята.

Гьоте:

Когато здравата природа на човека действа като цяло, когато той се чувства [в света] като велико, красиво, достойно и ценно цяло, когато хармоничният комфорт му дава чиста, свободна наслада – тогава вселената, ако можеше да се чувства, би ликувала, че е достигнала целта си, и би се възхищавала на върха на собственото си ставане и битие.

Разпознаване на сънища:

- 1.) Духовният изследовател може да сравни преживяванията си с въображаемото знание.
- 2.) Духовният изследовател има различно преживяване с него. Той осъзнава това.

53. Сън, халюцинации, сомнамбулизъм и виждащо съзнание II

В сънищата, анестезия на висшите сетива и на допир. —

В съня се практикува самонаблюдение. Мисловната дейност, която иначе нарушава самонаблюдението, спира; същото важи и за сетивната дейност.

Въображението и вдъхновението са налице.

Волята се основава на интуицията; представянето - на сетивната дейност; и двете отсъстват.

Сънят се случва извън сетивата и извън метаболизма.

Това се случва в ритъма на дишането и кръвообращението.

Паметта е слаба, защото липсва сензорна активност. Фалшива памет – хиперестезия.

Сънят протича като психично разстройство, но е съвсем различен от него, защото се случва в душата. При психично разстройство физическото нахлува в душата без основание; в съня духът нахлува в душата без да разбира.

В съня човек не е нито морален, нито логичен.

Сънуването продължава и в будния живот.

Халюцинация: неоправдано съзнателно възприятие на част от тялото, вместо на цялото тяло. Образът в съня: човек знае само чрез част от душата, вместо чрез цялата душа.

Въображението не трябва да се превръща в халюцинация; вдъхновението не трябва да се превръща в самовнушение.

Зависи от драмата на съня. Той облича своите напрежения, решения, ритми в образи от личния опит.

Сомнамбулът е във връзка с външния свят; но не чрез нормалното си физическо тяло, а чрез онази част от съществото си, която е свързана с въображаемия и вдъхновен свят. В съновидното съзнание душата е активна; при сомнамбулизма това е тялото. Човек е сомнамбул, ако вместо да потуши пренаталните преживявания в тялото (и просто да ги види в духовния свят), вместо това ги отпечатва в тялото (което му позволява да възприема в сетивния свят). —

В постхипнозата органът остава отпечатан, докато командата не бъде изпълнена.

Вместо да бъде душевно-духовно същество, което се разкрива чрез тялото, човекът се е превърнал във физическо-душевно автомат, който имитира истинския човек.

Човекът носи детството си в себе си; но в нормално състояние той не го свързва с външния свят, към който свързва само настоящето си човешко същество. В болестно състояние обаче той свързва детството си с външния свят. Тогава настъпва липса на посока в живота. Лесно е за човек в цивилизовано общество да попадне в тази ситуация, ако не може да се справи с живота и следователно не е в състояние да постави настоящето си човешко същество в пълноценна връзка с външния свят.

Хиперестезия: маймунска артистична дейност.

Хиперестезия: намаляване на артистичната дейност.

Ако сензорната активност е засилена и се комбинира със здравословен умствен живот, тогава възниква артистичност. Но ако активността на възприятието, която стои зад сетивата, е засилена, тогава тя създава неоторизирана сензорна активност и прилича на артистичност.

Диагноза за повишена чувствителност. - !?

Лечебни инстинкти.

54. За етерното тяло

Етерното тяло е създателят на физическото тяло, докато самото то е създадено от астралното тяло. Физическото тяло може да се разглежда като проявление и кондензация на творческата част на етерното тяло; докато рецептивните негови части остават отворени за влиянието на астралното тяло. Етерното тяло на мъжа е женско, а на жената - мъжко. Първоначално обаче етерното тяло е от двата пола. И тази бисексуалност не е нищо друго освен кондензация на част от напълно безполовото астрално тяло. Външният физически пол възниква само от факта, че едната страна на бисексуалното етерно тяло се кондензира физически. Мъжът възниква чрез кондензация на мъжката страна; жената чрез кондензация на женската страна. В първото остава етерно-женско, във второто - етерно-мъжко.

Тези останали части на етерното тяло отново се разделят на две части, едната от които запазва своите сексуални характеристики, докато другата приема безполова природа. Това, което остава сексуално, се пронизва с желание и става основа за физическото размножаване на човека. Докато физическите органи на размножаване са израз на най-ниската част на етерното тяло, органите на любовта, сърцето, са създания на втората част на етерното тяло. Жената има мъжко сърце, мъжът - женско. Мъжкото сърце се изразява в активна любов, в състрадателна преданост; женското сърце на мъжа намира израз в смелост и храброст. На този етап вече не бива да се тълкуват изразите мъжки и женски тук като имащи точно същите значения, каквито имат за физическата телесност. Въпреки че любовта и смелостта се разкриват първо на противоположния пол, те въпреки това придобиват по-общ характер, който се отнася до по-общите житейски обстоятелства.

Третата част на етерното тяло съдържа силите, които произвеждат сетивните органи. Целият сетивен апарат се произвежда от това етерно тяло. Но тези сетивни органи биха били безполезни, ако етерното тяло не се е сляло с астралното тяло. Окоето и етерните сили, които го произвеждат, биха създали нещо, което присъства и във фотографския апарат, ако тези излъчвания не се трансформират от астралното тяло в усещания за цвят.

Това, което астралното тяло произвежда във връзка с тази трета най-висша връзка на етерното тяло и генерираните от него физически органи, формира основата на душевния живот. Това са възприятията.

Когато се наблюдава окоето, например, човек трябва да вземе предвид три неща: първо, етерното око, което е създателят на окоето. Второ, съществото, а именно самото физическо око. И трето, астралният крайник, който се простира в това око и в който например се образува цветът „червено“.

Астралното тяло също се разделя на три части. Най-ниската е тази, която изпълва сетивните органи по посочения начин. Тя е с творческа природа, защото е дала на най-горната част на етерното тяло способността да формира сетивни органи. Втората,

средна връзка на астралното тяло, от друга страна, е по-малко творческа. Тя има характер, който намира израз в запазването на полученото, в удоволствието и болката. Свързана е със сърцето по същия начин, по който първата връзка е свързана с обектите на външния свят чрез сетивните органи. То преживява впечатленията, които се предават чрез сърцето.

Третият крайник на астралното тяло е по същество независим както от външния свят на сетивата, така и от вътрешния свят на сърцето. Той намира своя израз в „Аз-а“. Но този крайник може да позволи на етерните сили да се влеят в него. Тези етерни сили, действащи в Аз-а, първоначално са мисли. С тези мисли Аз-ът влиза в контакт с универсалния етер. Мислите за нещата, въплътени в етера, се вливат в егото и така егото първо формира третия, най-горен крайник на своето астрално тяло. С помощта на тази „работа на егото“ астралното тяло се превръща в организирана единица, докато преди е било хаотично, девствено същество. Това астрално тяло сега от своя страна оказва влияние върху долните крайници на астралното тяло. Преди всичко върху втория крайник. Формите на съзнателната душа се отпечатват върху душата на желанието. Сърцето претърпява процес на облагородяване и одухотворяване. То е насочено към духа. Първоначално това може да се случи само когато външно стимулираните преживявания са тихи. В тихите часове на живота. Преди всичко, по време на сън, когато душата е отделена от тялото, одухотворената астрална част отпечатва своя характер върху интелектуалната и чувствената част. Следователно, на човека трябва да се даде време да консолидира това, което гъвкавата астрална душа поема. В средната част на душата трябва да се развият сили, които след това могат да действат върху сърцето. Тогава сърцето отново ще освободи своите сили, така че физическите части за духа също да могат да се формират. Това са тогава ясновидски органи.

Когато най-горната част на астралната душа вече не може да предизвиква просто мисли, а действителни образи, следващата стъпка може да започне от най-долната част на астралното тяло. Преди тя е била способна да изгражда само сетивни органи, които отразяват външни неща. Сега тя става способна да превърне тези сетивни органи в реализация на вътрешни неща. Тогава човешките възприятия вече не са просто образи на външното, а излъчват нещата от вътрешния свят навън. Човекът става носител на причините, докато преди е можел само да възприема следствия. В будно състояние астралното тяло работи чрез третата част на етерното тяло в сетивата.

В състояние на сън астралното тяло се оттегля в себе си; астралното тяло преобразува в образи това, което етерното тяло е получило от сетивата. В действителното състояние на сън астралното тяло се освобождава дори от тези сетивни възприятия. То живее само в етера, който не се променя от самия човек. То живее общия живот на света.

Това последно състояние е свързано с будния живот само чрез его-концепцията. То е чиста воля, твореща от нищото.

Състоянието на сън е свързано с будния живот чрез желанията и чувствата. Те съществуват само в душата. Вие ги преживявате, но не ги гледате. Ясновидството се състои в това да гледате този свят. Тогава той се превръща в образи, точно както външният свят е представен от сетивните органи в образи. Това е астрално виждане. Но когато самата воля стане образна, тогава се случва умственото виждане. Тогава човек вижда мислите, както вижда дърветата.

Ако това състояние се увеличи до такава степен, че мислите на неговото виждане се окажат независими същества, духовни същества, тогава волята възприема волята. И чрез възприеманата воля [част от ръкописа липсва тук]

В това състояние човекът сам трансформира третата и най-горна част от своето етерно тяло. Тя все повече се превръща в негово собствено творение.

Накрая, тази трансформирана най-висша част на етерното тяло влияе върху втората. Тя също така я прави креативна. Преди това външният свят е стимулирал към своите продуктивни постижения. Най-изявеният стимул е дошъл от възприятието за сексуално желание. Сега стимулът идва отвътре. Едностраничността на мъжкото или женското изчезва напълно. Започва несексуална продуктивна сила на това етерно тяло: Будхи. Тя отново влияе върху физическия организъм, който сега развива органа на волята в най-висшия смисъл.

55. Върху „Гласът на тишината“

Първото изречение на „Гласът на тишината“ говори за нисшите душевни сили (Иддхи или Сиддхи). И посочва „опасностите от тези душевни сили“. Преди всичко бих искал да отбележа, че малката книжка „Гласът на тишината“ е предназначена да служи като материал за медитация. Тя е написана изцяло от окултно знание. А окултното знание е живо знание, т.е. то има ефект като сила върху целия човек, когато той или тя го проникне чрез медитация. Но, както вече казах, не става въпрос за рационално усвояване и анализиране на това знание, а за пълно отдаване пред него. Само онези, които успеят да изчистят полето си на съзнание за кратко време от всички впечатления от ежедневието и да се изпълнят напълно с медитационната мисъл за това време, ще получат плодовете на медитацията.

Сега бих искал да посоча някои от окултните знания, които стоят в основата на „Гласа на тишината“. Но трябва изрично да заявя, че не става въпрос за спекулиране с такива знания в изреченията на „Гласа на тишината“ в моменти на медитация, а за присвояване на тези знания във времена, които са извън медитацията. Тогава същото става компонент на нашата душа и работи в нас, дори ако не го анализираме в подробни мисли по време на медитация.

Всички истински окултни изречения се основават на знанието за световното развитие и са написани от знанието, което вижда човека в хармония с Единния Всеобщ Живот, който живее във все нови форми. Но човек трябва да разпознае себе си като една от тези форми. Той трябва да се научи да разбира, че процесите на развитие от дълго минало са се влили в неговото същество и че той самият формира преходната форма към по-висши състояния.

В днешния си вид човекът се състои от поредица от тела: физическо, астрално, нисше духовно тяло и висше духовно тяло. А дори по-висшите тела засега са само загатнати в него. Човек разбира себе си още по-малко, ако знае, че споменатите тела не са развити в еднаква степен. Защото, макар например астралното тяло като такова да е по-висше от физическото тяло, настоящото астрално тяло на човека въпреки това е по-нисше от физическото му тяло. Трябва да се прави разлика между съвършенство в своя вид и съвършенство в себе си. Физическото тяло на човека днес е достигнало определено ниво на съвършенство в своя вид и то ще бъде завършено, когато настоящият така наречен [4-ти] „кръг“ на нашата земя приключи. Астралното тяло обаче все още се намира на по-ниска степен на съвършенство и едва в 5-ия кръг то ще е напреднало толкова, колкото физическото тяло е напреднало днес в своя вид. По-висшите тела са още по-назад в своето развитие. Следователно, може да се каже: Човекът все още има много работа върху себе си, за да може висшите му тела да бъдат организирани и развити в същата степен, в която е физическото му тяло. Днес човек не може по същество да съгреша толкова срещу физическата си организация, колкото срещу висшите си тела. Разбира се, човек може също да увреди физическата си организация; но увреждането на висшите тела означава нещо съвсем различно.

Защото тези висши тела все още са в един вид ембрионално състояние и като действат върху тях, ние действат върху предразположения, а не върху органи, които са достигнали до известна степен своята завършена форма в царството на природата. Ние организираме висшите си тела по същия начин, по който мислим, чувстваме, усещаме и желаем. Правим това по същия начин, както природните сили са го правили отдавна, когато са формирали нашите физически органи, белите дробове, сърцето, очите, ушите и т.н., от по-нисши структури. Ние виждаме себе си като продължение на природата на по-висши планове. Да насочваме мислите, желанията, усещанията, чувствата си по такъв начин, че да организираме висшите си тела по начина, по който природата е организидала нашето физическо тяло: инструкции като „Гласът на тишината“ са за тази цел. И ние се насочваме в правилната посока на развитие, когато позволяваме на такива изречения да ни въздействат в медитацията. Защото тези изречения са именно духовни природни сили, които ни водят и чрез които ние се ръководим. Ако им позволим да ни водят, тогава нашите висши тела ще се организират и ще получим сетивни органи за висшите планове. Ще виждаме, чуваме и действат на тези висши планове, точно както сме дошли да виждаме, чуваме и действат на физическия план чрез естествените сили. Лесно е да се види, че има „опасности“ в подобно развитие. Така наречените нисши душевни сили представляват тези опасности, ако духовната сила не е насочена в правилната посока. „Гласът на душата“ е написан, за да се постигне тази посока.

Опасност за човек представлява и ако придобие погрешно усещане за идеята, че „външният свят“ е просто илюзорен свят. Това със сигурност е вярно в известен смисъл. Но човек не е призван да се оттегли от този „външен свят“ и да бяга към по-висши светове. Трябва да получим прозрение за по-висшите светове, но трябва да сме наясно с факта, че трябва да търсим причините за следствията в нашия физически свят, в тези по-висши светове. Винаги трябва да помним, че трябва да се задълбочим в собствения си дух. Чрез такова задълбочаване се учим да разбираме духа, който ни говори през всяко листо, през всяко животно, през всяко човешко същество. Но би било погрешно, ако търсим духа и пренебрегваме неговите органи, а органите на духа са явленията и процесите на този свят. Трябва да черпим импулсите, мотивите за нашата дейност в този свят от по-висши равнини; самата дейност трябва да се намира между раждането и смъртта в този свят. Не трябва да презираме света, а да го обичаме; но не трябва да го обичаме такова, каквото изглежда на просто физическите сетива, а трябва да учим ежедневно, ежечасно как то е израз на духа. Навсякъде, в смисъла на третото изречение на „Гласът на тишината“, човек търси „Създателя“ на по-висш план. Разбира се, по този начин светът на сетивата се превръща в илюзорен свят. Но само дотолкова, доколкото човек обикновено го възприема. Например, виждаме престъпник. Тъй като повечето хора гледат такъв човек, те виждат само привидност. Ние опознаваме истината за престъпника, когато

се изправим срещу него с поглед, изострен от висшите светове. Когато се вгледаме дълбоко в действието на света, тогава всички наши чувства, всички наши възприятия за реалността около нас се променят. И чрез такова знание ние ставаме способни за реалния свят, в който живеем. Трябва все повече да осъзнаваме, че сме много по-малко призвани да поправяме света, отколкото да поправяме илюзорните си възгледи за него. Само тогава можем да се намесим в света по по-добър начин, ако сме се усъвършенствали, като сме се борили от фалшиви към истински възгледи. Ето защо в „Гласът на тишината“ се казва: „Само тогава, само когато човешкото същество вече не възприема многобройните същности на видимостта като такива, а насочва погледа си към Единственото Истино, чувството ще се доближи до царството на лъжата и ще се отвори към царството на истината.“

„Творческият дух“ работи около нас, но „творческият дух“ работи и вътре в нас. Външният свят винаги ще ни разкрива този творчески дух, ако поддържа „сребърната нишка“, която ни свързва със самия творчески дух. Затова трябва да слушаме всичко, което достига до ушите ни, и да гледаме всичко, което се представя пред очите ни. Никога обаче не бива да се оставяме да бъдем водени от външни влияния, а да сме наясно, че вътре в нас е тълкувателят, диригентът, който поставя всичко външно в правилната светлина. Като късаме „сребърната нишка“ вътре в себе си, ние самите правим външния свят илюзорен, който след това ни заблуждава на всяка крачка; като поддържа вътрешната връзка с източника на духа, цялата светлина на истината се излива и за нас върху външния свят.

Трябва да търсим в собствения си дух: тогава духът на света се отваря пред нас. Обикновено не се приема, че това е начинът да виждаме във висшите светове. И все пак е така. —

„Залите“ в „Гласът на тишината“ са реални преживявания на себепознание в човешкото същество.

Важно е ясно да осъзнаем описаните тук етапи. Не става въпрос за интелектуално разбиране на това, което се има предвид под тези „зали“. Трябва да преживеем това значение. Разбирането е най-малкото; и това разбиране също не отваря висши сили. Но дори и да вярваме, че отдавна сме разбрали, трябва да живеем в този смисъл отново и отново: това отваря [висши сили]. Опитните окултисти знаят, че разбирането на окултните догми не е нищо. Ето защо всеки окултист ще живее и ще оставя да живее отново и отново това, което отдавна е разбрано. И никой истински окултист не бива да пропуска ежедневно да медитира върху най-важните и прости истини. Това не му дава знание в светски смисъл, но му дава сила и живот в окултния смисъл. Точно както обичаш дете, което виждаш и познаваш всеки ден, така и окултистът обича истините и трябва да бъде с тях и да живее с тях всеки ден. Следователно окултното знание е различно от външното знание, придобито от обикновената цивилизация. Имаш го веднъж и, така да се каже, си приключил с разбирането. Не е

така с окултното знание. Присъства ви отново и отново в жизнената ви среда, дори и да го знаете, като с любов прегръщате дете, дори и да го познавате отдавна.

„Първата зала“ ни показва ясно, че обичайната ни гледна точка е тази на невежеството. И невежеството трябва да остане наша част, ако останем с това, което, така да се каже, ни е паднало от самата природа. Всяко външно знание също е само сбор от това, което невежеството ни дава. Докато не сме наясно с факта, че можем да останем в невежество, въпреки че имаме много знания, истинската мъдрост е невъзможна за нас, както и всякакъв вид напредък. От съществено значение е да попием това отношение с чувството, че сме живи, че сме „ученици“. С всяка стъпка, която правим, животът трябва да бъде училище за нас. Тогава ние преживяваме живота във втората зала. Цялото ни отношение към света се променя под влиянието на такова отношение. Тогава имаме вярата, че можем да се учим от всичко, което ни се изпречи на пътя. Ние ставаме ученици на Всеобщия Живот, който непрекъснато ни се разкрива. И едва тогава се научаваме да обичаме; да обичаме Всичкото. Така изолацията, прогонена в тясното аз, се стопява и ние се научаваме да не оставаме с болка и радост, а да позволяваме на болката и радостта да ни учат. Стигаме до разбирането, че нашият собствен организъм е орган за целия свят. Осъзнаваме, че нашето истинско „аз“ изобщо не е идентично с този организъм; научаваме се да се възприемаме като инструмент, чрез който светът действа върху нашето висше „аз“, а това висше „аз“ върху света. Но след това скоро ще открием, че това висше „аз“ е член на духовния-всеорганизъм, поверен ни като залог, за да можем да се възприемаме като пратеници на божествената все-воля. Чувстваме се все повече и повече като мисионери на великия световен дух. И когато се чувстваме така, усещаме нещо от атмосферата на „Залата на знанието“. Но тогава можем да се издигнем и до усещането за това какво представлява третата зала, тази на „Мъдростта“. Преживяваме връзката с Все-Духа и осъзнаваме, че най-висшето знание тече към нас отвътре. Започваме да се оставяме да бъдем носени от този поток. Портите на вдъхновението се отварят за нас. Ще се ръководим в истинския смисъл, а не от импулсите на външния свят. По този начин се прераждаме. Защото, както преди бяхме деца на света, така сега ставаме деца на духа. Духът вътре ни показва пътя. Безкрайно чувство за сигурност и спокойствие ни обзема; всеки успех не решава нищо за нашите действия, а само за гледната точка за това кое е правилно. И това чувство на вътрешна сигурност отваря очите ни към залата на блаженството. И тогава седемте гласа отекват. Тези седем гласа, както всички окултни истини, имат седмкратно тълкуване. И все повече и повече се издигаме до най-висшето тълкуване, което всъщност вече не е тълкуване, а духовна реалност. Но човек трябва да медитира в себе си, за да отвори следващите тълкувания, тогава по-висшите тълкувания и в крайна сметка реалностите ще се разкрият. Първо, първото (символично-алегорично) тълкуване.

1.) Чувствайки се жив и потапяйки се в това живо чувство, човек трябва винаги да подновява усещането, че светът, такъв, какъвто го вижда първоначално, е външно произведение, илюзорен свят. Човек трябва да се потопи в живата вяра, че този свят ще ни разкрива истината все повече и повече, докато се потапяме в себе си. Не може да ни е лесно да се изпълним напълно с такова настроение. Защото не бива да забравяме, че този свят все пак е наш, че наистина сме призвани да обичаме този свят. Ако ни беше много лесно да се сбогуваме с начина, по който живеем в света, тогава това сбогуване не би било жертва. Тогава щяхме да търсим нов начин на живот само докато се втурваме от разсейване към разсейване в обикновения живот. Следователно гласът, който ни говори в този момент на сбогуване, трябва да е сладката песен на славея; трябва да има истинско сбогуване с илюзорните чувства на живота. Ако често можем да се изпълним с такова настроение за няколко мига, тогава се изкачваме по стълбата на мистичното съвършенство.

И можем да различим втория глас в нещата на този свят. Защото докато живеем в илюзорни чувства, светът ни звучи дисхармонично. Ние съдим и критикуваме, защото възприемаме разногласията на повърхността на нещата. Но когато приглушим възприятието си за разногласията, ние приглушаваме осъждането и критиката; и се потапяме в хармонията в основата на нещата. Учим се да разбираме самите злини. Учим се да разпознаваме, че злото е сила, която се утвърждава на грешното място. Ако беше на правилното място, би било добро. И така, в основата на нещата, това, което преди е изглеждало като раздор, се трансформира в хармония. Не съденето, не критикуването, а слушането и разбирането карат втория звук да резонира от тишината. Всеки окултист знае, че това му е помогнало безкрайно да разбира и търси навсякъде, да разбира безкритично, състрадателно; и тогава сребърният цимбал прозвуча за него, което е заглушено само от това, което външният слух възприема от повърхността на нещата.

„Вслушайте се в себе си“, ни призовава окултистът. Ако сравните едно нещо с друго, може да откриете, че едното е перфектно, а другото несъвършено. Но не такова сравнение ще ви каже какво има в него, а третият звук, който е скрит във всяко нещо, подобно на звука в морската раковина. Няма да разберете грозотата в природата, погрешното в живота, покварата в човека, като сравнявате едното с другото, а като се вслушвате в скритата вътрешна същност на всяко нещо и същество. Потопете се в тишината, където нищо не ви натрапва, което да ви подтиква да сравнявате, и бъдете духовно сами с всяко същество, тогава „тишината“ ви разкрива приглушения звук във всяко нещо и същество.

И след такова упражнение, сериозността и достойнството пронизват цялото ни същество. Учим се да разбираме света в неговата сериозност и достойнство. Нещо трябва да се раздвижи в нас, което ни позволява да се чувстваме напълно сериозни към всички неща. Това е моментът, в който ни се разкрива как всичко е израз на най-достойното цяло. Свикваме да гледаме нагоре от най-малкото към безкрайното,

защото дори когато сме изправени пред най-малкото нещо, не ни остава мисълта, че то е израз на езика на вселената, който ни говори с най-спокойно достойнство. Това чувство, живо уловено в нашата медитация, дава четвъртия тон.

Но тогава, когато сме се подготвили, духовните същества в света започват да отекват за нас; тогава това звучи като тръбен зов, защото вече няма да чуваме тайната на едно-единствено нещо, а звука на самата вселена. Ако позволим на духа на света да ни говори, той ще ни отекне от всички неща; но вече не като индивидуален звук на тези неща, а като хармонията на вселената. Това е петият звук.

И този звук може да се усили. Той прониква от битие в битие за нас. Той ни разкрива тайните на света. След като сме схванали, че всичко е проявление на Единния Дух, можем да се отдадем напълно на това проявление. Тогава виждаме света като духовен звук, проникващ във всичко и намиращ ехо навсякъде. Това е шестият глас. Трябва да се накараме да преживеем така предложените идеи по духовен, медитативен начин. Трябва да бъдем тихи вътрешно, много тихи и живо да си припомним образите, с които са характеризирани тоновете в „Св. д. Св.“, така че да ги слушаме въображаемо с духовното си ухо. И правейки това, трябва да се изпълним с мисли, подобни на дадените тук за екзегезата на тоновете. Не спекулативно, а с живо чувство. Тогава медитираме правилно и плодотворно.

И накрая, ние оставяме всички откровения на шестте тона да отекнат заедно в едно. Защото не бива да оставаме в една връзка със света, а да бъдем всеобхватни. И който вече е чул шестия глас, трябва да се върне към първия, към втория и т.н. Само когато обичаме индивида, както и хармонията в цялото, ние се приближаваме до съвършенство.

(продължава следващия път). —

56. За самозаблудата

Не бива да се заблуждаваме по никакъв начин. Има горчиви истини, но е най-добре да ги познаваме и да се изправяме пред тях. Да живеем във въображаем рай означава само да се откъснем от истинския Елизиум. Вярно е, че ако внимателно се изследваме, за да видим дали все още имаме следа от разделение или лични желания, някакво желание да действаме против хода на природата, трябва да намерим някаква причина, някакъв мотив за подобно самоутвърждаване и желание. Въпреки че знаем, че идеята за изолация е просто продукт на Мая, че невежеството и всички лични желания произтичат само от това чувство на изолация и че те са коренът на нашето нещастие, ние не можем, само чрез размисъл, като цяло да прозрем това фалшиво и илюзорно мнение. Но ако анализираме реалните факти и наблюдаваме себе си всеки ден и наблюдаваме различните начини, по които сме, тъй като те варират в зависимост от различните обстоятелства, тогава ще ни се наложи съвсем различно заключение; Ще открием, че действителното осъзнаване в собствения ни живот е все още далеч от съвпадение с нашето знание и нашата вяра, че то идва само за онези кратки моменти, когато забравяме напълно тялото си и обкръжението му и сме изцяло погълнати от съзерцанието на божественото слово, погълнати от божественото „аз“.

57. За човешкото познание

Човешкото познание може да бъде: път, истина и живот. Ням, говорещ само чрез жестове, човекът е обграден от света. Мисленето започва. Той възприема себе си като речев орган на света и решава да изрази ясно жестовете си с думи. Вечното слово по този начин се появява във времето. На този етап познанието е пътят. Познаващият е изследовател, търсещият - учен. Познанието продължава да напредва. То възприема себе си като отражение на света, като идея, която изразява това, което е скрито в същността на реалността. Познанието е достигнало нивото на истината. И познаващият вече е философ. Познанието може да отиде още по-далеч. Тогава то стига до друга концепция за реалността. Това, което преди е наричало свят, се превръща в образ, огледален образ на Все-Духа; и това, което просто търсещият истината е нарекъл огледален образ, се изпълва с духовно живо съдържание; отваря се погледът към божествената перспектива. Словото става плът в човека; истината вече не е просто позната, а преживяна; Човекът вече не казва „аз“ на преходното си аз, а на „Вечното“, чиито лъчи огряват огледалото му на реалността (тялото). Този, който знае нещо за тази трета стъпка на познанието, е преживял вътрешния Христос; знанието му е послужило като път към живота чрез истината. Този, който знае, е станал теософ.

58. Божеството се разкрива като Цялата Душа и Цялата Живот

Божеството се разкрива като: Цялата Душа и Цялата Живот.

1. Цялостната Душа прониква във Всеобщия Живот отгоре и поражда вселенската материя. Сега Цялостната Душа отново прониква в тази вселенска материя, създавайки по-плътна степен на материя. Това стига до най-плътната физическа материя, позната на човека.

2. Полярният процес за това е, че Целият живот прониква във Всеобщата душа; така възниква формата, която в тази първоначална форма образува манасичната сфера. Този вид Всеобща форма може да се нарече още Всеобщ дух. Когато тя се спусне във вселенската материя и я опложда, възникват по-нисшите форми и така нататък до образуването на физическата материя. Това са преходните форми.

3. Когато тази формация е преминала през трите елементарни сфери до минералното царство, тогава Целият живот се спуска към него, сега директно, без първо да преминава през материята, както в 1. Ето как възникват живите форми на растителното царство.

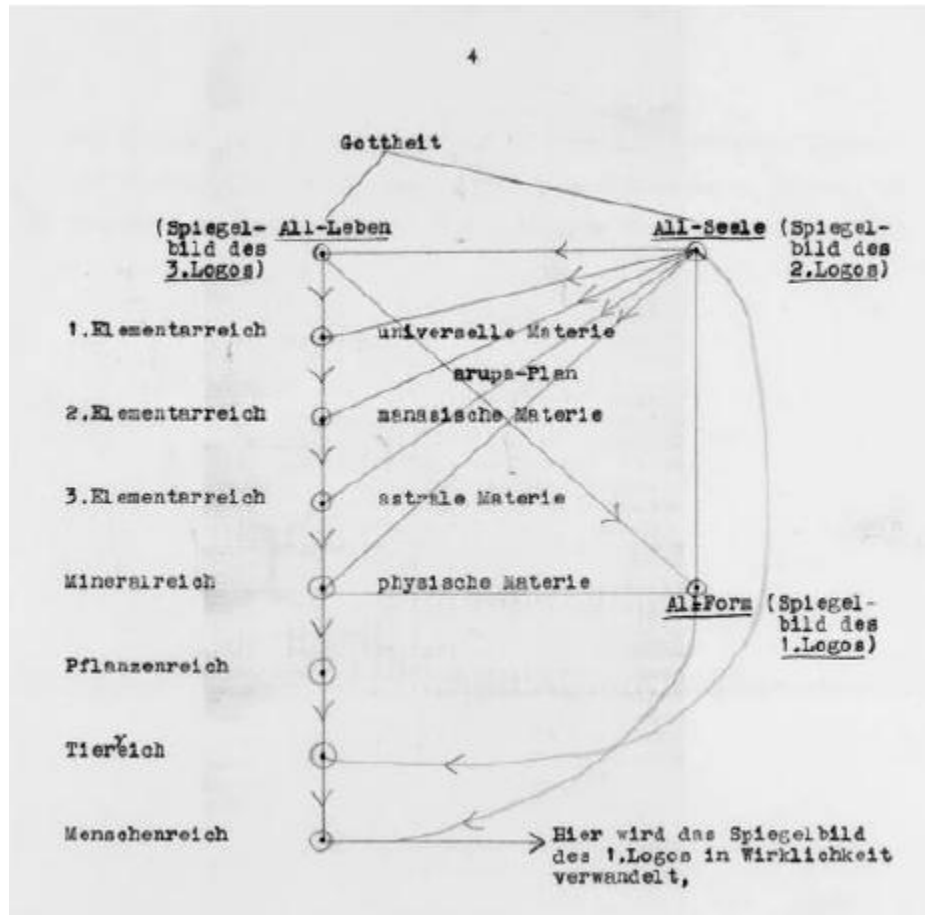
4. Когато този живот във форма се е издигнал до определено ниво, тогава Всеобщата Душа се излива в него и превръща живите форми в одушевени форми. Така възниква животинското царство. Всички тези форми са все още преходни; те стават вечни, когато

5. Всеобхватната Форма като Всеобщ Дух прониква в одушевените форми. Това прави самите форми безсмъртни. Такъв е случаят в човешкото царство.

	Проявление на Всеобхватната Форма	проявление на Целия Живот	проявление на Цялата Душа	проявление на индивидуалната форма, която е постоянна като такава
Манасис Арупиш	Психичен център			
Манасич Рупич	Център за душата	Психичен център		
Астрал	Център за живот	Център за душата	Център за съзнание	
Физически	Материален център	Център за живот	Център за душата	Център за духове
	Минерал	Материалът се е превърнал в черупка на растението	Материалът, от който живото живото се е превърнало в черупка	Материалът, в който живата душа се е превърнала в човешка обвивка

Когато се прояви Всеформата, индивидуалната форма напълно изчезва: минерална. Когато Всеобщият живот се прояви, индивидуалната форма изчезва заедно с вида: растение. Когато Вседушата се прояви, индивидуалната форма изчезва с наследствените черти: животно. Когато Все-Духът се прояви, индивидуалната форма в крайна сметка вече не изчезва: човек. Така че можете да кажете: Човешкото същество първоначално има своя дух на физическия план. Животното първоначално има своя дух на астралния план. Растението има своя дух първоначално в плана rupischmanasischen. Минералът избрано има своя дух на плана aruPisch-manasischen. Ако умът се придвижи още по-напред по плана

на Буди: тогава трябва да го направите с третата елементарна сфера. Когато духът се премести в нивото на Нирвана, тогава човек има работа с второто елементарно царство. И когато духът се премести в равнината Паранирвана, тогава човек има работа с първото елементарно царство. Накрая, основата на всичко е всеобхватният дух на равнината Махапаранирвана.

Човешко царство: Тук отражението на 1-вия Логос се трансформира в реалност, т.е. от тройната Мая (живот, душа, форма) се ражда божественият човек, първо на физически план, след това той се оживява отвътре на астрален план, т.е. той също така прави 2-рия Логос реалност, и накрая, на манасичен план, душата оживява, като огледалният образ на 3-тия Логос също се трансформира в реалност. Човешко същество - трансформатор на Мая на 1-вия Логос. Чела - Трансформатор на Мая на 2-рия Логос. Учител - Трансформатор на Мая на 3-тия Логос. Следващата стъпка е преходът към планетарно

божество от следващ ред, което отново се въвлича в три илюзии (май): живот, душа, форма, за да еволюира след това и трите.

59. Имената на дните от седмицата и еволюцията на човека

Редът на дните от седмицата отразява еволюцията на нашата планетарна система. Важно е да се знае, че езотерично Земята ще бъде заменена от двете планети Марс и Меркурий. Първата половина от развитието на Земята, от началото до средата на Атлантската ера (1-ва, 2-ра, 3-та и половината от 4-та раса), е свързана с Марс, а втората половина (1/2 от 4-та, 5-та, 6-та, 7-ма раса) - с Меркурий в езотеричен смисъл. Когато съществата, развили се на Луната, излязоха от тъмнината на пралая (първият кръг на Земята), се развиха следните аспекти на човешкото същество: 1. физическото тяло (от Сатурн). 2. етерното двойно тяло (от Слънцето). 3. разумното тяло (от Луната). След всичко, което беше положено от Луната, разумната душа вече можеше да се развие в първата половина на Земята (1-ви, 2-ри, 3-ти кръг) - без външно влияние - и да се слее със разумното тяло. По този начин, по силата на тенденцията в правата линия на еволюцията, човекът е бил предразположен да се вкостени като същество, което би било структурирано по следния модел:

Ако човекът сега се развиваше по-нататък, той щеше да се нуждае от нов тласък. През първата половина на своята еволюция на Земята трябваше да бъдат заложени сили, които все още не са присъствали на трите предишни световни тела. Водещите същества на развитието на Земята взеха такива сили от Марс през първата половина на това развитие; те ги взеха от Меркурий през втората. Чрез марсианските сили, сетивната душа (астралното тяло) преживява освежаване. Тя се превръща в това, което в моята „Теософия“ се нарича разумна душа. Чрез силите, извлечени от Меркурий, тази разумна душа се освежава отново по такъв начин, че не остава на собственото си ниво на еволюция, а се отваря към съзнателната душа. И в рамките на съзнателната душа се ражда „духовното аз“ (Манас). Това ще бъде принципът, управляващ човека на Юпитер. Същото ще бъде и с жизнения дух (Будхи) на Венера и с Аتما на Вулкан. Ако по този начин сравним членовете на човешкото същество с планетите и техните сили, доколкото последните участват във формирането на тези членове, получаваме следната схема:

Човекът не е бил на Марс; но неговият разум-душа има такава езотерична връзка с тази планета, че силите му са били свалени от нея. В пространствени термини човек трябва да си представи, че Земята, преди да стане етерна (и следователно физическа) в четвъртия си кръг, е преминала през Марс, който тогава е бил етерна. Схематично човек трябва да си го представи така:

Този преход продължил доста във физическата ера на Земята и докато се случвал, водещите същества взели камаматерията, необходима за разумната душа, от Марс. Тъй като физическият проводник на разумната душа е топлата кръв (кръвта на Арес на воина), по това време било добавено желязото на Земята, което е компонент на кръвта.

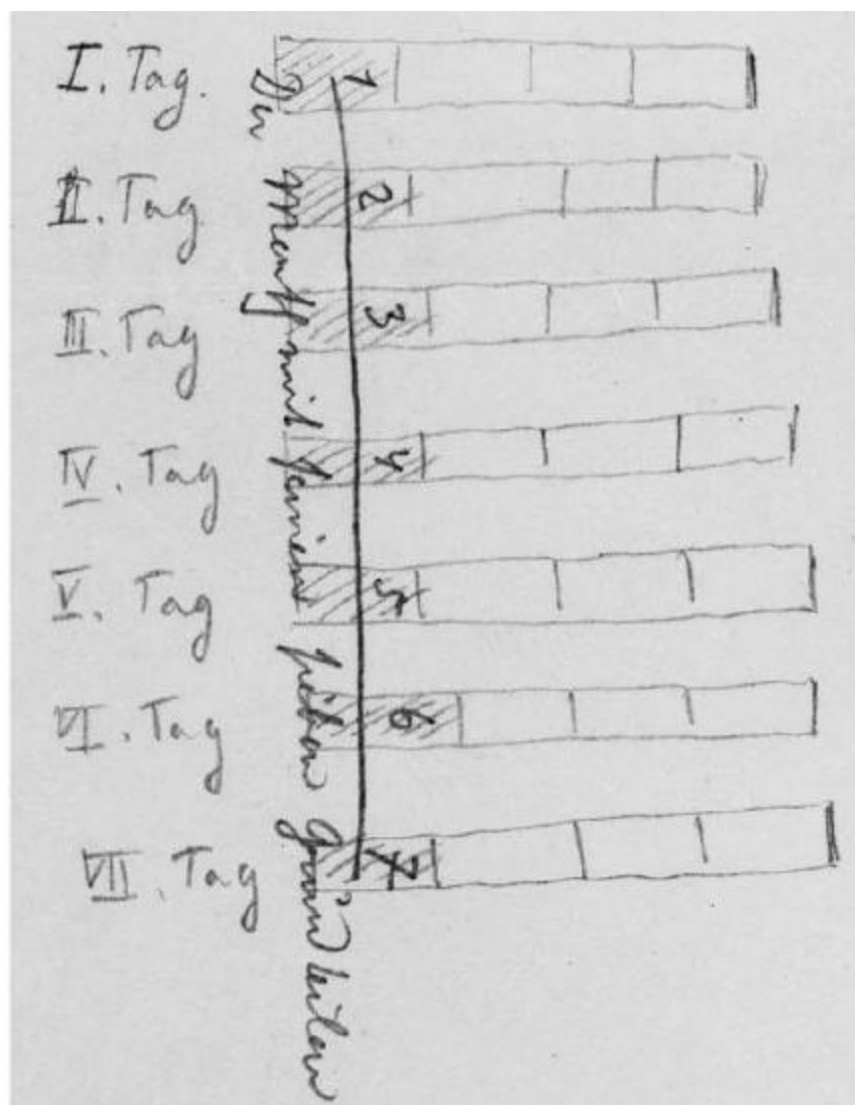
Нито пък човекът някога наистина ще обитава Меркурий, но от средата на Атлантическия свят той е бил в контакт с камаматерията (всъщност Кама-Манас материята) на Меркурий и от нея водещите същества са дарили човешката съзнателна душа със сили. Меркурий (живак) е дошъл на Земята като физически проводник чрез това влияние на Меркурий. След развитието на Земята до пластично състояние, Меркурий ще премине през Земята в пространствено отношение. Самата Земя тогава ще бъде астрална, но Меркурий ще бъде етерна. — Това е показано схематично по-долу:

Посветените вече са определили целия този еволюционен път на Земята в последователността на дните от седмицата:

1. Събота = Samstag = събота
2. Неделя
3. Понеделник
4. Вторник = mardi = diustag (diu е немският Апес, Марс или бог на войната)
5. Ден на Меркурий = mercredi = Wotanstag (Вотан е немският Меркурий; вижте „Германия“ на Тацит)
6. Ден на Юпитер = jeudi = Donarstag (Donar е немският Юпитер)
7. Ден на Венера = vendredi = Frejatang (Freija е немската Венера)
8. Ден на Вулкан не се образува, защото повторението, подобно на повторението на октавата, е първичният звук.

Сега в тайните училища се преподава друг закон за дните от седмицата, който не противоречи на първия, но е напълно съвместим с него. Той се основава на факта, че денят е разделен на четири части и на всяка част е присвоена планета. Цялото се основава на планетарната последователност на разстоянието от Земята, а именно

Така че разпределяте планетите по четвъртините на денонощието в реда Луна, Меркурий, Венера, Слънце, Марс, Юпитер, Сатурн; след това започвате отново: Луна, Меркурий и т.н. Когато сте обиколили толкова пъти, че Луната отново е на първо място, седемте дни са изчерпани.

Това деление се основава на съотношението 4 (тетраграматон) към 7. Целта на това е, че през първата част на деня една от основните части се приписва на планетата, към която принадлежи според нейните сили. От такъв закон може да се види как човекът е изграден от макрокосмоса и по този начин има най-разнообразни взаимоотношения със съзвездията на телата на макрокосмоса.

60. Развитието на Земята

[Част 1: Приложение към писмо до Мари фон Сиверс, началото на януари 1906 г.]

Развитието на Земята

Земята е четвъртата от седемте планети, на които човешкото същество последователно развива своите седем състояния на съзнание. Доказано е, че Луната е арена за развитие на образното съзнание. „Образът“ е само подобен, но не и същият като своя обект. Но съзнанието, което се развива на Земята, произвежда образи, които са „равни“ на обекта, към който принадлежат в определено отношение. Ето защо земното съзнание се нарича още „обектно съзнание“. Това обектно съзнание обаче се развива само по време на четвъртия, по-малък цикъл на Земята (кръг). По време на първите три условия, преживени преди това на Сатурн, Слънцето и Луната, се повтарят за кратко. Но трябва да се каже отново, че това не е просто повторение, а че по време на това повторение физическото тяло, етерното тяло и астралното тяло се трансформират по такъв начин, че могат да станат носители на „Аз-а“, от чието развитие в четвъртия кръг зависи обектното съзнание.

И така, когато след третия кръг на повторение на земята отново се преживява един вид състояние на сън - между така наречения архетипен и арупичен глобус - тогава, в началото на четвъртия кръг, всичко, което може да се счита за резултат от развитието на Сатурн, слънцето и луната, се появява, първоначално в арупична форма. Така че тук си имаме работа с потомците на трите лунни царства: минералното царство, което все още е в известен смисъл растителноподобно, растителното царство, което има нещо от животинския живот, и животинското царство, което е по-висше от сегашното животинско царство. Тези три царства заедно образуват планетата, която излиза от сумрака: Земята. Трябва да се отбележи обаче, че предишното Слънце и Луна все още се съдържат в тази Земя. Когато Лунната Манвантара приключи, Слънцето и Луната се събраха отново и преминаха в Пралая като едно тяло. Те също ще се появят отново като едно тяло, въпреки че тенденцията към разделяне вече е станала очевидна в третия кръг на земята. Сега земята преминава през рупа и астрално състояние по време на четвъртия кръг и след това се подготвя да стане отново физическа.

Развитието на това физическо състояние в споменатите три царства е отговорност на „духовете на формата“. Те трансформират по-ранните „сетивни зародиши“ в истински оформени сетивни органи, особено в случая с най-висшето царство, животинско-човешкото царство. Във всички по-ранни физически състояния, през които човекът е преминал, сетивните органи все още не са приели фиксирана форма.

Сега, като придобиват фиксирана форма, тези органи престават да бъдат активни; те губят своята продуктивност, стават чисто пасивни, годни само за възприемане на това, което се предлага отвън като обекти. По този начин продуктивната сила се оттегля от сетивните органи; тя отива по-навътре; тя формира органа на разума. Но

този орган не може да се формира, без определена част от човешките другари да бъде изтласкана на по-ниско ниво. Но сега самият човек изтласква част от своето същество надолу в подчинена област. Той отделя част от своето същество като своя собствена нисша природа. И тази нисша природа запазва продуктивната сила, от която сетивните органи са трябвало да се откажат. Тази продуктивна сила, изтласкана надолу в по-нисша сфера, се превръща в силата на половото размножаване, както се случва на земята. „Духовете на формата“ биха накарали цялата продуктивна сила и по този начин целия живот да се втвърди, да се втвърди в чиста форма, ако не концентрираха тази сила върху една част от човешкото същество. Следователно, духовете на формата осъществяват сексуално развитие. Без това би трябвало да се създават статуи вместо живи човешки същества.

Сега целият процес е свързан с пълна трансформация на земята. Възникват условия, които позволяват на описаните същества да живеят. Това е възможно благодарение на факта, че земята – все още обединена с луната – се отделя от това, което остава като слънце. В резултат на това слънцето се появява като самостоятелно тяло, противоположно на земята. Това е външното физическо условие за появата на външно възприятие, на обектно съзнание и за развитието на сексуални предразположения. Но в този момент все още имаме работа с двойна сексуалност. Това е така, защото всички лунни сили все още се съдържат в земята. През това време обаче, въпреки че органът на интелекта е налице, той е все още напълно неактивен. Той ще може да развие своята активност едва когато силата на половото производство е намаляла наполовина, така че всяко същество да има само половината от предишната сила на производство. Това тогава дава двата пола. Външно това се постига чрез появата на тези сили от земята, които след това обикалят около земята като сегашната луна. Ако това разделяне не се беше случило, цялата земя щеше да се превърне в твърда маса, просто форма. Но по този начин от нея е премахнато само това, което е трябвало да се втвърди, и това се е превърнало в Луната, на която човешкият живот не е могъл да се развие. Така, от общата планетарна материя, Земята е запазила това, което би могло да бъде продуктивно, дори и само в по-нисшата сфера на сексуалния живот. Представителят на „духовете на формата“ е Йехова. Така той осъществява формирането на сетивните органи; но той също така осъществява, ако сега е по-сам в дейността си, пълното втвърдяване в чиста форма.

Сега две събития са важни за по-нататъшното развитие. Първото е произходът на двата пола по посочената по-горе причина. Формата на сексуалното произтича от духовете-форми. Но това все още не дава привличането на двата пола един към друг, тяхната склонност един към друг. Това се дължи на факта, че в живота на двата пола се въплъщават специални същества, които слизат от чуждо място: от Венера. Чрез тях любовта в най-подчинената си форма, като склонност на половете, сега е включена в

земята. Тази любов е призвана да се облагородява все повече и повече и по-късно да приеме най-висши форми.

Точно както съществата на Венера сега освобождават елемента [на влечението] на отделните полове [един към друг], те също така дават възможност на интелекта да стане плодовит. Той получава половината от продуктивния капацитет, запазен от сексуалната сила. Поради тази причина монадите – първоначално тяхната манас част – които, както е показано, са се образували по време на циклите на Сатурн, Слънце и Луна, сега могат да се спуснат в органа на ума. Но дейността на монадите би останала студена и суха, ако астралното тяло не беше получило такова въздействие, че човешкото същество би следвало дейността на ума си с определена по-висша страст. Това влияние дойде при човека от Марс. И тези, които го предадоха, са луциферичните същества, които на Луната наистина са преминали отвъд етапа на по-късното съществуване на човека на Земята, но все още не са достигнали точката, в която, подобно на лунните Питри, биха могли да завършат своето лунно развитие с лунната Манвантара. Те, като посветени, сега внасят астралните сили на Марс в астралното тяло на човека и по този начин разпалват страстта към дейността на интелекта в него. По този начин те ускоряват осъзнаването на човека; Те го подтикваат към независимост. Това е помощта за по-нататъшното развитие на човека, която се осигурява от луциферическия принцип. Вярно е, че те също така съчетават личния интерес със знанието. Защото те наистина разпалват мисленето чрез страст и това поражда личен интерес. Но само чрез това е станало възможно човекът да подчини земята на своите цели, да я използва за своя полза. Йехова би дал само формата на органа на разбирането, а духовете от Венера биха се събудили само в този безстрастен смисъл; защото това, което можеше да бъде дадено от тях в тази посока, наистина е било предадено на силата на размножаване.

[Част 2: От писмото от 7 януари 1906 г. до Мари фон Сиверс]

Вчера ми се стори, че мислите, които записах за четене утре, все още се нуждаят от разширяване. Може би ще получите тези редове достатъчно скоро. Затова все пак искам да добавя няколко неща към главата „Образование за Земята“.

Знаете, че лунните Питри, съществата, които предшестват човека с един етап, трябва да доведат съществуването си на Луната до етап, аналогичен на етапа на човешкото съществуване на Земята. Нека сега разгледаме средата на земното развитие. Знаете, че човекът поема влиянията на Марс и Меркурий и по този начин се стреми към своето „Юпитерово съществуване“, както се стреми към идеал. От трите части на астралното тяло – сетивната душа, разумната душа и съзнателната душа – човекът носи само първата, сетивната душа, от Луната; разумната душа идва от въздействието на Марс, съзнателната душа – от това на Меркурий. Съзнателната душа може да се разгърне само защото силите, които по-късно ще достигнат пълно развитие на Юпитер, вече хвърлят своите сенки, така да се каже. Последницата от това хвърляне на сенки е разгръщането на съзнателната душа, която, както е описано в моята

Теософия, едва тогава може да стане носител на духовното аз. Доколкото човешкото същество развива „Манас“ днес, то вече живее в етапа на Юпитер. Етапът на Юпитер е последван от развитието на Венера за всички същества, които принадлежат към седемстепенната човешка еволюция. Точно както човешкото същество живее в посока на Юпитер, така и лунните Питри на Луната („духовете на сумрака“), когато са преминали през нормалното си развитие, живеят в посока на съществуването на Венера. А „огнените духове“ вече са там. Те живеят там в посока на съществуването си на Вулкан.

Ако искаме да опишем правилно настоящата ситуация, трябва да кажем: човешкото същество живее на Земята, насочено към Юпитер; Зунар Питри живеят на Юпитер, насочено към Венера, а огнените духове живеят на Венера, насочена към Вулкан. Когато едно същество достигне нивото на самия Вулкан, то се превръща в създател. По време на развитието на Земята, „духовете на формата“ вече са в това положение. Следователно те са създателите на земния човек. И доколкото са това, „Йехова“ е техен представител. От средата на развитието на Земята човекът се занимава със: 1) Със своите създатели, духовете на формата, които са му дали земната му форма; 2.) с огнените духове, които са дали на астралното му тяло чувствените афекти; 3.) с лунните Питри, които са дали на това астрално тяло земно познание; и накрая 4.) със себе си, който живее като „Аз“ в съзнателната душа.

Намесата на огнените духове се случва в Лемурийския период, след това се добавя работата на лунните Питри и в петата подраса на Атлантския период човекът започва да се развива в самостоятелно „аз“. Непълните лунни Питри сега работят по различен начин в този ред от пълните. Последните отпечатват астралното тяло отвън в съвършенство с въздействието на Меркурий; първите обаче първо трябва да се завършат с това, което се развива в човека. Така те са заседнали в човека със собствената си същност. Това ги прави луциферически принцип.

61. Знакът и еволюцията на Трите Логоса в човечеството

Устройството на света води началото си от троицата. В човешката еволюционна система, от първата предразположеност да стане човек до пълното развитие на тази предразположеност, можем да различим три състояния на съзнанието като първата троица.

Първото от тези състояния на съзнанието е повече или по-малко притъпено (сънливо) състояние на съзнанието, защото „Аз“-ът все още не се е родил. На този етап човешкото същество все още е член на висшестоящ „Аз“; то е ясновидско, но не може да счита съдържанието на своето ясновидство за свое собствено.

Второто състояние на съзнанието се поражда от раждането на „Аз-а“. Това по-висше състояние се поражда от загубата на ясновидство. Започва видението на външен свят. Третото състояние на съзнанието се постига чрез повторната поява на ясновидството в „Аз-а“, така че човекът става самоосъзнаващ се ясновидец.

В окултните писания първото състояние на съзнанието е обозначено с ☉, т.е. съзнанието излъчва от Абсолюта = ●, заливайки света ○(кръг).●

Сега, всяко от тези три състояния на съзнанието има три поднива; по този начин:

Първо ниво на съзнание:

1. Подниво I
2. Подниво II
3. Подниво III

Второ ниво на съзнание:

1. Подниво IV
2. Подниво V
3. Подниво VI

Трето ниво на съзнание:

1. Подниво VII
2. Подниво VIII
3. Подниво IX

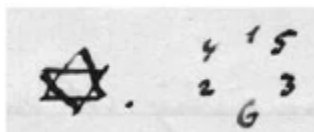
Първото ниво на съзнание е изцяло субективно. Тоест, човекът не възприема нищо отвън, а само това, което божеството му влага. Това ниво на съзнание си проправя път през горните три поднива на първата епоха, откъдето идва и знакът:

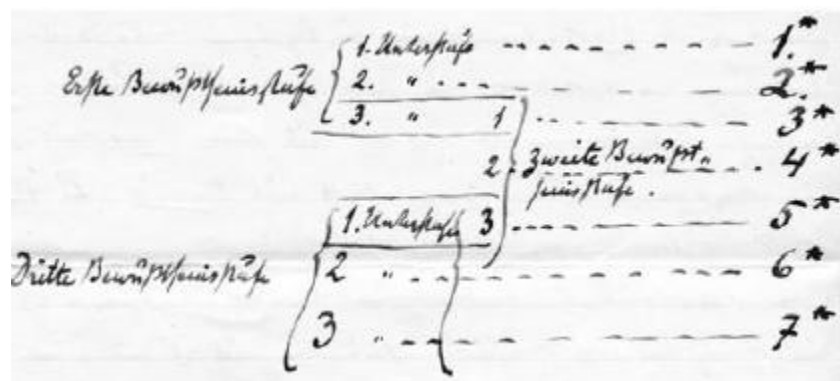
Третото ниво на съзнание е напълно обективно. Тоест, човекът ще възприема целия свят като божествен:

Следователно средното ниво има знака

Но сега първото ниво на съзнание непрекъснато се слива с второто; по същия начин второто с третото; в резултат на това съответните поднива III и IV, VI и VII се преплитат, така че се очертава следната картина:

Така числото девет поражда числото седем.

Тези седем нива на съзнание вече са завършени:

- 1* на Сатурн
- 2* на Слънцето
- 3* на Луната
- 4* на Земята
- 5* на Юпитер
- 6* на Венера
- 7* на Вулкан.

В момента човекът е в 4*. Виждаме, че това е било предшествано от 3*, което е било формирано от два под-етапа, и ще бъде последвано от 5*, което от своя страна ще бъде формирано от два под-етапа. Ако обозначим чистото лунно съзнание като III и чистото земно съзнание като V, тогава има нещо между двете, което може да се опише като марсианско съзнание. Това произтича от факта, че преди Земята да се отдели от Луната и Слънцето, тя е имала среща с Марс. Идентична среща се случва с Меркурий; VL е съзнанието на Меркурий.

Сега вземете сбора на етапите на съзнание, през които човекът е преминал досега. Има пет до земното съзнание. Оттук и знакът:

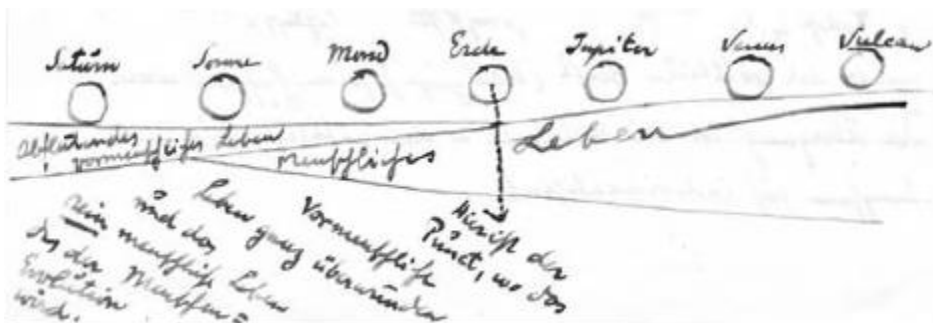
Това е затворено ниво, защото човек би се закалил без добавянето на съзнанието на Меркурий. Без да се довери на божествения водач (Меркурий) на това ниво, той би достигнал задънена улица в развитието си.

Сега, всяко от тези $\setminus(7)$ състояния на съзнанието има седем жизнени етапа, през които да премине. Това прави състоянията на съзнанието имат седем жизнени етапа, през които да преминат. Това прави

	Saturn	7	Lebensstadien	Die bisherige Theosophie literatur nennt das Bindeband.
für	Sonne	7	"	
"	Mond	7	"	
"	Erde	7	"	
"	Jupiter	7	"	
"	Venus	7	"	
"	Vulcan	7	"	

Това са $\setminus(7 \setminus \text{ пъти } 7)$ жизнени етапа през цялата човешка еволюция: $\setminus(7 \setminus \text{ пъти } 7 = 49)$ life stages throughout the entire human evolution:

Сега обаче трябва да си представим ситуацията по такъв начин, че по време на първите състояния на съзнанието, това, което е човешкият зародиш, все още не може да разгърне собствения си живот. Това е все още животът, останал от по-ранни еволюции, който бавно изчезва и се замества от чисто човешки живот. Това е в смисъла на следния образ:

Следователно в човешката еволюция настъпва момент, в който в рамките на цялата планетарна система животът на тази система заема мястото на всичко от по-ранна система. Този момент в историята е появата на

Христос.

В това отношение тя бележи средата на човешката еволюция.

Състоянията на живота сега отново приемат формата на състояния на форма; всяко от 49-те състояния на живота трябва да премине през седем състояния на форма, които за цялата еволюция

$$49 \times 7 = 343 \text{ стъпки} = 7 \times 7 \times 7$$

Но дори и формалните състояния не са присъщи на човека от самото начало. Те са пренесени от по-ранна система. Всичко, което се отнася до такива формални състояния, произхождащи от по-ранна система, се отнася докато макрокосмос.

Формата гласи, че човек създава себе си от микрокосмоса. Може да се говори за микрокосмос само когато човешкият дух стане формотворец, както божественият дух (световният дух) е бил формотворец преди.

Преходът е световната душа - божественият дух, който бавно се индивидуализира.

В християнския езотеризъм се говори за

състоянията на съзнанието, както казва отец А.

състоянията на живота като Син или Слово Б.

състоянията на формата като Светия Дух С.

Теософски имена:

А Първи Логос

В Втори Логос

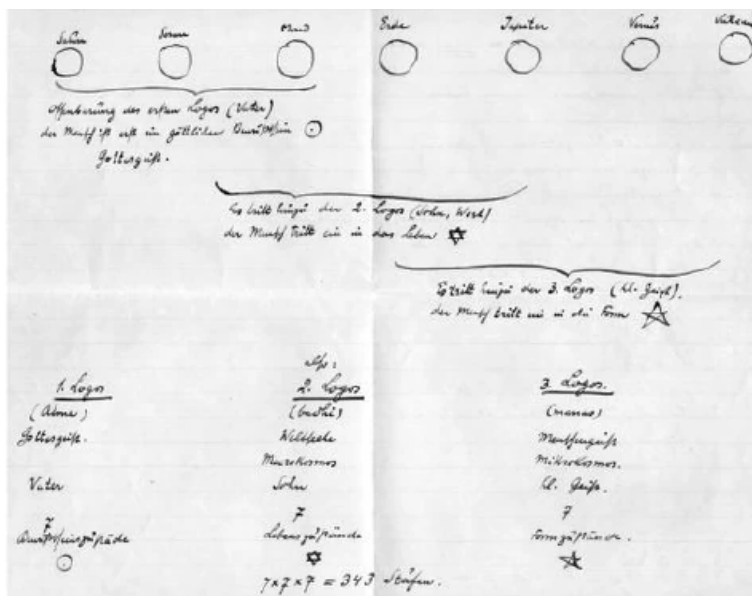
С. Трети Логос

Това ни дава следния общ преглед на еволюцията, като се има предвид, че

Първият Логос се разкрива в човека като Аتما;

Вторият Логос се разкрива в човека като Будхи;

Третият Логос се разкрива в човека като Манас.

Когато от тези $\backslash(343 = 7 \text{ пъти } 7 \text{ пъти } 7)\text{}$ етапи $\backslash(666 = 6 \text{ пъти } 6 \text{ пъти } 6 = 216)\text{}$ са преминали, следователно след $\backslash(5)\text{}$ планети (Сатурн, Слънце, Луна, Земя, Юпитер) във Венера, когато отново са преминали 5 жизнени състояния във Венера, следователно в $\backslash(6)\text{}$. жизненото състояние на Венера и в $\backslash(6)\text{}$. формално състояние на това 6-то жизнено състояние, тогава всичко ще бъде елиминирано от еволюцията на Земята, което не може да достигне съвършенство; числото $\backslash(666 = 216)\text{}$ следователно е *критичното число* на еволюцията (апокалипсис). $343 = 7 \times 7 \times 7$ stages $666 = 6 \times 6 \times 6 = 216$ have been passed, so after 5 planets (Saturn, Sun, Moon, Earth, Jupiter) in Venus, when again 5 life states have passed in Venus, so in the 6. life state of Venus and in the 6. form state of this 6th life state, then everything will be eliminated from the Earth's evolution that cannot reach perfection; the number $666 = 216$ is therefore the

Но критично състояние настъпва и (макар и в по-малка степен, отколкото в посочените времена), когато еволюционното съотношение е $\backslash(666)\text{}$, например в $\backslash(6\text{-та})\text{}$ подраса на $\backslash(6\text{-та})\text{}$ коренна раса на $\backslash(6\text{-та})\text{}$ планета, броейки Марс и Меркурий, като по този начин се създава следният цикъл: 666,

например в 6 та подрасата на коренната бта раса на бта планетата, броейки Марс и Меркурий, като по този начин се създава следният цикъл:

1. Сатурн
2. Слънце
3. Луна
4. Марс
5. Земя
6. Меркурий – това влияние вече е основно в следващата 6-та подраса.

Тогава човечеството вече ще е достигнало критична точка в своето развитие.

62. Документ от Бар, Елзас I: Автобиографичен очерк

Много рано бях привлечен от Кант. На петнадесет или шестнадесет години изучавах Кант много интензивно и преди да отида във Виенския университет, се занимавах интензивно с ортодоксалните последователи на Кант от началото на деветнадесети век, които са напълно забравени от официалната история на науката в Германия и почти не се споменават вече. След това се потопих във Фихте и Шелинг. През това време - и това вече принадлежи към външните окултни влияния - концепцията за времето стана напълно ясна. Това осъзнаване нямаше връзка с изследванията и беше изцяло насочено от окултния живот. Това беше осъзнаването, че има еволюция, насочена назад, която пречи на еволюцията, насочена напред - окултно-астралната. Това осъзнаване е условието за духовно виждане.

След това дойде запознанството с агента на Майстора.

След това задълбочено изучаване на Хегел.

След това изучаването на по-новата философия, каквато се е развивала в Германия от 50-те години на 19 век, а именно така наречената теория на познанието във всичките ѝ разклонения.

Детството ми премина без никой външно да е имал такова намерение, така че никога не съм срещал някого със суеверие; и когато някой около мен говореше за суеверия, това винаги беше с подчертано отхвърляне. Запознах се с църковния култ, тъй като бях призован да помагам в култови служби като олтарно момче, но никъде, дори сред свещениците, които срещях, нямаше истинско благочестие или религиозност. Вместо това, някои тъмни страни на католическото духовенство непрекъснато привличаха вниманието ми.

Не срещнах веднага учителя, а първо един от неговите ученици, който беше напълно посветен в тайните на ефективността на всички растения и тяхната връзка с космоса и с човешката природа. За него работата с духовете на природата беше нещо, което се приемаше за даденост и му се представяше без ентузиазъм, но предизвикваше още по-голям ентузиазъм.

Официалните изследвания са били насочени към математика, химия, физика, зоология, ботаника, минералогия и геология. Тези изследвания са предлагали много по-сигурна основа за духовен мироглед, отколкото например историята или литературата, които, поради липсата на специфичен метод и без значителни перспективи в германската научна общност по това време, са съществували. През първите си години в университета във Виена той се запознава с Карл Юлиус Шрьоер. Отначало посещавах лекциите му по история на немската поезия от първата поява на Гьоте, за Гьоте и Шилер, за историята на немската поезия през 19 век, за „Фауст“ на Гьоте. Участвах и в неговите „упражнения по устно и писмено представяне“. Това беше един вид колеж, базиран на институцията на Уланд в университета в Тюбинген. Шрьоер произхожда от изследванията на немския език,

беше правил значителни изследвания върху немските диалекти в Австрия, беше изследовател в стила на братя Грим и в литературните изследвания - почитател на Гервинус. Преди това е бил директор на виенските протестантски училища. Син е на поета и изключително заслужаващ педагог Кристиан Йозер. По времето, когато го опознах, той се е обръщал изцяло към Гьоте. Написал е широко четен коментар върху „Фауст“ на Гьоте, както и върху други драми на Гьоте. Той завършва обучението си в германските университети в Лайпциг, Хале и Берлин преди упадъка на германския идеализъм. Той е живо възплъщение на благородното германско образование. В него човешкото същество го привлича. Скоро се сприятелих с него и след това често бях в дома му. С него беше като идеалистичен оазис в сухата материалистична германска образователна пустиня. Във външния живот това време е изпълнено с националните борби в Австрия. Самият Шрьоер е далеч от науката.

Но аз самият работех от началото на 1880 г. върху научните изследвания на Гьоте. След това Йозеф Кюршнер основава обширното произведение „Deutsche National-Literatur“ (Немска национална литература), за което Шрьоер редактира драмите на Гьоте с уводи и коментари. Кюршнер, по препоръка на Шрьоер, ми повери изданието на научните съчинения на Гьоте.

Шрьоер написа предговор за него, чрез който ме запозна с литературната публика. В рамките на тази колекция написах въведения към ботаниката, зоологията, геологията и теорията на цветовете на Гьоте.

Всеки, който прочете тези въведения, ще може да открие теософските идеи под прикритието на философски идеализъм.

Включва и изследване на Хекел.

Моят труд от 1886 г., „Erkenntnistheorie“, е философско допълнение към това.

След това, чрез познанството ми с австрийския поет М. Е. деле Грацие, който имаше бащински приятел в лицето на професор Лауренц Мюлнер, бях въведен в кръговете на виенските богословски професори. Мари Евгения деле Грацие е авторка на великия епос „Робеспьер“ и драмата „Сянка“.

В края на 80-те години на XIX век станах за кратко редактор на „Deutsche Wochenschrift“ във Виена. Това ми даде възможност да изуча задълбочено националната психика на различните австрийски националности. Трябваше да се намери водещата нишка за интелектуална културна политика.

Всичко това вървеше ръка за ръка с повече от петнадесетгодишната ми работа като педагог и частен учител. Първият ми контакт с виенските теософски кръгове в края на 1880-те години нямаше траен външен ефект.

През последните ми месеци във Виена написах малката си статия: „Гьоте като баща на нова естетика“.

След това бях поканен в новосъздадения тогава „Архив на Гьоте и Шилер“ във Ваймар, за да редактирам научните трудове на Гьоте. Нямах официална позиция в този архив; бях просто сътрудник на голямото „Издание на Софиен“ на произведенията на Гьоте.

Следващата ми цел беше да положа чисто философските основи на моя мироглед. Това беше направено в двата ми труда: „Истина и наука“ и „Философия на свободата“. Архивите на Гьоте и Шилер бяха посетени от голям брой учени и литературни дейци, както и други личности от Германия и чужбина. Оpozнах някои от тези личности по-добре, защото скоро се сприятелих с директора на архивите на Гьоте и Шилер, проф. Бернхард Зуфан, и посещавах често дома му. Зуфан ме канеше на много частни посещения, които имаше от посетители на архивите. Именно при един от тези случаи срещнах Трайчке.

Но приятелството, което скоро след това създадох с немския митолог Лудвиг Лайстнер, авторът на „Загадката на Сфинкса“, беше много по-дълбоко. Водих многократни разговори с Херман Грим, който ми говори много за незавършения си труд – „История на немското въображение“.

След това дойде епизодът с Ницше. Малко преди това дори бях писал за Ницше в противоположен смисъл.

Моите окултни сили ми посочиха необходимостта да оставя интереса си към истинското духовно да се влее незабелязано в теченията на времето. Човек не стига до знанието, като иска да отстоява абсолютно собствената си гледна точка, а като се потапя в чужди течения на мисълта.

Така написах книгата си за Ницше, като се поставих изцяло от гледната точка на Ницше. Може би именно поради тази причина това е най-обективната книга за Ницше в Германия. Ницше като антивагнерианец и антихристиянин също е представен напълно.

Известно време бях смятан за най-безкомпромисния „ницшеанец“.

По това време в Германия беше основано „Дружеството за етична култура“. Това общество искаше морал с пълно безразличие към всички мирогледи. Пълна конструкция и опасност за образованието. Написах остра статия срещу тази основа в седмичника „Die Zukunft“.

Резултатът бяха остри отговори. А предишното ми изучаване на Ницше доведе до публикуването на памфлет срещу мен: „Nietzsche-Narren“ (Ницше глупаци).

Окултната гледна точка изисква: „Без ненужна полемика“ и „Избягвайте да се защитавате, където е възможно“.

Спокойно написах книгата си „Световният възглед на Гьоте“, която бележи края на моя Ваймарски период.

Веднага след статията ми в „Zukunft“, Хекел се свърза с мен. Две седмици по-късно той написа статия в „Zukunft“, в която публично призна моята гледна точка, че етиката може да възникне само въз основа на мироглед.

Не след дълго беше 60-ият рожден ден на Хекел, който беше отбелязан като голям празник в Йена. Приятелите на Хекел ме поканиха. Тогава видях Хекел за първи път. Личността му е очарователна. В действителност той е пълна противоположност на тона на своите писания. Ако Хекел някога беше учил философия, в която не е просто дилетант, а дете, със сигурност щеше да извлече най-висшите спиритуалистични заключения от своите епохални филогенетични изследвания.

Въпреки цялата немска философия, въпреки цялото друго немско образование на Хекел, филогенетичната мисъл на Хекел е най-значимото постижение на немския интелектуален живот през втората половина на деветнадесети век. И няма по-добра научна основа на окултизма от учението на Хекел. Учението на Хекел е велико, а Хекел е най-лошият коментатор на това учение. Не като се показват на съвременниците на Хекел неговите слабости, човек облагодетелства културата, а като им се представя величието на филогенетичните идеи на Хекел. Направих това в двата тома на моята:

„Welt- und Lebensanschauungen im 19. Jahrhundert“ („Светово-житейски възгледи през 19 век“), които също са посветени на Хекел, и в моята малка творба: „Хекел и неговите опоненти“.

Във филогенезата на Хекел реално живее само времето на немския интелектуален живот; философията е в състояние на най-пусто безплодие, теологията е лицемерна тъкан, която дори отдалеч не осъзнава своята неистинност, а науките, въпреки големия емпиричен подем, са изпаднали в най-безплодно философско невежество. От 1890 до 1897 г. бях във Ваймар.

През 1897 г. отидох в Берлин като редактор на „Списание за литература“.

Съчиненията „Welt- und Lebensanschauungen im 19. Jahrhundert“ (Възгледи за света и живота през 19 век) и „Haeckel und seine Gegner“ (Хекел и неговите опоненти) вече принадлежат към берлинския период.

Следващата ми задача беше да внесе интелектуално течение в литературата.

Поставих „Списание за литература“ в услуга на тази задача. Това беше дългогодишен орган, съществувал от 1832 г. и преминал през различни фази.

Внимателно и бавно го поведох в посока на езотеризма. Внимателно, но отчетливо, като написах есе за 150-годишнината от рождението на Гьоте, „Тайното откровение на Гьоте“, което само отрази това, за което вече бях намекнал в публична лекция във Виена за приказката на Гьоте за „зелената змия и красивата лилия“.

Съвсем естествено беше постепенно да се събере кръг от читатели около направлението, което бях въвел в „Списание“то. Те се събраха, но не достатъчно бързо, за да може издателят да сметне начинанието за финансово перспективно. Исках да дам интелектуална основа на младото литературно движение и всъщност

бях в най-оживен контакт с най-обещаващите представители на това движение. Но от една страна бях изоставен; от друга страна, това направление скоро или потъна в незначителност, или в натурализъм.

Междувременно контактът с работническата класа вече беше установен. Бях станал учител в Берлинското работническо училище. Преподавах история и природни науки. Моят изцяло идеалистичен исторически метод и начинът ми на преподаване скоро станаха едновременно привлекателни и разбираеми за работниците. Публиката ми нарастваше. Бях канен да изнасям лекции почти всяка вечер.

Тогава дойде времето, когато аз, в съгласие с окултните сили зад мен, можех да кажа: Вие дадохте философската основа на светогледа, показахте разбиране за теченията на времето, като ги третирахте така, както само един напълно вярващ би могъл да ги третира; никой няма да може да каже: Този окултист говори за духовния свят, защото е невеж по отношение на философските и научните постижения на времето.

Вече бях достигнал и четиридесетата година, преди настъпването на която, според учителите, никой не може публично да се явява като учител на окултизъм. (Където някой преподава по-рано, има грешка).

Сега можех публично да се посветя на теософията.

Следващото следствие беше, че по настояване на някои лидери на германския социализъм беше свикано общо събрание на Работническата образователна школа, за да се реши между марксизма и мен. Но остракизмът не реши срещу мен. На общото събрание беше решено с всички гласове „против“ само с четири гласа да ме запазят като учител.

Но тероризмът на лидерите доведе до това, че трябваше да подам оставка след три месеца. За да не се компрометират, те представиха въпроса под претекст, че съм твърде зает с теософското движение, за да имам достатъчно време за трудовото училище.

Г-ца В. Сивърс беше до мен почти от самото начало на теософската ми работа. Тя също така лично беше свидетел на последните фази от отношенията ми с берлинските работници.

63. Документ от Бар, Елзас II

През първата половина на XV век Кристиан Розенкойц отива на Ориента, за да намери баланс между посвещението на Изтока и това на Запада. Едно от последствията от това е окончателното установяване на Розенкойцерския орден на Запад след завръщането му. В тази форма розенкойцерството е трябвало да бъде свръхсекретната школа за подготовка на това, което езотеризмът ще трябва да поеме публично като задача в началото на XIX и XX век, когато външната естествена наука ще е стигнала до предварително решение на определени проблеми.

Тъй като тези проблеми, Кристиан Розенкойц описва

- 1) Откриването на спектралния анализ, който разкрива материалния състав на Космоса.
- 2) Въвеждането на материалната еволюция в науката за органичното.
- 3) Осъзнаването на факта на състояние на съзнанието, различно от обикновеното, чрез разпознаване на хипноза и внушение.

Едва когато тези материални прозрения узреят в науката, определени розенкойцерски принципи трябва да бъдат предадени от областта на тайната наука на обществеността.

Засега християнско-мистичното посвещение е било дадено на Запад във формата, в която е било дадено от Посветителя на „Неизвестния от планините“ в Сен Виктор, Майстор Екхарт, Таулер и др.

Посвещението на Манес, който през 1459 г. посвещава Кристиан Розенкойц, се разглежда като „висша степен“ в рамките на цялото това течение: то се състои в истинското познание за функцията на злото. Това посвещение и неговият произход трябва да останат скрити от масите за дълго време напред. Защото където и да е намерил път в литературата дори най-малкият лъч светлина от него, той е причинил бедствие, както е било с благородния Гийо, чийто ученик става Фридрих Ницше.

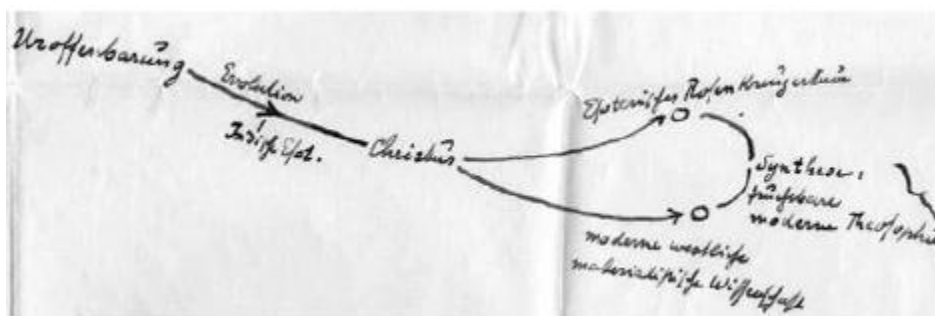
64. Документ от Бар, Елзас III

За информация; все още не може да се каже в тази форма.

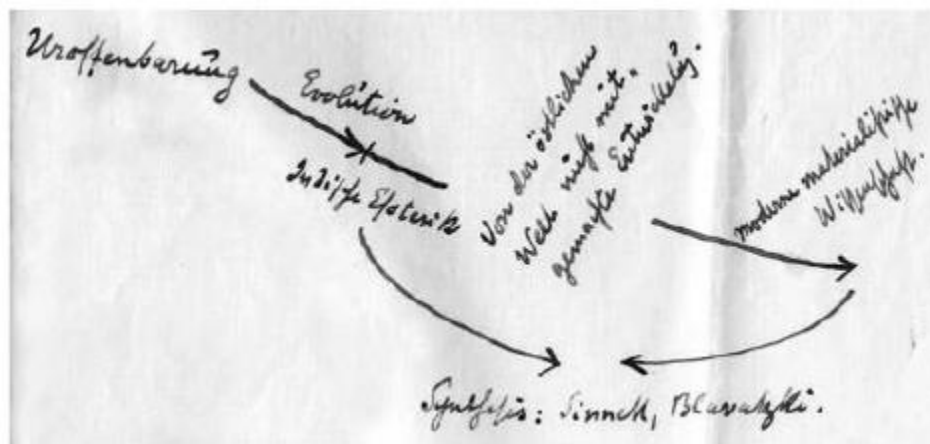
Теософското общество е основано в Ню Йорк през 1875 г. от Х. П. Блаватска и Х. Олкот. Тази първа основа е имала отчетливо западен характер. А също и съчинението „Разкрита Изида“, в което Блаватска публикува много окултни истини, има такъв западен характер. Трябва да се каже обаче, че то представя великите истини, които са съобщени в него, по изкривен, често карикатурен начин. Сякаш хармонично лице се вижда изцяло изкривено в изпъкнало огледало. Нещата, казани в „Изида“, са верни, но начинът, по който са казани, е неправилно отражение на истината. Това се дължи на факта, че самите истини са вдъхновени от великите посветени на Запада, които са и инициаторите на мъдростта на Розовия кръст. Изкривяването произтича от неподходящия начин, по който тези истини са били погълнати от душата на Х. П. Блаватска. За образования свят този факт би трябвало да е доказателство за висшия източник на вдъхновение за тези истини. В края на краищата никой, който ги е изразил по такъв изкривен начин, не би могъл да ги получи чрез себе си. Тъй като посветителите на Запада виждали колко малък е шансът да продължат потока на духовна мъдрост към човечеството по този начин, те решили да изоставят въпроса в тази форма засега. Но след като портата била отворена, душата на Блаватска била подготвена, за да може духовната мъдрост да се влее в нея. Източните посветители успели да я завладеят. Тези източни посветители първоначално имали най-добри намерения. Те виждали как човечеството се е насочило към ужасната опасност от пълна материализация на начина на мислене чрез англоамериканизма. Те, източните посветители, искали да внушат своята форма на древно съхранено духовно знание в западния свят. Под влияние на това течение Теософското общество придобило източен характер и под същото влияние били вдъхновени „Езотеричният будизъм“ на Синет и „Тайната доктрина“ на Блаватска. Но и двете се превърнали в изопачаване на истината. Трудът на Синет изопачава възвишените твърдения на посветителите чрез неадекватен философски интелектуализъм, внесен в него, и „Тайната доктрина“ на Блаватска чрез тяхната собствена хаотична душа.

Резултатът от това беше, че посветителите, включително източните, все повече отдръпваха влиянието си от официалното Теософско общество и то се превърна в площадка за всякакви окултни сили, които изкривяваха високата кауза. Имаше кратък епизод, в който Ани Безант, чрез своя чист, възвишен начин на мислене и живот, попадна в течението на посветителите. Но този малък епизод приключи, когато Ани Безант се предаде на влиянието на определени индийци, които под влиянието на немски философи, които те погрешно интерпретираха, развиха гротескен интелектуализъм. Това беше ситуацията, когато аз самият бях изправен пред необходимостта да се присъединя към Теософското общество. То беше основано от истински посветени и по този начин, дори ако последващите събития са му придали

известно несъвършенство, засега е инструмент за духовния живот на настоящето. Неговото благотворно по-нататъшно развитие в западните страни зависи изцяло от степента, до която то се окаже способно да включи принципа на западното посвещение сред своите влияния. Защото източните посвещения непременно трябва да оставят недокоснат Христовия принцип като централен космически фактор на еволюцията. Без този принцип обаче теософското движение би трябвало да остане без решаващо влияние върху западните култури, които имат Христовия живот за своя отправна точка. Откровенията на ориенталското посвещение биха трябвало да се представят на Запад като секта, редом с живата култура. Те биха могли да се надяват на успех в еволюцията само ако изкоренят Христовия принцип от западната култура. Но това би било идентично с унищожаването на действителната цел на земята, която се крие в осъзнаването и осъществяването на намеренията на живия Христос. Да се разкрие това в пълната му мъдрост, красота и форма е най-дълбоката цел на розенкройцерството. Що се отнася до стойността на източната мъдрост като предмет на изследване, може да съществува само мнението, че това изследване е от най-висока стойност, защото западните народи са загубили чувството си за езотеризъм, докато източните народи са го запазили. Но относно въвеждането на правилния езотеризъм на Запад трябва да съществува само мнението, че това може да бъде само розенкройцерско-християнският, защото той е дал началото и на западния живот и защото, губейки го, човечеството би отрекло смисъла и целта на земята. Само в тази езотерика може да процъфтява хармонията между науката и религията, докато всяко сливане на западното знание с източния езотеризъм може да доведе само до такива безплодни копелета като „Езотеричния будизъм“ на Синет. Схематично може да се представи правилното:

[Транскрипция:] Първично откровение Еволюция Индийски езотеризъм Христос /
Езотерично розенкройцерство Съвременна западна материалистична наука Синтез:
плодотворна съвременна теософия
неправилното, за което са примери „Езотеричен будизъм“ на Синет и „Тайна
доктрина“ на Блаватска:

[Транскрипция:] Първично откровение Еволюция Индийски езотеризъм / Развитие, несподелено от източния свят / Съвременна материалистична наука / Синтез: Синет, Блаватски.

65. Върху усвояването на хранителни вещества

Усвояването на хранителни вещества позволява на космическата активност незабавно да се влее в сферата, в която е активно човешкото етерно тяло. Този преход вече е обусловен от силите, които са в основата на човешката форма. В рамките на този процес на поглъщане в етерното тяло, космическите сили на движение се намесват, доколкото са концентрирани в седемте органа, така че жлъчният процес все още представлява спускането на човешкото его в първите хранителни процеси.

След това, в черния дроб, човешката астралност се спуска, така че да допринесе за вътрешния жизнен процес чрез далака; от телесната тъкан човешката астралност сега започва да се намесва в цялостния жизнен процес, доколкото действа чрез етерното тяло върху физическото тяло; тя оживява в лимфната система; от сърцето (кръвта) се намесва човешкият Аз, който действа чрез астралното тяло върху етерното тяло и оттам върху физическото тяло; възникват низходящите процеси на мускулна тъкан, хрущялна тъкан и костна тъкан. И сега човек може да извърши процесите на осоляване отвън върху кръвта, отвътре чрез хранителния процес. Тези интервенции се извършват до абсорбцията чрез кръвта от едната страна и чрез течностите до трансформацията от седемте органа от другата страна. Метализацията навлиза в седемте органа и тяхната душа корелира. Леснозапалимите вещества стигат до процеса на обмен на лимфата и 7 органа; по този начин те регулират процесите, свързани с телесното затопляне; силите, действащи в растителното царство, се намесват директно в сферата на 7 органа и лимфната система; те отиват директно към жизнените процеси, доколкото те са възходящи.

Минерални вещества във всички системи = вътрешно върху костите, хрущялите, мускулната система (произволно) върху органите, ако хранителните им процеси не са в ред. —

Билкови вещества върху жизнените системи, ако техните функции не са в ред. Външният свят се формира в екзодермата, така че той навлиза навътре, докато се свърже с нервната система.

Впечатлението от външния свят след това преминава към мускулните и костните системи в мезодермата; (отвън) вътрешният свят се представя като по-стария в по-малките мускулни и съдови системи... вътрешната мезодерма.

Вътрешният свят избутва тази система навън и присъства отвътре в чревната жлезиста система - която се отваря навън. Ентодерма.

С първия вътрешен свят, лимфната система си проправя път в организма [за да абсорбира това, което се произвежда от вътрешния свят в самия организъм], и системата за вътрешно възприемане.

С втория вътрешен свят, системата за отключване на външното със съответната дренажна система и диференцираната нагоре сензорна система се задейства напред. Когато клетката бъде отхвърлена, целият зараждащ се живот = зародишна клетка = тя притежава всички зараждащи се процеси и не е жизнеспособна, защото

космическите процеси могат да дадат по-малко, отколкото изисква; тя умира от прекомерна енергия, която не позволява на външния мезодерм да затвори напълно кожата и да отложи кости, а на вътрешния мезодерм да образува органи.

Сперматозоидът съдържа предразположенията за онези процеси, които обуславят отварянето на органите навътре по такъв начин, че те да могат да се справят с външния свят; те убиват външния мезодерм до такава степен, че той може да достигне точката на отлагане на кости и затваряне на кожата; вътрешния мезодерм по такъв начин, че органите се втвърдяват около [пулсиращите] вещества и образуват тъкани.

66. Уточнение

Изглежда, че е възникнало известно объркване относно членството в „Антропософското общество“. Отсега нататък бих искал да знам същите взаимоотношения, които членовете на Теософското общество са имали досега. Трябва предварително да кажа, че аз и моите приятели трябва да извлечем само необходимите заключения от решението на Генералния съвет на Теософското общество от декември 1912 г., което е напълно еквивалентно на изключването на Германската секция от Теософското общество.

Събитията, предшествващи този факт, са толкова важни, че в настоящия момент е невъзможно да действаме по друг начин, освен да приемем целия въпрос най-сериозно като принципен въпрос за духовното движение, на което служим.

Ситуацията е следната: случилото се в Аджар ми забранява да продължа да провеждам лекциите, които досега съм изнасял на членове на Теософското общество, за тези, които желаят да останат членове на това общество. Разбира се, това се отнася само за лекциите, които досега са били изнасяни само на членове на Теософското общество. В бъдеще те ще се провеждат за членове на Антропософското общество. И следователно е съвсем естествено членовете на Антропософското общество да не могат едновременно да бъдат членове на Теософското общество, защото аз не мога да изнасям споменатите лекции за последното. По същия начин трябва да настоявам преписите от тези лекции да не се предоставят на членовете на Теософското общество. Когато се казва, колкото и странно да е, че е нарушение на свободата на съвестта да се изисква членовете на Антропософското общество да не могат едновременно да бъдат членове на Теософското общество, това е напълно неразбираемо, защото със сигурност никой не е принуден да се присъедини към Антропософското общество. Те могат да останат в Теософското общество. Но със сигурност Антропософското общество трябва да е свободно да приема или отхвърля когото пожелае. Никой не бива да изпитва криза на съвестта си заради това.

67. Върху разбирането на нещата в пространството

Сега трябва да се спра на някои подробности, чрез които общите истини по тази тема ще излязат наяве. Всичко би станало много по-ясно чрез малко практическо упражнение.

Но трябва да представя темата във възможно най-обща светлина, така че да не възникне пречка за преценката на читателя. И когато използвам термина „нищо“, предполагам нещо различно от притежаването на правило, чрез което може да се каже какви са фактите. Под знание имам предвид, че фактите за дадена тема са налични в ума, за да влязат активно в съзнанието, когато вниманието е насочено към тях. Микеланджело разпознаваше човешката форма; той можеше да даде всеки най-малък факт за нея. Ако я назове на картина, той би видял мислено как всеки мускул и всяка бръчка на ръката му лежат във връзка с околните части. Трябва да постигнем знание, толкова добро, колкото това на Микеланджело. Има голяма разлика между Микеланджело и нас; но нека изразим тази разлика не в нашия начин на възприемане, а в разликата между нещата, които той възприемаше, и тези, които ние възприемаме. Сега вземаме прости линии и ги познаваме толкова абсолютно, колкото той е възприемал сложната структура на човешкото тяло. Нека вземем блок от кубчета; Може да е произволно число, но за да постигнем последователност, нека съберем 27 кубчета, за да образуваме голям куб от 27 части. Нека всяко кубче бъде обозначено така, че да може да бъде разпознато, и нека на всяко бъде дадено име, за да може да се прави позоваване. Предполагаме, че сме се запознали с този блок зарове по такъв начин, че всяко от тях е познато, така че всяко е разпознато поотделно и е известна връзката му с останалите.

След като вече сме придобили това знание за блока, такъв какъвто е пред нас, се питаме дали в познанието ни за него има някакъв собствен елемент.

Несъмнено съществува такъв елемент на самоличността. Оpozнали сме зарове такива, каквито стоят според собственото си удобство един спрямо друг. Първо виждаме долните; и другите над тях, а тези отдолу виждаме като носители на горните. Сега обаче тази връзка не е свързана със самите зарове; тя зависи от условията, при които стоим, за да хванем блока от зарове; тя зависи от собственото ни положение спрямо земната повърхност, когато гравитацията е важен фактор в нашето възприятие. Всъщност нашето зрение е толкова свикнало да взема предвид гравитацията, когато разглежда нещата, че когато гледаме пейзаж или обект с глави надолу, не го виждаме обратно, а го свеждаме до това познание за гравитацията и получаваме впечатление, малко по-различно от това в изправено положение. Ако не сме неща в пространството, тогава разбирането в пространството е начинът, по който неразпознатото „аз“ съществува като дух.

68. Смъртта превръща преживяването на живота в истинско достойние на душата

Човекът е държан във физическия свят от похотта към тялото си; чрез желанието за него той е воден към него отново и отново – сънят означава външно освобождаване; но вътрешно похотта и желанието остават преживявания – да ги изтръгнеш от душата – без да ги изживееш – това дава познание за висшите светове – смъртта е преживяването, което прави преживяването на живота истинско достойние на душата; човек го придобива вътрешно чрез преживяването на смъртта; без живот в тялото той не би могъл да стигне до самосъзнание. В живота физическото тяло ни дава самосъзнание; в смъртта споменът за преживяванията в това тяло разпалва нашето свръхсетивно самосъзнание чрез ретроспекция. Ние сме като мисъл за висши същества, но ние сме себе си чрез връзката си с физическия свят.

В смъртта от война: укрепването на духовния свят; осъществяването на душата; падналите, както и тези, които оцелеят, ще гледат отвисоко върху тях чрез духа по укрепващ начин; или по-скоро, духовният свят ще гледа отвисоко върху хората на бъдещето по укрепен начин. Човек изпитва вътрешен смут; и вижда себе си поставен в борба, която чужди сили водят в човека - мислещата душа се изпълва с преданост - желаещата душа се съпротивлява на тази преданост, бунтува се - тя знае, че с осъществяването на предаността, освен ако първо не е придобила собственото си съществуване. Тя знае, че физическата смърт е преживяване, но че тя се превръща в същественото събитие, ако не премине през нея по този начин - че се озовава преди нейното настъпване.

То би могло да избере: да остане в невежество, но тогава това не би довело до напредък в развитието на света.

69. Автобиографичен фрагмент I

Рудолф Щайнер, роден на 27 февруари 1861 г. в Кралевец, Унгария, е син на служител на Австрийската южна железница. Семейството произхожда от района Валдвиртел в Долна Австрия и е от селянски произход. Първоначално той учи естествени науки и математика в Техническия университет във Виена, но се насочва и към литературно-исторически изследвания и философия. Това го отвежда до научните трудове на Гьоте и от тях той се стреми да проникне в същността на светогледа на Гьоте. В това е насърчаван и подкрепян от виенския учен по Гьоте К. Й. Шрьоер, който става негов бащин приятел. През 1880-те години изследванията му върху Гьоте карат Щайнер да публикува научните трудове на Гьоте в списанието на Кюршнер „Deutscher National-Litteratur“ („Немска национална литература“), с обширни уводи и коментари. По време на процеса на публикуване той вече е изправен пред необходимостта да осигури философска и епистемологична основа за светогледа на Гьоте в своята „Erkenntnistheor[ie] der Goethe'schen Weltanschauung“ (Епистемология на светогледа на Гьоте). В резултат на тези публикации на Гьоте той е назначен в редакционния екип на Ваймарското издание на Гьоте за естествени науки и живее във Ваймар от 1890 до 1897 г. През това време той се опитва да представи систематично своите прозрения за духовния свят чрез пряка интуиция в своята „Философия на свободата“ (1894). Тази книга го довежда до контакт с Ницше, чийто плод е произведението „Ницше и неговите опоненти“ (1895). Той представя прозренията за Гьоте, които са разширени във Ваймар, в произведението си „Светогледът на Гьоте“ (1897). От 1897 до 1900 г. той редактира „Magazin für Literatur“ (Списание за литература). През 1900 и 1901 г. той публикува „Welt- und Lebensanschauungen im 19. Jahrhundert“ („Светоглед и житейски възгледи през 19 век“). Зачахъците на светогледа на интуицията, които вече присъстват в „Теорията на познанието на Гьотеовия светоглед“ и „Философията на свободата“ (която търси духовни преживявания по начин, аналогичен на преживяванията на външните сетива, „Философията на свободата“ носи мотото „наблюдението води до резултати според научния метод“), той след това допълнително развива в своите произведения: „Мистицизъм в зората на съвременния духовен живот“ (1901); „Християнството като мистичен факт“ (1902); „Теософия“ (1904), „Тайната наука“ (1909). Той се стреми да ги изобрази в живописни поредици от изображения в „Порталът на посвещението“ (1910), „Изпитването на душата“ (1911); „Пазителят на прага“ (1912); „Пробуждането на душата“ (1913). Освен това, описания на интуитивни духовни методи за наблюдение има в произведенията: „Как да познаваме висшите светове“ (1910), „Път към себепознанието на човека“ (1912) и „Прагът на духовния свят“ (1913) и други.

През 1902 г. одобрението на неговия мироглед от водещи членове на Теософското общество (със седалище в Адяр) подтиква Щайнер да работи във външната връзка с това общество за интуитивно-духовния научен мироглед, който представлява, също в

множество лекции и в списание „Луцифер - Гнозис“. Неговата независима насока в сравнение с Теософското общество води до изключването на Щайнер и всички негови последователи от това общество през 1913 г. и до основаването на независимото „Антропософско общество“ от последното.

70. За духовно-научните изследвания

Антропософското общество е посветено на култивирането на духовно-научни изследвания. Основата на тези изследвания е осъзнаването, че е възможно и необходимо нашето време да преживее подобна промяна във възгледите за духовното, каквато човешките възгледи са преживели подобна промяна преди 4-5 века чрез Коперник, Кеплер, Галилей, Джордано Бруно и други по отношение на естествените науки. Тази духовна наука се основава на реално изследване на духовния свят. В това отношение тя е категорично против всякакъв материалистически - или, както често се нарича днес, монистичен - догматизъм. Тя се стреми да приложи истинските методи на духовното изследване и е на мнение, че материалистическите светогледи и чистата естествена наука просто не познават тези методи - или нямат склонност да се занимават с тях - и следователно ги отхвърлят. То заема мнението, че това отхвърляне в момента произтича от същия заслепен манталитет, какъвто някога се е противопоставял на коперниковия мироглед. Възгледът за повтарящите се животи на Земята не е догма на вярата за духовните изследователи, а резултат от техните изследвания. Днес на хората това им се струва също толкова невероятно, колкото някога им се е струвало твърдението, че земята се движи, а не почива. Следователно, Антропософското общество трябва да се разглежда като научно общество, а не като религиозна общност или секта. Прозренията на духовните изследвания, които са възможни още днес, могат да бъдат открити в трудовете на д-р Рудолф Щайнер. Сградата в Дорнах, близо до Базел, която в момента е в процес на изграждане, също служи за култивиране на тези знания. Художественият израз, произтичащ от прозренията за духовния свят, също е изразен в тази сграда.

Тъй като духовно-научните резултати засягат важните факти от човешкия душевен живот, естествено е умовете на хората също да се интересуват от тези резултати, тези резултати да се превърнат в най-съкровени лични убеждения, ценни за всеки, които го подкрепят и поддържат в неговия етичен, в целия му духовен, а също и външен живот. В същото време остава ясно, че не може да става дума за Антропософското общество да основава религия или нещо подобно. Обществото е далеч от това дори да се докосва до какъвто и да е религиозен мироглед. То може да има в своите среди последователи на всяка религиозна изповедание. То култивира духовно-научни изследвания и няма нищо общо с никое вероизповедание. То представя това, което може да бъде изследвано от духовната наука, точно както естествената наука представя това, което може да бъде изследвано от естествената наука. Точно както истинската естествена наука никога не може да се намесва в религията, при правилно разбиране на връзката между двете, така и духовната наука не може да го направи. В момента антропософията вече няма никаква общност с така наречените теософски общества. Тя стои напълно независимо от всяко друго общество въз основа на духовното изследване, характеризирано по-горе. Разбираемо е, че се сблъсква с

противопоставяне от страна на религиите, а също и от материалистическата наука, тъй като резултатите от изследванията ѝ в момента все още са неразбрани, погрешно интерпретирани и други подобни. Тя ще трябва да се бори да не изглежда като секта, а като носителите на такива знания, които в момента на появата си изглеждат като фантазии, но след това се превръщат в основни стълбове в развитието на човешкия мироглед.

Всеки, който вярва обаче, че не може да има друг възглед за духовния свят освен традиционния или че такъв възглед трябва да се запази за „вяра“, неизбежно ще разбере погрешно цялата същност на духовното изследване. Но човек трябва да признае, че това в момента разкрива същото отношение като това, което отхвърли Коперник, защото се смяташе, че християнският канон противоречи на Библията. Запознатите с духовната наука са на мнение, че установяването на основите на човешкия живот в най-широк смисъл може да доведе до издигане на морала и на целия живот като цяло и че с разпространението на духовната наука ще бъдат осъществени много идеали, за които копнеят най-добрите и честни умове; или от чиято реализация мнозина се отчайват, защото не виждат възможност за реализация в материалистическото настояще. Може би той вече няма да го прави, когато проникне в истинския смисъл на духовното изследване. Антропософското общество би искало да служи на знанието и живота по спокоен начин, основан на истинската наука. Но тя се основава на наука, която не спира да изследва реалните духовни сфери. —

71. Шелинг, Фихте, Хегел

Шелинг греши относно природата не защото търси дух в нея, а защото в нея има повече дух, отколкото той може да намери; защото се стреми да схване духа на природата в простото отражение на духа, който се крие в човешката мисъл.

Вместо да наблюдаваш природата, създавай природата.

Фихте греши относно човека не защото търси същността на човека в самоволята, а защото не може да позволи на целия човек да произлезе от творческата воля, а само на идеята за човека.

Вместо доктрина за човешкия живот, доктрина за науката.

Хегел не е сгрешил относно световния дух, защото е искал да се отдаде на този дух в своите изследвания, а защото вместо да се отдаде на този дух чрез идеите, той се е отдал на самата тази идея. — Вместо да се отдаде на световния дух, фетишизъм на логиката.

72. Етерното тяло

Етерно тяло (етерно тяло). По-грубо (външно възприемаемо) човешко тяло (и това на други живи същества), лежащо под по-fino тяло (тяло). То се характеризира от по-новата теософия като система от сили, които имат своето закономерно съдържание от духовната основа на света и които намират своя израз (обективация) в органичните форми на физически възприемаемото тяло. Етерното тяло няма нищо общо със спекулативно-мистичната „жизнена сила“ на старите виталисти. То обаче съвпада с „вътрешния човек“ на по-ранните философии, наричан „схема“, и се появява и в светогледа на Ориген и Августин. В по-ново време намира представител във философите Трокслер, И. Х. Фихте и други. При Кант се среща, макар и обградено от скептицизъм, в сънищата на един духовен зрител като душеподобен вътрешен човек, който носи всички крайници на външния човек в себе си като възможност. За съвременната теософия етерното тяло е реалност, която може да бъде възприета, когато „вътрешните сетива“ на наблюдателя се събудят и доведат до възприятие чрез подходящо обучение на душата от латентното им състояние, в което се намират в обикновения човешки живот. Тогава то се разкрива като система от сили, която променя формите си (никога не приема фиксирани форми), протича през физическото тяло и се слива с неопределеното (в силите на космоса) в областта на предното физическо тяло (като един вид огледален образ на гръбначния стълб). То образува междинна връзка между физическото тяло и висшите компоненти на човешкото същество, душата и духа. В състояние на сън етерното тяло остава напълно свързано с физическото тяло, докато душата и духът се отделят от областта на сетивните органи и централната нервна система (но не и от другите органи и симпатиковата нервна система). По време на сънуването духът е отделен от сетивните органи и централната нервна система, но душата не е отделена от тях. (Това отделяне не трябва да се мисли като пространствено, а като динамично). При смъртта етерното тяло, душата и духът (душата се нарича още астрално тяло, духът на човека се нарича „его тяло“) се отделят от физически възприемаемото тяло (пространствено и динамично); тези три части на човешкото същество остават свързани за кратко време (няколко дни); след това етерното тяло се отделя от душата и духа. След това, в съответствие с естествения закон, то преминава в общите космически сили: една част в етерната сфера на Земята, друга част в етерния свят, който не принадлежи на Земята. Това разтваряне на етерното тяло се случва по различно време и също така варира по характер според индивида. Наблюдението на законите на това разтваряне е един от най-трудните проблеми на духовната наука. Този вид разпадане е свързан с характера на физическия живот на земята и е част от причините за съдбата, които засягат душата и духа, след като са преминали в духовния свят след отделянето си от етерното тяло.

73. Ясновидство, разум и наука

В тази лекция ще обсъдя два продукта на човешкия ум: познанието за природата и познанието за духа. Това засяга нещо, което не само занимава човешкия интелект, но и има дълбоко въздействие върху целия човешки живот; засяга антагонизъм, който е довел до катастрофални борби в историята, голяма дисхармония в съвместното съществуване на хората и най-трагичните конфликти в индивидуалната човешка душа. В тази статия ще обсъдим опит, който се прави в момента за изясняване на този въпрос. Ще обсъдим опита, който се крие в теософската линия на мислене и изследвания в наши дни.

„Навсякъде, където се споменава наука в наше време, човек има определена представа за нейната същност. Дори ако единият или другият съвременник разбира понятието по малко по-различен начин, разликите не са толкова големи, че да не може да се говори за общо съгласие. От науката се изисква нейните обяснения да могат да бъдат предмет на обективно познание във всеки даден момент от времето и за всеки даден човек. Всичко, което не се твърди по причина, че самите неща ни го казват, а по-скоро по причина, че се крие само в субективния опит на човешкото същество, е изключено от науката и в особено строг смисъл от естествената наука.“

Ако сега искам да говоря за връзката между теософията и тази естествена наука, не мога да приема съгласие в същия смисъл относно първия термин. Следователно моя отговорност е да кажа това, което ще нарека теософия в моите обяснения. Името се използва от много векове. И винаги е било прилагано повече или по-малко ясно към такова знание, което се стреми да проникне в област, която се отнася до духовното, свръхсетивните изходни точки и фонове на природните явления и човешкото съществуване чрез специални източници на знание. В широките граници, които това обозначава, обаче, понятието за теософия варира сред тези, които са го използвали. В моите обяснения сега няма да говоря за друго понятие за теософия, освен за такова, което приема много специфична предпоставка. Това е това, което приема, че силата на познанието не се изчерпва със способностите, които съвременната наука прилага. По-скоро то твърди, че чрез много специфични дейности, които човешките същества предприемат с душевния си живот, се разкриват други способности, чрез които свръхсетивният свят може да бъде отворен. Освен това се твърди, че само развиването на такива способности може да осигури истинско преживяване на свръхсетивните светове, докато всичко, което се получава само чрез изводи от обикновеното знание, трябва да се отнесе към сферата на хипотезите. Твърдението не стига дотам, че да се каже, че резултатите, предоставени от предполагаемите способности за познание, са безсмислени за всички онези, които сами не придобиват тези способности. Тези способности са необходими само за изследване, а не за проверка на знанието, след като то е било придобито спрямо стандарта на логиката и правилно насоченото чувство за истина. Само онези, които са способни да използват

душата си като инструмент по посочения начин, могат да достигнат до такова знание; и то трябва да бъде ясно и разбираемо за всяко здраво чувство за истина.

Някои кръгове говорят за теософията в този смисъл и, независимо дали правилно или не, те са узурпирали това име за своите начинания. И в този смисъл ще се говори и за теософията в този час.

Достатъчно е само да се повтори току-що казаното и веднага може да се сблъскаме с едно очевидно напълно основателно възражение от страна на науката. Може да се каже, че тогава теософията апелира именно към осъзнаване, което зависи изцяло от самия човек, което се постига именно чрез привеждането на душата в определено състояние. Тези, които повдигат това възражение, не вземат предвид, че въпросът е дали душата не може, чрез предприетите подготовки, да постигне състояние, което я освобождава от всичко, което самата наука се стреми да изключи. В този случай подготовката на душата за свръхсетивно изследване би била чисто вътрешен, субективен процес, но не и състоянието, което в крайна сметка се постига. Това би могло да доведе до прозрения в същия смисъл, в който очите на хората водят до съгласие относно цветовете, което е достатъчно за практиката на живота. Но дори и тези, които са наясно, че различните очи виждат различно, няма да отрекат това съгласие.

Сега духовните изследвания предоставят методи за такова обучение на душевните способности, чрез които може да се постигне необходимото.

Моля уважаемата публика да ми позволи засега да го направя само като твърдение, което ще намери своето оправдание в по-нататъшните ми бележки. Предполагам, че във всяко човешко същество има втори човек, така да се каже. И докато първият е предназначен да бъде този, когото сетивата виждат, а умът първоначално допуска, вторият е предназначен да бъде проводник, който е свръхсетивен и далеч от обикновеното мислене. И ви моля да разберете, че под този втори човек не разбирам нещо просто въображаемо, а реалност, дори и свръхсетивна.

Само какво ни дава право да говорим за такъв втори човек? Нищо друго освен това, което ни дава право да говорим и за факта, че водородът се съдържа във водата. Би било съвсем неуместно да се говори за липсата на водород във водата, ако не бихме могли да отделим водорода от водата в лабораторията и да го представим като отделна единица. Възможно ли е нещо подобно по отношение на две човешки същества? Фактът, че е възможно, е именно резултат от духовното изследване. В естествената наука човекът осъзнава, че има две свои природи, неразделени една в друга, точно както водородът и кислородът са неразделени във водата. Но е възможно свръхсетивният човек да се освободи от чувствения човек по такъв начин, че първият да може да бъде сам по себе си, че да може да влезе в съзерцание на света, което не използва инструментите на втория човек.

Сега човек не може, така да се каже, да скочи в такова състояние. Той трябва да започне от вида знание, което има в обикновения живот. Това се прави, като се

направи първата половина на скока, така да се каже, като все още се запази нещо от обикновеното знание. Въпросът е първоначално да се потисне всяко внимание и интерес към обектите, представени на сетивата. Освен това, всички мисли трябва да бъдат заглушени. Чрез интензивно усилие на волята човек трябва да придобие умствената практика да бъде в абсолютно равномерно вътрешно състояние, необезпокоявано от никакви впечатления. Грешката, която обикновено се допуска в тази практика, е, че човек има твърде малка представа за него. Колкото по-малко човек вярва, че вече е постигнал необходимото с определено състояние, толкова по-добре е то. Необходими са много време и вътрешна сила, за да се постигне дори малко в това отношение. Трябва изрично да се заяви, че състоянието, в което човек навлиза, не трябва да съдържа нищо от това, което би могло дори отдалечено да се опише като патологично. И съществува голяма опасност от преминаване на безопасната граница между здравословно и болестно при подобно обучение на душата. Ето защо някои школи на мисълта, които правят методите на духовно изследване задължителни за своите последователи, изобщо не говорят за тези неща публично.

В момента сред учените и лекарите съществува тенденция да се счита всичко, което се отклонява от нормата, за патологично.

За разлика от това, не може да се подчертае достатъчно, че тренировката на душата не бива да се счита за вид умствена тренировка, при която целта е да се постигне състояние на съзнанието, възможно най-близо до състоянието на съзнанието на здрав човек.

Опасността е съвсем реална, че човек преминава безопасната граница между здравословното и болестното при подобно обучение на душата. Ето защо някои школи на мисълта, които правят методите на духовно изследване задължителни за своите последователи, изобщо не говорят за тези неща публично.

В момента сред учените и лекарите съществува тенденция да считат всичко, което се отклонява от нормата, за патологично. В момента сред естествените учени и лекарите съществува тенденция да класифицират като патологично всичко, което се отклонява от нормата, която се счита за правилна.

В контраст с това, не може да се подчертае достатъчно, че всички психически състояния, постигнати чрез споменатите тук методи на обучение, не представляват намаляване, а повишаване на здравето. И само ако обучението не се провежда правилно, развитието ще поеме в обратен на правилния курс. Разбира се, не мога да характеризирам за един час всички индивидуални душевни функции, които правилното обучение води. За това са необходими много индивидуални действия. По-точна представа за това, което е необходимо, може да се получи от моята книга, която в немското издание носи заглавието „Как се постига по-високите светове?“. Френското издание е озаглавено „Посвещението“. - Ако човек сега спазва всичко, което е посочено там, и ако не се отдръпне от време, усилия и себеотрицателни

настроения, тогава той може да постигне това, което може да се опише като пълно пребиваване в душата, без никакво съдържание от обикновения живот.

Същественото е, че това е състояние, в което присъства пълното съзнание на душата, без съдържанието на душата да е там, което в обикновения живот изпълва съзнанието.

След като такова състояние е постигнато, задачата е да се изпълни отново опразнената душа със съдържание. Това не трябва да е съдържание, взето от обикновения живот. Защото такова съдържание би довело душата обратно в сферата, която иска да напусне. Но откъде би трябвало да дойде друго съдържание? Тук се взема предвид това, което току-що описах, когато казах, че скокът първо трябва да бъде направен наполовина. Душата трябва да го осъществи чрез по-нататъшни интензивни усилия на волята, сега сякаш от нищото на душевния живот, за да се изпълни напълно с мощно въздействаща идея. Това трябва да е символ, който не представлява никакъв външен обект или събитие, а такъв, който символизира нещо смислено. В този случай символът действа като нещо средно между обикновена идея и фантазъм. Той се отнася до нещо реално; но не представлява нищо реално. Когато човек концентрира всичко, което живее в душата, върху такъв символ, той сякаш привлича вътрешната душа в себе си и се освобождава от това състояние, в което познава вътрешния човек само чрез инструмента на външния човек. Човек опознава преживяването, което се състои в това да разглежда външния човек като същество, което, подобно на други обекти на външния свят, не ни принадлежи, а принадлежи на обективния свят. Може да се каже за това преживяване, че някои мистици се доближават до него, но не го постигат напълно. Философските критици, които са обсъждали преживяването, го познават само в тази несъвършена форма. И затова това, срещу което възразяват, е оправдано от тяхна гледна точка. Те намират, че всичко, което може да се получи от преживяването, може да има лична стойност за човек. Те признават, че чрез него той може да се почувства сякаш е пренесен в духовен свят. Но не признават, че чрез това преживяване човек може да получи духовно знание, което е напълно независимо от личността. Но това може да се направи само когато преживяването се задълбочи до такава степен, че човек наистина да се чувства като един вид двойно същество. Тогава човек вижда собствения си организъм в напълно нова форма. В тази форма той показва с пълна сигурност всички онези характеристики, чрез които човек придава на преживяванията си лична окраска в нормалния живот. И по този начин той се превръща в учител на истински безлично знание. Човек трябва само да го погледне и да си каже: „Това е, което кара нещата да ти изглеждат с този или онзи нюанс на чувството.“ По този начин човек е в състояние да елиминира всичко субективно. Това важно преживяване, което трябва да предшества всяко изкачване към свръхсетивното познание, носи името на езика на езотеричната наука: „Среща с „Пазителя на прага““. Тъй като тук не говоря за пътя, който води човека да действа в свръхсетивния свят, не

е моя работа да описвам подробно ужасната форма, която този „Пазител на прага“ показва на всички, които искат да стигнат до такова действие. Напълно оправдано е средствата, чрез които се приближава до този пазител на свръхсетивните светове в тази област, да не се говорят публично. Защото срещата с него е ужасна и пълна с опасности. Тя извежда пред духовния поглед всички инстинкти, желания, страсти, чак до най-ниските форми, на които човек би бил способен само ако всички задръжки, които образованието, наследствеността, знанието, социалното чувство и т.н. придават на живота, не действаха. И тъй като нищо не противодейства на ужасния призрак на собствената природа, съществува сериозна опасност човекът да не може да избегне изкушенията и да се насочи към ужасен морален упадък. Достатъчно е да се прочетат описанията на онези мистици, които са направили няколко крачки в тези опасни светове. Това, което те описват за изкушения и диви страсти, е напълно вярно. Преживяванията, които човек може да има там, са такива, че обичайните описания на ада бледнеят в сравнение с тях. Добре известно е, че такива мистици се предпазват от тези изкушения, като се стремят към пълно унищожение на личността си, преди да влязат в тези области. Те убиват всяко свое чувство, всяка своя воля. „Вече не аз самият чувствам, не аз самият искам, а Христос е в мен.“ Тази нагласа на Павел се превръща в идеал за тези мистици. Като освещават цялото си вътрешно същество, те се стремят да избягат от изкушенията на същото. За тези, които не търсят пълно навлизане в свръхсетивния свят, а само придобиване на знание от него, срещата с „Пазителя на прага“ е по-малко опасна. Както вече беше споменато, на значимата граница възникват само онези причини, които определят човек да вижда света по субективен начин. Разбира се, тези причини са и ужасно примамливи. Те са толкова силни, че съществува опасност човек да загуби всякакво чувство за нещо различно от това, което е лично достатъчно за него като истина. Тогава той може да загуби всякакво чувство за безлична форма на истина в духовните въпроси. Тази опасност може да се избегне, ако този, който се впуска в свръхсетивния свят, първо е придобил здрав разум и истинска критична способност. Това са единствените неща, които могат да бъдат взети от обикновения свят в света на свръхсетивното познание. По отношение на съдържанието на опита двата свята са коренно различни; но те са еднакви в това, че този, който наистина мисли логично в единия свят, може да го прави и в другия. Това мислене не дава на духовния изследовател нищо, което той би могъл да пренесе в новия си свят. Човек не научава природата и фактите на този свят чрез понятия, които пренася от обикновения свят в него. Те могат да бъдат познати само чрез наблюдение, чрез пряк опит. И все пак това мислене е необходимо, защото човек не бива да губи връзка със стария свят, когато навлиза в нов. Невъзможно е за някой в свръхсетивния свят да различи халюцинацията или видението от реалността, ако не е в състояние да сравни или измери преживяванията си в този свят с тези от обикновения свят. Колкото и интересни да са историите за най-чудесните и удивителни неща в духовния свят, колкото и да привличат

вниманието, те са безполезни за човешкото разбиране на света, ако човек не е в състояние да обясни връзката им с обикновения сетивен свят по логически задоволителен начин.

Единствената опасност, в която човек попада при своето изкачване в свръхсетивния свят и която току-що беше посочена, може да се опише и по следния начин: На границата между двата свята възниква тенденцията, дори почти неустоим импулс, да се бърка грешката с истина. Този, който не може да преодолее тази тенденция, става визионер, мечтател. Той не става духовен изследовател. В литературния или философския свят, който се занимава с тези неща извън теософския мироглед, човек не знае нищо за строгите закони, които духовният изследовател си налага, след като разпознава тази опасност. Следователно е съвсем разбираемо, че всичко, което той описва като истина, се счита от другите за нищо повече от видения, халюцинации и т.н. Защото външно, т.е. за онези идеи, които човек може да формира без характеризираното преживяване, те не са нищо друго. И наистина критично разграничение между реалност и привидност е възможно само за онези, които са закалили своите когнитивни способности в огъня, през който трябва да преминат, когато имат това преживяване.

Всичко това обаче само сочи към една от опасностите на свръхсетивния път на познанието. Другата е, че в момента, в който човек е напуснал обикновения си организъм, той е като безпомощно дете в свръхсетивния свят. В началото човек знае само, че е станал различен човек: не знае какво да прави сега. Могат да възникнат два случая: или човек се чувства като в празно нищо. Тогава е необходимо да запази смелост и самообладание. Това е знак, че човек все още не е усвоил достатъчно душевните упражнения на символичната визуализация. Човек е в ситуация като гладен човек, който е събудил копнеж за нов свят, но не е в състояние да задоволи този копнеж. За да продължи упражненията, тогава човек се нуждае от голяма смелост и самочувствие. Ако не може да ги призове, той се връща към обикновения живот; и не е спечелил нищо от това, а е загубил наивното си удовлетворение и мир. Другият случай е, когато чрез предприетите духовни упражнения човек е концентрирал толкова много от духовните сили на човешкото същество, че то започва да се проявява като духовен организъм. Тогава човек е просто като безпомощно дете. Възприятия възникват пред духовното зрително поле, които протичат в пълно взаимодействие. Но човек не знае какво да прави с тях. Сега трябва да се научите да се ориентирате. Това може да се случи само в спокоен, вътрешен душевен живот. Случаят е, че малко по малко детайлите, които преживявате, образуват части от цялостна картина, че си придават взаимно значение. По този начин духовното зрително поле се изпълва с образи. Това е свят, за който човек не е знаел нищо преди. Грешките, които възникват, когато истинските ясновидци описват този свят, произтичат от факта, че тези ясновидци трябва да използват думите на обикновения език, които в края на краищата са формирани само

за възприятията на сетивния свят. Те трябва да говорят за звуци и цветове. Всъщност обаче всичко това са само фигуративни изрази. Но не бива да се казва, че затова е недопустимо да се използват тези изрази. Напротив, това е напълно оправдано. Защото, когато виждащият казва: „Виждам червено тук-там“, той е наясно, че използвайки думата „червено“, той не има предвид червеното, каквото се вижда от окото, когато гледа червен плат; но това, което вижда, предизвиква в душата му преживяване, подобно на червения цвят на платното.

Сврѣхсетивният образ, представен на виждащия по този начин, трябва да се разглежда по съвсем различен начин от подхода към сетивния свят. Ако човек възприема нещо в сетивния свят, за всички практически цели на живота е достатъчно да приема възприеманото за реалност. Колкото и ясно идеалистичният философ да демонстрира, че сетивният образ на кучето е само привидност, човекът, който стои в практическия живот, трябва преди всичко да се придържа към това, което вижда като „куче“. Ако сега направим същото по отношение на току-що описания сврѣхсетивен образ, бихме допуснали най-лошата грешка. Трябва да можем да си кажем: всичко, което се намира в моето сврѣхсетивно поле на възприятие, все още не е нищо; то не показва нищо реално, а само образи на реалното. То е нищо; то само означава нещо. Трябва да можем да си кажем: всичко, което имаш пред себе си, е по същество нищо друго освен илюзия, ако не можеш да продължиш по-нататък. Трябва да можеш да направиш крачка напред сега. Но тази стъпка не е нищо повече от очакване за това какво ще се случи, когато упорствате със спокойствие, самочувствие и присъствие на духа. Бих искал да илюстрирам тази стъпка с едно сравнение. Все едно сте отворили очи за яркото слънце и сте ослепели, но след това бихте могли да изчакате, докато очите ви се втвърдят, за да погледнете смело към слънцето. По този начин вътрешният духовен човек наистина се втвърдява и укрепва. Тогава образите стават прозрачни и се вижда какво означават. Едва сега е осъществено навлизането в сврѣхсетивния свят. Едва сега човек може да изпита неговата същност. Поради тази причина сврѣхсетивният свят се нарича имажинерен свят, стига да е свят на образи. Когато след това се отвори, за да разкрие какво означава, той се нарича свят на вдѣхновението.

Едва когато човек достигне тази точка, той застава лице в лице със сврѣхсетивния свят. Това, което виждащият тогава възприема в този свят, може да стане съдържание на това, което се съобщава на света като теософия. Дали това ще бъде прието или не, ще зависи от отношението, с което човек се изправя пред живота и обикновената наука. Човек може да бъде в такова настроение, че да възприема всепоглѣщащия начин, по който сетивният свят се разкрива като единствена реалност. Тогава той изобщо няма да бъде отворен за фините уверения на виждащия или духовния изследовател по отношение на всичко, което е преживял, за да може да прави разлика между видение, халюцинация и т.н. и реалност. Човек ще отхвърли съобщенията си като видения, духовното си настроение като екстаз в популярния

смисъл. В най-добрия случай ще ги приеме като лични мистични преживявания, които нямат нищо общо с обективната наука. Дори това да е така в много кръгове на днешния ден и дори при огромното мнозинство от нашите съвременници, може да се каже, че има и много други кръгове, които откликват на твърденията на ясновидците, защото естественото чувство за истина им позволява да се съгласят с посланията и защото животът би им се стори пълен с противоречия, ако не признаят, че светът на ясновидеца се крие зад обикновения свят като източник и начало. Хората от тези кръгове са тези, които се посвещават на теософското течение. Те са хора с дълбоки духовни потребности, хора, които чрез вътрешните си копнежи трябва да си зададат въпроса за произхода, смисъла и целта на живота. Често такива хора са търсили убежище в най-разнообразни светогледи. И не само в търсене на знание, но и за душа, която трябва да се чувства мрачна и празна, ако не може да погледне към по-висш свят. След дълго търсене и неспособни да съгласуват част от това, което са открили, с това, което преживяват в щастие и нещастие, в страдание и болка, в спомени и надежди, те са стигнали до теософията. И в неговите послания те откриват структура от идеи, която първоначално изглежда неправдоподобна, дори ненаучна, но която не само разрешава иначе неразрешими научни противоречия, но и хармонизира с житейския опит по най-съвършен начин. С това изречение не искам да изразя теоретично твърдение, което може да е спорно; по-скоро искам да посоча факт, който много души преживяват в настоящето.

Особено важно обаче изглежда, че научното мислене е на път да почука на вратите, зад които се крие теософията. Бих искал да посоча редица неща, които се намират в област, в която днешните така наречени точни изследвания и духовни изследвания ще се срещнат в не толкова далечно бъдеще. През последните няколко десетилетия се появи цяла поредица от проникателни мислители, които са намерили за необходимо да разрушат рамките на старите научни възгледи, особено в онези области, където обикновеният учен най-силно вярва, че е на сигурна земя. Тук трябва да засегна някои отдалечени теми. Кой би повярвал, че има нещо по-научно сигурно от най-простите теореми на геометрията? И все пак, в лицето на Лобачевски и Боляй, а също и на Риман, са се появили гениални математици, които са измислили напълно различни геометрии от нашата. Тези геометрии, така да се каже, нямат приложение в нашия свят. Те биха се приложили за същества, които живеят в напълно различни светове от нас. И тези геометрии не са фантастични в това, че техните идеи си съответстват и не противоречат на нищо друго освен на нашия сетивен свят.

Проницателният математик Анри Поанкаре, член на Френския институт, е основал на това мнение, което е значимо в най-висшия смисъл. Той вижда в нашата обикновена геометрия само сбор от възгледи, които действително се отнасят за човека, единствено защото ги намира за полезни за ориентиране в сетивния му свят. И следователно Поанкаре може да види в този човешки сетивен свят само един от многото възможни светове. По този начин не може да се покаже нищо друго освен

колко повече светове са мислими, отколкото могат да бъдат пряко преживени. Но от това може да се види как науката е на път да разчупи оковите на сетивния свят, поне интелектуално. Ще дойде времето, когато вече няма да се смята за нелепо да се твърди, че човешката душа е способна да надхвърли и обикновените си способности да възприема светове, които Лобачевски и Поанкаре признават за мислими за математико-физическия ум.

Освен това бих искал да посоча как дори възхитителната естествена наука, със значителния напредък на теорията за произхода, реформирания ламаркизъм и дарвинизъм, се намира на точка, от която е възможен мост към духовната наука в теософски смисъл. Добре известно е как тази наука е представила пред наблюдаващия човек поредица от развития. Тя започва с прости същества, които се развиват все по-високо и по-високо чрез диференциация на органите. Твърди се, че адаптацията към условията на живот и борбата за съществуване играят роля в това, чрез което по-нисшето се трансформира във по-висше. Днес вече има многобройни научни мислители, на които им е особено трудно, в отделните резултати от изследванията, наистина да си представят развитието на по-висши форми от по-нисши в конкретни термини. Не толкова отдавна смелите натуралисти ентусиазирано конструираха цялата поредица от развития на организмите и гордо представиха човека като последно звено в еволюцията на животинските същества, които бяха най-близо до тях. Днес, под потискащото бреме на фактите, в тази област е възприета голяма предпазливост. И все повече изследователи смятат за необходимо хипотетично да разгледат същества от далечното минало, които не са имали нито нищо от днешните хора, нито от най-висшите животински организми. Достатъчно е да се позова на изследвания като това на успешния Селенка, за да подсказва огромните перспективи, които се отварят тук. Природоучените все повече осъзнават, че чистото установяване на фактите е по-вероятно да повдигне безброй въпроси, отколкото да ги реши с техните методи.

Какво може да каже духовното изследване за всичко това? Виждащият е способен, чрез описаните методи, да надникне в най-далечното минало. И духовната същност на това, което вижда, става толкова по-богата, колкото по-бедна става в сравнение с това, което е достъпно за сетивата. Той открива, че естественият учен е прав, когато си представя земята в нейното първично състояние като обитавана само от прост материален живот, но че духовният свят става все по-богат. Той открива едно първоначално, изцяло духовно състояние на съществуване на земята. Но човекът вече е съществувал в това духовно състояние като духовно-душевно същество. Всъщност той е съществувал като такова, преди да са се появили други организми. В древни условия ние си имаме работа – моето описание може да бъде само приближение по този въпрос – с духовно-душевния човек. А сегашното състояние на човечеството е само кондензация на древната душевно-духовна форма на човека. Това, че човекът е стигнал до сегашната си чувствено-реална форма, се дължи на

факта, че е преминал през прехода към нея сравнително късно на земята. Различните животински форми са възникнали, защото съответните им духовни първични същества са стигнали до земно уплътняване по-рано. В резултат на това те останаха на по-несъвършени нива, отвъд които човекът е напреднал. Така, чрез наблюдението на гледача, се дава възходящо разширение на теорията за еволюцията. И това е по такъв начин, че никакви резултати от естествената наука не се пренебрегват. Всички постижения на така наречените позитивни изследвания могат да бъдат оценени именно благодарение на това. И всеки, който иска да види, вече може да види как двата потока на изследване, естествонаучният и този на гледача, ще се срещнат в тази област в близко бъдеще. Вече може да се види как мисленето на настоящето се тласка към това. Необходимо е само да се обърне внимание на мислител като Анри Бергсон. Бергсон открива, че всички пътища на изследване, които науката е поела от Галилей насам, изискват допълнение. Той намира това допълнение в определена интуиция. И в това Бергсон дори отива донякъде към среща с теософията. В съзнанието си той вижда сложен първичен човек, който в по-нататъшното си развитие се е превърнал в човек. А животинското царство в своите форми, и дори част от растителното царство, изглеждат като раздробени отломки на прогресивния човешки поток на развитие. Всичко това е абстрактна интуитивна мисъл у Бергсон. Той не прави крачката в теософията. Но един ден тя ще бъде направена. Защото това, което Бергсон конструира само мисловно, се представя пред наблюдението на виждащия в осезаема форма, съвсем конкретно в своето развитие, точно както отделните етапи от човешкия живот се представят пред сетивното наблюдение като детство, младост, зрялост, старост.

74. Предварителни проучвания за „Върху човешката загадка“

[От главата „Светът на мисълта, личността, народността“] Мислите, които човек е способен да формира за реалността, лесно изпълват целия му психически живот. Той вярва, че те му дават светлина, която озарява всички тайни на света. Ако установи, че някой има различни мисли от неговите, говори за различен мироглед. Той вярва, че мислите на другия човек противоречат на неговите и следователно не могат да съществуват редом с неговите.

Въпреки това, като се съди по този начин, човек обикновено бърка две неща, които трябва да се държат отделно от всеки, който иска да добие представа за истинските причини, поради които идеите на мислителите за реалността се различават толкова много. Тази статия се основава на гледната точка, че когато се разгледат повнимателно идеите, за които се смята, че принадлежат към различни светогледи, В начина, по който се говори за разнообразието на мирогледите на мислителите, две различни причини за това разнообразие се смесват, което води до объркване на понятията. Един мислител може да има мисли за реалността, които се различават от тези на друг, подобно на това, че изображението на дърво, снимано от една посока, е различно от това на същото дърво, снимано от друга.

Ако човек се стреми да разпознае как силите на националността са ефективни в мислителите на един [народ], тогава ще може да намери значителни примери в личности, каквито са се появили у Планк, Трокслер, И. Х. Фихте и други, описани в това писание. Целта на подобно разглеждане е да се открият онези народни инстинкти, които действат и в други клонове на народната дейност и които внушават своята особеност в света на мисълта на такива мислители. Тези сили често нямат влияние върху мненията, които след това се формират за хода и стойността на светогледите и които се изразяват в писането на историята; и така се случва мислителите, вкоренени в почвата на своята нация, често не само да са самотни през живота си, но и мислите им да са самотни за потомството. Най-ефективните сили на един народ се разкриват в неговите постижения; и силата на признанието, дори признанието на тези сили, не е задължително да съответства на постигнатото. Ако някой каже в отговор: да, но този мислител, който би трябвало да е толкова вкоренен в народа, не е оказал голямо влияние, той не вижда как силите, действащи в него, са именно тези, които продължават да действат, които са неразрушими. Ако искаме да познаваме движещите сили на едно дърво, не трябва да виждаме как един клон влияе на друг, а как силите, присъстващи в ствола, се проявяват в отделния клон. Не става въпрос за това да се съсредоточим върху това как този или онзи мислител е повлиял на тези мнения, а по-скоро върху това какви сили на народната душа действат в една личност.

Важно е да се види: тази или онази черта е национална и тя се проявява в особеностите на този или онзи мислител.

Как националният характер действа у мислителя.

Ако човек се стреми да разпознае как силите на националния характер са ефективни у мислителите на една нация, /bricht ab]

Планк, подобно на Троклер и някои от другите личности, описани тук, е останал без по-мощно въздействие от рода, който се изразява в признанието на съвременниците, в разпространението на възгледи и други подобни. Но ако някой иска да идентифицира мислители, в които живее същността на националността, тогава той принадлежи към тях. Защото това, което е станало мисъл у него, произтича от импулсите на националността. В неговите мисли именно тези импулси на народа често действат несъзнателно, но които стоят в основата на дейността и постиженията на народа.

Това, което се изразява във всяка истински народна дейност и постижения в най-разнообразни области; това, което живее в най-разнообразни форми: в случая на такъв мислител, то се превръща в свят от идеи. Материализмът не се преодолява чрез отхвърляне на възгледа на поредица мислители от втората половина на деветнадесети век, които са смятали всички духовни преживявания за просто материален ефект, а чрез мислене за духовното в смисъл, че човек мисли за природата по естествен начин. Какво означава това, вече може да се види от предходните бележки в това есе, но ще бъде показано по-специално в заключителните разсъждения, предназначени като „възгледи“.

Задълбочаването на прозрението в душата на един народ никога не може да доведе до подценяване на същността и ценността на другите народи; то не може да се отдаде на чувства, каквито днес мнозина изпитват към германския народ.

Авторът на това писание се надява, че от него ще стане ясно колко далеч е за него всяко ценно потапяне в духовните особености на един национален характер от всяко неразбиране и изопачаване на същността и ценността на други национални характери. Би било излишно да се казва това по друго време; днес е необходимо с оглед на чувствата, които сега се изразяват от много страни към немската природа.

Авторът на това есе се надява, че от него ще стане ясно, че по-задълбоченото разбиране на психологическите характеристики на една националност не бива да води до неразбиране и погрешно тълкуване на природата и ценността на другите националности. Би било излишно да се казва това друг път. Днес е необходимо.

[Върху главата „Образи от интелектуалния живот на Австрия“: Роберт Хамерлинг и „Хомункулус“

В сатиричната си поема „Хомункулус“ Хамерлинг показва, така да се каже, какво би станало с човешкия живот, ако това, което се представя само като научна теория, се осъществи в действителност. Човекът, който живее без душа, защото мисли по духовно плах начин, е „хомункулус“. В наше време този „хомункулизъм“ има широко

разпространение. Дори се говори за това как homo sapiens от отминала епоха се трансформира изцяло в homo oeconomicus. Това е /bricht ab]

Хамерлинг търси мироглед, който включва духовен начин на мислене в чисто научния свят на мисълта.

Какъв би бил животът, ако човекът наистина беше това, което го представя един светоглед, който взема предвид само сетивния свят? Може да се зададе въпросът: как би изглеждал един световен ред, ако беше реалност, такава, каквато го представя един светоглед, такава, която формира своите идеи само от реалността на сетивата. Ако следователно чисто научният начин на мислене иска да бъде, така да се каже, [се прекъсва]

В сатиричната си поема „Хомункулус“ Хамерлинг изобразява човек, който е само това, за което го приема светогледът, който черпи своите идеи единствено от сетивния свят.

Светът на научния начин на мислене е светът, който човекът възприема в действителност; но той е представен без нищо, чрез което би могъл да се направи възприеман от което и да е същество.

Това, което този начин на мислене възприема като светлина и звук, не свети и не отеква. Човек знае от живота само, че е придобил представите за този начин на мислене от това, което свети и отеква, и следователно живее с убеждението, че въображаемото също свети и отеква.

Когато Мах говори за усещане, той посочва това, което се усеща; но мислейки обекта на усещането, той трябва да го отдели от егото. Той не осъзнава, че по този начин мисли нещо, което вече не може да се усети. Той показва това и с факта, че понятието за егото напълно се разсейва. Че той всъщност напълно губи „Аз-а“. То се превръща в митично понятие. Тъй като той не мисли съзнателно за своя свят на чувства като неусещаем, това изхвърля възприемащото его от неговото мислене. По този начин гледната точка на Мах в частност се превръща в доказателство за това, което е обяснено тук.

Хамерлинг обаче само предчувства преживяването на виждащото съзнание. То вижда в материала на мозъка условията душевните същности да се разпознаят в огледалния си образ чрез обикновеното съзнание. Материята никога не може да бъде носител на мисълта, но може да бъде носител на образите на съзнанието на творческото мислене. Последното преживява себе си във видението на съзнанието в неговата същност, независимо от материята, и разглежда материалната дейност на мозъка като духовна дейност, превръщаща се в реален образ.

С тази мисъл обаче Хамерлинг само интуитивно се приближава до гледната точка на наблюдаващото съзнание. Да се иска да се изведе мисълта в човешкия мозък от дейността на материалните атоми със сигурност си остава безсмислено и глупаво начинание за всички времена. Защото не е по-добро от това да се иска да се изведе огледалният образ на човек от дейността на огледалото.

Но това, което обикновеното съзнание познава като мисли, е само отражение, породено от мозъка, на живата, мислеща същност на душата. Не може да се каже за това отражение, че нещо в процесите на мозъка е по същество същото като нея. Когато наблюдаващото съзнание преживява себе си в същността на мислите, тогава то съзира в тях и реалността, която е в основата на мозъка. Мозъкът е свързан с тази реалност така, както образът е свързан със същността, която визуализира. Засиленото съзнание не се развива от обикновеното съзнание чрез телесни (физиологични) процеси, както обикновеното будно съзнание се развива от съзнанието в съня. Засилването е изцяло душевно-духовно преживяване, което не може да има нищо общо с телесните процеси. Когато се пробуждаме от сън в будно съзнание, човек се сблъсква с променящо се отношение на тялото; когато се пробуждаме от обикновено съзнание към духовно-възприемащо съзнание, човек се сблъсква с променящо се отношение на духовно-душевните преживявания. Но образната форма на мисълта в обикновеното съзнание е и за виждащото съзнание отражение на същностното същество, което се преживява в душата. И когато душата, живата и осъзнаваща, осъзнае себе си в наблюдаващото съзнание, тя знае, че се намира в реалност, в която материалната субстанция на мозъка не е по същество същата като мислите на обикновеното съзнание, но е същата като духовната субстанция, с която мислите се разкриват. В наблюдаващото съзнание душата знае, че се намира в духовната субстанция, която мозъкът формира от творческата духовна субстанция. Но това, което Хамерлинг описва в своята „Атомика на волята“, би съответствало на тази творческа духовна същност само ако той е познавал себе си като живеещ в съзнанието на зрението и се е стремил да визуализира духовното преживяване с описанието си.

Това е светът, в който душата осъзнава, че е едно с това, което [се разделя]

[Към главата: „Образи от мисловния живот на Австрия“: Йозеф Мисон]

Мисон не може да се счита за мислител сред описаните в това писание. Но ако човек се замисли какво е трябвало да се е случило в душевния му живот, това дава разбиране за особения колорит на идеите на австрийските мислители. Но това, което живее в конституцията на душата му, хвърля светлина върху австрийските мислители. Мислите на Шелинг, Хегел и Планк могат да бъдат живо разчленени като крайниците на мисловен организъм, така че всяка мисъл винаги израства от другата; в този начин на израстване една от друга може да се види популярен елемент. Мислите на австрийските мислители стоят като изолирани растения върху духовна почва, от която всички те растат по един и същи начин, като всяка една произтича по-малко от другата. Следователно те не носят толкова непосредствения популярен характер във формата си, колкото повече в основното си настроение. Такова основно настроение обаче е задържано в мислителя; в личност като Мисон то се проявява като копнеж по популярното. — При Шрьоер, при Ферхер, при Карнери, Хамерлинг то живее като

основно настроение на техните мисли, докато съдържанието им разкрива по-малко от него.

[Върху главата „Образи от мисловния живот на Австрия“: Ориенталско-индийски мистицизъм]

Един вид контраобраз на чисто научния начин на мислене е ориенталско-индийският мистицизъм. Първият не достига до духа, защото се губи в наблюдението на сетивата; вторият не навлиза в реалността с духовния си опит, защото не иска да се пробуди от обикновеното съзнание до повишеното съзнание, което се има предвид тук, а по-скоро приглушава обикновеното съзнание, като по този начин изпада в подобно на сън разпознаване. Тя вярва, че разпознава духовното, като оставя реалността, която е непосредствено присъстваща за нея. Но част от истинското духовно е, че тази реалност възниква от него. Следователно, ако човек се вплита като познаващ в духовен свят, който е лишил тази реалност, тогава на този въображаем духовен свят липсва това, което е в действителност в реалния духовен свят. Този ориенталско-индийски мистицизъм също твърди, че преодолява „Аз-а“ на обикновеното съзнание. Всъщност той само се връща до ниво на съзнание, което все още не е достигнало „Аз-а“. Пробуденото съзнание, което се има предвид в това писание, надхвърля нивото на съзнание, на което е постигнато „Аз-ът“. Древноиндийският мистицизъм е един вид контраобраз на научния начин на мислене. Ако първият рисува свят, който е неуловим, вторият рисува свят, в който животът се живее духовно, но нищо не може да бъде възприето. Съзнаващият човек не се стреми да се пробуди от сетивната реалност до по-високо съзнание чрез силата на душевните преживявания, а се отдръпва от цялата реалност, за да бъде сам с познанието. Той вярва, че е преодолял реалността, докато само е отдръпнал съзнанието си от нея и в известен смисъл я е оставил извън себе си с всичките ѝ трудности и загадки. Познаващият също вярва, че се е освободил от „Аз-а“ и в безкористна преданост към духовния свят е едно цяло с него. В действителност той само е замъглил преживяването на „Аз-а“ за своето съзнание и несъзнателно живее изцяло в „Аз-а“. Вместо да се пробуди от обикновеното съзнание за себе си, той се връща в едно мечтателно съзнание. Той мисли, че е разрешил загадките на съществуването, когато всъщност само е отвърнал погледа на душата си от тях. Той има приятното чувство на знание, защото вече не чувства как загадката на познанието тежи върху него. Човек може да се наложи да си каже всичко това и въпреки това да изпитва не по-малко възхищение и разбиране за великолепното творение на Бхагавад-Гита или други продукти на този мистицизъм, отколкото някой, на когото горното само създава впечатлението, че е написано от някой, който просто няма усет за възвишеността на тези творения. Не бива да се вярва, че само безусловният последовател на даден мироглед може да го оцени напълно. Пиша това тук, знаейки, че имам не по-малко възхищение за индийския мистицизъм и не по-малко опит с него, отколкото който и да е от неговите последователи.

75. Значението на материализма

Днес често се чува да се казва, че материализмът от втората половина на деветнадесети век е преодолян от по-нови школи на мисълта. Те посочват как много мислители отново приемат независим принцип на живота, докато във възхода на материализма е преобладавало убеждението, че целият живот е само сложна формация от онези сили, които действат в неживата природа. И подобни неща се цитират, за да се покаже, че човешкото мислене се обръща към духовно съзерцание. Подобни мисли често се изказват именно от онези, които определят антропософския възглед като неприемлив. Те прикриват отвращението си към него с твърдението, че оправданото движение към духовното може да се постигне без обрата, който се търси чрез антропософията. Каква е нуждата от това, се казва, след като материализмът е само наследство от определен натуралистичен радикализъм, който сее хаос сред миряните, докато за научно мислещите хора е преодолян.

В отговор на това твърдение трябва да се заяви, че именно то не успява да признае съвременното историческо значение на материализма. И е напълно възможно антропософското разглеждане да оцени това. То вижда в материализма едностранчивата трансформация на школа на мисълта, която е оправдана в собствената си област, в миросглед. Но то трябва да признае плодотворността на материалистичната интерпретация на определени явления, основана на неговите прозрения. И то отдава дължимото на независимото разбиране на духовното от [...]

76. За стремежа на духовната наука

В началото човек може да има чувството, че стремежът на духовната наука е изкуствен. Хората, които се занимават с нея, са мързеливи хора, откъснати от реалността и разполагащи с много време, което прекарват по начин, за който онези, които са заети с работния си живот, никога не биха могли да си помислят.

Тази гледна точка може да се оправдае с твърдението, че човекът се ражда в света и светът се нуждае от неговия труд като физическо същество. В хода на този живот се разкрива тайнствеността на този живот. Човекът чувства, че природата му не може да бъде изчерпана от изпълнението на физическия му труд. Но тогава религията идва да го посрещне, чрез която той може да бъде пропит с вечността на своето същество; портата на смъртта става за него порта на безсмъртния духовен живот.

Това разсъждение е в противоречие с по-новото развитие на човечеството. Това развитие е създавало форма на живот, която поставя въпроси и загадки, несъществуващи преди векове, но сега се налагат на хората. Съвременната наука е възхитителна в своя напредък. Тя обаче не отговаря на въпроси за душата, а ги повдига. Тези въпроси нахлуват в човешкия живот. Те се възприемат, докато растем в този живот от етапа на детството. Не толкова отдавна хората не са си задавали тези въпроси, защото не са се развивали в живота, както сега. Тези, които се обръщат към духовната наука, усещат тежестта на тези въпроси. Ако никой не ги усещаше, щеше да има много специфични последици за бъдещето на човечеството. Постепенно щяхме да израснем в живот, който е напълно неразбираем. Щеше да се наложи да притъпим душите си, за да не усещаме тази неразбираемост. Щеше да се наложи да оставим благородните сили на човешката душа неизползвани. Щеше да се наложи да имаме чувството към тези сили, сякаш имаме ръце, но те са просто безполезен придатък, който трябваше да оставим неизползван. Това постепенно би подкопало желанието за активно участие в живота. Но тази парализа на душата би подкопала и религиозния живот на човешкото същество. Безразличието и тъпотата към този живот биха се утвърдили. В крайна сметка тя би изчезнала. И човечеството би потънало в несъзнание за духовния и душевния свят. Предшествениците на това са нагласите, развили се от убеждението, че въпросите, които светът поставя пред човека, могат да бъдат отговорени единствено от естествената наука.

Един пример за това е Конрад Дойблер.

Това, което е създадено от по-новия живот, изисква продължение от духовна страна. Точно както в по-ранни времена религиозният човек е можел да открие духовния свят, който религията му е давала, в изгрева и залеза на слънцето; точно както годината не е била безсмислен цикъл за него, а той е преживявал царуването на духовния свят в празниците, така и съвременният човек трябва да може да разпознае духовния свят в откровенията на естествената наука.

Позоваване на научната доктрина за произхода на света от мъглявината.

Тази наука трябва да завърши с признанието: Човекът е неразбираем.

Духовната наука започва там, където естествената наука трябва да спре. Нейните изследвания са насочени именно към човешкото същество. Тя събужда способности в човешката душа, които водят към духовния свят. Тези способности са необходими само на самия духовен изследовател. След като ги е открил, резултатите от тях могат да бъдат приложени от всеки човек със здрав разум. Те са като инструменти, а духовният изследовател е инструментариумът. Литературата на духовната наука е от различно естество от литературата на естествената наука. Тя трябва да излъчва живот. Тези способности водят до прозрението, че видимият човек е само една част от цялостното човешко същество. Този видим човек е само образ на невидимия. Невидимият човек съдържа преди всичко етерния човек. Той принадлежи към извънземния свят. Етерният човек живее същия живот, който се излива от периферията на земята върху земята, когато семената на растенията се появят. Духовното око вижда духовните растения да растат от извънземните сили към физическите растения, които физическото око вижда да излизат от земята. Това, което се влива в растителния свят, може да се види и от духовното око, действащо в човека, докато той расте и оживява. Това дава жива картина на безкрайно богатия живот през първите седем години от човешкия живот. Финото развитие на мозъка. Изправената походка, способността за говорене, придобиването на силата на паметта.

В края на седмата година човекът е физически отражение на извънземните сили, действащи в душата му. Когато навлезе в живота чрез раждането, той е физически отражение на силите, действащи в земното съществуване; в края на седмата година той физически носи в себе си извънземен свят от сили.

Сега свръхсетивната част на човешкото същество съдържа не само етерното тяло, но и висша връзка. Как се нарича, е без значение. Тя принадлежи към духовно-душевния свят. Тя действа върху етерното тяло. Действието ѝ е ритмично. Тя се стреми да повтори действието на етерното тяло. Това повторение се противодейства на това, което се е развило във физическото тяло през първите седем години от живота. Така, от седем до четиринадесетгодишна възраст, във физическото тяло не възниква повторение, а образ на астралното тяло. Човекът е обзет от духовно-душевен елемент, който не присъства нито във физическия свят, нито в извънземния свят. „Азът“ сега отново действа върху астралното тяло. Животът на волята тече през физическото тяло. Този „Аз“, както се разпознава чрез духовно наблюдение, се намесва в този земен живот с подсъзнателните преживявания от предишни земни животи. Силите на самата земя се разпознават като излезли от целия космос. Но по такъв начин, че предишното състояние на земята все още е било такова, че в известен смисъл тя непрекъснато се е пресъздавала в ритъм, точно както растителният свят се обновява само всяка година.

В духовната наука естествените науки не се третираат враждебно; те сочат към един свят, който се възприема от духовната наука също толкова вярно, колкото вибрациите на въздуха се възприемат от слушателя на музика; слушането обаче не се постига чрез наблюдение на вибрациите на въздуха.

Религиозен живот:

Член на вярата

Богословска Троица
Временно начало на света

Падение на човека

Изкупление Въплъщение

Тайнства

Praeambula Fidei:

Съществуване на Бог като
интелигентен създател на света
, светоустроител, създател на света,
поддържащ света,
владелец на света
съдия на света.

Земното начало на живота.

Науката по отношение на него
само апологетично.

Така нареченото самоизкупление.

Духовност и безсмъртие на човешката душа

Разлика между добро и зло

Основите на етиката, политиката и всичко, което е наука, антропология, естетика. —
В допълнение, духовният свят под Божието ръководство, човешката душа, която по своята същност черпи сила от един живот на земята за следващия.

Развитието на научния мироглед. Ред. В. Хартман

Вебер: „Сега екстравагантностите на този гений са достигнали върховния си връх (Седма симфония); Бетовен е узрял за лудницата.“

Абат Щадлер: с пулсиращо „е“: „Винаги има това - е -, той просто не може да се сети за нищо, бездарният човек.“

77. Нечовешка реалност и истински мистицизъм

[Липсва начало] Формирането на мисли получава и това, което той извлича от себе си, когато формира мисли.

Реалността се разкрива на човека като материална в контекста на неговото сетивно наблюдение. Той трябва да формира мисли, които са оформени в смисъл на научен възглед, ако се придържа към това откровение. Всеки, който, когато е изправен пред откровението на природата, не си представя веднага силата на гравитацията (или нещо подобно в сферата на материалните събития), когато камък падне на земята, а си мисли за малък демон, който си е въобразил, че камъкът пада на земята: това може да се отнася както за фантазъра, така и за човека, който е вярвал, че стрелките на часовник се движат от малки гоблини, скрити вътре в часовника, а не от еластичността на пружините и колелата. Формирането на идеите трябва да се случи тук в смисъла на научно мислене. Тези представи се формират по определен начин, защото чрез сетивното наблюдение човек влиза в определено отношение към реалността, което може да бъде изобразено чрез отношението например на дърво, снимано към камерата. Чрез научно ориентираните представи човек получава представа за реалността, точно както получава образ на дървото, който показва истинската му форма от определена посока. Различното отношение на извънчовешката реалност към човека поражда идеи, които изразяват духовната същност на реалността. Всеки, който отхвърля подобни идеи, ако те са придобити чрез истински опит на духовното съществуване, а не чрез объркан мистицизъм, защото те сякаш противоречат на научния начин на мислене, който единствен той счита за оправдан, не вижда какъв е залогът. Той вярва, че идеите, които произлизат от духовното в реалността, идват само от личното (субективно) същество на мислителя. Той е като някой, който познава образа на дърво и когато се сблъска с образ, взет от различна посока, казва, че този образ няма нищо общо с дървото, което познава; той му противоречи. Следователно този втори образ може да е възникнал само в самия фотографски апарат. - (Тук тази характеристика на човешките начини на възприятие във връзката им с реалността може да бъде представена само по такъв начин, че да изглежда като просто твърдение за онези, които не познават неговите основи. Надявам се, че някои от тези основи могат да бъдат намерени в това писание. В голяма част от другите ми писания съм се стремил да изразя какво оправдава този възглед.)

[Липсва начало] Формирането на мисли получава и това, което то извлича от себе си, когато формира мисли. Ако снимам дърво от определена точка, получавам снимка, която показва дървото от едната страна и е различна от снимката, направена от едната точка. Причините за разликата между снимките не се крият в апарата за изобразяване, а в положението на дървото спрямо апарата; и това е също толкова извън апарата, колкото и самото дърво. И двете снимки имат своя произход в

дървото; вътрешното състояние на апарата не допринася за тяхната разлика. Връзката между извънчовешката реалност и човешкото същество е сравнима с това. Материалният свят е в близост до сетивното наблюдение на човешкото същество. Той му се разкрива по такъв начин, че той трябва да формира представи за него от гледна точка на контекста на естествения закон. Всеки, който, когато се сблъска с откровенията на природата, отказва да разпознае ефекта на гравитацията при падането на камък на земята или нещо подобно в материалния свят и вместо това говори за малък демон, който кара камъка да падне на земята, би бил считан за толкова фантастичен, колкото и някой, който си въобразява, че стрелките на часовник се движат от малки гоблини, скрити вътре в часовника, а не от самите стрелки. Формирането на идеи тук трябва да се извършва в смисъла на естествено-научно мислещия. Но по този начин човек получава идеи, които произтичат от определена връзка на извънчовешкия свят с човека, подобно на образа на дърво от неговото местоположение към апарата. Илюзия възниква, когато човек мисли, че чрез естественонаучния начин на мислене получава идеи, които се отнасят към реалността по различен начин от образа на дървото, взет от едната страна до другата. Мистичните представи представят друга връзка на извънчовешката реалност с човека. Мистичният характер на представите не произлиза от човека, а от факта, че определени съществени черти на реалността се разкриват само когато са мистично преживени. Колкото и да се обидят някои хора от това, трябва да се каже: Този, който в обясненията си на идеите, възникващи в истинските мистични преживявания, търси техния произход само в човека, прави същата грешка, която би направил човек, който би търсил обяснение за положението на дървото спрямо камерата в самата конструкция на камерата. Мислите, които са научно ориентирани, и мистичните мисли са вкоренени в една и съща реалност. Реалният свят не е обхванат нито от научна, нито от мистична мисъл; той изисква не едната или другата мисъл, а и двете. И изисква много други видове мисъл. Причините, поради които хората гледат на света научно, мистично, монистично, дуалистично, [прекъсва]

Някой може да си помисли, че е неоправдано да се считат мислите на Планк за значими за движещите сили на германския фолкхайт, тъй като тези мисли не са били широко разпространени. Подобно мнение не успява да признае кое е важно, когато се говори за влиянието на народното битие върху възгледите на мислителите на една нация. Това, което е ефективно тук, са безличните (често подсъзнателни) сили на народното битие, които живеят в дейността на народа, в неговите постижения в най-разнообразни области на съществуване и които формират идеите у такъв мислител. Тези сили са били там преди той да се появи и са там след като той си отиде; те живеят дори когато не се споменава за тях. И затова те могат да имат особено силно въздействие и върху местен мислител, който е вкоренен в своя народ и за когото никой не говори, защото тези сили често се излъчват по-малко в мненията, които хората формират за него, отколкото в неговите мисли. Такъв мислител често ще

остане сам, не само през живота си, но мислите му могат да останат сами и за поколенията. Но щом човек схване природата на тези мисли, той осъзнава, че това, което се е превърнало в личностна цялост в него, остава устойчиво ефективно в народния ум, че то трябва да се появява отново и отново във все нови импулси. Независимо от въпроса какво е успял да постигне, другият въпрос е какво е проработило в него. Човек може да се опита да разпознае какво го е довело до неговите постижения и какво би довело до подобни постижения (отново и отново). Не мога да мисля по същия начин като онези, които оспорват стойността на мистичните идеи, вярвайки, че правят единственото научно правилно нещо. Те са на мнение: „Това, което човек не знае от самото начало, го учи наблюдението на природата; това, което наблюдението на природата не учи, го учи експериментът; и това, което експериментът не учи, го учи теорията, която се придържа към наблюдение и експеримент; но това, което теорията не учи, никога не може да бъде обект на човешкото познание.“ Такава е преценката на човека, който се придържа изцяло към научния начин на мислене, а неговите последователи не признават нищо друго освен неговото наблюдение, неговия експеримент, неговата теория. И сега, разбира се, не той е отхвърлен от другите хора, но не е смятан за достоен за името на научно сериозен човек, който не може да удостовери, че няма връзка с никакви мистични мисли. Фактът, че е възможно да се живее без истинските мистични идеи, не доказва нищо повече от факта, че хората са живели без съвременна хирургия до петнадесети век.

Колко нелепо би било за някой, който оценява благословиите на днешната хирургия, да намери някой, който би казал: „Ами, хората са живели във времената, за които говори Хиртл, и не са имали хирургия в съвременния смисъл.“ Трябва да се осъзнае, че хората живеят без тези, които са в живота, да изливат или дават това, което е необходимо за живота от напълно оправдана гледна точка. Ако човек искаше да обмисли това правилно, може би не би сметнал за напълно безсмислени онези, които смятат разговорите за ненужността на мистичните идеи за много съмнителни за живота. И /briht ab]

За много хора днес е не само странно, но и безсмислено да се твърди, че мистичните идеи се отнасят до тези, основани на науката, по същия начин, както изображението на дърво, взето от едната страна, се отнася до това, взето от другата. Такива хора ще бъдат склонни да кажат: освен всички други научни възражения срещу подобно виждане, то трябва да бъде отхвърлено, защото научното познание е оправдано и изисквано от реалния живот, което не може да се каже за мистичните идеи. Тези, които говорят по този начин, вярват, че знаят какво е ценно за човешкия живот; но въз основа на техните предположения, това, което казват, е разбираемо и за онези, които, макар и да признават, че научният начин на мислене също има своята пълна стойност за живота, въпреки това могат да оценят истинските мистични идеи от гледна точка на тяхното значение за живота. Само неразумният човек би могъл да

оспори неизчислимата благословия, която хирургията е била за човечеството. Но прочетете какво пише изтъкнатият анатом Йозеф Хиртл в своята „Анатомия на човека“ (9-то издание, Виена, 1866 г.):

С отвращение се обръщаме към сцените на ужас, които древната хирургия, вярвайки, че прави най-доброто, е причинявала на своите пациенти: „Това, което лекарството не лекува, го лекува желязото; това, което желязото не лекува, го лекува огънят; това, което огънят не лекува, не може да се излекува по никакъв начин.“ Така е говорил прародителят на хирурзите, а неговите слепи почитатели [през Средновековието] не са знаели нищо по-добро да правят, освен да изрязват, разкъсват, изгарят – и това се е наричало хирургия. Не е чудно, че в Германия тези хирурзи са били смятани за нечестни до петнадесети век и че никой занаятчия не би наел чирак на служба, освен ако не може да удостовери, че е дете на честни родители и не е роднина на клечкар, бесилка или бръснар-хирург (лекар за рани).

Как би се смешило на някой, който цени благословиите на съвременната хирургия, ако някой каже: Ами, човешкият живот е съществувал по времената, за които говори Хиртл. И те не са имали хирургия в съвременния смисъл. Може да се види и това: фактът, че човек може да живее без истински мистични идеи, не доказва нищо повече от факта, че хората до петнадесети век - и по-дълго - са живели без по-новата хирургия [прекъсва]

78. Изследване на душата

Антропософията е замислена като предизвикателство към научния начин на мислене. Науката е разширила сферата на своя начин на мислене.

То също така иска да прегърне науката за душата.

От една страна, то се е пренесло във физиологията.

От друга страна, тя се е превърнала в експериментална психология.

Нито едното, нито другото може да доведе до истинска наука за душата.

В миналото природата не е била смятана за отделна от живота на душата.

Сега обаче идеалът на естествената наука е да елиминира всичко субективно от естественото. Това може да доведе само до такова представяне на природата, което задоволява субективните душевни потребности. Това, което се постига за природата по този начин, се постига от душата просто чрез самопреживяване. Наблюдателят трябва първо да бъде потърсен за душата.

Обичайните методи на познание само задават въпросите. На границата на познанието. Преживяване на въпросите. Душевени органи. Въображение.

Вдъхновение. Интуиция.

Докато човек иска да тълкува природни събития, той е на грешен път. Духовното не се представя като интерпретация на природата, а се издига от естествения опит, подобно на съдържанието на прочетеното, като се следва последователността от букви и думи. Чрез естествения опит човек става независим от него. Действителната душа не може да бъде изследвана експериментално: 1.) Наблюдателят никога не може да определи началото на наблюдението. 2.) Вниманието е изключено. 3.) Никое наблюдение не може да бъде повторено при същите обстоятелства. 4.) Условиата не могат да бъдат определени при различни обстоятелства.

Специални характеристики на умствените възприятия:

1.) Липса на спомени.

2.) Те могат да бъдат схванати в ума само дотолкова, доколкото са налице подготвителни понятия. Всичко отвъд това би довело до видения и т.н.

3.) Колкото по-често се възприема един ментален факт, толкова по-трудно е да се схване ясно.

Обикновените умствени факти могат да бъдат видени правилно само ако се наблюдават със съзнанието на зрението. - Бергсон свързва „Аз-а“ с живота.

Това, което е обединено в душата (мислене, чувство, воля), не е задължително да произлиза от един и същ корен. Според Бергсон интелектът раздробява преживяванията. Паметта е сродна на силата на наследството.

Абстрактните понятия са обвързани с материалното тяло.

Според Бергсон мозъкът е един вид телеграфен център.

Защо не могат да се изчислят менталните факти? Защото резултатът навлиза в обикновеното съзнание, но не и това, което води до този резултат.

Бенедикт:

Фактът на съзнанието чрез възбуждане на мозъчните клетки не е съществено различен от факта на гравитацията, свързана с материята.

Вундт:

Ако понятието за материя бъде преформулирано, за да включва възможността за едновременни физически и психически събития, то по този начин би се разширило до по-общо понятие за субстанция. Ясно е, че въпросът за допустимостта на подобно разширение може да бъде отговорен само от емпиричната психология в края на нейните изследвания. Дотогава трябва да се придържаме към предпоставката, пряко изисквана от опита, че психическите събития редовно са съпътствани от определени физически явления и че между тези вътрешни и външни жизнени процеси последователно съществуват закономерни взаимовръзки.

Чрез въображаемото познание ние получаваме формиращите сили на тялото, отразени в живота на идеите; чрез вдъхновеното познание ние получаваме душата, която всъщност се намира извън хода на живота; и чрез интуитивното познание ние получаваме духовното (Аз), което се намира извън душата и тялото. Духовното (Аз) е обединено с душевно-пораждащите сили.

Тези твърдения могат да се приемат като резултати от нечия работа – не на някой, който отрича естествената наука, а на някой, който има толкова високо мнение за тази по-нова естествена наука, че ѝ приписва способността да създаде духовна наука – ако тя не просто иска да остарее, а иска да предаде основния си характер на потомството.

Експерименталният психолог се е отказал да дефинира душата. Той приема за душа това, което обикновеният опит нарича душа. Метафизически, тя се е превърнала в нищо повече от ужас.

В усещането вече се вижда емоционалният тон.

Би било интересно да се обобщи като физиологично сетивно вещество: сетивен орган. нерв. място в мозъчната кора. Кожно усещане: Бликс. Голдшайдер. срещу Фрей парадоксално усещане за студ (стимул над 45 °C). налягане. топлина. студ. болка. Вкусови усещания: Кисов. Йорвал: сладко, кисело, горчиво, солено. - Функционално разнообразие на папилите.

Усещания за обоняние: Олфактометър. Сензор за миризми: 9 групи миризми: Етерични. Ароматни. Балсамови. Амброзия / Кехлибар-Мускус. На праз. Алил-Какодил. Огнени. На елен / Каприл. Отблъскващи. Отвратителни.

Чувство на ухото:

Отолити (местоположение); полукръгли канали (пасивно движение на тялото.

Замаяност). Охлюв: (слухови усещания).

Възприятие. Аперцепция. Физиология на четенето.

Въображение:

Кюлпе: централно възбудено усещане. Образи в паметта.

Кофка се опитва да отдели живота на въображението от живота на усещанията чрез експеримента. - Прекратяващата тенденция. Теории.

2 духовни твърдения трябва да се провалят: 1. че животните имат въображение. 2. че размножаването зависи от мозъка.

2. Теория на физиологичния образ (отхвърлена): 2. Следи

Теория (Херинг)

Р. Семон: Енграма. Сума от енграми. Мнема.

Семон вижда същността на мнемоничното средство във факта, че повторенията се случват, когато по-ранните условия не са перфектно повтарящи се.

синхронен. временен.

енграфичен. постоянно трансформиращ. поддържащ ефект.

Екфория.

Когато наблюдаваме душата:

1. Наблюдателят никога не може да определи началото на наблюдението; той може само да чака наблюдението да се случи. 2. Той трябва да може да изключва вниманието си.

3. Някое наблюдение не може да бъде повторено при същите обстоятелства.

4. Условията, при които се случва дадено психическо явление, не могат да бъдат определени чрез промяна на съпътстващите обстоятелства, защото променените условия вече не се отнасят за същото психическо преживяване, а за такова, което е било променено от предходните обстоятелства.

Наблюдение на психическото:

1. Съдържанието на съзнанието не остава непроменено? Не можете да наблюдавате влак, ако сте вътре в него.

2. В паметта живее ли илюзията? Трябва да опознаете условията на илюзията като закони на умствената перспектива.

Колкото и да е странно, когато става въпрос за душата, веднага възниква желание тя да бъде различна от това, каквато е.

Ред. срещу Хартман: никога аподиктичка сигурност. (Хипотези за причини. Хипотези за закони.)

Съдържание и форма на съзнанието: Фортейдж, Хербарт,

Бенеке – съдържанието става независимо

Ремке: формата става независима.

Съзнание: продукт, а не производител: но тогава то не бива да развива мнение за себе си. Следователно това, което не е произведено от съзнанието, не остава безсъзнателно.

Ред. срещу Хартман:

Въпреки това, такава дейност (която обхваща преживяванията на съзнанието като обединяваща нишка) не се случва в съзнанието, нито пък неговият носител, [индивидът от по-висок порядък], и следователно [психологията, която е ограничена до съзнанието, никога не може да обясни синтеза на няколко съзнания в едно.

Чувство: страст, настроение, ...

Памет: самите идеи не могат да бъдат запомнени.

В съня не е X, който се разпознава от долните части на мозъка, а активността в долните части на мозъка е известна.

Ред. в. Хартман: Удоволствие: освобождаване от натрупано химическо напрежение.

Отвращение: потискане на същото. —

В Хартман: чувството за ефект на желанието.

Отвращение, когато несъзнателното желание е възпрепятствано в осъществяването на целта си. —

Удоволствие, когато тази задръжка бъде премахната. —

Представяне, когато волята е парализирана в осъществяването си цел. —

Живот, когато парализата е премахната.

Ред. срещу Хартман: Всяка воля се определя от представяне. Но всяка репрезентация също се определя от воля. Воля: като дете към мъж. Волята се превръща в репрезентация. Но репрезентацията ражда воля.

Хартман: безсъзнателността на волята.

Вундт: характерната черта на волевия процес е „аперцепцията на психическо съдържание“. Ред. В. Хартман: „Мотивът действа като натиск на пръст върху бутона на галванична линия, чрез чието затваряне сто мини експлодират едновременно.“

79. Неадекватността на естественонаучните концепции за социологията

В антропософски ориентираната духовна наука реалистичните концепции са важни. В чисто научната област нереалистичната концепция остава неадекватна. В правната, моралната и социалната област тя се превръща в реална опасност.

В по-ново време се наблюдават усилия за проникване на моралната и социалната сфера с идеи от естествените науки.

Бенедикт изнася лекция на 48-ата среща на естествените учени през 1875 г. (преди това през 1874 г.) и в хода ѝ казва, че резултатите от естественонаучните познания трябва да се превърнат в евангелие:

За да се постигне това, светогледът първо трябва да е достигнал такава широта, дълбочина и яснота, че да създаде катехизис, който доминира в духовния и етичния живот на хората.

А за психологията той казва:

Психологията също се е превърнала в естествена наука, тъй като, подобно на физиката и химията, е отхвърлила баласта на метафизиката и вече не избира хипотези, които са непонятни за днешната ни организация, като предпоставки.

Може да се цитира Бенедикт, защото той наивно въвежда реалността в идеите си. Но като цяло скокът, който се прави от научни идеи към „светогледи“, е катастрофален, защото човек взема онези идеи, които владее добре от определена област, и ги пренася в други неща, които не познава. Следователно, като правило, светогледите съдържат идеализирано светогледно съдържание, което хората изразяват за неща, за които не знаят нищо.

Това е особено очевидно напоследък в областта на социологическите идеи.

Не е възможно да се постигне разбиране с най-съществените импулси. В центъра стои понятието за свобода. Ученият по естествени науки не може да направи нищо с него. В рамките на концептуалния свят, който е развил засега, само детерминизмът има смисъл.

В засегнатата тук област аналитичната психология играе своята роля. Тя е стигнала до област, която вероятно ще отвори най-дълбоките прозрения. Тя е свързана и с област, свързана с неутопичен социологически възглед. Въпреки това, тя се отдръпва от идеята за духа. И оперира с неадекватната концепция за „несъзнаваното“.

Първо трябва да разберем човешкото същество. Тройната природа на телесния му живот ни отваря поглед към реалния свят на духа.

Дегенериращ естествен живот се простира в нервния живот. Човекът умира в нервния си живот. Естественият процес, който протича тук, е прекъснат процес на размножаване и растеж. Процесът на клетъчно делене не се разпростира в нервните клетки и червените кръвни телца. В основата на този процес на дегенерация възниква душевният живот. Това, което се появява тук, е жива душа, която има толкова малко общо с физическия живот, колкото детето има с родителите си. И

когато носиш в себе си нещо, което е толкова откъснато от определящите фактори, ти си свободно същество в това.

80. Въображение, памет, сън

Под прага на обикновеното съзнание се крие истински духовен свят.

От една страна, идеите сочат към нервната основа, а от друга - към духовната същност, която може да бъде схваната само чрез въображаеми идеи: свят, който засяга хора, за които научните понятия са неприложими. Преди всичко, понятието за несъзнаваното предизвиква най-голямо объркване.

Аналитичната психология няма достатъчна теория за паметта и работи със сънища, основани на неадекватни идеи.

Съдържанието на въображаемия свят живее в паметта. Това, което идва от този свят, навлиза в душевния живот по същия начин, както импулсите от сетивния свят. Но духовното навлиза заедно с него. То остава неразбрано, ако човек не се издигне до съзнателно познание за духовния свят.

В сънищата съдържанието е маловажното. Важното са импулсите, които действат в него. Неговият ход. Неговата вътрешна драма. Душата изважда наяве необработено духовно съдържание в него и го преплита с обработено съдържание.

Освен това, емоционалният живот има свой еквивалент, от една страна, в ритъма на дишането; но от друга страна, в един свят, достъпен само за вдъхновено познание. Този свят принадлежи на човешкия опит между смъртта и новото раждане.

И така, животът на волята: от една страна, нейният еквивалент е метаболизмът; от друга страна, съдържанието на интуитивния свят. В тази област е познанието за повтарящите се земни животи.

81. Интуиция и правен живот

Забележка 1761, без дата, около 1917 г.

Съдържанието на духовния свят действително живее в социалните общности. Там са импулсите на въображаемото, вдъхновеното и интуитивното съзнание.

В правната сфера съдържанието на интуитивното съзнание е ефективно. (Д-р Роман Боос: Колективният трудов договор) Импулсите в тази област не могат да бъдат схванати с идеите на обикновеното съзнание. С тези концепции човек може да разбере само това, което се развива в нечовешкия живот като наказателни импулси. Когато човек „наказва“ животните. Правният живот остава душевно-инстинктивен. Юриспруденцията експериментира с правния живот и не се доближава до него.

Бенедикт:

„Не убивай“, „Не кради“ са написани с пламенни букви по етичния небосклон от векове; „Не коли, не бий безполезно“ е декалог на една далечна културна епоха, „Не узурпирай, не командвай“ на една, надяваме се, много близка.

Органични концепции са били прилагани към държавните структури. Например, на Уилсън. Но също и на Спенсър и Конт.

Всички социални и държавни импулси трябва да произтичат от сферата на опита, в която произлизат въображенията. Моралната наука е резултат от вдъхновения опит. Юриспруденцията е свързана с интуитивната сфера.

82. Ум и материя

Мислите винаги остават донякъде чужди на сетивната реалност; те могат да бъдат разбрани само ако човек разпознае произхода им в духовна сфера. С мислите човек вече е в духа. Човек, който иска яснота относно духовното, не трябва да бяга от преживяването в мисълта. Той трябва да може да живее в мисълта. Няма опора, няма точка на почивка, както когато човек просто се занимава в сферата на въображението с това, което се съобщава от природните процеси и човешкия живот. Мисленето може да изплете от себе си само празни мисли; но в преживяването на мисленето това не остава празно.

В непрекъснатия живот, с подходящо внимание, човек може да види как живите сили действат в мислите и как това, което наричаме съзнателно мислене, е само осветяващото душата обективно мислене.

Сравнение със следи от стъпки.

Невъзможност за намиране на духа в материята.

Мислещото самосъзнание не е в материалните процеси.

Произходът на сетивните възприятия.

Познание, първоначално опосредствано от материята; пробуждане и духовно пробуждане. След това възприятие (вглеждане) в съществото, което е направило тялото огледало на целия физически ход на живота. Гледане на живота на фона на смъртта.

При сетивното възприятие, зад възприятието стои частична смърт - която винаги се компенсира, когато сетивата са в покой.

Във възприятието за човешкия жизнен цикъл, зад погледа се крие смъртта, а зад нея - свръхсетивният свят, който ни дава свръхсетивното съзнание от силите, които се разкриват и в материалния свят.

Като цяло, на хората им липсва спокойствието и вътрешната сила, за да преживеят духовното. Той има най-живо желание да знае нещо за духовното, но обича да избягва да създава ситуации, чрез които би могъл да научи нещо за него. Неговият инструмент за мислене е изтръгнат от контекста на духовното, докато останалата част от човешкото същество остава в контакт с него. Следователно, когато духовното идва под внимание, той обича да се опира на чувството.

Духовното може само да се преживее. Необходимото прозрение тук възниква, когато човек осъзнае, че идеята - мисленето - е толкова малко обусловено в тялото, колкото стъпките, открити по пътеката, са от земята, върху която са открити. Но тук човек не може да постигне правилното прозрение, като изследва земята, а като познава съществото, което е оставило стъпките.

В материалния свят човек забелязва само това, което може да възприеме, а не това, което е ефективно във възприятието; в духовния той се губи в дейност и не стига до възприемането на тази дейност.

За този, който се е пробудил за интуитивно познание, материята престава да бъде материя; тя се превръща в течаща дейност - която вече не е толкова чужда на собственото същество, колкото възприеманата материя. Но въображението престава да бъде дейността, която е въздигната над нещата, гледайки отвисоко към тях: то е потопено в мощна реалност. Човек трябва да преживее как духът работи в материята. Човек трябва да преживее, че развивайки вътрешния си живот, той не се отчуждава от света, а се свързва с него. Тази връзка обаче не е възможна с възприеманата материя, а с това, което работи в тази материя.

Когато човек си спомни преживяно събитие, нещо, което е било отделено от него, но се съхранява в тялото му, е преди душата му; в материалния свят нещо, което е било отделено от него, но се съхранява извън тялото му, е преди душата му.

Да доведе мисленето дотам, че човек да го предаде на световния процес и да може да наблюдава съдбата му там.

В човека има същество, което несъзнателно изповядва пред обикновеното съзнание истините, изразявани от духовната наука; ако това същество не беше в човека, той би трябвало да се въздържа от мислене и воля.

Чрез наблюдение на природата човек може да придобие само знание за природата, т.е. за материалните процеси. Различно е с това, което душата развива в себе си, като позволява на познанието за природата да окаже влияние върху нея. Тогава процесите зад материалното ѝ се разкриват, с които самата тя е свързана, но не и с нейната сетивна способност за познание. Следователно, човек не бива да тълкува и алегоризира въз основа на природни явления, а по-скоро да позволи на душата да се развива чрез знания, придобити чрез тези явления. Натуралистът не е склонен да премине от мислене за природата към преживяване на познанието за природата.

В религиозния опит душата е насочена към духовния свят – но там тя постига само съзнание за духовното, а не познание за това духовно – ситуацията е различна с това, което религиозното съзнание желае в душата, когато тя стане силна и могъща – тогава то поражда желание за духовна наука. Представителят на религията често е против да позволи на религиозното съзнание да стане толкова силно, че да изисква знание.

Духът и материята се противопоставят един на друг в човешкия опит на съществуване. Да разпознае как те се отнасят един към друг е стремеж на всеки човек, който се пробужда от скучния живот, който не задава световни загадки. И в душата има чувството, че след като постигне такова знание, човек ще се изправи пред събитията на света по различен начин, отколкото просто да ги приема от гледна точка на: това се случи днес, онова се случи вчера. И вчерашното ми се случи така; днешното ми се случи така. Не е нужно да казваме с Шопенхауер: Животът е нещастно нещо; реших да го изтърпя, като размишлявам върху него. Но човек може да си признае: Животът е пълен със загадки; искам да открия себе си и себе си в

него, като го приемам толкова сериозно, че загадките му да са стимул за мен да се справя с тях.

Ако човек се задълбочи в явленията на материалния свят, той може да получи богати прозрения; но тези прозрения остават мълчаливи, когато душата попита за собствената си природа.

Когато човек събуди истинско съзнание за собственото си вътрешно същество, той може да почувства укрепващата сила на духовността, живееща в него; но това съзнание трябва също да се запита: Защо се пренася в материалния свят, чиято природа по този начин става толкова важна за неговата собствена природа?

Антропософски ориентираната духовна наука възниква в човешката душа, когато, от една страна, се разбере причината, поради която познанието за материалния свят остава толкова няма; и когато, от друга страна, самодостатъчността на съзнанието в духа се превърне в стремеж да се проникне от духа до неговото проявление в материалния свят.

За да преживее материалния свят като свой, човек трябва да бъде така преплетен с него, че да е самата материя с част от своето същество. Той е това със своите сетива и мислещото тяло, което е свързано със сетивния живот. Докато е буден и отдаден на тях, духовното му същество се намира извън кръга на неговото внимание. Това, което се случва в сетивата, само по себе си е от материална природа. Чрез сетивата си човек се потапя в същността на материята. Ако цялата същност на човека беше дадена по този начин, той никога не би могъл да има съзнание за себе си. Той би бил сбор от процеси, които материята урежда със себе си.

Самосъзнанието се придобива извън материята. Но веднага щом процесите на материята престанат в обикновения живот, самосъзнанието също престава. Такъв е случаят със съня. Човек познава себе си чрез материята; но в себе си той преживява духа. Той довежда себе си, това, което е, до съзнание чрез материята. При обикновеното пробуждане е вярно, че знанието на човека се пробужда, но не и неговата същност. Че тази същност също може да се пробуди, може да се докаже само чрез опит, чрез пряко осъзнаване. Може да се докаже. Човек може да се пробуди за живот в духа, не просто за живот в материята.

В такова пробуждане човек не просто преживява един вид повторение на материални възприятия, а духовен свят. Човек преживява същността на човешкото същество, която не само произвежда процесите, водещи до сетивни явления, но и същността, която прави тялото огледало за психологическите явления, протичащи между раждането и смъртта. На фона на смъртта животът се разкрива. Но смъртта не показва само повърхността си, а и по-дълбокото си съдържание: свръхсетивния свят, който е престанал да функционира, когато душата навлезе във физическия живот, а с настъпването на смъртта, точно както живите и градивни сили на тялото влизат в действие, за разлика от дейностите, чрез които възникват сетивните възприятия. Смъртта, така да се каже, става прозрачна на повърхността си и показва своята

вътрешност, която е творческата духовност. Ако тялото не носеше в себе си силите, причиняващи смъртта, животът не би могъл да бъде доведен до самосъзнание. Точно както мазките на четката на художника никога не биха създали картина, ако не се срещнат на платното.

Но самата душа не се съдържа в тялото - не в материалните процеси. Тя е просто ефективна в тях. И това, което е постигнала, не се изчерпва в следите, които възникват в материалното; то продължава да живее в самата душа - ще се отпечата върху душата като спомен за минала дейност. Паметта, която остава на повърхността на душата, е отражение на паметта, която е вкоренена в по-дълбоките слоеве на душата и носи преживяванията на душата през смъртта.

Платон вярва, че „живот без изследвания не си струва да се живее“.

К. Розенкранц намира мисълта за „опустошителна“: „какво би станало, ако този свят не съществуваше“. Антропософски ориентираната духовна наука си поставя задачи по такъв начин, че да отчита прогресивното развитие на човечеството. Силите, с които човекът се опитва да разреши великите загадки на света, са различни в следващите епохи.

В днешно време сме особено осъзнати за световната загадка, която се крие в противопоставянето на „дух и материя“.

Ще започнем с две изображения:

Г. Т. Фехнер, който се доближава до това, което той нарича „нощен възглед“.

К. Розенкранц, който трепери при мисълта: „Какво би станало с мен, ако целият този свят не съществуваше?“

Личности като тези се обръщат към прозренията на една епоха, за да дадат на хората силата да се изправят пред живота с разбиране. Защото зад интелектуалните загадки на света стоят тези на душата. Съзерцание на радостите и скърбите на живота, на неговите променящи се съдби. Би било тъжно положение, ако човек търси и приема само онези идеи, които отговарят на неговите желания. Но в основата на всички подобни стремежи стои стремежът да се разпознае истината, дори и да е болезнена, защото тя е по-добра опора в живота от илюзията.

Антропософски ориентираната духовна наука първо насочва вниманието към същността на мисълта. Тя разпознава духовната природа на мисълта. И същевременно разпознава реалността на мисълта. Всичко това е нещо, което може да се разбере с обикновеното съзнание.

Но когато човек е разпознал реалността на света на мисълта, тогава той получава възможността активно да се ангажира с него. Това обаче води непрекъснато до преживяването на духовния свят.

Човекът, който използва материални процеси, сега е поставен в духовния свят.

Духовният изследовател може да бъде разбран; защото ако този, който го слуша правилно, има правилната идея, тогава той също има и материята.

Признава се: душата причинява материалния процес в телесния инструмент. Когато това причиняване премине, първо възниква съзнанието. Зад него следват процеси на разтваряне.

В духовното познание душата се разбира в процеса на обработка на материалните телесни процеси. —

Оттам се стига до знанието за непрекъснатото производство на физически живот между раждането и смъртта. На фона на смъртта се появява [животът]. Но смъртта вече не представлява неговата повърхност, а неговата вътрешност.

83. Доказателства за безсмъртието на душата

Ръкопис, без дата, около 1917 г.

Всеки, който иска да говори за безсмъртието на душата в ерата на научния мироглед, трябва да възприеме перспектива, която може да задоволи преобладаващия тип мислене в областта на научните изследвания. Подходът му не трябва да бъде по-малко строг от този на сериозната наука. Тоест, той трябва да представи доказателства, които могат да бъдат убедителни в областта на естествените науки. Трябва да се има предвид обаче, че тези доказателства могат да срещнат най-жестоката опозиция и в наше време. Това е съвсем естествено. Много хора са си изградили определени представи за това как трябва да изглежда едно доказателство в днешно време, вярвайки, че знаят как физиката, химията, биологията и т.н. доказват своите открития. След това те откриват, че духовната наука, както е предвидена тук, няма научни доказателства, които да предложат, а само вярване, характерно за религиите. Такова мнение е напълно разбираемо за някой, който самият е запознат с тази духовна наука; и той няма да намери нищо странно или изненадващо в него, ако обясненията му все още се критикуват като субективни вярвания.

Само бъдещето ще донесе по-общо разбиране за това как стоят нещата в тази област. За това разбиране е необходимо да се научим да си представяме колко различно трябва да се изследва областта на духа от тази на природата. Ще трябва да се признае, че доказателствата за всеки факт, който трябва да бъде познат духовно, например за самостоятелния живот на душата след смъртта на тялото, трябва да приемат съвсем различни форми от тези за физически факт. Именно защото тези доказателства трябва да бъдат толкова строги в своята област, колкото са и тези в своята собствена, те трябва да приемат различни форми. Не става въпрос за привеждане на доказателства за безсмъртието на душата, както те са оправдани в химията, а единствено за това как такива доказателства за безсмъртието трябва да бъдат оформени за когнитивните нужди на човек, който е способен правилно да оцени обхвата и значението на химичните или биологичните изследвания. За тези, които не искат да признаят това, дори прозренията за душата, които се считат за истинска духовна наука, ще бъдат просто вяра. И все пак, в никакъв случай не е целта да се говори тук от гледна точка на вярата, а от гледна точка на науката, която е за духовната сфера това, което е естествената наука за природата.

Сега много явления в съвременния духовен живот могат да създадат впечатлението, че много хора, дори тези, които стоят на почвата на най-строгата наука, са загубили старото предубеждение, че само естествената наука е истинска наука. Строгите изследователи и сериозните мислители започват да изследват продължаването на живота на душата след смъртта. Основани са общества за такива изследвания, които целят да пренесат въпроса за безсмъртието от сферата на вярата в тази на строгата наука. Днес вече има достатъчно проникателни хора, които вече не смятат всеки, който се посвещава на научно изследване на подобни въпроси, за изостанал.

Но именно тези изследвания обикновено показват по най-ясен начин, че човек не се замисля колко различни трябва да бъдат духовно-научните доказателства от естествонаучните, ако и двете произтичат от един и същ научен начин на мислене. Такива мислители, които са формирали своите мнения за науката чрез естествените науки, се опитват да подхождат към духовния свят по същия начин, по който се подхожда към природата. Те искат да провеждат експерименти на терен, както правят в лабораторията. Не искам да говоря тук за опитите на така наречените спиритисти. Не бива да се вземат предвид хора, които не искат достатъчна преценка за научен контрол в изследванията. Но в момента в тази област могат да се споменат личности, които имат волята и сериозността за научни изследвания. Разбира се, експериментите и наблюденията на Гърни, Майърс, Подмор, Ходжсън, Оливър Лодж, Джеймс, Уолъс и много други могат да се считат за предубедени, може би дори детински; но само някой, който е напълно предубеден, може да отрече на тези хора научния дух.

Експериментите, направени в тази насока, обаче ясно показват колко малко разбиране все още има днес за развитието на научния начин на мислене по такъв начин, че той да може сериозно да се разглежда за духовната сфера. Естественият учен е свикнал неговата област на изследване да се разгръща извън собствената му душа. Той трябва да се стреми да приема като знание само това, което тази област на изследване разкрива, като същевременно държи извън собствената си душа всичко, което идва от нейния собствен опит. Той може да разпознае като природни закони само това, което е оправдано от факти, независими от него и неговите мисли, и това, което съществува независимо от човешките идеи. Следователно, той също така иска само резултатите от откровения в духовната сфера, които не идват от обикновеното човешко съзнание. Той вярва например, че може да научи нещо за душата, която може да съществува след смъртта, само ако тя се прояви в света на фактите по същия начин, както се проявява физическа сила. Това го води до експериментите му с така наречените медиуми. Това са хора, при които обикновеното човешко съзнание се елиминира чрез определени събития. Физическото тяло на такива хора се държи като това на спящ човек, с изключение на това, че те развиват активност в отговор на въпроси или други стимули, в която техният собствен съзнателен душевен живот не е замесен. Тогава е сякаш чужд дух говори чрез такива хора или, както при автоматичното писане, използва ръката си, за да се разкрие. Ако човек може да разпознае в подобни проявления, че те трябва да идват от душата на починал човек, тогава това би било вид доказателство за продължаването на душата, което научно мислещият човек би искал да приеме за обективно. Наистина се полагат усилия да се получат доказателства за продължаването на душата по този начин.

Въпреки това, голямото количество работа, посветена на подобни изследвания, не може да задоволи преценката на строго мислещия човек. Възраженията, които могат да бъдат направени, са твърде лесни за намиране, дори когато се разглеждат само

най-сериозните трудове. Преди всичко, съобщенията, които човек би искал да свърже с починалия, са с малка стойност по отношение на съдържанието. Душите, чиито носители са били проницателни приживе, се изразяват след смъртта по начин, който не е много проницателен, често детински, дребнав и т.н. Също така, техните послания са от такова естество, че човек не може да получи и най-малка представа за свят, в който би могъл да ги заподозре след смъртта. Човек може да признае, че те говорят за неща, които се случват далеч от мястото, където се провеждат експериментите, или че се занимават с неща, за които нито медиумът, нито участващите хора знаят нищо: самите неща са незначителни. Не е възможно да се опровергае възражението: Защо по този начин излизат наяве само откровения, които са толкова безинтересни за по-изтънчения човешки интелект? Защо са толкова различни от тези, които биха могли да представляват интерес за по-дълбокия духовен ум?

Друго възражение, което е повдигнато – и с известно основание – е, че посланията от предполагаеми починали лица, които вдъхват доверие, спират сравнително скоро след смъртта им. Всъщност, колкото повече време е минало от смъртта на лицата, които се разкриват чрез медиуми, толкова по-съмнителни стават откровенията.

Добронамерените хора, които искат да придадат значение на фактите от тези наблюдения, следователно нямат друг избор, освен да признаят, че тези факти всъщност говорят само за кратък задгробен живот на проявленията на душата, така да се каже, за последващо люлеене, а не за истинско безсмъртие.

При по-задълбочено размишление човек няма да може да се съгласи с онези, които казват, че тези изследвания са провеждани по истински научен начин едва от няколко десетилетия: трябва да се надяваме, че все още незадоволителни резултати по-късно ще доведат до задоволство. По-скоро това по-задълбочено размишление показва, че чрез тези изследвания се търси път към сферата на духовното, която не може да обещае успех.

Точно както не бива да се очаква духовете да влизат в къща в истинската си форма, ако човек направи други входни точки вместо врати и прозорци, така не бива да се вярва, че духовните същества се разкриват чрез човешки тела или чрез други същества от физическия свят. Трябва да е очевидно, че проявленията на духовни същества могат да се случат само в духа на самия човек. Но тогава човек трябва да търси тези проявления никъде другаде, освен в дейностите на собствената си душа. Дори истинската същност на душата на друг човек може да бъде разкрита само на душата на наблюдателя.

Въз основа на това прозрение, друг вид духовно изследване търси своите резултати именно там, където естественият учен не иска да търси, ако не иска да промени смисъла на изследването в съответствие с духовната сфера. Тази друга духовна наука пита дали човешката душа може да намери духовната сфера чрез вътрешния си живот, как тя намира спомените за минали преживявания чрез този вътрешен живот.

Начинът, по който тези спомени излизат от скритите дълбини на душата в съзнанието, е чисто вътрешен. Не е ли възможно един духовен свят, ако има такъв, да влезе в душата чрез вътрешно преживяване? Невъзможно ли е едно чисто духовно, безтелесно същество да говори директно на душата, както ѝ говори мисъл, появяваща се в паметта?

Дори възможността за подобно състояние на нещата първоначално отблъсква човека. В края на краищата, той е на мнение, че всичко, което идва в съзнанието му по този начин, може да бъде само мисли. Той не може да си представи, че в душата му могат да идват мисли, които не зависят от това да бъдат оправдани от нещо друго освен от самия него. Когато осъзнае нещо, което просто говори на вътрешното му същество, той ще поиска то да му говори и по някакъв друг начин, за да не се налага да го смята просто за мисъл. Но какво ще стане, ако от всичко, което човек може да преживее, идеята, мисълта, вътрешното преживяване е единственото нещо, в което един безплътен духовен свят може да се разкрие?

Сега обикновеното вътрешно преживяване, обикновената мисъл, със сигурност не е от такъв вид. Духовната наука, за която се говори тук, не оспорва това. Но тя не може да намери в никое друго човешко преживяване подходящо средство за изследване на духовното. Затова тя трябва да се запита: Не е ли вътрешното преживяване способно на развитие? Не носи ли то в себе си възможността да се разгърне по такъв начин, че да може да изрази [Текстът е прекъснат]

84. Свободна воля и безсмъртие

Ако искаме да получим прозрения за свободната воля и безсмъртието, можем да го направим само като насочим душата си към сфера, която не може да бъде достигната от силите на познанието на обикновеното съзнание. Защото веднага щом тези сили на познанието започнат да действат, душата наистина може да възприема неща, различни от себе си, но не и себе си. Това е изцяло в случая с окото, което може да вижда други неща, но не и себе си. Окото може да се види само отвън, от друго око, но не от самото себе си. По същия начин душата може да се види само отвън. Но в този случай виждащият не може да бъде друг човек. Защото виждащият не вижда в душата на друг. Човек би могъл по-вероятно да разчита на успех, ако може да оформи визията на собствената си душа по такъв начин, че тази визия да може да се сравни с гледането на собствения огледален образ. Тогава бихте имали картина на душата пред себе си. Прозрението за факта, че имате огледален образ пред себе си, обаче би показало, че сте извън душата. Медитацията ви отвежда в тази външна част. И ако успеете да преживеете нещата и отвън, вие се пренасяте в духовния свят. Вашата собствена човешка природа тогава сама по себе си е образ на света. Влизат въображаемо прозрение и вдъхновение, а последното се разпознава като откровение на този духовен свят. Но чувството за себе си е разбито. Човек осъзнава, че това чувство за себе си изобщо не може да съществува без телесната организация и хода на живота. Това е чувството за себе си, което обикновеното съзнание осъзнава. Това чувство за себе си е сякаш окачено във въздуха. Но то е и разтворено във въздуха едновременно. Човек може да се измъкне от тази несъстоятелна ситуация само когато към въображаемото и вдъхновеното знание се добави интуитивно знание. Чрез последното човек осъзнава, че човешката организация е само отчасти носител на Аз-а, затворен в организацията и хода на живота. Човек осъзнава, че от една страна - основната страна - човешкото същество е в процес на дегенерация, в непрекъснато умиране на организацията. Това позволява на организацията да се превърне в основа за нещо, което я носи, но в което тя не участва: за мислене. Именно в това мислене интуицията разпознава „Аз-а“ от предишни житейски пътища. Разпръснатият „Аз“ по този начин намира своята основа. Неговото съществуване се възстановява чрез независимостта му от хода на живота. В същото време се появява и друго прозрение. Организацията преживява свръхразвитие в крайностите. Там се формира нещо, което няма нищо общо с органичната основа на настоящия „Аз“. Организацията става носител на „Аз-а“, който се подготвя като оформител на следващата организация и следващия ход на живота. Този „Аз“ е желание. Той копнее за следващия живот. Цялото човешко същество се разкрива на наблюдаващото съзнание и може да постигне свобода, като внесе вечното в преходното. В негово присъствие, Миналото се разкрива веднага щом той се издигне над чистото сетивно възприятие в мисълта. А бъдещето се разкрива в

действията му. Защото желанието за следващ ход на живота няма тенденция в това, която да е насочена към самия човек. То действа като импулс върху мисълта, която не би се стигнала до действие без него.

За да види всичко това, човек трябва да подходи към процесите на света със знание. Обикновеното знание е далеч от външното съществуване. Запознавайки се със съзнание, което е скрито в обикновеното знание, но може да бъде разкрито, човек се доближава и до външните процеси. Той се свързва с тях. Той разпознава живота на въображението като гладния импулс на главата, който постоянно присъства в будно състояние. Той произтича от дегенерацията на организацията на главата. Виждащият разпознава във волята и свръхразвитието в пренасищането на организма спрямо чувството за глад на главата.

Във въображението присъства душевният образ на глада.

Волево е налице душевният образ на ситостта.

В мисленето силата на свръхсетивното предизвиква глад, като насочва храненето на органите към организма.

В действие този отток се изхвърля в дейността.

Чрез мислене и действие в света се случва един удивителен процес, който не се разкрива на обикновеното съзнание. Той може да се види само в чисто духовно възприятие. Но хората не искат да се подготвят за това. Човек вярва, че би влязъл в царството на фантазията. Човек не иска да прекрачи прага на свръхсетивния свят. Мрачно чувство му пречи. Защото човек усеща, че за човешкото познание ще възникнат неща, които поставят голяма част от него в собствената му сила, която човек обича да приписва на извънчовешка сила.

Логиката става резултат от предишни животи на земята и междинни преживявания. Общото човешко чувство за отговорност ще трябва да се засили. Защото действията раждат бъдеща личност. Мисленето трябва да придобие сила. Защото не се носи от организацията. Действието тежи на душата, защото е пълно с обещания за бъдещето. Човек вече не може да каже: „След мен, потопът!“, защото възниква съзнанието, че участва в създаването на този потоп. Страхът и плахостта възпрепятстват висшето познание. Чистата естествена наука притъпява. Тя свежда човека до нивото на просто животно, защото не смее да го проследи до нещо, което живее само в него. А отношението, което произтича от това, притъпява човека към отговорност. Защото позволява на човека да бъде неангажиран в бъдещето.

Човекът е в своята организация чрез несъзнателна интуиция; той е в съществото, което предшества неговото въплъщение, чрез несъзнателно вдъхновение; той е в зараждащата се формация в своята организация за бъдещето чрез несъзнателно въображение.

Въображение: просто притежаване на образа на реалността: съзнанието в действие; следователно живеене в собствената си същност. Вдъхновение: просто притежаване

на ефекта на реалността: съзнанието е напълно пасивно; следователно мимолетно.
Интуиция: потапяне в реалността със собствената си същност.

85. Самият живот създава човешката мистерия

Бележки 5456-5461, без дата, около 1917 г.

Самият живот създава човешката загадка. – Душата се разпада без духовна храна. Докато самозаблудата е възможна, истинската смърт не е. – Животното е включено в еволюцията на света; но не и човешкото същество. – Той трябва да включи себе си. В съвременната наука има напредък, за който се надяваше, че ще помогне за разрешаването на загадките на съществуването.

Напредъкът във физиката и химията. Пътят водеше към атома. Надявах се, че фактите за външния свят могат да бъдат разбрани от начина, по който атомите се съчетават.

Докъде стигнахме: „че железният атом трябва да е по-сложен от роял Steinway“ - А. Роуланд, базиран на спектрално-аналитични наблюдения. (Колбе нарича стереометричните формули на ван 'т Хоф „халюцинации“.)

И в биологията: Негели:

Яйцеклетката съдържа всички съществени характеристики на вида, точно както и развитият организъм, и като яйцеклетки организмите се различават един от друг не по-малко, отколкото в развито състояние. Кокошето яйце съдържа вида също толкова пълно, колкото и кокошката, а кокошето яйце е също толкова различно от жабешкото яйце, колкото кокошката е различно от жабата.

Така се сблъскваме със същия свят в миниатюра. Следователно, няма да можем да отговорим на въпросите, които възникват в контекста на света на обикновеното наблюдение, като разглеждаме света на микроскопичното.

По същия начин, не срещаме нищо в астрономически или геоложки мащаби, което да не присъства и в земния свят.

Хората, които получават чувство от този факт, стигат до философията. Тя се стреми да стигне до решение на човешката загадка от понятията, развити в обикновения свят. Но тези понятия водят само до прозрението, че са безсилни да отговорят на въпросите, които човек трябва да си зададе.

Следователно, антропософията се основава на това, което се развива у човека чрез пробуждане с помощта на ободряването на мисленето. Във физическото духовното става духовно възприемаемо. Мисленето, което иначе се произвежда само във физическия свят като мъртво нещо, по този начин е истински свързано с душевния живот. Заедно с душата то взаимодейства по различен начин с външния свят. По този начин антропософията стига до преживяването на етерното тяло.

Инстинктивно, „Загадката на човека“ на Троклер, стр. 94, и И. Х. Фихте, пак там, стр. 82 и сл.

Второ, антропософията осъзнава, че това същество може да бъде наблюдавано. Етерното тяло се открива, когато мисловният процес е отделен от външното възприятие. Душевното тяло се открива, когато волята е отделена от импулсите,

афектите и т.н. Във връзка с тях, то е сляпо; когато е отделено от тях, то вижда духовно. Съществува „вътрешен човек“. Ед. В. Хартман го посочва като хипотеза. Съдбата на неговата философия.

„Вътрешният човек“ може да бъде открит в по-нова философия като „подсъзнание“ (сублиминално съзнание).

Джеймс нарича това „откритието, направено за първи път през 1886 г.“.

Антропософията търси средствата да използва това съзнание.

Г. Тирел (преведено на немски през 1909 г. от Е. Волф. Между Сцила и Харибда) говори за „сфера от тъмно знание и тъмно познаваеми обекти“.

Точно както във физическия свят, миналите преживявания се пренасят в настоящото съзнание чрез паметта, така и преживяванията на подсъзнателния човек се пренасят в сферата на обикновеното съзнание. (В противен случай те се появяват само под формата на тъмни импулси).

Какво се получава от философия като инстинктивно постулираната от Хартман: обикновеното съзнание участва във взаимодействието на „вътрешния човек“ с „духовния свят“.

Не се търси прозрение в детайлите на духовния свят; то възниква като следствие. (Пример за това как някои искат едното без другото.) (Проверката е абсурдно изисквана от онези, които не разбират.)

В опита на мисленето светът се преживява - това, което се търси чрез знание.

Въпросите обаче не се оставят настрана. Човек не е нужно да навлиза в друг свят; той е постоянно в него. Човек трябва да развие духовно око за този друг свят.

Човек не трябва да излиза от духа, а да преживява ритъма на света в духа.

(Сравнение с човек, пътуващ във влак. Вътрешните преживявания в различните епохи.)

Антропософията има различна отправна точка от мистичните начинания на миналото, с които често се бърка. Те са били основани на религиозни преживявания.

Следователно те са довели до сектантство. Защото имат субективно съдържание.

Последователи са придобити само чрез авторитет. Антропософията се основава на научни преживявания. Също така от научни нужди. Тя води до религиозен опит.

Следователно, тя има различен ефект от съвременната естествена философия и философия. Човек ще разбере отново теологията. Този, който вярва, че то е застрашено от знанието, не обича истински християнството. „За загадката на човека“
\$. 273.

Й. Бьоме:

Всичко това е Вавилон, който се сблъсква помежду си и спори за буквата; защото всички те стоят в един корен, Божия Дух. Кой съди птиците в гората, които хвалят Господа с много гласове, всяка по свой начин? Всичките им звуци идват от Божията сила и пред Него те свирят. Затова хората, които се карат и презират помежду си за науката и за Божията воля, са по-глупави от горските птици и по-безполезни от ливадните цветя, които въпреки това мълчат пред Божия Дух и Му

позволяват да разкрие чрез тях своята мъдрост и сила. За какво да се карат дълго около това, в което живеят и чиято същност са самите те?

Арениус:

Понякога чуваме да се казва, че живеем в „най-добрия от всички възможни светове“; трудно е да се каже нещо обосновано за това, но ние – поне естествените учени – можем да кажем с пълна сигурност, че живеем в най-добрите времена. Можем да кажем, заедно с великия познавач на природата и човека, Гьоте, с твърдата надежда, че бъдещето ще става само по-добро:

Голямо удоволствие е

да се потопиш в духа на времето.

Да видиш как е мислил един мъдрец преди нас

и как ние в крайна сметка сме стигнали толкова славно далеч.

Но Фауст (сам):

Как да не се отчая, когато си помисля

за всички празни неща, които познавам,

как копая за съкровища с алчната си ръка

и се радвам, когато намирам земни червеи!

Страхотно преживяване е

да се издигнеш до духа на времето,

за да чуеш как говорят толкова много истински мъдrecи:

Само чрез упорито стремеж достигахме светлината!

Колбе: ван 'т Хоф е „яхнал Пегас (очевидно заимстван от ветеринарното училище)“, за да обяви: „как атомите в космоса му се струват на химическия Парнас, който е изкачил чрез смел полет“.

Гьоте:

Човекът сам по себе си, доколкото използва здравите си сетива, е най-великият и най-точен физически апарат, който може да съществува, и именно това е най-голямото нещастие на съвременната физика, че тя е отделила експериментите, така да се каже, от човека и е разпознала природата само в това, което показват изкуствените инструменти, да, това, което тя може да постигне, като по този начин я е ограничила и е искала да докаже.

Но

Но човекът стои толкова високо, че иначе непредставимото е представено в него. Какво е струната и всичките ѝ механични части в сравнение с ухото на музиканта? Да, може да се каже какво са самите елементарни явления на природата в сравнение с човека, който трябва да ги опитоми и модифицира всички, за да ги усвои до известна степен.

О. Хертвиг:

Принципът на полезността, убеждението за необходимостта от неограничена търговска и социална конкуренция и материалистическите философски школи са сили, които са играли основна роля в [съвременното] развитие на човечеството дори без Дарвин. Тези, които вече са били под тяхно влияние, са приветствали дарвинизма като научно потвърждение на идеи, вече познати и скъпи за тях от други източници. Сега те можеха да се видят, така да се каже, в огледалото на науката.

Тълкуването на теорията на Дарвин, с нейните неточности и неясноти, позволява и широк спектър от приложения в други области на икономическия, социалния и политическия живот. От нея всеки можеше, като от Делфийски оракул,

в зависимост от това, което е искал, да прави своите заключения относно социални, политически, хигиенни, медицински и други въпроси и, в подкрепа на твърденията си, да се позовава на науката биология, преработена по дарвинистки начин, с нейните непроменими закони на природата. Но ако тези предполагаеми закони не са такива, не би ли трябвало да има и социални опасности, когато се прилагат в други области? Не бива да се вярва, че човешкото общество може да използва фрази като „безмилостна борба за съществуване“ [1], „подбор на подходящите“ [2], „полезното“ [3], „целесъобразното“ [4], усъвършенстване чрез естествен подбор [5] и т.н. при пренасянето им в различните области, като ежедневен хляб, без да бъде повлияно по-дълбоко и трайно в цялата посока на формирането на идеите им!

1. безмилостна борба за съществуване: плодотворна хармония на душите
2. Подбор на подходящото: Култивиране на всеки оправдан стремеж
3. на полезното: Признаване на полезността на духовното
4. на целесъобразното: на това, което издига живота
5. Усъвършенстване чрез селекция: Усъвършенстване чрез взаимно допълване на хората

86. Антропософията като духовна наука

Антропософията провежда своите изследвания в област, която не е представена на човечеството от фантастичен произвол на ентузиазирани личности, а която стои питащо пред всяко здраво човешко чувство, така че човек наистина може да се затвори от тези въпроси, като притъпи душата си. Но импулсите на вътрешното същество ще се пробуждат отново и отново от вцепенението и ще свидетелстват за факта, че справянето с тези въпроси е житейска необходимост. Чувството за затвореност тогава се проявява като болест и здравият човек се стреми към нейното излекуване, както към излекуване на физически болести.

Въпреки това, в ерата на научното мислене, тази област е била осветена само от няколко изолирани проблясъка на светлина: например,

Фортлейдж: (Осем психологически лекции, Йена, 1869 г.):

Когато се наричаме живи същества и по този начин си приписваме свойство, което споделяме с животните и растенията, ние непременно разбираме живота състояние като нещо, което никога не ни напуска и което винаги съществува в нас, както когато спим, така и когато сме будни. Това е вегетативният живот на хранене на нашия организъм, един несъзнателен живот, живот на сън. Мозъкът е изключение тук, тъй като този живот на хранене, този живот на сън, е доминиран в него от живота на консумация по време на почивките в бодърстването. По време на тези почивки мозъкът е изложен на голяма консумация и [вследствие] навлиза в състояние, което, ако се разпростре върху другите органи, би довело до абсолютно отслабване на тялото или смърт. [...] Съзнанието е малка и частична смърт; смъртта е голямо и пълно съзнание, пробуждане на цялото същество в най-съкровениите му дълбини.

Фортейдж е писал много: подобни проблясъци на мисъл остават изолирани в неговите писания. А Ед. В. Хартман го критикува за това, че ги има. Те идват от факта, че пламъците на прозрението блестят от дълбините на душата, която иначе би била прекалено осветена. Антропософията съзнателно иска да се насочи към светлината и да я превърне в наука за област, която не може да стане наука по никакъв друг начин.

Трябва да се стигне до сили на познанието, които в обикновения живот се явяват като сили на въображението, като сили на сънищата. Но в дълбините на човешкото същество работи „втори човек“. И ако той може само да бъде сънуван, тогава това, което иначе остава в сънищата, трябва да бъде издигнато до светло познание, иначе този втори човек остава нещо, което е проспано през целия живот. За да стане пълноценна в своята област, естествената наука трябва да развие онези прозрения, които се простират само до областите, където се отваря достъп до духовния свят. Човек съзнателно стига до тези области, когато живее с естествената наука. Когато съзнателно развива вътрешния живот в нейните гранични места. Тогава се разгръща състояние, което може да се сравни с това, което човек трябва да си представи в случая с по-нисшите организми, които развиват сетивни органи отвътре. Стига се до процеса на формиране на духовни органи на допир. Този живот в граничните области може да се наблюдава отново в енергичните когнитивни натури.

Вишер:

Няма дух там, където няма нервен център, където няма мозък, казват противниците. Няма нервен център, няма мозък, казваме ние, ако не е подготвен отдолу на безброй нива; лесно е подигравателно да се говори за бъркането на духа в гранит и варовик, не по-трудно, отколкото би било за нас подигравателно да попитаме как белтъкът в мозъка се извисява към идеите. Измерването на разликите в нивата избледнява от човешкото познание. Ще остане загадка как се случва така, че природата, под която духът все пак трябва да дреме, стои като такъв свършен контрапункт на духа, че се блъскаме в неравности по нея; това е посока на такава привидност на абсолютност, че с Хегеловата другост и битие извън себе си, колкото и остроумна да е формулата, тя не казва почти нищо и просто прикрива грубостта на привидната разделителна стена. Правилното разпознаване на острието и тласъка в този контраудар може да се намери у Фихте, но няма обяснение за него.

Вътрешният опит трябва да стигне до факта, че с такива мисли душата живее на границата на познанието. Тук тя може да осъзнае своя живот, независим от тялото, живота, който иначе е проспаван. Но тук трябва да се отвори двойно прозрение. Човек трябва да разпознае природата на мисленето, което се получава от сетивния свят.

Гидеон Спикър: (Философска изповед на бивш монах капуцин):

Каквато и философия да изповядва човек – догматична или скептична, емпирична или трансцендентална, критична или еkleктична – всички те, без изключение, започват от недоказано и недоказуемо твърдение, а именно необходимостта от мислене. Никое изследване, колкото и задълбочено да е, не може да опровергае тази необходимост. Тя трябва да бъде приета безусловно и не може да бъде оправдана с нищо; всеки опит да се докаже нейната правилност винаги я предполага. Под нея зее бездънна пропаст, ужасяващ мрак, осветен от никакъв лъч светлина. Така че не знаем откъде идва или накъде води. Дали милостив Бог или зъл демон я е поставил в разума, и двете са несигурни.

Философията като наука за свръхестественото често е вярвала, че може да разреши загадката на човешката същност в самото мислене. Но подобен опит за пренапрягане на мисленето води до един вид недохранване на душата. Само осъзнаването, че така наречената метафизика е глад за знание, може да ни спаси.

Второ прозрение, което е особено важно в по-ново време, е, че чувственото познание може да доведе само до насищане на душата. Тук е важно да се стигне до осъзнаването, че духът е създателят на тялото; последното не е нито инструмент на тялото, нито паралелен феномен, свързан с тялото. Това, което може да се наблюдава чувствено в тялото, има своите закони в миналите действия на духа. В настоящите действия на духа присъства зародишът на бъдещата телесна дейност. Човекът не се стреми към знание като такова, а към оформяне на бъдещия живот. Спомнянето се осъществява чрез процес, който все още има връзка с процесите, представляващи растеж, в които наследствеността има ефект. Но в процеса на будно въображение има и страничен процес на мислене, който подготвя зародиша, от който се формира духовната същност, преминаваща през смъртта.

Човек трябва да се задоволи с това да придобие познание за безсмъртния човек чрез въображение. Защото в това отношение всичко смъртно се премахва за възприятие. И само безсмъртното се запазва в тях.

Само с такива представи душата може да живее в свръхсетивния свят. По този начин тя може да знае, че това, което прави и мисли в по-късен период от време, представлява съвместно съществуване на самата нея с духа в по-ранен период. Тя се запознава със свят, в който разпознава духовните сфери, точно както човек разпознава материалните сфери в естествения свят.

Просто трябва да придобием правилно разбиране за връзката на душата с тялото. Чудесното разклонение на нервната система съдържа елемента, в който човешкото същество постоянно умира. Смъртта се намира в нервите. Там се намира разпадането на органичните процеси.

Бих искал да нарека това, което имам предвид, антропософия, за предпочитане гютеанизъм. При Гюте понятията, получени от природата, са все още такива, че могат да бъдат усвоени от душата. Самият той е стигнал само до концепция, преплетена с природата. Но всеки, който проникне в неговия начин на мислене, ще претърпи метаморфоза на душевните феномени: воля, чувство, мислене. Психолозите в най-добрия случай са стигнали до класификация. Чувството е трансформирана воля; но това се прави от тялото. Мисленето се трансформира от воля и чувство. Ако откриете чувство в мисленето, тогава имате работа със свръхсетивни същества. С тези, които са били въввлечени, преди човек да е преминал през раждане до сетивно съществуване; ако човек открие волята, тогава предишния земен живот. Волята, която човек осъзнава в обикновения живот, която движи крайници и т.н., волята, която човек намира в свръхсетивната природа на идеите, идва от предишни земни животи. Само едно нещо трябва да се спомене относно практическата плодотворност на антропософията. През 1914 г. финансистите изразиха убеждението си, че войната ще продължи само няколко месеца, защото икономическите ресурси няма да издържат повече. Уважаван учител по международно право се надява, че не са сгрешили по отношение на възстановяването. Но безпомощност няма да има само ако се схване реалността. А реалността включва духа. Защото икономиката докосва областта, където природата достига своите граници: в глада, в образованието и т.н. човек трябва да вижда съществени неща, които не може да победи с идеите, получени от природата. Слабо начало вече е направено с прозрението за духовните импулси. Оскар Хертвиг: (Развитието на организмите. Опровержение на теорията на случайността на Дарвин):

Тълкуването на теорията на Дарвин, което е толкова двусмислено със своята неяснота, позволява и широк спектър от приложения в други области на икономическия, социалния и политическия живот. От нея всеки би могъл, като от Делфийски оракул, да си прави собствени заключения за социални, политически, хигиенни, медицински и други въпроси, както пожелае, и да се позовава на науката дарвинистка биология с нейните непроменими закони на природата в подкрепа на

твърденията си. Но ако тези предполагаеми закони не са такива, не би ли трябвало да има и социални опасности при многостранното им приложение в други области? Наистина ли вярват, че човешкото общество може да използва фрази като „безмилостна борба за съществуване“, „селекция на подходящото, полезното, целесъобразното“, „усъвършенстване чрез селекция“ и т.н. при пренасянето им в най-разнообразни области, като например ежедневието, в продължение на половин век, без да бъде повлияно по-дълбоко и трайно в цялата посока на формиране на идеите си! Доказателството за това твърдение не би било трудно да се получи от много явления на съвременното. Именно поради тази причина решението за истинността или грешката на дарвинизма също далеч надхвърля обхвата на биологичните науки.

Гьотеанството има възглед за природата, който оставя място за мирното хармонизиращо влияние на духа в естествената борба за съществуване; развитието на най-подходящото, вместо подбора на това, което се оказва подходящо; на това, което е етично ценно и надхвърля обикновената полезност; на това, което е духовно желано в това, което е просто функционално; на усъвършенстването на духа в допълнение към постигнатото чрез естествен подбор. Но всичко това не може да бъде разпознато чрез удобно пренасяне на законите на природата в духовната сфера. То трябва да бъде изследвано в духовната сфера, както законите на природата се изследват в естествената сфера.

Защо хората се съпротивляват на това? Между естествената и духовната сфера се намира поле, което трябва да се проработи. Ако човек иска да познае безсмъртието, той трябва да премине през познанието за смъртта. Когато човек вече не се страхува да преодолее страха от познаването на смъртта, той ще може да се наслади на удовлетворението, което идва от живота в безсмъртието.

1. Въведение: Върху духовната необходимост на антропософията.
2. Тя винаги е съществувала като проблясъци на вдъхновение от отделни хора. Продължение.
3. Какви когнитивни способности са необходими. Науката не може да ги развие.
4. Развитието на когнитивните способности в „местата на познанието“ - Вишер.
5. Неспособността за просто мислене: Г. Шпикер. 6. Неспособността за сетивно преживяване. 7. Какво е тялото – нервната система. 8. Защо само във въображението. 9. Разклонението на нервната система и смъртта. 10. Гьотеанство. 11. Метаморфоза на душевния живот.
12. Практическа перспектива.
13. Защо човек не иска антропософия.

Антропософията е напълно наясно със своята променливост във времето.

Антропософията е свързана с естествената наука, като нейно допълнение и завършек.

Тя не е доктрина на вярата редом с други доктрини на вярата, а наука за духа.

Нейният произход по този начин трябва да се вземе предвид.

Следователно, свързващата му сила не е и сектантска. И все пак, такава връзка е необходима заради „тайната“. Но тя не трябва да бъде в смисъла на старите мистериозни култове. В „граничната зона“ илюзиите трябва да се разграничават от реалността. „Вътрешни противници“.

Антропософията трябва да схваща значението на понятията по различен начин от външната наука, а също и от религията. Тя характеризира чрез понятията така наречената реалност и идеалите.

По този начин антропософията стига до разпознаването на феномените на човешкия дух. Томизъм. Тя се противопоставя на най-разнообразните скорошни опити за създаване на религия. Тя признава как силите, които създават религията, са ограничени. Научните дисциплини, които се фокусират върху външния свят, многократно са правили подобни опити за създаване на религия. Щраус. Ред. срещу Хартман.

За антропософията чувствената реалност е образ на духовното. Именно поради тази причина тя връща ума към религиозната нужда. И в това отношение тя насочва човека към нещо различно от просто естествената наука: Мах.

Природонаучното направление винаги започва да третира религията като предразсъдък. „Страхът и несгодите са майките на религията.“ „Църквите се пълнят, а поклоненията се увеличават по време на война и опустошителни епидемии.“ Опити за независим морал. - През 1873 г.: градове, селски общности, църковни вярващи, една трета от френския народ. Албер Сорел: Дипломатическата история на френско-германската война. У. Джеймс. Подсъзнателно аз.

Конфликтите възникват не от същността на религията, а от предишното състояние на свързаност и неразделеност. Чак през 1822 г. декретите срещу Коперник, Галилей и Кеплер са само отменени. Патер Секи. В тази тема антропософията и религията ще се срещнат; в душевния опит те вървят по различни, но паралелни пътища, всяка с равни права. Отново и отново се сблъсквам с възражението, че антропософията не е в хармония с целите на определени школи на мисълта, които се стремят към интернализиране и задълбочаване на християнския опит.

Епископ Ирландия: „Религията се нуждае от нови форми и начини на разбиране, за да се докосне до съвременното време. Нуждаем се от апостоли на мисълта и действието.“

Критиката е, че липсва импулсът за алтруизъм. Съдба и повтарящи се животи на земята. Хората казват: безлична концепция за Бог.

87. Марк 1-5

Чрез кръщението той видя как тъмнината надделява около него и успя да говори по такъв начин, че тъмнината разпозна природата му и избяга. За да направи това, той изискваше доверие. Трябваше да говори за Божието царство и да работи от него. Трябваше да прави неща, които предизвикваха противопоставянето на онези, които бяха извън неговото царство. Неговото царство все повече се разпознава; той получава начало. Но той може да даде това, което има да даде, само на избраните вътре в себе си. Тези, които не приемат царството вътре в себе си, не трябва да знаят неговите тайни. Той трябва да подчертава различността на това царство дори пред своите. Само в неговото царство трябва да се запали светлината. Само за другите, когато тяхната опозиция стане очевидна. Той показва, че опозицията е легион от демони и принадлежи към животинското. Той намира в себе си силата да превърне болестта в здраве. Другите не трябва да знаят тази тайна, иначе биха били майстори в пренасянето ѝ и прилагането ѝ зле.

Неговата същност живее в онези, които имат „вяра“. Той изпраща дванадесетте да основат Божието царство. Йоан е убит – той е осъдил, Исус излъчва сила.

Парусия се е случила. Духовната сила действа. 5000 души са нахранени. Исус се явява на учениците край езерото. 4000 души са нахранени по още по-духовен начин.

Божието царство сега действа, книжниците са изключени от него. Те няма да имат никакъв знак. Той сега работи и върху това, което е отвъд еврейския народ, ако имат „вяра“. Но само върху това. „Слепият“ е изцелен. Петър говори за него като за Христос. Но когато се предполага, че трябва да говори за Божието царство, той все още не разбира. Преображението, когато Петър, Яков и Йоан влизат в Божието царство, се случва. Илия се е завърнал. Но това трябва да се разбере. Човек може да бъде изцелен само от този, който пости и се моли. Божието царство трябва да се усети „безплътен“. (Извадете си окото и ръката). Човек трябва да му се предаде напълно. Дори в детството. Божието царство изисква различен ред.

Дори в мислите и чувствата, Божието Царство е в конфликт с околната среда. Когато Исус говори на учениците си за Божието Царство, той го характеризира, като говори за упадъка на не-царството.

Мария Магдалена вече е напълно в Божието царство и действа съответно. Исус сега се приближава към смъртта.

Юда предава. От този момент нататък Исус вече не е в конфликт с представите на книжниците за Писанието, а със самото Писание.

След залавянето му, той е само „Юдейският цар“ —

Хората са развълнувани само емоционално; физически те викат: „Разпни го!“

88. За осъзнаването на Мистерията на Голгота

Мистикът намира само духа на телесното съществуване – Но това дава бездуховната природа –

Христос се открива само когато се види как човешкото тяло, чрез душата, оставена на произвола на съдбата, е доведено на „земята“, вместо да бъде предопределено за горния свят - следователно трябва да се види, че наследените импулси са недостатъчни и че спасението идва чрез преданост към Христос. Човек трябва да намери божествено в света.

Във всички пред-мистерии, признанието, че Бог е жив - без да се осъзнава, че това не означава нищо за човека.

Във физико-органичното: общата идея за Бога.

В душата: Христос.

В духа: духът.

Знанието може да бъде злоупотребено: например, някои тайни, свързани с мистерията на Голгота, стига това знание да може да почива в души, които не го свързват с правилната част на душата - така наречените посветени обвързват онези, на които съобщават тайните, така че само ефектът от тези тайни идва от тях. Когато посветените вече не държат „ключовете“ в ръцете си, те правят останалите съсобственици - това винаги ли е от личен интерес? Не и когато е свързано със законите на вселената. - Така казва Сен Мартен, когато говори за първоначалното „прелюбодеяние“:

Колкото и да ми се иска да стигна дотук, задълженията ми не ми позволяват да правя и най-малък коментар по този въпрос; и освен това, за мое собствено добро, бих предпочел да се изчервявам от човешките прегрешения, отколкото да говоря за тях.

Осъзнаване, което се пронизва с Христос] Възкръсналият, се откъсва от начините на земно-материално съществуване – вината се разделя на две части:

1.) което е извършено чрез импулсите на наследствеността

2.) което е причинило в ума.

1.) Принадлежи на земното съществуване и не може да бъде директно изкупено от духа.

2.) Това, което може да бъде включено в духа, навлиза в потока на съдбата. Ако сега духът трябваше да загуби душата, той наистина би могъл да изкупи цялата вина, която е извършил срещу другите, включително тази срещу природата, но не и това, което е направил срещу Божеството, като е станал виновен. По този начин би отпаднал от своя произход.

Мистерията на Голгота се отнася до връзката между човечеството и Божеството.

Смъртта би трябвало да бъде причинена като акт на човечеството, но човечеството не бива да извършва този акт. Следователно може да изглежда, че човечеството е постигнало собственото си спасение чрез вината си. Тази вина не е цел, а следствие. Може да бъде изкупено само чрез освобождаване на обвързаното съзнание –

Чрез изповедта: „Заради тази вина съм роден, като принадлежа към човечеството на земята; освобождавам се от нея, като принадлежа към Царството Христово, което „не е от този свят“.

Земните човешки сили не могат да разпознаят земно-божественото —

В Христос Исус на земята се извършва нещо, което иначе не би могло да се осъществи в земното тяло; на земята се извършва нещо, което може да бъде причинено само от земно невежество.

Възкресението е отговорът на въпроса „защо си ме изоставил?“.

89. Познание за тялото и познание за духа

Общото образование на днешното време е издигнало познанието за тялото на високо ниво – познанието за духовното не е напреднало еднакво. Ако обаче това несъзнавано не проникне в съзнанието, тогава целият човешки живот остава илюзия. Но то влиза: 1.) В свободното понятие, което е духовно – на което не съответства нищо друго освен самото то – ако не може да се актуализира, тогава нищо не би го актуализирало.

2.) В сетивното възприятие, за което нямам нищо в себе си; ако не можех да преживея външния свят чрез себе си, изобщо нямаше да имам никакъв опит. Следователно, преценката може само да бъде преживяна, а не доказана. Но следователно няма и рязка граница между чувството и волята за вътрешното аз (Брентано) – преценката просто свързва тялото с външния свят; волята го свързва с духовния свят.

Душата преживява във въображението в какво се е превърнала; във волята - в какво ще се превърне. Мога да си представя само това, което мога да си представя чрез тялото си; искам това, което духът предразполага в мен. Волята, която действа във въображението, е душа; въображението, което действа във волята, е душа; тази воля е телесна; това въображение е духовно.

Тялото е материя, носеща воля. Душата е духът, който действа въз основа на възприятието.

Действителното възприятие възниква, когато несъзнателната материя се срещне с телесната материя в сетивното възприятие. Действителната воля възниква, когато съзнателната душа се срещне с духа, който действа върху възприятието при волевото решение.

В най-общата концепция тялото веднага разкрива духовен аспект.

В материалния процес, който съответства на волеви импулс, духът веднага се разкрива материално.

Колкото и да се съпротивляваме, математическите преценки са откровения за веществото. И по същия начин химичните процеси в организма са духовни: в математиката веществото е толкова духовно, че вече не го забелязваме. В храносмилането духът е толкова материален, че също вече не го забелязваме. В обикновеното чувство въображението и волята се срещат по такъв начин, че хармонизират.

В болката въображението не може да намери равна на него воля. В удоволствието (радостта) въображението изостава от волята.

Песимизмът произтича от липса на въображение. Оптимизмът е признак за богатство на въображение. Средностатистическият мислител обсъжда песимизма.

Хуманитаристът го приема като признак за липса на въображение. И открива, че песимизмът се корени в тяло, което не е достатъчно духовно активно. Той разглежда

оптимизма като признак за тяло, което е толкова добре оформено, че отразява волята. —

Наистина ли човекът не възприема нищо духовно? Или е бил образован само за да си забрани да разпознава духовното? —

Дали духът във вселената действа и пряко материално?

Дали материалното се разкрива директно духовно?

Тоест, дали човек може да желае нещо, което не е просто земно? „Моето царство не е от този свят“.

Дали духът постига нещо, което показва извънземното? „Аз и Отец сме едно“.

Много религии - може ли „второто пришествие“ да ги помири? Ако на другите стане ясно, че Христос е също толкова универсално човек, колкото слънцето. — Тайната на Исус би трябвало да бъде индивидуална, тогава мистерията на Христос би могла да стане универсална. Отделяне на Христос от определена религиозна форма. Виждане на същественото в духовното събитие. Не за да се обърне, а за да се сподели. —

Народите, които са приели християнството, са се нуждаели от него като противотежест на материализма си. Тези, които не са го приели, не са се нуждаели от него — тези, които са от земята, няма да се разберат; тези, които са от небето, ще се разберат. „Какво е Христос за нас? Същият, от когото имате вашата религия. На вас той я е дал от извънземното. На нас в земното. Той ви се яви като Отец, на нас като Син. Ако те са едно, тогава и ние сме едно.“ Ересът на filioque.

90. За усещането и възприятието

От Тетрадка 21, без дата, около 1917 г.

Сетивното впечатление (физическо) затихва в сетивния орган - среща се с физическото тяло (тук се създава физическият огледален образ); този огледален образ се оживява навътре в образното тяло - след това протича в нервната система - етерният процес, идващ отвън - той се сблъсква с физическото тяло в нервните окончания - протича в дихателната система - астралният процес - той се сблъсква с физическото тяло в края на инхалационната система - Аз-процесът протича директно в метаболизма - там се отразява.

Обратният процес: метаболитният процес се формира и се сблъсква с егo процеса - след това той прониква като движение в дишането - сблъсква се с астралния процес - прониква чрез дишането в нервния процес, сблъсква се с етерния процес.

Средният процес: вдишването довежда безформената субстанция, която се среща с етерния процес - след това прониква като астрален процес и се сблъсква с физическото тяло - отделя се от издишването, което е в основата на астралното - астралното остава в човека; етерното отива по-навътре в нервния процес - остава там - а физическото (издишаният въздух) излиза навън. В нервния процес, несвързаните, бих казал убитите мисли, са единствените, които могат да бъдат в човешкото тяло - духовният изследовател трябва да представи в мисли, които не са претърпели тази трансформация през тялото.

Кой знае същността на живота на въображението?

Шопенхауеровите думи „светът е моето въображение“ са все едно някой би казал за човек, стоящ пред него в пълнотата на живота: „този човек е труп“. —

Обикновеното мислене е такова, че силата на образността, присъща на усещанията, е отнета; ако не беше така, човек не би могъл да се различи от външния свят - силата на етера трябва да се влее в мисленето - в което мисленето се осъществява чрез въображение.

Докато усещането се превръща в идея, вътрешният етерен процес парализира външния - и във въображението, несвързаният, парализиран етерен процес достига до непрекъснат ефект в нервите - в нервите, последиците от етерните процеси: сега човек може да оживи мисълта във въображението - именно в мисловните процеси, които водят до граници - такива граници представляват опит за доближаване до духовната реалност; но човек не може да се доближи до нея, защото има мъртви мисли.

91. Духовна наука и сетивно възприятие

Човешките илюзии са резултат от дейността на въображението, което всъщност би трябвало да е насочено към духовния свят, а не е насочено към него; но човек не се освобождава от илюзиите, ако разпознае правилното нещо в единия случай, само като критикува илюзорното в другия; защото тогава силата, която иска да създаде илюзията, е насочена към друга област.

За да се откаже от духовното, което се влива в освободените възприятия - човек трябва да има същата сила да запази собственото си битие, каквато има в сетивния свят по отношение на възприятията. Само в случая с възприятията става въпрос за запазване на егото пред лицето на променящите се възприятия; по отношение на духовния свят става въпрос за привеждане на егото в състояние на превръщане, в промяна - чрез свързването му с постоянно променящи се духовни същества и идентифицирането му с тях.

Духовната наука първо осъзнава, че по пътя на възприятието не се разпознава нищо друго освен материалното.

Материалното е изтеглено от законите на смъртта от сили, които не му принадлежат - което може да се види само ако човек се отдръпне от материалното. - Защо духовното не се разпознава? Защото човек разрушава неговата привидност в процеса на познание. В този процес на разрушение човек постига съзнанието за човечеството. Защото човек трябва да живее в себе си в процеса на разрушение.

Чрез мисленето си ние разрушаваме физическото тяло.

Чрез чувството ние разрушаваме етерното тяло - следователно преживяваме активността на физическото тяло вътре в нас.

Волейки, ние разрушаваме астралното тяло - следователно преживяваме дейността на физическото тяло външно.

Въобразявайки си, ние разрушаваме „Аз-а“ - следователно преживяваме дейността на външния свят.

Нека бъде ясно: мисълта винаги е там - тя е свидетел - съзнанието само я отразява пред душата - душата се нуждае от материала като инструмент за размисъл.

Обикновената наука търси външно съдържание (възприятие); но това външно съдържание не съдържа душата - нейният контакт с външното разрушава това външно - но именно така тя се възприема.

Борбата срещу духовната наука не се основава на противоречието на обосноваването на наблюдение, а на факта, че нейните понятия са непознати за съвременното човечество - идеите се придобиват в преживявания, отделени от тялото, в свободна въображаема дейност, но която поглъща реалност не отвън, а отвътре: човек трябва да има силата да не позволи на реалността да падне навътре: В обикновения опит тази сила се използва, за да накара тялото да отразява външния свят. Този ефект трябва да бъде отхвърлен в свръхсетивното познание.

В будното възприятие, собствената дейност на душата, която пребивава в потока на духовния живот, е скрита от нея. Това е така, защото тази дейност се осъществява чрез преплитането на елементите на тялото с дейността на душата.

В спящия живот, активността на душата е твърде слаба, за да възприеме себе си – тя живее без контраиграта на миналото.

92. Върху процеса на възприемане на цветовете

[Откъс от формулировката на въпроса от Валтер Йоханес Щайн, от писмо до Мари Щайнер, около август 1917 г.: „И така, в окото се влива жив процес: завоалираният цвят. Щом това докосне окото, настъпва нещо като процес на увяхване и умиране. [...] Това, което остава след това, е процес, подобен на този, който може да се наблюдава в камера обскура. Резултатът от този чисто физически процес е образът на ретината. Това е образ, но само за друго око. За възприемащото око това е химичен процес в самото око. Но окото е живо същество, а химичният процес в едно живо същество е процес на умиране или реорганизация. Тук е първото. Веднага обаче астралното тяло се опитва да възстанови разрушеното, като предизвиква полярен химичен процес. Ако входящият поток е бил жълт, например, астралното тяло реагира, като произвежда синьо.“

Това, което сега имаме в съзнанието си, е процесът на разрушение. Процесът на изграждане обаче се появява в съзнанието ни, когато погледнем бяла стена, след като сме погледнали жълта. Виждаме допълващо синьо.

Сега, освен факта, че може да има грешки в казаното дотук, възникват въпроси:

1. Как се случва това изхвърляне на етерно-живото? [...]
2. Знам, че жълтият цвят се възприема върху жълтия обект, но не знам върху какво се възприема допълващото синьо. Дали окото наистина произвежда обективно синьо? Тогава би трябвало да е възможно то да се представи на екран, не само за самото око, но и обективно, тоест за другите очи: аз го нося. И така: обратим ли е процесът на възприятие? Може ли окото да създава цветове, които са видими и за другите очи?“

[Отговор на Рудолф Щайнер на писмо от Мари Щайнер за предаване до Валтер Йоханес Щайн:] Добрият човек трябва да разгледа процеса на възприятие в неговата цялост: Какво се случва, когато възприемам „жълто“?

- 1.) В самото око, от обективна гледна точка: живо жълто.
- 2.) Етерното тяло на възприемащия субект прониква отвътре в това оживено жълто; в резултат на това жълтото, което е пропито от външния етер и следователно е оживено, става мъртво жълто. В окото има мъртво жълто, защото животът му е изместен от вътрешния живот (етерно тяло). Така, вместо външното оживено жълто, познавателният субект има образа на жълтото, оживен отвътре, но този образ съдържа трупа на жълтото. Дотук процесът е обективно-субективен. Това обаче би довело само до вътрешно живо жълто, за което познавателният субект не би могъл да знае. Той би могъл само да изпита своето собствено субективно-обективно, а не съзнателно.
- 3.) Астралното тяло на познаващия субект навлиза в субективно и обективно съживения жълт цвят. Астралното тяло произвежда оживеното „синьо“ върху оживеното жълто; това синьо всъщност се създава в организма, но не се простира пространствено извън него. Така че то е налично:
 - 1.) астралният образ „син“,
 - 2.) ефектът на този астрален образ върху етерното тяло - като субективен жизнен процес,
 - 3.) физиологично физическият процес в окото, който има вътрешен, а не външен, син ефект.Всичко това обаче не става обект на Аз-съзнанието; Азът знае само кога

„жълто“, което е анимирано в окото
е вътрешно отслабен (парализиран) - тогава е налице следното:

- 1.) затихване на живота в жълто от Аз-а
- 2.) съзнателната поява на вече неживия жълт цвят в астралното тяло.
- 3.) астралният образ „син“, който е преосветен от мъртвото жълто и следователно остава несъзнателен.
- 4.) ефектът му върху собственото етерно тяло
- 5.) физиологичният процес в окото.

Ако обектът, от който идва жълтото, сега бъде премахнат, изтриването на астралния образ „синьо“ спира - и това избледнява, докато вътрешният - ментален, духовен и физически организъм не се възстанови. Но човек не може да обърне процеса на възприятие, защото „синьото“ не е пространствена единица, а идва от астралното тяло и физическият му ефект остава само в рамките на организма.

Точно както синьото, задействано субективно във вътрешния свят от обективното жълто, не може да бъде проектирано обективно върху екран, така е вярно и обратното: обективният процес, който следва реално волево действие, не може да окаже отново въздействие върху субекта. В противен случай, ако човек премине от А към Б, би трябвало да е възможно да се върне от Б към А посредством ефекта, произведен във външния свят, когато пътят е изминат.

93. За духовното в човека

Сънят, сомнамбулизмът, ентусиазмът и всички възвишени състояния са противоположни на виждащото съзнание. Те водят до области, в които повишената органична активност сближава хората със собствения им, иначе непознат свят, който те могат да приемат за духовен, само защото не го преживяват в обикновеното съзнание; визуалното съзнание извежда хората от самите тях, интересът, обикновеното внимание не дават стимул; любопитството не се събужда; настъпва умора; настъпва сънливост; духовното се възприема като мъчително; отначало човек се страхува от него, после го мрази. Този страх трябва да бъде преодолян; тази омраза трябва да се трансформира в съчувствие.

По-ранно преживяване трябва да се възприеме, а не да се запомни. Спомнянето се основава на физически процес. Когато се възприеме по-ранно преживяване, има реално преместване назад във времето, т.е. връзка с нещо, което все още съществува само духовно.

Духовното в човека се нуждае от един до два дни, преди да се освободи от физическото-органично; през тези един до два дни духовното се задържа като физическо – след това става духовно – тогава трябва да се приложи собствената сила, за да се предизвика издигането му в съзнание. Човекът е на милостта на настоящите си преживявания за един до два дни.

1. Препредаване на записа без познаване на условията на запис.
2. Препредаване на записа със знание за записа, но без знание за условията на запис.
3. Предаване на записа с познаване на условията на запис и съзнателното им включване.

94. Материализмът и ефирният Христос

Не бива да възниква убеждението, че материализмът вече е казал последната си дума; той ще я има едва след около шест века. Ако „знаещите“ сега искат да твърдят, че материализмът е казал последната си дума в царството на техния народ, тогава това ще окаже реален ефект, независимо дали създателите на това твърдение са наясно с неговия обхват. Това, което изоставя човека в смъртта, ще попадне под влиянието на земния живот – създателите искат да се свържат *post mortem* със своите братски места – и по този начин да откъснат целия земен живот от неговия произход.

По този начин етерният Христос ще бъде изключен от земната си област и друго същество ще бъде заменено; от друга страна, Христос също ще бъде изключен от земната сфера от пропагандистите на шестия период, но ще приеме истинската си форма. Хората ще се оттеглят с него от физическия свят.

Индийските мъдреци са се отказали от борбата; те нямат интерес към етерния Христос – вместо това искат да въведат по-стари форми, искат да работят със старите богове, етерните обвивки на предците, които са били поети от тези стари богове. – Англоамериканците искат да завладеят мъртвите. Спорът всъщност е за Христовото същество – то трябва да бъде елиминирано. Не бива – чрез свързването на волевите му вълни с електрически и магнитни вълни, човекът да не бъде доведен в твърде тясна връзка със земята; не бива, чрез лечение чрез внушение, да осъзнае „латентната земя“ в себе си; не бива, чрез въздействие върху раждането, да оформя земното его като ариманично. И не бива, като замества редовните ангели с духове на формата, изгонвайки 6-та епоха.

95. Нов облик трябва да израсне ярко от нова духовност

В петия постатлантически период духовните ефекти пробиват завесата, която обгръща духовния свят. Тези ефекти идват от духовете на личността, точно както ефектите на духовете на формата са се случвали в древна Лемурия. Тези духовни ефекти искат да бъдат разбрани. Те се проявяват, като причиняват явления, които чрез собствената си същност подтикваат волята да ги разглежда духовно. Именно отношенията между хората вече не бива да се оценяват по това, което се е случило с тях в хода на природата. Това, което се съобщава за Русия относно връзката между потомци и предци, е показателно: човек влиза във връзка с духовете на личността, докато е буден, което е ехо от пренатална връзка.

Чрез механизмите, които заместват човешката сила, обаче, съществата навлизат в развитие, което противоречи на духовете на личността, разкриващи се като творци. От връзката с механизма произтича състояние на духа, което тласка към най-жестоката борба срещу новоразкриващите се духове на формата. Тази нова форма на духовете на тъмнината ще трябва да бъде внесена във вътрешния душевен процес на човека - защото чрез човека новите духове на личността ще могат да завладеят условията на земята - земните условия ще създават трудности за човека в бъдеще, ако иска да се адаптира към тях; той трябва да се адаптира към духовните условия. На земята би било необходимо равновесие; но това равновесие е проява на борба - борбата в духовното поле не е зло; тя е елементът на живота: човекът трябва да намери средствата да пренесе борбата във вътрешното си същество; отначало той все още се съпротивлява под ръководството на духовните сили, които искат да запазят борбата външна. Но външното не трябва да се одухотворява механично, а ново външно трябва да оживее от нова духовност - духовете на формата трябва да се откажат от формирането си и духовете на личността трябва да заемат тяхното място - архангелите трябва да влязат в личността, т.е. човекът трябва да се научи да разбира духовния ред; ангелите трябва да дадат силата за това - но човекът трябва да открие, че не е в тялото си; той може да го направи само ако го разбере духовно - в духовното разбиране той ще се изплъзне от него.

Хората чувстват, че духовната сфера отправя към тях изисквания, ако духовният им живот е адаптиран към петия период; преструвайки се, че се занимават с фантазии, те искат да задържат хората на настоящия етап от тяхното развитие - оформянето на социалния живот, което зависи от механичния ред, би могло да послужи на тази цел. Не можем да продължаваме да движим процеса на изкупление зад кулисите, както църквите и масонските общества искат да правят с ритуали и догми за изкуплението: Той трябва да бъде призован преди сцената. Човек трябва да има смелостта да се изправи срещу духа. Символизмът трябва да приключи и реалността трябва да заеме неговото място, тоест съзерцанието на духовното. Най-силните врагове на този

процес ще бъдат пазителите на изповедалните, а ритуалните традиции ще бъдат най-силните врагове на този процес - те ще използват несъзнателните моменти, за да се промъкнат и да преследват работата си - те все още имат много, което им позволява да хващат тъпите умове с тази работа. —

Астрологичният елемент е най-вероятно да съблазни някого да помогне на механизма да поеме контрол, защото той се основава на последните умиращи импулси. В момента той може да бъде полезен само ако води до защитен съвет, който се отнася до нещо, което не може да бъде предотвратено по друг начин. Старото християнство все още е пълно с астрология, но това трябва да се разпознае като маскировка. Светът на хората, а не на природата, подреден според астрологичния начин на мислене, би бил смъртта на човешката раса. Астрологичните класи, пазителите на ритуалите, историческите класи и т.н., всички те представляват остатъци; всички те отказват да влязат в начина на мислене на петия период. Съществува начин да не се навлиза, тоест да се обезсилят интелектуалните придобивки на германския интелектуален живот от края на XVIII и началото на XIX век.

96. За тялото и душата

1.) Естествената наука създава необходимостта човек да познае себе си. Но тя не съдържа средства за придобиване на такова знание. Поведение на естествените учени: Негели, Хертвиг, Циен.

2.) В дискусии по научни въпроси, например за жизнената сила, аз винаги съм на страната на естествените учени: според д-р Боа Реймон. Но и той използва диктум, за да възпрепятства прехода в духовната сфера.

3.) Не може да се говори за спекулативна жизнена сила, но може да се говори за възприемаемо тяло от формиращи сили. Но за да се осъществи такова възприятие, простото въображение трябва да се трансформира във възприятие. „Виждащият“ и „невиждащият“. —

4.) Дълго време се е говорило само за тяло и душа. Това е било приемливо, стига на душата да са били приписвани духовни свойства. Когато това вече не се е правило, естествената последица е била „психология без душа“.

5.) Духът не може да бъде познат чрез обичайните душевни преживявания. Дори и ако те са „мистично“ засилени.

Физиологът казва: за чувството на глад е необходима химическа промяна в кръвта. Духовният изследовател казва: за да има една идея волеви ефект, тя трябва да претърпи промяна в своето въображаемо съдържание.

6.) За явленията на душата се говори по такъв начин, че се разглеждат като нейни закони именно това, което кара духа да погине: асоциациите.

7.) Черпейки от „аз-а“, което в крайна сметка е „дух“.

8.) В душата, самото усещане и т.н. за истината, душата позволява да зърне един свръхестествен свят и т.н. Духът позволява той да бъде разпознат: той е вечният. Д-р Боа Реймон вярвал, че там, където започва свръхестественото, науката свършва: бъдещият поглед върху света ще признае знание за природата само дотолкова, доколкото то е основано на свръхестественото:

Където свършва свръхестественото, умира и науката.

Защото имате: атоми без съдържание.

Закони без субекти.

Привидения на души без его същности и др.

В обикновения живот душата няма силата да познае себе си като „дух“. Тя има още по-малко сила да разпознае духа във външния свят. Във външния свят душата се среща със свръхсетивното, когато стане по-могъща отвътре. Когато способността да се живее в чисто въображение се развие, когато тя се издигне до образна познавателна способност, тогава светът на живота се представя като впечатление отвън – човек опознава различното темпо между собствения и чуждия ход на живота – за това е необходимо да се върне 2-3 дни назад в живота си – тогава зад нея се крие истинската душа. Тя вече не е повлияна от остатъците от усещането – да я виждаш

като продукт на мозъка би било все едно да искаш да виждаш масата или друг човек като продукт на мозъка, защото човек знае: с всичко, което е чрез мозъка, човек стои извън тази истинска душа. Това включва практическа реализация: *Nihil est in intellectu quod non fuerit in sensu nisi ipse intellectus*. —

Тази „истинска душа“ не трябва да предизвиква сънища или фантазии, нито дори видения или халюцинации. Защото всички те възникват чрез телесния организъм: това, което вече не е телесно, трябва да се усети като външен обект -: човек се връща към усещането - човек усеща „духа“.

97. Относно настоящата икономическа ситуация

В този момент нищо не може да се постигне само с абстрактни програми. Важното е да се обърне внимание на инстинктите на масите, които се утвърждават с елементарна сила, и да се организира чрез тяхното честно и истинско оформяне това, което буржоазията, по времето, когато е била водеща част от населението, е пренебрегвала да организира. Но действията в тази посока сега, в този момент, могат да се основават само на лична мисъл и действие, които пряко обхващат отделните конкретни ситуации. Преди всичко това изисква разбиране за това какво живее в масите. Класите, които са били водещи досега, са пренебрегвали всичко, за да постигнат това разбиране. Те са пропуснали всяка възможност да взаимодействат с пролетарските класи в момента, в който те се пробудят за самосъзнание за своите личности. И докато в буржоазията все още съществува вярата, че човек може да направи нещо в необходимото развитие, ако приеме идеите си за обществен ред според начина на мислене на предишното валидно образование и наука, тогава той само ще води към разрушение. Социалистите са внушавали тези идеи от буржоазната наука, литература и преса. Те се кълнат във всичко, което са наследили интелектуално от старите управляващи класи, сякаш е непогрешимо. Те просто правят различни заключения от тези идеи, отколкото буржоазията. Само като говорят на съвсем нов език, може да се постигне нещо. Засега непрекъснатостта на икономическия живот трябва да бъде осигурена от водещите личности в икономическите органи, като не се изключват поради липсата си на разбиране от съветите, които се формират, например в образованието, но, доколкото са склонни да говорят езика на новата епоха, се включват в него. Никой, който е лидер в икономическия живот, не е нужно да прави нищо друго, освен доброволно да се постави в пролетарските формации в позицията, до която неговите прозрения за икономическото управление лесно ще го доведат, ако има разбиране за инстинктите на масите. Но той не трябва да вярва, че това разбиране ще дойде при него „от само себе си“. Пролетариатът в продължение на десетилетия е усвоявал идеи за капитал, заплати, принадлежна стойност, класова борба и материалистическа историография. Много пролетарии днес знаят повече за тези неща от университетски икономист или особено от държавник. Докато пролетариите поглъщаха тези неща по време на вечерните си срещи, буржоазията играеше карти, четеше вестници или гледаше „забавни“ театрални представления. Пролетарият знае това. Ето защо е трудно да се спечели доверието му. Разбира се, той няма просто да приеме буржоазията в реда, който иска да установи, когато тя обяви, че е готова да седне с нея. Тя трябва да се държи по такъв начин, че той да може да види, че ще му бъде полезна. Не е нужно да се съобразява с нея, но трябва да прилага своите знания и умения.и те трябва да решат да се ангажират с начина на мислене, който той има за предприемаческата печалба, рентата и заплатите. Пролетарият иска да парализира вредните

характеристики на тези три вида икономически ценности за своето разбиране, като социализира всички средства за производство. Необходимо е да му се покаже как тези три вида ценности могат да функционират в икономическия процес, така че предприемаческата печалба никога да не отива в частния сектор, рентата никога да не се влива в икономически канал, различен от този на интелектуалния живот и подкрепата за хората с увреждания, а заплатите никога да не могат да бъдат по-малко от приходите от труда – минус предприемаческия дял, който не се влива в частния сектор, и необходимия дял на рентата, както е дефинирано по-горе. Чрез общуване с пролетариата за тези неща, човек трябва едновременно да постигне разбиране за радикалната реорганизация на цялата образователна система. Необходимо е да се създаде разбиране за необходимостта тази революция да предшества изграждането на нов икономически живот. И човек трябва да знае как да осигури свободната индивидуалност на движение в тази област. За да се направи това, е необходимо всички образователни монополи да приключат и в областта на интелектуалния живот напълно свободната частна мобилност и конкуренция да влязат в пълния си потенциал. Свободната конкуренция и частната свобода в интелектуалната област могат да бъдат реализирани при настъпващите условия само ако интелектуалната сфера остане в рамките на собствената си област и не иска, например, чрез използване и експлоатация на предприемаческа печалба или рента, да постави интелектуалната сфера в служба на материалното, особено в служба на финансовите спекулации. — Свободната конкуренция и частната свобода в интелектуалната област могат да бъдат реализирани при настъпващите условия само ако интелектуалната сфера остане в рамките на собствената си област и не иска, например, чрез използване и експлоатация на предприемаческа печалба или рента, да постави интелектуалната сфера в служба на материалното, особено в служба на финансовите спекулации. —

98. Импулси от Изток и Запад

Яхве е импулсът на наследствеността; той живее в процеса, който предава земното съзнание чрез наследствеността. Чрез това човекът има абстракцията, която се разкрива в него. Злото сега идва, когато абстрактната сила, която се предава в материалното съществуване, се заражда. Тогава волята навлиза в сферата на духовете, които разсейват. Яхве насочва съзнанието от сън, но не насочва в съзнанието. Космосът, който се разкрива на будното съзнание - пространственият космос - не е богоразкриващ. Никакво божествено не може да бъде разпознато чрез мъдростта на Яхве. То се появява само в процеса на любовта под валидността на тази мъдрост, доколкото тя е свързана с кръвта. В момента, когато импулсите на откровението чрез кръвта престанат, нещо друго трябва да се появи, за да допълни това откровение, нещо, което разбира човешкото същество като душа и като дух. Човекът се разбира като душа чрез наука за свободата и като дух чрез антропософия. Съвременната наука просто е разкрила това, което се е съдържало в откровението на Яхве; но е дошло времето, когато това откровение е в опасност да стане жертва на своите противници. Духовете на пространството искат да унищожат духа, който действа в пространството, но не присъства в пространството. Те няма да могат да го направят, ако духът, от който човекът знае, че е част в пространството, се обърне към извънпространственото духовно.

На Запад, съзнанието, насочено само към пространственото, заплашва да превърне хората в просто пространствени същества, имитирайки кръстоносен поход; на Изток пространствените импулси искат да попречат на входящите духовни импулси да се обединят с човешкото съзнание. На Запад хората биха искали да накарат душата да забрави, че има съществуване извън пространството; на Изток хората биха искали да ги накарат да забравят условията на самото пространствено съществуване. Западът се води чрез своята правна система в задънена улица - от която ще се върне само на „Прага“, когато възприеме тази правна система като призрак; на Изток душата, която не иска да се впише в пространството, води до неразрешимо колебание между дух и материя, - от което привързване ще се случи само на „Прага“, когато усещанията, враждебни на пространството, се усещат като кошмар. Западът не трябва да изгонва Отца; той е на път да го направи - може да стигне до правилния път само ако осъзнае, че настоящият му път води до призрак; Изтокът не трябва да търси Сина по грешния път; може да стигне до правилния път само ако възприема объркания интелект като кошмар. Изходът трябва да се намери в духа. Западът трябва да постави човешкото същество на мястото на абстракцията - като възприема своето човешко същество като призрак; Изтокът трябва да възприема своето човешко същество като кошмар, така че да го разбере като пространствено същество. Изтокът трябва да се откаже от борбата си срещу Отца, Западът от борбата си срещу Сина;

Западът се нуждае от одухотворяване на науката; Изтокът - от научно проникване в религиозното си съзнание.

В космоса Западът трябва да открие вътрешната същност на природата – нейното вдъхновение; Изтокът трябва да открие откровението на вътрешната духовност чрез природата.

На Запада трябва да се каже: Това, което ти се струва като човешко същество, е призрак; ти не виждаш призрака, защото избягваш способностите за това виждане; на Изтока трябва да се каже: това, което ти се струва като човешко същество, виждащият го чувства като кошмар; ти не чувстваш кошмара, защото стоиш далеч от свързаното с него чувство. На Запада: Вие разрушавате бъдещето, като водите човечеството в задънена улица; на Изтока: Вие разрушавате бъдещето, като отнемате светлината за следващия път на човечеството и искате да го извървите в тъмнина. На Запада: Вие отрязвате пътя; и правите човечеството пленник на земята; на Изтока: Вие правите невъзможно да се извърви пътят, защото не искате да раздухвате светлината, която осветява пътя. На Запада: Вие правите човечеството несвободно, като не го водите в сферата на свободата; на Изтока: Вие правите човечеството несвободно, като го лишавате от способността да използва собствената си воля в сферата на свободата. На Запада: Вие парализирате хората; на Изтока: Вие заслепявате хората. —

99. Яхве и Христос

От всички Елохими, Яхве е този, който се е обърнал към света на физическите процеси в човешкото развитие; към природата в човечеството. Неговото управление над човешката природа е резултат от борба, която завършва с това, че човекът попада в естествена необходимост с душевния си живот: Яхве първоначално не е „роден“, а присъства в космическо-душевния елемент в сферата на избирателната близост; но той напуска тази сфера, за да влезе в „царството на раждането“, като започва борба срещу другия Елохим, когото той изгонва в онези сфери, които са достъпни за човека само чрез силите на „илюзията“, стига човек да стои на нивото на интелектуалното съзнание - те стават очевидни отново едва на различно ниво на съзнание. Почитането на Бога под формата на детето е по същество начало на освобождение от Яхве; защото последният може да се разкрие само в процеси, които завършват с раждането; раждането на Яхве е привидно - той не може да влезе в земни форми, които са „родени“. Той може да бъде представен само чрез символи, чието съдържание принадлежи на форма на живот, която се разкрива в „нероденото“ състояние: минерално-математическата и част от растителния свят.

Яхве не е „Словото, станало плът“.

Развитието на съзнанието, че човек има връзка с Христос, която не е присъща на естественото му съществуване, че в него има същество, с което е свързан чрез силите, които преобразуват въздуха в него (в сърцето му), го прави същество, което може да схваща мисълта; чрез плътта, което не живее в процеса на пренаталния естествен ред, а само в това, което започва с раждането; което протича лично във взаимовръзката на човека със света.

Като християнин, човек не може да види в проявената вселена откровението на „Бог Отец“, освен че то идва от същия източник като „роденото човешко същество“: това, което е проявено във вселената, е само доколкото е възвърнато чрез Христос, защото Яхве е ограничил божествеността до ембриологията на света, изтласквайки другия Елохим в „сферата на илюзията“. Съдбата на човечеството, което вече не може да види Яхве в разкритата вселена, следователно е атеизъм - поклонение пред чистия естествен ред, което обаче се е случило само защото Яхве е премахнал другия Елохим от този естествен ред в човешкото царство. Яхве е избрал своя народ; но по този начин той ги е вмъкнал в чистия природен ред; по този начин те са станали противници на всички други духовни същества, всички духовни същества, които не се разкриват чрез човешката природа; те са станали и противници на духовното същество, което се разкрива в плътта след раждането – противници на одухотворената естествена наука. Човек може да постигне знание чрез силите, които има при раждането; но с това знание той не може съзнателно да се свърже с духовния свят; той трябва да постигне това чрез други духовни същества, ако не иска да остане инстинктивен. в противен случай той остава „животно със способност за

абстракция“, идеите остават образи, а неговата реалност се ръководи от инстинкти - тоест от духовните същества, които Яхве е избутал в „сферата на илюзията“. За да освободи човека от другия Елохим, той е прогонил другия Елохим от природата на човека – той се е върнал назад във времето, тоест е повлиял материално на това, което по-късно би било духовно. Цялостността на Елох[лим] е била върната назад [от Христос]; първо „лечителят“ - „Хермес“ - следващият ще бъде „гледачът“. — Яхве действа чрез процеса на спящия, а не на будния, плътски организъм – следователно будният е изложен на по-нисши духовни същества – сега е епохата, в която самият Яхве не може да се издържи срещу по-нисшите духовни същества. Когато тялото е само, то се разлага: тоест, причините за неговото продължаващо съществуване не принадлежат на този свят.

Тъй като Яхве е приел автокрацията на съзнанието, плътта в човека, която е включена в будния процес на живот, е попаднала под управлението на по-нисши духовни същества от тези, в чиито сфери живее Христос. Установяването на лична връзка с Христос връща на човека неговото съзнателно родство. В противен случай остава само разумът, обърнат към Божествения Христос, както всъщност е било в добиблейските времена; но сега и разумът е завладян от животинското. Сега се подготвя съзнанието, подхранвано от Яхве, Христовото Христово Откровение.

100. За духовното развитие

В съюз със смъртта, душата създава любовта; в съюз с несъзнателния живот, душата създава паметта: и в паметта [само] се създава самосъзнанието. В царството на любовта се заражда обективният духовен свят; в царството на паметта се заражда субективният духовен свят. Паметта е въображение, установено във физическия живот; любовта е интуиция, установена във физическото преживяване.

В съзнанието на себе си, паметта създава образа на себе си; в преживяването на смъртта, любовта създава субстанцията на вечния свят.

Познавателят на свръхсетивното не се ражда в нормалния живот на човешкото същество преди 35-годишна възраст: Той не бива да бъде замъгляван от умиращото тяло. Преди 35-годишна възраст човекът има вечното в себе си като „обект“. Той става „субект“ едва на 35-годишна възраст. В наше време така нареченото посвещение може да се осъществи на 35-годишна възраст, ако условията са били установени предварително. Преди това хората са могли да възприемат духа в низходящия живот, но е трябвало да се научат да го разбират чрез мистериите. Днес, на 29-годишна възраст, човекът навлиза във възрастта, в която може да започне да се обръща назад, за да възприеме нещо обективно в себе си.

Сетивно възприятие: виждане на смъртта в полето на външния свят.

Вътрешно, духовно преживяване: усещане на живота в полето на вътрешния свят.

От живота сме отделени от спомените; черпим силата на любовта от смъртта.

Не бива да търсим „Аз-а“ вътре в себе си. Той е там, както въздухът е в белите дробове. „Аз-ът“ идва с възприятията и мислите. В хода на живота той преминава в чувство и воля.

Когато погледнеш младостта от гледна точка на по-възрастния човек, вечното се разкрива в младия човек. В напреднала възраст ставаш „баща“; преди това си бил „космически познавач“; с „младия човек“ все още виждаш „света на духа“; преди това виждаш „човечността в себе си“.

Преди: „човекът“ Преди: душата все още се обръща срещу човечеството: 21-ва-28-ма година.

Преди: душата се обръща срещу „космическата закономерност“.

1-7: Години	22-28: Воин	43-49: Слънчев бегач
8-14: Гарван	29-35: Лъв	50-56: Баща
14-21: Окултизъм	36-42: Връстници	59-64

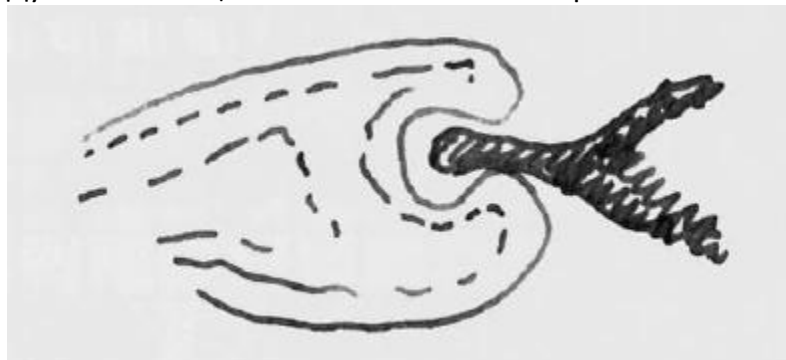
Не питайте просто: Безсмъртна ли е душата? Вместо това, запитайте се: Това, което първоначално се преживява в съзнанието, съществува ли благодарение на смъртното тяло? Първо трябва да опознаете какво е безсмъртно в душата. Душата е в сферата, която напуска със смъртта – тялото ѝ е отстранено от тази сфера. В нея, между раждането и смъртта, тя отразява това, което не е в духовния свят; чрез него тя не

може да отразява това, което е самата тя. Това би се отразило, ако новоразвиващото се в тялото погледнеше към това, което е влязло в тялото. В това отношение душата е интуитивно обединена с вселената: следователно няма способност за любов.

В душата, която е в тялото, способността за запомняне се подготвя, за да може азът да стане съзнателен.

Правилните въпроси възникват за човек едва през втората половина от живота. През първата половина човек само чувства тези въпроси. Въпросите се получават от „старейшините“ - през втората половина от живота, в живота на чувствата и волята, възниква живот на възприятие и въображение.

Духовното същество на човека се затваря в себе си.

В резултат на това, другият, материалният свят, попада във вакуума; в този вакуум духовният свят е само отразен. „Аз“-ът няма положително отражение, а е просто огледален образ.

От вселенското слънце на Сатурн са отраженията: в костно-мускулната система.

От телуричните същества на Сатурн-Слънце: сетивна система, апарат за представяне.

От вселенската Луна: нервна система.

От телуричната Луна: съдова система.

От Земята: кръвоносна система.

Духовно: Аз

Духовно: Аз

обърната към „Аз“: нервна система

, обърната към „етерното тяло“: съдова система

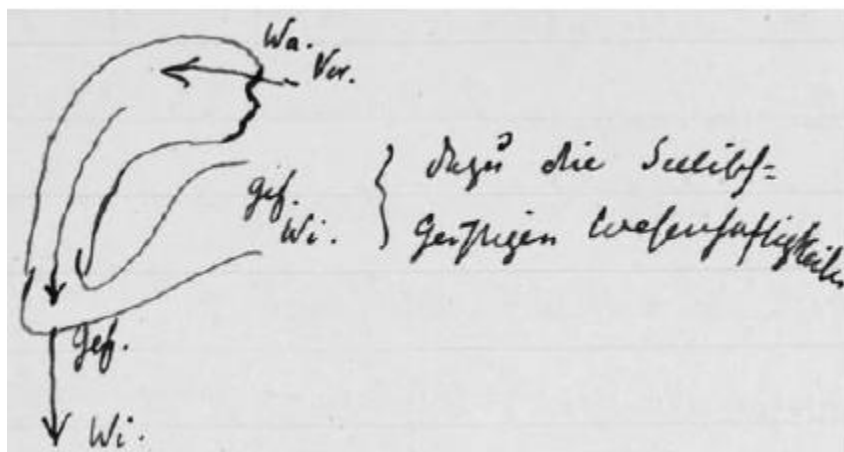
Физически:

Отраженията на доземните системи са се запълнили.

С физическото развитие на човека, неговото ego се спуска в тялото; то се появява отново, когато телесната организация отслабва; но излиза празно, ако не черпи от духовния свят, защото отмирането на тялото вече не дава духовна субстанция.

101. Концептуален и волев организъм

Азът като оживяваща и насочваща духовна душа, която съществува в мисловния свидетел; Азът първоначално е вграден във външното и преживява себе си в полукръга на мисловната свидетелска сила, която е обединена със света; по този начин той потъва в етерното, в което обикновените възприятия се отделят от полукръга и са там рецептивните възприятия. „Истинският аз“ образува тялото от форми, отделя от него етерното тяло - тук граница - от другата страна възникват душата и его-концепцията. Главата: органът на мисленето; физическото образуване: в него процесите на възприятие; етерното образуване: в него процесите на мислене. Сега дихателният организъм: в него процесите на чувство и крайникът на волевите импулси. След това хранителният организъм: волевите импулси и движенията.

В Организма на Въображението: процесът на растеж е надхвърлил себе си, навлизайки в минерализация: духът може да бъде сам по себе си: той стига до вътрешно формиране чрез въображение и частично вдъхновение: там се среща с вдъхновение, което се превръща в възприятие, и интуиция, която се превръща в познание.

В ритмичния организъм: той се основава на вдъхновение – което се посреща от интуицията на възприятието и вдъхновението на зачеването от организма на зачеването – като негативно съдържание, което се изпълнява от позитивно вдъхновяващо съдържание – и остава негативно като въображение: това може да се изпълни чрез

подхранващият организъм: той се развива в това, което липсва на въображаемия организъм: интуиция и част от вдъхновението: липсва му въображение и част от вдъхновението.

Нефизическият организъм: той има в себе си интуиция и частично вдъхновение, от които е изолиран чрез възприятие и концепция; частично вдъхновение и въображение, от които е изолиран чрез чувство и воля.

Чрез раждането, Аз-ът излиза от интуитивното и вдъхновяващо съдържание на света, за да се свърже интуитивно с организма на въображението; този организъм се формира от въображението и вдъхновението на духовната вселена. Същите сили действат в него пренатално, които възникват постнатално във възприятието и въображението. След смъртта, този въображаем и вдъхновен организъм е обзет от вдъхновението и интуицията на духовната вселена. Организмът на волята: Аз-ът навлиза във въображаемостта и вдъхновяващо съдържание на духовната вселена, свързвайки се с образните сили на вселената, от които е съставено телесното „аз“.

102. Процес на усещания, въображение и чувстване

Минералният свят е сферата на „Аз-а“ – минералът трябва да преобладава в организма, за да се появи „Аз-ът“ – но той се появява с най-тъпото съзнание, което оживява само когато е интегрирано в равновесието на света; душата преобладава в растителния свят – тя се появява в растителната част на организма със спящо съзнание, което участва в процесите на движение на света; в животинската част тялото има сънливо съзнание, което живее в образите; в човешката част тялото има пълно съзнание, което живее във възприятията. „Аз-ът“ участва във всички тези нива на съзнание: сега той се издига в сферата на извънтелесното съществуване, в която има „визионно съзнание“ (въображения); чрез тях той прониква отвъд повърхността на възприемаемото в света, където контраобразите на възприятията са истинското съдържание на картината. Само там има възможност да се види самоорганизацията, която произвежда възприятията. Това е идентично с формиращите сили на организма. Когато човекът навлезе в сферата на вдъхновението, той усеща както външното, така и вътрешното. Тогава има възможност да види душата: нейните сили са тези, които предизвикват чувствата; те са идентични със силите, които действат в организма по регресивен начин, умножавайки числата, разпръсквайки го. Те искат да го включат в процеса на формиране на света. След това в интуицията, минерализацията, която е едно с разрушението.

Частичният процес на ставане отвътре винаги е противодействан от общия органичен процес - формирането на идеи се случва, защото частичните формиращи сили винаги са възпрепятствани от общите преобразуващи сили да формират ясно определени формации - минерализиращите сили след това си проправят път, достигайки до процеса на възприятие и винаги разтваряйки минералното. В сетивния орган: ефект отвън - той иска да породи обективност; ефект отвътре: обективността се разтваря. - В организма на въображението: ефект отвън - той иска да породи образност в процеса на ставане. Ефект отвътре: образността е намалена. В организма на чувството: вдъхновението иска да възникне - то е заглушено отвътре: процесите на въображението замлъкват - процесът на въображението се разпространява в цялото тяло от формиращи сили - оттам то навлиза в душата, която не влиза в процеса на ставане между раждането и смъртта, а остава в свръхсетивния свят - там тя преживява това, което е също пренатално и следсмъртно - тогава човек вижда „Аз-а“ като дух; там то се съпротивлява на появата на интуиции на волевия процес – човек живее в същество, от което е взето съдържанието – иска цялата си съдба и т.н. – иска и „себе си“ с това, което е било взето: когато условията на настоящото битие вече не са налице – или поради чуждостта на тези условия, или защото е прозрял тяхната преходност.

103. Основите на моралния, социалния и религиозния опит

Животинските инстинкти се разглеждат от натуралистите: казва се, че те са зародишите на човешкия морал. Но тези инстинкти, когато се развият в човешкия, водят именно до безнравственост.

Но е вярно, че моралът, който се ражда в свободното мислене, се притъпява в своето развитие, преминава в сферата на мъртвите: който не иска да разпознае раждането и смъртта в моралния и социалния живот, също съгрешава срещу реалността.

1. Основата на моралния живот. Тя може да бъде закотвена само в свръхсетивното. Съвест и любов. В свръхсетивното съвестта се явява като съзерцание на истината, а любовта като съюз с обективното същество. В моралния живот съзерцанието на истината се явява като съвест, а съюзът с обективното същество като любов. Между двете се намира вдъхновението.

2. Основа на социалния живот. Това може да се закотви единствено в признаването на човешкото същество като свръхсетивно същество. Веднага щом човек не приема човешкото същество като свръхсетивно същество, а го възприема само според неговите сетивни качества, социалният елемент преминава в антисоциалния. Където приемствеността - като сетивен ред - или външно установената сетивна йерархия регулират социалната структура, антисоциалните елементи се смесват със социалното. - Трябва да повикате математика и механика на помощ, ако искате да изградите мост: трябва да призовете свръхсетивното познание, ако искате да дадете на човечеството социален ред.

3. Основаване на религиозния живот: самото познание за мъдростта може да води само отвъд индивида. То произтича от индивида; но щом веднъж е възникнало, то вече не е индивидуално. То не може да замести религиозното: но ако религията не е основана на мъдростта, тогава мъдростта няма да бъде намерена и чрез религията. Следователно, в антропософската световна ориентация не може да има нищо сектантско, нищо подобно на основаването на религия. Времето на основаване на религии е отминало. В сферата на религиозните ценности, да се загуби връзка с миналото означава да се отдели човечеството от импулсите на миналото, от които то се нуждае. Би било все едно в напреднала възраст човек все още да използва качествата на детството за развитие.

104. Свръхестествено знание, наука и религия

1. Обработката на наблюдението на природата от интелекта отдалечава човека от връзката, в която първоначално се намира във възприятието му с природата. Тази връзка е жива - в нея участват сетивата и мисленето -: човекът се изгубва в нея - природата предлага това, което има, като живо духовно.

1. Съвременната естествена наука има понятия, които вече не включват душата. (През 16-ти век това все още е било различно).

2. Само чрез проникване в свръхсетивното е възможно да се наблюдава природата. Това показва, че сетивната страна на природата е едно с вътрешния свят на човешкото същество. Тя довежда човека до неговото собствено ефимерно битие. Или спираш на наблюдение и описание, в който случай живееш в живия свят; но не си го разбрал. Или продължаваш към обяснение, което те довежда все повече и повече до експериментиране, и тогава си го разбрал, но по мъртъв начин. Там се намира преходът към чистото свръхсетивно.

Зад сетивния свят се крие свръхсетивното; но човекът е в сетивния свят като сетивно същество. Свръхсетивното се съдържа в сетивното. Свръхсетивното се преживява по такъв начин, че човек се стреми към един вид познание, което отива в съвсем различна посока.

3. Една социална наука ще бъде безплодна, ако не усвои силите на свръхсетивното познание. Социална теория, моделирана по естествените науки и приложена на практика, създава процеси на разрушение. Чисто антропологичната основа на социологията всъщност изобщо не говори за силите, действащи в социалния живот, а само за процесите на социално разпадане. В това отношение научното изучаване на живота излага човечеството на най-големите опасности.

4. Научната епоха не може да остане на основата на старите сътрудничества. Защото науката изолира човешкия индивид.

5. Свръхестественото, схванато чрез науката, не дава личната връзка с божественото, която е необходима за човека. Това принадлежи към специалната област на религията. Човекът само от научната епоха би загубил религиозното, ако не го е придобил чрез свръхсетивното познание. *Theologia naturalis*, Раймунд фон Сабунде, † 1432 г.

6. Епохата на религиозното оправдание е приключила; невъзможно е да се говори за „религия на бъдещето“, защото онази лична връзка на човека с божественото, която трябва да се осъществи в религиозното оправдание, вече не съществува. Тя изисква прякото действие на духа в човешката душа, което е престанало с научното мислене. Необходимо е съживление във всеки индивид. По-силно вътрешно, мощно поклонение пред свръхестественото.

105. Човекът като свръхсетивно същество

Мислите са в свръхсетивното и „Аз-ът“ е в свръхсетивното. Задачата е да се кондензират мислите, така че те да се намесят в реалността: те трябва да бъдат оформени в:

- 1.) Въображенията, които иначе биха били запомнени и по този начин биха се намесили в организма, не трябва да го правят. Трябва да се наблюдава процесът на възприятие, а не завършеното възприятие: медитация.
- 2.) Това не поражда мисли, а по-скоро се преживява процес. Това дава вдъхновение, като позволява на свръхсетивния свят да се влее, ако не и съдържанието на възприятието. Човек трябва да внимава да не провокира умствени процеси (поне не религиозни претенции в началото).
- 3.) Човек трябва да развие „Аз-а“, който се появява във 2.) - Вече не изглежда да е в покой; изглежда да е в движение. - По-късното може да потъне в по-ранното.

По този начин човек опознава свръхсетивния човек:

- 1.) Като тъкащо същество на мисълта, което работи през целия живот.
- 2.) Като човек, който се осъществява от свят, от който е затворен в обикновеното си съзнание. Свят, който става неефективен веднага щом човек навлезе във физическия свят.
- 3.) Човек се научава да разпознава, че именно това същество има за цел да роди физическото човешко същество.
- 4.) Поправя се идеята, че човекът е обект на внимание само след смъртта.

Но сега средата: човек вече не е около света на сетивните възприятия. Около него е светът на обективното формиране на мисълта с неговите същности. Светът, от който човек излиза чрез раждането. Такива същества не са оформени. Човек ги възприема само като е в различна скорост с тях.

Чрез възприемането на тази разлика в скоростта, човек осъзнава как се намира в различно ускорение от хода на света: самодостатъчното: предишното въплъщение. Можете да се поставите на нейно място. Тя се появява, когато откриете свързващия елемент в собствения си начин на мислене. Втори човек, който мисли съвсем различно. Който няма всичко, което е против съдбата, който намира някои неща, които намира за доста непривлекателни в този живот. Но в тези харесвания и нехаресвания всичко е ограничено до един кръг. Това са неща, чиито причини не се връщат отвъд това, което се крие във външния свят. Те не се връщат към вътрешното. Човек вижда как едно по-ранно време развива дори тези симпатии и антипатии чрез самия себе си. Ако човек не би намерил такова ядро в такова състояние, той нямаше да бъде вътрешно свързан чрез „аз“.

106. За Световната война и Меморандума от юли 1917

Г.

Войната не беше резултат от трезвомислени размисли. Трезвомисленето липсваше на много места. То беше заменено от патологична възбуда. Най-много може да се каже, че духът на спекулацията (напр. проектът за Багдадската железница) имаше ефект. Фактът, че спекулацията успя да експлоатира стремежите на народите, допринесе много за това. Държавите бяха зависими от тези неща. Защото дори „битовите стоки“ трябваше да се поставят в услуга на световната икономика. Какво се случи с това сега: Антантата и Америка, които бяха икономически стабилни, останаха в такова състояние, че могат да бъдат възстановени в старото си състояние без никакви сътресения. Централните сили, Русия и др. са икономически пустини, без нито една точка, предлагаща перспектива за възстановяване. Не бива да си правим илюзии за това. Идеалите на народа няма да въведат ред в пустините, а първоначално ще засилят хаотичния характер. Това може да се види в Австрия, ако човек само иска. Това е било предвидено на съответните места в Англия. Там те са знаели, че социалните условия правят световната война необходима. Те са го взели предвид. Те са могли да начертаят картата на Европа, която са предвидили там. Те са могли да знаят, че Централните сили биха повярвали, че са спасени само от война. Само като реагираха на навременни импулси, Централните сили и Русия можеха да избегнат войната. Това не се случи. Но може би, може би някой би си помислил, ходът на катастрофата е научил хората на нещо? Оттук и моят меморандум. Той се основаваше на две гледни точки. Праволинейно описание на началото на войната. Противопоставяне на централноевропейски митинг, който би бил подходящ за утвърждаване в Източна Европа [за разлика от] изявленията на Уилсън. Защото те не могат да създадат благотворна социална структура в Европа. Те се основават на прозренията на англо-американския свят. На предположението, че едно политическо тяло може да осъществи икономическия ред на настоящето. В рамките на този свят човек може. Извън този свят човек не може. Но човек знае това само в рамките на този свят.

Беше важно да се противопостави на подобно прокламиране прокламацията от Уилсън, която би вдъхнала доверие от тази страна. Прокламацията, която би показала чрез собственото си съдържание: Нарушаването на световния мир вече няма да може да се случи чрез Централните сили. Втората гледна точка на моя меморандум се основаваше на това. Тя се основаваше на предположението, че условията на съвременния живот в неанглийските и зависимите от Англия райони правят необходимо тристранно разделение на цялата социална структура. 1. Законодателство и администрация в смисъл на народните традиции. 2. Организация на икономическия живот според опортюнистични принципи. 3. Свободно производство и преценка в интелектуалната област, което включва и съдебната.

Тъй като това не беше взето предвид, възникнаха социалистически утопии, възникнаха много възхищаваните, но всъщност безпомощни германска и австрийска национални икономики, а в Русия възникна най-страшното социално движение, което човечеството някога е виждало.

Представителите на държавно-планирания социален ред в старите държави бяха безпомощни; социалистите в Германия например са безпомощни сега. В Русия те са пълни илюзори. Тези в Германия искат да продължат военния социализъм.

Не бива да се казва: при сегашното положение на нещата подобни идеи са безполезни, защото други живеят в съзнанието на хората. „Лидерите“ ще бъдат компрометирани за нула време, а с тях и идеите. Тогава „последователите“ ще бъдат склонни да слушат другите и други неща. Но това друго нещо ще трябва да бъде това, което времето изисква.

Старите идеи вече не могат да се използват. Те се провалиха там, където би трябвало да се приложат в социалната сфера. Първото нещо е да се освободи образователната система.

(В природата свръхпроизводството е закон на живота – в човешкия живот свръхпроизводството на интелектуални продукти е вредно. Не е възможно да се води битка на идеи. Автономията на училищната, религиозната и съдебната системи в пълна степен.)

Би било утопично да се вярва, че нещо подобно на разработената програма трябва незабавно да бъде внедрено в институциите. Но това не е целта; по-скоро целта е идеите, произтичащи от разработената програма, да бъдат отразени в обществения живот.

Именно чрез това стоката става независима от труда. Ето защо социалистите успяха да спечелят масите, защото успяха да посочат факта, че работната сила се е превърнала в стока. — Важно е да се отбележи, че за съвременния работник тя е само стока.

107. Коледа 1918 г.

Исус е възприеман като земен цар.

Моето царство не е от този свят. — Йерусалим = храм = разрушаване на храма =
Човекът се ражда в знака на равенството; той се забулва в световния ред, присъстващ
в сетивния свят; свободата се развива вътре в себе си, в смъртта човекът е свободен
във външното; през живота трябва да преобладава братството, което има своята
кулминационна точка в средата на живота.

Така, в хода на живота, човек преминава от духа през тялото към душата – защото
духовното в земното принадлежи на земята: талантите са луциферически; тялото е от
земята: навиците са ариманически –: „човекът“ трябва да се издигне над двете.

Гръцки опити за оправдание и др. Римско тяло.

Раждането на Исус – тази мисъл води до него.

Характерните особености и дела на народите са послеобраз на минали духовни
процеси – това, което се явява като мисия на един народ, е само преживяване на
духовното минало; и в това няма нищо друго значение за хората от настоящето,
освен че в него се развиват зародишите на отделните човешки същества за техните
способности в бъдеще.

Всичко, което живее в подобни исторически събития, е ариманично: война,
материален прогрес. Спящият човек е изведен от луциферическата сфера, за да може
Яхве да работи върху луциферичното по време на сън.

Работещият човек е изведен от Ариманическото, за да може „Светият Дух“ да действа
в него. Доколкото човек живее духовно с други хора.

Коледа: празник на детството - напомнящ ни за духовното равенство.

Христос няма нищо общо с процесите на разрушение; това са процеси на физически
план - човекът участва в тях чрез егоизъм, неистина и болест (смърт); съзерцанието
на Христос е съзерцание на свръхсетивната истина - то ободрява (прави човека
новороден) силата на въображението; то разрушава привидностите, като им внушава
разкриващата същност; то разсейва егоизма, като представя въпрос, който засяга
цялото човечество; в Христос хората биха могли да се разберат, ако го приемат
свръхсетивно - ако го разглеждат като слънце, което има различни отражения в
народите, но може да се разглежда само по себе си, докато се движи. Разликите
трябва да бъдат признати; но „човекът не е от тази земя“, народите са. Чрез
обикновена преценка и заключение човек достига само до „духовете на личността“;
но те вече избягват това обикновено заключение - и човекът би бил осъден да се
покланя на един просто народен дух като на „Бог“, ако не се издигне до
въображаемо познание. Вижда се, че човек се изплъзва от себе си - как става
неразбираем -: -

В социалния живот: човек третира труда като стока; трябва да осъзнае
нехристиянския аспект на това – превръща част от човешкото същество в машина –;

как са се появили робите? Чрез завоевание. Христос преодоля това. Той изравни разликата пред хората чрез равенство пред Бога. Това, което човек е създал, трябва да се оценява според стойността на потреблението. Понятието за ценност не може да се прилага към нациите по същия начин, както към хората.

108. Социалният въпрос

Днес много хора говорят за „социалния въпрос“, сякаш става въпрос за замяна на съществуващите социални системи с други, в които ще бъдат удовлетворени определени искания, повдигнати от широки маси от хора като необходими за достойно съществуване. Някои институции се възприемат като антисоциални и се полагат усилия за развитие на социални такива. Когато се говори за прехвърляне на средствата за производство от частна към обща собственост, това в момента се основава на такъв начин на мислене. Под влияние на този начин на мислене човек не забелязва, че управлението на средствата за производство от общността може да има също толкова несоциален ефект, колкото и частнокапиталистическото управление, ако тези, които управляват, се държат несоциално спрямо своите събратя.

В последно време трябваше да преживеем, че социалният ред е придобил антисоциален характер. Търсим причините за това. Виждаме, че живеем в частнокапиталистически икономически системи. От това си формиране преценката, че тези икономически системи са подкопали социалната справедливост. Изключваме човешкия елемент, като формиране тази преценка. Човек вярва, че институциите, по своята същност, налагат своя характер на социалния живот.

Докато подобни прозрения остават в кръга на „научните мислители“, те са безобидни. Други такива „мислители“ идват и опровергават едностранчивостта. Безобидността престава веднага щом човек се заеме със създаването на институции, замислени от такава едностранчивост. Настоящето е изправено пред опасността да прекрои реда на живота по начин, съответстващ на описаната едностранчивост. В големи райони на Източна Европа се случват неща, които излагат човечеството на такава опасност.

Осъзнаването на фаталните грешки, които се допускат, когато се предприема подобна трансформация на социалния живот, е една от най-важните задачи на днешния ден. Осъзнатите грешки убиват живота. Изкушението да се допуснат такива грешки е голямо. Това е така, защото се дължи на осъзнаването на щетите в това, което вече съществува. Те са налице; и показват, че трябва да се създаде нещо ново. Дали новото не води до още по-лоши щети не се разглежда, докато човек е хипнотизиран от едностранчиви идеи, които иска да реализира.

Карл Маркс е разбирал добре щетите от предишните икономически системи. Той е виждал, че тези щети са резултат от частния капитализъм. В него се е зародила идеята: Ако няма частен капитализъм, щетите ще бъдат елиминирани. Тази идея го е хипнотизирала. И хипнозата го е накарала да не проникне до въпроса: Как частният капитализъм е причинил щетите?

Всеки, който си зададе този въпрос и има усет за реалностите на живота, ще открие, че частният капитализъм като такъв не е причината за щетите. Не защото отделни лица или групи от хора управляват капитала, животът става антисоциален, а защото тези лица или групи експлоатират резултатите от своето управление по антисоциален

начин. Частнокапиталистическото управление дава възможност на индивида със способности да извлече най-голямата възможна стойност от управлението. Самите социални интереси изискват това да се случи. Ако управлението от индивида със способности бъде заменено с управление от широката общественост, производителността на управлението се подкопава. Защото в рамките на тази общност свободната инициатива, пълният ефект от индивидуалните способности и желание за работа, не може да бъде реализиран.

Марксистите виждаха как съвременните производствени отношения концентрират масите на капитала в ръцете на малцина. Те формираха мнението, че управлението на концентрираните маси на капитала един ден може да премине към общата власт. Те не виждаха, че с този преход всичко, което може да се постигне чрез силата на отделните индивиди, трябва да изчезне с концентрацията. Въпросът не е да се елиминират тези постижения, основани на силата на отделните индивиди, а да се въведат в цикъла на социалния организъм по правилния начин.

Нека си го кажем. Изискванията на съвременната икономика доведоха частнокапиталистическото управление до определено ниво. Неговата производителност зависи от това ниво. В същото време обаче тази производителност е породила антисоциална структура на социалния ред. Ако се стремим да направим самия икономически живот социален, ще му отнемем производителността.

Един истински социален начин на мислене трябва да се стреми към начин на живот, който не намалява плодородието на икономическата дейност. Той трябва да остави управлението на средствата за производство на индивида. Следователно, той ще трябва да се запита: Как могат антисоциалните аспекти, които по необходимост са породени от това управление, да бъдат трансформирани в социални?

Няма да е възможно да се постигне социалното чрез регресивна трансформация на икономическата дейност. Но регресивна трансформация е да се застраши това, което е станало плодотворно чрез факта, че индивидът е успял да се приложи напълно в икономическия живот. Не бива да се връщаме към икономически форми, в които индивидът отново е по-обвързан от общността. Трябва да се стремим към обратното. Трябва да се насърчава ефектът от силата на индивида.

С това въздействие нараства и силата на индивида, ако този растеж зависи единствено от икономическия живот. В рамките на икономическия живот не могат да се създадат институции, които биха премахнали недостатъците, възникващи, когато индивидът дойде до власт, вредища на неговите събратя. Те трябва да възникнат извън икономическия живот.

Идеята за тройния социален ред не се стреми да оформи икономическия живот по невъзможен начин, а по-скоро да канализира социалния поток от сили в икономическия цикъл чрез отделното администриране на правния и духовния живот, които той никога не може да развие от себе си. По своята природа икономическият живот не може да бъде нито социален, нито антисоциален. Той може да бъде

администриран само по такъв начин, че богатата, необходими на общността, да се произвеждат от икономическата дейност на хора с подходящ опит и умения. Хората постигат своите позиции в икономическия живот чрез своя опит и професионални умения. Те могат да действат в тези позиции по социално справедлив начин само ако не възникват други взаимоотношения с техните събратя човешки същества в резултат на заемането им. Но това може да е така само ако тенденцията на икономическия живот да произвежда такива други взаимоотношения може непрекъснато да се противодейства. Човек не може да прави това в позиция, в която е икономически активен. Той може да работи плодотворно в нея само ако не е необходимо да има предвид други съображения, освен да задоволи явните нужди на своите събратя човешки същества от икономическите източници, с които разполага. Другите взаимоотношения трябва да бъдат установени по начин, върху който икономическият живот няма влияние. Такива други взаимоотношения са култивирането на духовния и правно-политическия живот.

Само защото резултатите от икономическата работа, култивирането на духовния живот и правните и политически институции са организирани едно в друго в цялостния живот, хората вярват, че трябва да управляват и взаимодействащите фактори от централна точка. Тъй като човек трябва да има способностите да работи печелившо в икономическия живот, хората вярват, че трябва да получи и институциите, чрез които тези способности се развиват от икономическия живот. Но това не насърчава сътрудничеството на духовния живот с икономическия живот, а му възпрепятства. Единственото нещо, което може да бъде решаващо за това как човек работи, когато заема икономическа позиция, е това, което икономическият живот изисква. Икономическият живот не може да направи нищо, за да развие способности за тази позиция. Следователно, той не би трябвало да може да получи такава позиция чрез нещо, което е основано на самия икономически живот. Ръководителят на бизнес трябва да работи по такъв начин, че стоките да се произвеждат по най-подходящия начин чрез неговата работа. Независимият духовен живот трябва да гарантира, че способностите за такова лидерство се развиват у човешкото същество. Способностите се развиват само когато се култивират от духовна гледна точка. За да се култивират, е необходимо да има област от живота, в която способностите на хората се развиват по подходящ начин от собственото им същество.

109. Проект на Устав за преподаване във Валдорфското училище

Учителският състав на Валдорфското училище би искал да проектира уроците методично по такъв начин, че да има пълна свобода при структурирането на учебната програма през първите три години на училище. До края на третата година обаче те ще се стремят децата да постигнат учебна цел, която е напълно съвместима с тази на трети клас на държавното начално училище.

Това намерение следва да се осъществи по такъв начин, че дете, което напуска трети клас на Валдорфското училище, да може да се премести в четвърти клас на друго начално училище безпроблемно.

В четвъртата, петата и шестата учебна година структурата на обучението трябва да бъде свободно избрана. До края на шестата учебна година децата трябва да са постигнали учебната цел на шести клас в началното училище и едновременно с това тази на гимназия, което съответства на дванадесетата година от живота по отношение на класа. Същото трябва да важи и за структурата на учебната програма и постигането на учебната цел до края на осмата учебна година. Децата трябва напълно да постигнат учебните цели на Realschule и също така да бъдат квалифицирани да се прехвърлят в съответния на възрастта им клас на друго гимназия. Учителският колектив иска само свобода при проектирането на уроците на всяко от трите нива, които е определил: 1.) началото на училище до края на деветата година; 2.) от края на деветата година до края на дванадесетата година; 3.) от края на дванадесетата година до края на третия етап. В края на тези етапи образователните цели, предписани за държавните училища, трябва да бъдат постигнати и от Валдорфското училище.

110. Върху критиката на проф. В. Хек към тройния социален ред

Не се отдава дължимото на същността на тройния социален ред, ако, както прави проф. В. Хек, се характеризират фактите, които трябва да се създадат, с думите: „Ако се вгледате по-внимателно, Щайнер също оставя три икономически много важни въпроса на десния парламент. Той оставя на него данъчните въпроси, създаването на права на работниците и ограничаването на собствеността върху средствата за производство, която би трябвало да трае само за цял живот.“ По отношение на данъчните въпроси ще трябва да се придържаме към практическата формулировка на това, което е посочено в моята „Ключови моменти на социалния въпрос“ §53 с думите: „Това, което самата политическа държава изисква за своето поддържане, ще бъде повдигнато чрез данъчното право. Това ще се развие чрез хармонизиране на изискванията на правното съзнание с тези на икономическия живот“. На практика изпълнението на това изискване ще бъде такова, че конституционната държава ще се изправи пред икономическата организация като потребителска корпорация, точно както потребителската корпорация се изправя пред производствена кооперация в самия икономически цикъл. Само утвърждаването на данъчната ставка и използването на данъка ще бъдат предмет на правно регулиране. От друга страна, асоциациите, които възникват от професиите и от взаимодействието между производството и потреблението, ще бъдат отговорни за събирането на данъци от отделните икономически сектори. Проф. В. Хек уместно подчертава: „Най-трудната задача, с която ни заплашва бъдещето, е разпределението на огромното, безпрецедентно данъчно бреме, което мирът ще ни наложи... Тези данъци не могат да бъдат увеличени без най-сериозна намеса в икономическия живот. Следователно, дори ако идеите на Щайнер бъдат осъществени, всяка икономическа група би трябвало да осигури представителство в законодателната власт, за да се защити от прекомерни тежести. Тази „най-трудна задача“ обаче може да бъде решена именно чрез разделяне на правния и икономическия живот по такъв начин, че чувството за справедливост на хората да не се бунтува срещу решението. Защото, ако интересите на една икономическа група са представени в парламент, основан на демокрацията, винаги ще се окаже, че икономически силните групи налагат на по-слабите мерки, които противоречат на чувството им за справедливост. В рамките на формирането на парламентарно мнозинство подобно действие на демократичния принцип е неизбежно. Ситуацията е различна, когато разпределението на тежестите, които трябва да се понесат от икономическия живот между отделните икономически сектори, се осъществява чрез съответните преговори на характеризираните асоциации. В този случай всяка необективна, чисто демократична парламентаризация трябва да бъде елиминирана и разпределението трябва да е резултат от взаимозависимостта на...“ икономическите сектори. Последният аспект напълно

отсъства от мисълта на професор фон Хек. В противен случай той не би могъл да напише на друго място: „Как учените и лекарите могат да имат специална експертиза по църковни въпроси, и земеделски производители, търговци и занаятчии в едрата индустрия?“ Тройният ред би трябвало да гарантира, че тази по необходимост ограничена експертиза няма социално вредни последици. Заинтересованите страни, надарени с обща експертиза, се обединяват в асоциациите. В дискусиите в рамките на асоциациите индивидуалните интереси се утвърждават по обективен начин, а не по субективен, както в демократичен парламент. И от обективно възникващите нужди хората ще трябва да ограничат интересите си не според субективните си изисквания, а според подходящата преценка на онези, които са квалифицирани да преценяват в съответната област. За „десния парламент“ остава само регулирането на всички онези човешки взаимоотношения, за които всеки зрял човек е способен да преценява.

Относно „правата на работниците“, проф. В. Хек казва, че го оставям на законодателния орган като икономически въпрос. Той пренебрегва факта, че чрез утвърждаването на трудовото правоотношение би трябвало да престане да бъде икономически въпрос. Трудът, подобно на географските, климатичните и други условия на икономическия живот, би трябвало да бъде предпоставка за икономическия живот, а не звено в самия икономически цикъл. За мен интегрирането на труда в социалния организъм по този начин изглежда е изискване на съвременното човешко съзнание. И не бива да се противопоставя на изпълнението на това искане, защото в предишния социален организъм трудовото правоотношение е било повече или по-малко основано на чисто икономически основи.

Тълкуването на „ограничението на собствеността“ върху средствата за производство от проф. В. Хек също е доста неточно. В моите „Ключови моменти на социалния въпрос“ произходът и управлението на средствата за производство отново са свързани с интелектуалните постижения на човека, от които те винаги произлизат и от които развитието на икономическите форми в модерната епоха ги е отделило. [тук липсва поне една страница от ръкописа]

мощни мерки. Ще може да го направи чрез собствена сила или чрез компромиси. Формирането на парламентарни мнозинства винаги дава възможност за отстояване и потискане на интереси по необективен начин. Ситуацията е различна, когато управлението на икономическия живот е отделено от това на правния живот. Тогава не могат да се приемат резолюции на правна основа, които имат последици в икономическия живот, които поставят в неравностойно положение някоя група хора. Защото всичко, което се случва в икономическия живот, трябва да се основава на преговорите на определените асоциации. В тези преговори експертизата на една организация може да се сблъска с тази на друга; и необективната, чисто демократична парламентаризация може да бъде елиминирана. Някой би могъл да

каже, че това, което се търси тук, би могло да се постигне и ако основните преговори в „съдебния парламент“ бъдат прехвърлени на комисиите и ако бъдат консултирани експерти от отделните икономически области. Струва ми се, че това би било само половинчата мярка. Каквото и добро да може да направи, трябва да покаже как желаната цел може да бъде постигната само чрез отделяне на икономическото управление от правната организация. Проф. фон Хек винаги има предвид „трите парламента“. Следователно, той не оценява напълно предимствата, които една администрация, произлизаща от икономическите групи по интереси, може да има пред „парламентарно представителство“ на тези интереси. Такава администрация би възникнала в по-нисшите си инстанции от нуждите на отделните отрасли на промишлеността и потребителските групи. Тя би се развила по подходящ и органичен начин от по-нисшите инстанции и в крайна сметка би достигнала до централен административен орган.

111. Чернова на есето „Международна икономика и тристранен социален организъм“

Очевидно възражение срещу идеята за тройния социален ред е, че държава, която пристъпи към прилагането на тази идея, би нарушила международните си отношения с други държави, които запазват старите си институции. Това възражение пречи на много от тези, които разбират актуалността на тройния социален ред, да се доближат до идеята за съответния му практически дизайн.

Тези опасения произтичат от основателното прозрение, че държава, която се опитва да осъществи социализация самостоятелно в смисъла на ортодоксалния или модифициран марксизъм, не би била в състояние да поддържа необезпокоявани икономически отношения с държави, организирани по различен начин. Следователно е важно да се установи дали опасенията, отнасящи се до такава социализация, се отнасят и за тройния ред на социалния организъм.

Тази яснота не може да се постигне, без да се вземе предвид начинът, по който се е развил икономическият живот на човечеството през последните времена. И най-поразителният факт тук е, че този икономически живот има най-силно изразена склонност да разглежда исторически дадените държавни граници като несъществуващи за себе си. Националните икономики са склонни да се сливат в единна световна икономика. Историческите условия, които са породили разграничаването на държавите, постепенно са престанали да бъдат от решаващо значение за икономическите интереси на хората, живеещи в тези държави.

Международните тенденции както на капиталистическите, така и на социалистическите кръгове са свързани с тази тенденция към формиране на единна световна икономика. Това е най-очевидно в международния социализъм. Той обаче не успява да разпознае какво наистина изисква развитието на времето, защото се фокусира само върху икономическия живот. Той вижда, че този живот е приел форми, които не могат да бъдат взети предвид, ако институциите на държавата, които са станали исторически, определят мотивите на отделните хора и групите от хора, които се занимават с икономическа дейност. Следователно той иска да преобрази тези институции, така че да съответстват на световните икономически условия. Той има предвид световна икономика, в която отделните икономически подобласти са държавите, възникнали исторически. Той обаче иска да ги превърне в големи кооперации. По този начин е на път да превърне държавата в чисто икономическо общество. Той не се страхува да преследва тази идея, защото под марксистко влияние е развил убеждението, че съответните правни и интелектуални институции ще възникнат „сами“ от икономическите институции. Всеки, който осъзнава, че това е заблуда, трябва да отдаде дължимото на тенденцията на най-новото време след формирането на световна икономика по различен начин.

Колкото повече се развива единната световна икономика, толкова повече ще е необходимо случващото се в нейната област да бъде зависимо от икономически съображения. Необходимо условие в това отношение може да се осъществи, ако в рамките на държавите правните отношения на гражданите и техните интелектуални интереси бъдат отделени от икономическия живот. Ако в резултат на това разделяне икономическият живот се администрира само като такъв в рамките на един социален организъм, той ще влиза в отношения с други социални организми само чрез институции, произтичащи от него. Правните и интелектуални организации, с които е свързана икономическата сфера, не се разглеждат от гледна точка на икономическите отношения с външния свят. Индивидите или групите от индивиди от една социална област влизат в пряк контакт с тези от другата, без да са повлияни от държавните отношения.

In more recent times, this contact has been impeded by the fact that the interlinking of economic life with legal and political interests and intellectual interests from older human developmental epochs has been preserved and has opposed the urge for world economy. This interconnection can be seen in the facts that led to the catastrophe of the World Wars. One of these facts was the situation in southeastern Europe, where this catastrophe originated. The spiritual antagonism between the Slavs and the Germans was the underlying cause, leading to conflict. Political events came into play. The old Turkish regime was replaced by the democratically oriented Young Turk regime. The annexation of Bosnia and Herzegovina by Austria and the declaration of Bulgaria as a kingdom were the result of the political upheaval in Turkey. Thirdly, Austria's urge to expand its trade relations to the south worked together with the other two. (The endeavor to lay tracks in this direction in its interest is an expression of this urge.) The concatenation of these three factors in the efforts of the unified states that were interested in them made it possible for the catastrophe to occur. And anyone who has followed the negotiations that have been conducted because of the Baghdad Railway can see how national antagonisms, that is, intellectual interests and state aspirations, repeatedly play a decisive role in a matter that could have been purely economic. These are two striking examples among many. In the southeast of Europe as well as with the Baghdad Railway, measures that would have been undertaken only in the interest of the world economy would not have become causes of world catastrophe in themselves. They became so because the unified states combined different interests with economic ones.

It might now appear that the consideration of these facts fully justifies the objection raised against the threefolding of a social organism in the midst of such states, which retain their old structure, as fully justified. For one might think that the economy of these other states, supported by state power, would crush the social organism, which does not want this state power behind its economy. This applies to an economic state that is organized in line with Marxism, because such a state wants to use the

framework of the existing unitary state to impose economic forms that it considers beneficial. The result should be that all the disadvantages that have arisen from the fact that the economies of individual states have opposed the trend of the world economy would be greatly increased. The world economy strives to shape economic relations between individuals and groups of people purely according to their needs. The state economies interfered with this process by shaping what should arise from economic demands according to their own interests. If the states become economic cooperatives, the interference will have ceased to be a determining factor.

Обратното би трябвало да се случи, ако, в съответствие с идеята за тройния социален организъм, икономическият живот е напълно изваден от държавната сфера и съществува самостоятелно. Тогава хората, принадлежащи към този организъм, ще могат да влизат в свободни икономически отношения с чужди държави. Как тези чужди държави влизат в отношения с тях, ще зависи само от това кой икономически интерес е налице в такава сделка.

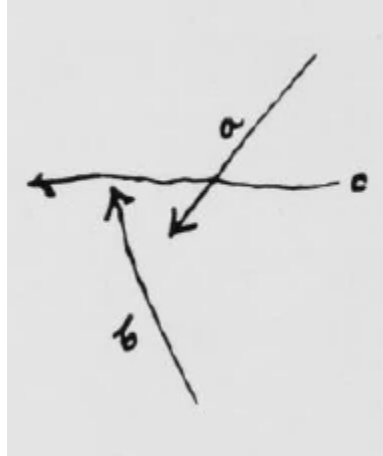
112. За интереса към духовната наука

Когато се говори за духовна наука, се приема, че има интерес, който е откъснат от човешкото същество – състояние на ума, което не е леснодостъпно. Ако исках да спечеля последователи за лично мнение или стремежи, това би било нелегитимно. Това движение е оправдано само ако се провъзгласят необходимите прозрения. Тези, които искат само лична изгода, няма да разберат това – хората може да ми кажат: Защо не поясня какво не трябва да бъде? Но съпротивата се уморява – и тази съпротива е изобилна: рядко се получава отговор на ясно изразените намерения. Още по-често се накланяме към тези намерения – винаги може да се осъди това, което произтича от човешкото състрадание, от гледна точка на студената разумност – и това, което се прави от студена разумност, от гледна точка на състраданието, да се осъди. Но трябва да се има предвид, че събитията понякога налагат едната или другата гледна точка: всеки, който не е действал по този начин, не би могъл да говори за духовна наука в наши дни: Най-много би могъл, но това е остаряло и би било анахронизъм, да се замисли над духовните си преживявания като отшелник. Многократно съм срещал хора, които са искали да направят това – хора, разочаровани от мистични движения. Трябваше да си кажа: Тези хора не смятат, че това, което правят тайно, след като е узряло в следващото въплъщение, ще дойде на Земята твърде късно. Разбирах такива хора, но не можех да правя това, което правеха те. Ако бях направил това, което правеха те, щеше да е по-удобно – защото начинът, по който го правех, предизвикваше онези, които искаха да поставят въпроса в своя лична услуга.

Защо атаките са толкова изпълнени с омраза? Защото не искат да навлизат в темата; защото искат да я дискредитират чрез лични нападки. Те всъщност са противници на истината; но не искат да си го признаят – те изобщо не искат истина, а авторитет. – Противниците са само необходимият контраатака на онези, които вярват във властта.

113. Върху природата на някои основни научни понятия

I.) Атомите трябва да се разглеждат като идеални пространствени обеми; съдържанието е резултат от срещата на посоките на силите – например посоките на силите abc действат в пространството, срещата им причинява резултантна сила, която действа като атом с тетраедричен характер.

Елементите са израз на определени силови срещи; това, че те се разкриват като такива, се дължи на факта, че една сила, при срещата си с друга, произвежда ефект; докато други силови ефекти са неефективни едно срещу друго.

Кристалите са резултат от по-сложни силови взаимодействия; атомите - от по-прости. Аморфните маси са резултат от неутрализирането на посоките на силата.

II.) Силата е едностранното, пространствено проявление на духа. Не може да се каже, че силата действа върху материята, тъй като материята се състои само в подреждането на ефектите от срещашите се силови лъчи. Една форма на енергия никога не преминава в друга; както и действията на един човек не преминават в тези на друг. Това, което се прехвърля, е само аритметичният израз на измерването.

„Механичната енергия се превръща в топлинна енергия.“ Истинският процес е следният: определен квант механична енергия е способен да стимулира определен квант от това проявление в духовно същество, което се разкрива като топлина. (Това все още се случва по здравословен начин при Й. Р. Майер. Само Хелмхолц обърква материята.)

III.) Нито звукът, нито топлината, нито светлината, нито електричеството са вибрации, точно както конят не е сбор от галоп. Звукът, например, е съществено качество и ефектът от това съществено качество, когато преминава през въздуха, е: вибрация. За чувствителния човек вибрацията е причината мъчението да бъде имитирано в самия него; в това се състои възприятието на тона. Подобно е и с останалите: въздух и т.н.

IV.) Светлината е това, което се възприема като такова (вижте въведението ми към Теорията за цветовете на Гьоте); вибрацията е проявлението на светлината в етера.

Пречупването на светлината се основава на ефекта на определена посока на сила върху посоката на светлината. Цветните пръстени на Нютон и интерферентните явления са резултат от светлинно излъчване (ефектът на светлината в етера) и други силови ефекти (отслабване, постепенно отслабване) по пътя на светлината. Същото важи и за поляризационните явления. Не бива да се търсят поляризационните фигури в структурата на светлинното качество, а в структурата на средата, която стои на пътя на светлината.

Скоростта на разпространение е резултат от един вид триене на светлината в средата.

V.) Светлината не трябва да се разглежда като функция на електричеството, а последното като вид физически носител на светлина.

Електрически заредена материя: определени натрупвания на сила задържат тези натрупвания на сила, които се проявяват като електричество.

VI.) Математиката е абстрахирана сума от силите, действащи в пространството. Когато някой казва, че математическите твърдения са валидни априори, това се основава на факта, че човекът е в същите силови линии като другите същества и че може да се абстрахира от всичко останало, което не е пространствена и т.н. схема.

114. Компания, която ще бъде основана

Необходимо е да се основе банкова институция, която обслужва икономически и духовни начинания във финансовите си дейности, ориентирани към антропософски ориентирания мироглед както по отношение на целите, така и по отношение на отношението си. Тя трябва да се различава от обикновените банкови предприятия по това, че обслужва не само финансовите аспекти, но и реалните операции, които се поддържат от финансовата страна. Следователно ще бъде особено важно заемите и др. да не се отпускат по начина, по който се отпускат в обикновеното банкиране, а по-скоро от фактическата гледна точка на операцията, която ще се предприеме. Следователно банкерът трябва да бъде по-малко заемодател и по-скоро търговец, който е запознат с темата, който може реалистично да оцени обхвата на финансираната сделка и да направи практически приготовления за нейното изпълнение.

Основният фокус ще бъде върху финансирането на такива начинания, които биха могли да поставят икономическия живот на здравословна асоциативна основа и да оформят интелектуалния живот по такъв начин, че легитимните таланти да бъдат поставени в позиция, в която могат да се изразят по социално плодотворен начин. Особено важно е например предприятията, които в момента носят добра възвръщаемост, да бъдат съсредоточени, за да подкрепят други предприятия с тяхна помощ, които могат да дадат икономически плодове само в бъдеще и най-вече чрез духовното семе, което сега се влива в тях, което може да даде плод едва след известно време. Необходимо е служителите на банката да имат представа как житейският възглед, който идва с антропософията, може да се превърне в икономически плодотворни действия. За да се направи това, е необходимо да се установи строга асоциативна връзка между администраторите на банката и тези, които чрез идеалната си работа могат да насърчат разбирането за едно предприятие, което ще се реализира.

Пример: човек има идея, която обещава икономическа плодородност. Представителите на идеологията могат да предизвикат разбиране за социалните последици. Дейността им е финансово подкрепена от сумите, които ще бъдат получени, като същевременно те са предназначени да подкрепят икономическата и техническата реализация на идеята.

Основният фокус трябва да бъде върху подкрепата на центровете на самото антропософски ориентирано духовно движение. Сградата в Дорнах, например, не може да поддържа нищо в началото; въпреки това, тя ще донесе огромна икономическа възвръщаемост в по-късни времена. Трябва да се изясни, че всеки може да я подкрепи материално, дори това да означава компромис с финансовата си съвест, ако може да я види като материално ползотворна в дългосрочен план. Предприятието трябва да се основава на осъзнаването, че техническата, финансовата и т.н. дейност може да развие отрасли, които, макар и временно да доведат до

благоприятни резултати за отделния предприемач, имат разрушителен ефект в контекста на социалния ред. Много от най-новите начинания бяха ориентирани по този начин. Те бяха капитализирани и именно чрез тяхната капитализация социалният ред беше подкопан. На подобни начинания трябва да се противопоставят онези, които произтичат от здравословно мислене и чувстване. Те могат да бъдат интегрирани в социалния ред по наистина плодотворен начин. Те обаче могат да бъдат подкрепени само от социално мислене, вдъхновено от антропософски ориентираната духовна наука.

Вярно е, че едно начинание като характеризираното тук може първоначално да преодолее само социално-техническите и финансовите възможности на кризата и че ще се сблъска със социални трудности, докато те, както и действителният въпрос на работниците, все още приемат формата, произтичаща от стария начин на производство, който е обречен на криза. Работниците, участващи в новите начинания, например, ще се държат по същия начин по отношение на разликите в заплащането, както и по отношение на начинанията от стар стил. Не бива обаче да се подценява колко бързо една компания от вида, характеризиран тук, може да има обществено полезни последици, ако се управлява правилно. Това ще се види. И примерът ще бъде убедителен. Ако проект от този вид спре, тогава участващите работници ще имат своите убеждения със себе си, когато се върнат на правилния път. Само чрез съгласуване на интересите на работниците с духовните лидери на предприятията, чрез начин на мислене, който засяга всички класи хора, могат да бъдат противодействани силите на социалното разрушение.

The basic condition is that spiritual endeavors be intimately connected with all material ones. We cannot achieve such an orientation with the forces currently available in the anthroposophical movement because we do not have a practical enterprise in its bosom that has grown out of its own forces, except for the Berlin Anthroposophical Publishing House. But this alone is not enough to serve as a model, because its economic orientation is only the external expression of the power of spiritual science as such. Only those enterprises that do not have spiritual science as such as their content, but that have a content based on the spiritual-scientific way of thinking, can truly serve as models. A school as such can only be considered exemplary in this respect when it is financially supported by only those enterprises whose entire institution has emerged from spiritual-scientific circles. And the Dornach building will only be able to prove its social significance when the personalities associated with it have brought into being such enterprises that are self-supporting, provide the people who support them with the appropriate maintenance and then still leave so much that the deficit always demanded by a spiritual enterprise can be covered. This deficit is not really one at all. For it is precisely the fact that it arises that brings about the fructification of material enterprises.

You just have to take things really practically. That is not what the one who asks does: How, then, should one do a financial or economic enterprise in the sense of anthroposophically oriented spiritual science? That is simply nonsense. Because you don't do anything practical with mere thoughts. It is essential that the powers organized in the anthroposophically oriented spiritual movement itself undertake the enterprises, i.e., that bankers, factory owners, etc., join forces with this movement, that the Dornach building become the real center of a new entrepreneurial spirit. Therefore, no "social", "technical" etc. "programs" are to be set up in Dornach either, but the building is to create the center of a way of working that is to become the way of working in the future.

Тези, които решат да окажат финансова подкрепа на предприятията в Дорнах, трябва да разберат, че сме стигнали до точката, в която подкрепата на предприятията в стария смисъл означава инвестиране в стерилното, а подкрепата на собствените пари днес означава подкрепа на ориентирани към бъдещето предприятия, които единствени са способни да издържат на опустошителните сили. Късогледите хора, които все още вярват, че подобни неща никога не са давали финансови плодове, със сигурност няма да подкрепят усилията в Дорнах. Тези, които ги подкрепят, трябва да са далновидни хора, които са наистина способни на финансова и икономическа преценка и които осъзнават, че продължаването на лутането по старите начини означава да копаят сигурен гроб за себе си. Само тези хора няма да последват стъпките на разрушените поминъци от последните четири-пет години. Работата с компаниите по същия стар начин не означава нищо повече от изчерпване на финансови и икономически резерви. Защото дори запасите от суровини и селскостопанско производство, които траят най-дълго, се изчерпват. Тяхното финансово и икономическо плодотворно развитие не се състои в това, че те съществуват, а в това, че е възможен трудът, чрез който те се доставят на социалния организъм. Но този труд принадлежи изцяло на резервите. Всичко за бъдещето зависи от новия дух, който ще заеме водеща позиция и в отделното предприятие.

115. Автобиографичен фрагмент II

Роден съм на 25 февруари 1861 г. Кръстен съм два дни по-късно. Това се случи в хърватско-унгарския граничен град Кралевец, където баща ми работеше като телеграфист за Австрийската южна железница. По това време Южната железница все още имаше единна администрация във Виена, а служителите бяха разположени последователно по по-късните унгарски и австрийски линии. Баща ми беше преместен от малка жп гара в Южна Щирия в Кралевец малко преди моето раждане. Баща ми и майка ми са от района на Хорн в Долна Австрия; майка ми е родена в Хорн, а баща ми е от Герас, седалището на премонстратенския манастир в Долна Австрия. През 1862 г. баща ми е преместен от Краелвец в Мьодлинг близо до Виена, а през 1863 г. в Пьотшах в Долна Австрия.

Двамата ми братя и сестри са родени на последното място и прекарах детските си години там до осемгодишна възраст. Ежедневното преминаване на влаковете, предачната фабрика в непосредствена близост, австрийският Шнееберг с другите алпийски планини около него бяха обекти на ежедневно преживяване. В Потчах имаше имение Лихтенщайн със замък. Семейството на счетоводителя често ни посещаваше. Пасторът от съседното село Санкт Валентин беше почти ежедневен посетител. Този човек беше напълно лишен от свещенически маниери в професията си. Той беше светски човек по свой начин. Посещението му при нас беше край на разходката му и вероятно се интересуваше повече от наблюдението на преминаващите и спиращи влакове, отколкото от разговорите с родителите ми. Пасторът от Потчах също често идваше на такъв влак, но не беше приет особено сериозно от колегата си в Санкт Валентин. Пасторът от Санкт Валентин беше висок, пасторът от Потчах беше нисък; и веднъж станах свидетел на гледката как първият хвана втория под мишница, вдигна го и го носи като пакет на доста голямо разстояние.

Скоро се запознах с работата на железопътната линия. Любимите ми места за прекарване на време бяха чакалнята на малката гара и малкият кабинет на баща ми. Бях изпратен на училище на шестгодишна възраст, но скоро ме изключиха от него, защото баща ми се беше скарал със стария учител. След пенсионирането му, за кратко ходих на училище при млад учител в Потчах. Баща ми ме научи на повечето уроци.

Цялата атмосфера беше неподходяща за развиване на какъвто и да е ентусиазиран интерес. Всички хора, които видях, се интересуваха от железопътната линия и близката предачна фабрика. „Валентин Фарер“ беше трезвен човек с донякъде цинична наклонност в разговорите си, често нещо като шегаджия.

Следното преживяване направи дълбоко впечатление на момчето. Сестрата на майка ми беше починала трагично. Мястото, където живееше, беше доста далеч от нашето. Родителите ми нямаха никакви новини. Видях всичко това, докато седях в чакалнята

на гарата. Направих някои намеци пред баща ми и майка ми. Те просто казаха: „Ти си глупаво момче.“ Няколко дни по-късно видях как баща ми се замисли, когато получи писмо, а след това, без мое присъствие, говори с майка ми няколко дни по-късно и тя плака дни наред. Разбрах за трагичното събитие едва години по-късно.

През това време научих само четене и аритметика; не постигнах никакъв напредък в писането.

Когато навърших осем години, баща ми беше преместен в Нойдерфл (L[ajta Sz[en]t Miklős) близо до Винер-Нойщат. Сега ходех на училище там. Учителят беше ужасен от писането ми. Закръглявах всички букви, игнорирах главните и пишех всички думи неортографично. Но в учителската библиотека открих книга „Геометрия на Мьоник“. Взех я назаем за известно време и я изучих с нетърпение. Винаги слушах уроците по пиано, които се даваха в учителската ми стая.

Този учител беше отличен човек. Той рисуваше добре и ми даваше уроци по рисуване, въпреки че наистина имах нужда от задълбочени уроци по писане. Учителят имаше само годишна заплата от 54 гулдена и се хранеше с директора. Последният идваше в училище много рядко, тъй като се грижеше за секретарските дела на своята общност. Ние, децата, си мислехме, че нашият заместващ учител е „истински“ учител; учителят „не разбира нищо“.

Родителите ми не бяха особено благочестиви хора. Дори в Потшах баща ми винаги казваше, че „служението на Господа е преди служението на Бога“ и използваше това като извинение да не ходи никога на църква, казвайки, че работата му не му оставя време за молитва. Въпреки това в Нойдорфл станах „църковно момче“ и любимец на пастора, който също много харесваше баща ми, въпреки че никога не го виждаше в църква.

Този пастор беше човек с ясно изразен характер. Той беше маджар до мозъка на костите си, закоравял духовник. Можеше да проповядва толкова силно, че всички пейки в малката енорийска църква се тресяха. Дълга му огромно много, защото той ме запозна с разбирането на Коперниковата система още на деветгодишна възраст. Правеше го с помощта на много поучителни рисунки. Идваше в училището ни два пъти седмично. Всички деца се наслаждаваха на неговия катехизис и библейски уроци заради симпатичния му характер. Като църковно момче служех на Светата жертва на литургията, на следобедната служба, на погребения и на празника Тяло Господне. Тази служба внезапно приключи един ден. Няколко олтарни момчета, включително и аз, закъсняхме за службата една сутрин. Всички те трябваше да получат бой в училище. Имах неустойимо отвращение към подобни бойове и знаех как да ги избягвам. Винаги успях да избегна бой, като се отклонявах от задачата. Баща ми обаче беше толкова възмутен от мисълта, че „синът му“ е трябвало да бъде бит, че каза: „Сега приключи с това да бъдеш олтарно момче. Вече няма да ходиш.“

116. Същността на антропософията

Днес антропософията за много хора е повече или по-малко фантастичен опит да се проникне в област, с която сериозната наука не би трябвало да се занимава чрез знание. И тези, които сред многото специализирани теми, на които един учен може да се посвети в момента, искат да приемат нещо подобно на това, за което говори антропософията, откриват или твърдят, че откриват, че начинът, по който антропософията иска да разпознае, е противоположен на истинската наука. Все още е трудно за антропософията сериозно да се ангажира със съвременната наука в голям мащаб. Представителите на науката предпочитат да могат да категоризират тази съмнителна интелектуална конструкция като форма на научен ентусиазъм или философски декорирана форма на суеверие.

Но не може да се каже, че умовете, предразположени към ентусиазъм и суеверие, намират голяма радост в антропософията. Разбира се, някои хора от типа, които се вълнуват и краката им стават пъргави, когато се говори за някаква „София“ или дори за нещо „окултно“, също вярват, че чуват в антропософията думи, върху които могат да мислят по свой начин. Те не успяват да чуят, от учтивост към себе си, че антропософията не цени особено техните мисли. А онези, които говорят за антропософията без никакво намерение да се занимават с нея, си мислят, че са остроумни, когато говорят за своите „истерични, въртящи очи“ последователи. Но за истинските ентузиасты цялата природа на антропософията не е достатъчно сензационна; тя им се струва твърде много под прикритието на мислене, което те предпочитат да избягват.

Не е лесно да се отговори на този променлив образ на антропософията с кратко описание на нейните намерения. Не само че трябва да говорим за нещо, което мнозина смятат за разпознаваемо и научно, но и трябва да говорим за другото по различен начин.

Преди почти половин век, на 45-ия конгрес на натуралистите в Лайпциг, един от най-великите натуралисти на съвременното време, в своята известна реч „Игнорабимус“, забранява признаването на природата да навлиза в територията, за която Антропософията иска да говори. Следователно може да изглежда, че духът на съвременната естествена наука трябва да бъде отхвърлен. Това не е така.

Антропософията заема най-сериозно място на почвата на тази естествена наука. Тя признава благословиите, произтичащи от научното и интелектуално третиране на наблюдението и експеримента. Тя се стреми да работи в единствения дух, освен този, който се насърчава от съвременния научен етос. Тя търси своите истински сътрудници сред онези, които могат да възприемат този етос с разбиране.

Но тя вижда и възможността да проникне в свръхсетивната сфера, без да се налага да отрича духа на съвременното естествено познание. Съдбата на много мислители от най-новото време прави дълбоко впечатление върху нея. Ще спомена тук един от най-важните, Франц Brentano, който, макар и малко познат на по-широката публика,

е оказал дълбоко влияние върху по-тесен кръг от студенти. Брентано искал да създаде модерна психология. Блестящите научни резултати от 60-те и 70-те години на 19-ти век, когато той взел решението си, оказали внушителен ефект върху този отличен мислител. Той искал да работи върху науката за душата в духа на естествената наука. Един том от това произведение се появил през 70-те години на 19-ти век. Трябвало да бъдат четири или пет. Той обаче не успял да продължи след първия. Една въздишка в този първи том разкрива причината. Брентано скоро се оказал ограничен да се занимава само с ежедневните детайли на психичния живот, чрез това, което смятал за истинския дух на естествената наука. Как представянето следва възприятието, как работи вниманието, как работи паметта и т.н. – човек би могъл да повярва, че може да изясни тези неща в смисъла, в който човек наблюдава и експериментира върху природата. И когато пишеше първия си том, Брентано все още смяташе, че може да продължи в този дух и все пак да стигне до въпросите, които му се струваха съществени за науката за душата. За какво са всички отделни изследвания, възкликваше той отчаяно, ако не успяваха да научат нещо за въпросите, които Платон и Аристотел вече бяха сметнали за съществени: за запазването на духовната и умствената част на човека след разпадането на физическото тяло. Брентано беше напълно честен мислител. Той искаше да продължи в духа, в който беше започнал; и по никакъв друг начин не би могъл да достигне най-висшата си цел на изследване на душата. Не можеше да направи това. Естественонаучната насоченост на мисълта, ако честно останеше на собствената си основа, не би могла да проникне до тези най-висши цели.

Трябва да схванем тази невъзможност и въз основа на това разбиране да стигнем до другия път на изследване на душата и духа, ако искаме да съберем плодове, равни на тези на естествената наука. Антропософията стига до това разбиране. Тя се отнася до мислещия човек, който провежда изследвания върху природата. Той ще постигне най-добре целта си, ако позволи на мисленето да говори само за фактите на природата. Ако го използва само за да постави тези факти в такъв контекст, че те да казват всичко за себе си, и той не добавя нищо свое. Правилно е науката да вижда своя идеал именно в такова отношение към мисленето. Гьоте е имал предвид този научен идеал в най-пълната му чистота. Съвременното научно мислене все още не е достигнало тази чистота. То напуска научната почва, когато се придвижва отвъд света на явленията и неговите сили към атомистични или енергийни хипотези.

Но с такъв вид изследване човек не стига до душевно-духовното. Защото, ако погледне света около себе си, всичко, което вижда, трябва да е същество на сетивата. Не стига до нищо, което би могло да лежи в основата му. А ако погледне навътре, не вижда нищо друго освен външния свят, такъв какъвто е обработен от душата. Този външен свят обаче е многократно трансформиран отвътре. Впечатленията са преминали през емоционални преживявания и волеви импулси. Въображението ги е трансформирало. В тази трансформация те се включват в паметта. Благоразумният

човек все пак ще разпознае това, което е било прието отвън, дори в трансформацията. Той няма да изпадне в грешката на много мистици, които бъркат за вътрешно откровение съвсем различен свят, когато той е само отражение на външния свят, трансформиран отвътре.

Фалшивият мистицизъм е една опасност за антропософското духовно изследване. Той представя спомените, които са били трансформирани, като знание за свръхсетивно същество, което се проявява чрез човешкото същество. От ясното прозрение на този факт антропософията черпи част от средствата си за познание. Тя не се спира само на паметта. Тя развива душата по такъв начин, че самата способност за памет се трансформира. Това се постига чрез упражнения, които работят толкова прецизно във вътрешната дейност на душата, колкото физикът работи външно, когато кара инструментите си да подслушват тайните на природата. Някои идеи, които не са извлечени от паметта, се третират по същия начин като запомнените идеи. Те трябва да бъдат лесно разбираеми идеи, които човек формира сам или които позволява на друг да му даде. Важно е нищо от процесите, участващи в обикновеното запомняне, да не пречи на умствената дейност, на която човек се посвещава с такива идеи. Човек обаче живее изцяло в дейността, която се разгръща по време на запомнянето. Сега става въпрос за продължаване на такава практика, докато човек не се почувства, така да се каже, вътрешно проникнат от същество, което кара мисловната сила да изглежда пулсираща с живот. По този начин мисленето като реален процес е издигнато от физическото тяло. С обикновеното мислене човек живее в процесите на физическото тяло. С мисленето, което човек сега е постигнал, човек живее в етерното тяло. Човек е издигнал в съзнание процес, който иначе протича несъзнателно чрез физическото тяло. Собственото лично същество на човека се е преместило в етерното тяло, което е станало съзнателно. Виждаме последствията. Миналият живот от раждането, който иначе формира подсъзнателен поток, от който ехото на преживяванията изплуват като вълни в паметта, било то доброволно или неволно, се превръща в изцяло непосредствено настоящо преживяване. Човек се чувства в него със своето „аз“, както иначе се чувства във физическото си тяло. Преживяванията, случили се преди десет години, се усещат като част от самия него, както ръката и главата. Човек се преживява в етерното или формиращото тяло, но сякаш в процес. По този начин човек опознава етера, който се формира пространствено, но е с времева природа. Човек живее в образи, но те не са статични, а подвижни. След това тези образи се сливат с физическото същество. Човек забелязва, че съзнанието му е навлязло в сферата на процесите, които действат върху физическите органи като сили на хранене, растеж и размножаване. Но човек преживява всичко това по същия начин, както преживява дейността на сетивен орган. Човек се чувства принуден да възприема етерното същество не като рязко различно от външния свят, а като свързано с етерния външен свят, както възприема преживяването, което се случва, когато окото вижда. Така етерните процеси вътре ще изглеждат свързани с

етерните процеси във външния свят, както възприятията вътре са свързани с външните обекти, които се гледат при гледане. Единствената разлика е, че при обикновения процес на виждане възникват мимолетни мисли за вътрешното същество в настоящия момент, докато при етерното гледане на картината става ясно как етерният свят всъщност действа върху човешката организация отвътре.

Но това преживяване не е като обикновения живот на паметта. Във времето, когато човек познае по този начин, той живее само в образи; и вижда това съвсем ясно. Би било нездравословно, ако човек обърка преживяванията с нещо различно от образи. Тогава човек би навлязъл в областта на илюзията, халюцинациите, медиумичното въображение. Това е път, който не бива да се поема. Реалността, която човек погрешно усеща в „сънуването“, в халюцинациите и други подобни, произтича от факта, че душевното преживяване се влива във физическото и от физическото му се дава, така да се каже, плътността на реалността. За антропософското духовно изследване всичко трябва да остане в сферата на съзнателния живот и той знае, че това, което преживява, са само образи, както в образите на паметта.

Реалността трябва да навлезе в този свят на образи чрез по-нататъшни напълно съзнателни упражнения, а не чрез несъзнателни физически процеси. Следващият етап от практиката се състои в развиването на способност, която човек не обича в обикновения живот. Това е забравянето. Първо, вие имитирате паметта, като позволявате на образите да присъстват в съзнанието; вие имитирате забравянето, като използвате пълна сила на волята, за да премахнете тези образи, сякаш никога не сте ги имали. Това ви прави възприемчиви към възприемането на реалности, които са напълно затворени за обикновеното съзнание. Вие ги приемате в етерното си тяло, както абсорбирате кислород, когато дишате.

Когнитивното преживяване в образите може да се нарече въображение; вторият етап, в който духовно-душевната реалност прониква във въображението, може да се нарече вдъхновение. Всеки, който свързва само описаното тук с тези имена, не може да се обиди от факта, че на имената на ентузиазирани мистици са приписвани всякакви злини.

Вдъхновението първо води до разбиране на душата. Във въображението човек живее в душата, но не я гледа. Едва когато човек се е освободил от въображението, собствената му душа се възприема чрез гледане. Всичко, което живее в нея като мисъл, се усеща по същия начин като глада, като поглъщане на собственото същество; волята, от друга страна, се усеща по същия начин като ситостта, като изграждане на собственото същество. Емоционалните преживявания се появяват като ритмичното движение напред-назад между двете форми на чувство. Във волята оживява един свят, който не е налице за съзнание в обикновения живот. Ако искаме да го разберем, трябва да размислим върху връзката си с волята в обикновения ни живот. Запознати сме с идеята, че това или онова трябва да се направи. Но не знаем нищо за начина, по който се движи ръката или кракът. Виждаме само движението,

разгръщането на волята. Това, което се намира между тях, е толкова потопено в тъмнина за съзнанието, колкото и процесите от заспиването до събуждането. В тази тъмнина духовното блести. В акта на волята човек сякаш вдишва духа; в дейността на въображението той го издишва. Усещането за проникване с духа поражда чувството за насищане в акта на волята; дейността на въображението се усеща като отказ от собственото същество, като поглъщане.

Това отваря възможността за обучение за съня и бодърстването. По време на сън душата потъва в духа. След това тя пребивава именно в елемента, който се оттегля от нейното съзнание по време на волева дейност. Тя е в света на волята, но извън тялото. Тя е преплетена с творческите сили на света. В будно състояние тя живее в тялото, но духът, който ръководи волята, не я осъзнава. Нейното присъствие е ограничено до сферата на тялото. Във вдъхновението волевата дейност, която действа в тялото, става видима. Тя е противоположна по своята природа на външните творчески сили на света. Тя поглъща тялото. Физически има поглъщане, разрушаване на тялото във волята. Но това се усеща именно като насищане от духа. Във въображението тялото се създава. Възприятието работи по същия начин като волята; то разрушава физическото. Във въображението, което следва възприятието, разрушаването е обърнато. Това се усеща като издишване на духа.

От преживяването на тези вътрешни процеси на душата, пътят води до разбиране на раждането и смъртта. Чрез раждането, вдъхновението съзира душевния живот, който е съществувал в духовния елемент преди раждането – или зачеването – такъв, какъвто ще съществува и във физическото. Същото важи и за душевния живот след смъртта. Във въображението личността се проследява до раждането; във вдъхновението тя е насочена отвъд. По този начин животът на душата се разпознава като образен живот през времето от раждането до смъртта. Външният свят може да се отрази в човешкото същество, защото то е преустановило душевния си живот по време на зачеването. Той се е излял в телесния живот. Нов душевен живот се създава в преживяването на външния свят.

Антропософията първоначално не води до живот след смъртта, а до живот преди раждането – или зачеването. Съзнанието на западната цивилизация е загубило този фокус върху пренаталния живот на душата. Следователно, тя отрича възможността за постигане на безсмъртието чрез знание. Тя би свела приемането на безсмъртието до сферата на вярата. Правилно е, ако иска само да развие интерес към живота след смъртта. Но антропософията търси знание в тази област. Тя трябва да развие интерес в обратната посока. Само когато човек има общ преглед на това каква част от душата е присъствала по време на зачеването, може да разпознае как душата оформя тялото. В това знание обаче се крие другото по отношение на смъртта. Ако душата се превръща в конкретна реалност за съзерцание, тогава се превръща и трансформацията, която външният свят претърпява в душата чрез обикновеното

съзнание. Човек разпознава трайния елемент в човешкия живот, който няма нищо общо с тялото и който е отведен чрез смъртта в царството на духа.

Това, което е описано като забравяне, граничи със способността на душата за любов. Следователно, то може да бъде доведено до такава степен, че това, което се предава чрез тялото в любовта, се случва като чисто духовно преживяване. Тогава човек възприема не само обединение и разделяне на собственото си същество с духа, но и реално пребиваване в духовната реалност. Вдъхновението се превръща в интуиция. Това ниво на познание може да бъде наречено така, защото има сходство в по-висша сфера с това, което се нарича в обикновения живот. Само там интуицията е непосредствено осъзнаване на контекст, който се отнася до физическия свят, без логическо посредничество; интуицията във висшия смисъл е преживяването на духовното по такъв начин, че това, което е въобразено и вдъхновено, придобива обективна валидност, сякаш, като определя тежестта на даден обект на околната среда, то придобива обективна валидност.

В собствената си същност духът се вижда в душата чрез интуицията. И това е, което се завръща в повтарящи се земни животи. Точно както душата съществува само в образа си по време на земния живот и има своята реалност в пренаталния, духовното дори няма образ в земния живот като Аз. То присъства там само като черен кръг в бяла повърхност или като процесите на сън в живота. Това, което човек нарича „Аз“, е празнота за обикновеното съзнание. Истинските его ефекти са последиците от предишни земни животи. Настоящото его може да развие своите ефекти само в следващите земни животи.

Чрез осъзнаването на връзките между последователните земни животи, човек достига до разбиране за връзката от дух към дух. Вселената се разкрива като духовна вселена. Последователността на земните животи е отражение на тази духовна вселена. Следователно, интуицията, която може да прозре през тази последователност, може да се осмели да проникне до известна степен в духовната същност на света. В акт на воля се вижда изпълнението на собствената природа с духа. В преживяване, което не е безразлично към нашата воля, а я определя по съдбовен начин, се появява духовна празнота, копнеж. Това се носи в нас като следствие от предишни земни животи. Ние изграждаме живота си от такива копнежи. Всичко, което не е направено от чиста мисъл, извира от този подсъзнателен жизнен поток като съдба. Възможно е да се желае чисто, защото етерното е излязло от етерното до самостоятелната същност в човека. Веднага щом човек навлезе в сферата на въображението, свободата веднага намалява. Там всичко протича съзнателно; човек живее предпазливо. Но човек може да формира само образи, които лежат в рамките на законите на етерния свят. В полето на вдъхновението душата на човек е интегрирана в общия свят на душите, точно както физическата душа е интегрирана в процеса на дишане. Човек преживява себе си като част от цялото. А в интуицията всичко в живота, което не произтича от просто мисли, се усеща като съдбова връзка

на повтарящи се земни животи. Това, което се осъществява от чисти мисли в свобода, има само една реалност в един физически живот на земята. За следващите това има смисъл само в това, че човек изпитва вътрешно удовлетворение от осъществяването на свободни действия. Това следствие от свободата оставя вътрешни следи, които след това показват своите ефекти в следващите животи на земята.

Интуицията предлага възможността за проникване в духовните основи на вселената. Там човек преживява например разликата между слънцето и луната. Това се преживява чрез наблюдение на тяхното въздействие върху човешките същества. Точно както външният свят на сетивата продължава да живее в човека като съдържание за мислене и чувстване и т.н., така и слънцето и луната продължават да живеят в растеж и размножаване. Влиянието на слънцето се вижда във всичко, свързано с растежа и волята; въздействието на луната - в разлагането и мисленето. Влиянието на слънцето върху човешкото вътрешно същество обуславя способността за запомняне, като възбужда вътрешното същество, при което се отразяват външните сетивни впечатления. Влиянието на луната обуславя всяка преданост и любов. Тя парализира и умъртвява вътрешното същество. По този начин човек е способен да преживее отново външния свят в себе си.

След като човек е бил способен по този начин да разпознае по-дълбоката основа на слънчевите и лунните ефекти, погледът му може да се изостри за това, което е слънчево и лунноподобно в земната среда. Например, ние виждаме в растенията както склонност към разпадане, така и към изграждане. Виждаме лунноподобното качество във втвърдяването на веществото и слънчеподобното качество в цъфтежа и поникването. И тогава разпознаваме връзката с човешкия организъм. Растение, което съдържа определена сол, е разпознато за лечебния си ефект върху патологичен процес в човешкия организъм. Разбира се, днешната медицина ще отхвърли подобни открития. Тя просто не знае нищо за това, което може да се разпознае с такава вътрешна яснота чрез свръхсетивното виждане, както е налице и в математическото мислене. За това виждане човешкият организъм е различен от този за физическите изследвания. И съществата от външната природа също са различни. Човек вече не възприема ограничени органи в организма. Не бели дробове, черен дроб и т.н., а процеси: белодробен процес, чернодробен процес. И по същия начин човек възприема не растението, а неговия формиращ процес. Това също така позволява да се прецени взаимодействието на единия и другия процес, когато те се преливат един в друг чрез прилагането на лекарства. Човек прониква в интимните взаимоотношения на човешкото същество с неговата естествена среда.

Животът е доведен до историческата оценка на човешкото развитие чрез средствата на познанието на антропософията. Човек се е опитал да пресъздаде гледната точка за историческия процес на ставане според една красива научна идея. Тази идея е известна: че човешкият зародиш, преди раждането, преминава през формите в съкратено развитие, които се реализират на етапи в животинския ред. Съответно се е

смятало, че един народ на по-късен етап от културата може да се разбира и като представител на по-късна възраст на отделния човек, така да се каже. Човек гледа древните ориенталски народи и вижда в тях човечеството в детския етап. При гърците и римляните човек вижда уловения младежки етап. По-скорошните цивилизовани народи тогава биха навлезли в мъжествеността. Този възглед представя само смътна аналогия. Чрез реално наблюдение се открива нещо съвсем различно. Когато човек достигне определена възраст, интуитивното му възприятие се пробужда за интимни душевни процеси, които, така да се каже, са възпрепятствани да се развият във физическото тяло. Това е като човешкия зародиш, който преминава през животинския ред по рудиментарен начин, но е възпрепятстван да реализира съответната форма на определен етап. Тялото сочи към по-ранни етапи на развитие, докато расте; душата прави това в края на живота. В по-старите етапи на човешкото развитие това, което в момента се проявява в зачатъците на душата, всъщност е присъствало в човешкото тяло. Хората са били организирани по различен начин. В момента ясен паралелизъм между физическото и душевно-духовното може да се види в детските и юношеските етапи от живота. Достатъчно е да се помисли само за половата зрялост със съпътстващите я психологически явления. За по-фино наблюдение такъв паралелизъм е все още забележим до края на двадесетте години. Но след това физическите процеси стават, така да се каже, твърде твърди, за да имат такива психически странични ефекти. Психическият и духовният живот се еманципира от тях и продължава в зависимост от образованието и житейския опит, предизвикан от външния свят. Това е било различно в по-ранните епохи на човешкото развитие. В онези времена човекът се е развивал и духовно и психически, просто като се е развивал физически. Значението на този факт може да се види от факта, че в резултат на това човешкото същество не само е участвало във възходящото физическо развитие с цялата си умствена дейност, както е сега, но и в низходящата. Днес то най-много участва в низходящото физическо развитие само чрез това, което произтича от него като умствен упадък. Но ако сме способни правилно да оценим току-що описаните умствени и духовни основи, стигаме до прозрението, че в по-стари епохи, особено в напреднала възраст, хората са постигали състояние на духа, което е означавало одухотворяване на цялото им същество. Ето защо възгледите за духовната основа на света произлизат от по-стари времена. Но това води до исторически поглед, според който човечеството записва културата, произтичаща от физическото развитие, на все по-ранни етапи. Докато гърците все още са могли да черпят сила за своята духовна култура от развитието на физическите си тела през първите тридесет години от живота си, днешните цивилизовани нации успяват да използват своята физичност само до края на двадесетте си години. Но това води до разбиране на историческия живот, което показва на човека неговото място в историческата еволюция. Велики човешки задачи стават очевидни от историята. Вижда се необходимостта човечеството да се задълбочи духовно. Защото времето,

което започна около петнадесети век, развиваше само това, което е възможно в съответствие с развитието на тялото, до края на 20-те години на 20-ти век. Това бяха големите постижения на Галилеево-Коперниковата епоха. Човечеството би трябвало да се включва в тях, ако не бяха настъпили съвсем различни ръководни сили на съществуването. Научният живот трябва да бъде оплоден от изучаването на свръхсетивното. Това, което човек може да преживее чрез въображение, вдъхновение и интуиция, трябва да бъде дадено на съществуване, което вече не може да черпи от развитието на физическото. От гледна точка на човешкото развитие, появата на антропософска духовна наука се явява като необходимост на настоящата епоха.

[Концепция за горния текст, от тетрадка 496, 1920/1921]

- 1.) Антропософията се разглежда като фантастичен опит за познание. Приема се като суеверие.
- 2.) Ентузиастите не изпитват удоволствие от антропософията.
- 3.) Трудно е да се говори накратко за същността му.
- 4.) Дю Боа-Реймон забранява проникването в сферата на свръхсетивното по научен път.
- 5.) Не е против науката.
- 6.) Обичайният научен метод не може да проникне в живота на душата. Пример Франц Brentano.
- 7.) Невъзможност да се надхвърли явлението чрез външно изследване. Оттук и презрението към естествената философия на Окен-Шелинг. Идеите губят съдържанието си.
- 8.) Но с такова изследване човек не може да се доближи и до душата и духа. Грешният път на фалшивия мистицизъм вижда във вътрешността. Но той намира само отражението на сетивния външен свят.
- 9.) В антропософските изследвания способността за запомняне се трансформира. Мислите се абсорбират в етерния свят. Човек се отделя от тялото. 10.) След това човек живее в образи. С пълно спокойствие човек разширява личността си чрез преживяванията си от раждането си. По този начин човек се е превърнал изцяло в сетивен орган.
- 11.) Човек трябва съзнателно да остане в сферата на душата. Връщането в сферата на тялото поражда сънища, халюцинации и т.н. Тогава човек бърка образното преживяване с реалността.
- 12.) Човек забелязва, че е навлязъл в сферата на формирането на тялото. Той е приел силите на растежа нагоре в съзнанието си.
- 13.) Сега човек трябва да премине към свръхсетивното възприятие. Това се случва чрез процеса на имитация на забравянето.
- 14.) Човек трансформира въображението във вътрешна сила, която след това възприема също толкова малко, колкото и околното. Но тази сила, която се е вляла обратно във вътрешното същество, отваря зрението на душата към външния свят. Астралният аспект излиза на преден план. Моментите на събуждане и заспиване стават репрезентативни. Видима става взаимовръзка, която може да се сравни с дишането. Следователно ориенталската мъдрост съзнателно трансформира процеса на дишане.
- 15.) В по-нататъшна стъпка, това, което не изпраща впечатления в съзнанието по време на сън, се разпознава като това, което се свързва с физическото при раждането (зачатието). Това също преминава през смъртта.
- 16.) По този начин сте стигнали до разбиране за взаимовръзката на вашето човешко същество с външния свят, но все още не сте схванали самия духовен външен свят.

- 17) Това се случва чрез по-нататъшното развитие на метода на забравянето. Силата се тренира в душата, която иначе действа в зависимост от тялото като любов. По този начин човек пренася собствения си опит в този на друг. Духът се разкрива в своята реалност. Разпознават се повтарящите се животи на земята.
- 18) Интуицията предлага възможността да се види вътрешният свят без фалшив мистицизъм. И външният свят в неговия духовен фон. Точно както обикновените душевни преживявания са абстрактно отражение на сетивния външен свят, така и материалното вътре в човека е следствие от духовното съдържание на външния свят.
- 19) Това прави възможно задълбочаването на медицинските познания. Разкрива се природата на природните царства и се разкрива връзката им с органните процеси на човешкото същество.
- 20) Разпознават се ефектите на слънцето и луната. Тяхната връзка с вътрешните процеси в човешката организация.
- 21.) Животът е внесен в историческото развитие на човечеството.
- 22.) Художественото преживяване се превръща в съзнателно възприятие. Това отваря източник за артистичното. Гьоте е говорил с чувство за това, което навлиза в сферата на преживяването. Несъзнаваното не е засегнато. Защото човек не символизира; човек не алегоризира. Човек живее пътя си към артистичното възприятие с прозрение. Дорнахер Бау. Неговите форми произтичат от същия източник като антропософията. — Евритмия.
- 23.) Стимулира се образованието. Развива се истинско познание за човешката природа. От това произтича изкуството да се формират човешки същества.
- 24) Социалните условия могат да бъдат разбрани с мислене, основано на антропософията. Естествената наука работи с ясно определени контури към цел. Такива идеи не са подходящи за разбиране на същността на капитала, труда, парите и т.н. Такива идеи могат само да бъдат мислени. Те нямат вътрешен живот. Антропософските идеи са живи. Те се свързват с живота. Те се превръщат в социални симпатии и антипатии; те обсебват чувствата и пулсират чрез волята. Те се абсорбират в социалния живот, точно както жизнените сили се абсорбират в човешкия организъм. Но това се нуждае от настоящето.
- 25) Интелектуализмът направи естествената наука велика. Свръхсетивното виждане ще проникне в живота.

117. Антропософия и наука I

1. Антропософията има за цел да осигури разбиране за човешкото същество; тя започва с резултатите си там, където свършва науката, която единствена е приета като такава в най-широките кръгове днес - но тя започва и с методите си на изследване, където тази наука свършва.
2. Въпреки това, то не се противопоставя на тази наука. Трябва обаче да види как тя се бори с нея. Но то вярва, че в тази борба тази наука става съвсем ненаучна.
3. Тази наука се основава на наблюдение, експеримент и рационално разсъждение. В преследването си се достигат граници по отношение на външния свят и на човешките същества. Естествената наука не прониква зад сетивния свят. Тук се извършват спекулации с ума. Но човек спекулира в празнотата. Себепознанието не прониква отвъд паметта. Там човек мистифицира в мъглявината на душата. - Фалшив мистицизъм.
4. Науката би трябвало да има смелостта да се отнася към феноменализма в природата и материализма по отношение на човека.
5. Ако човек иска да разпознае нещо различно, той трябва да осъзнае други сили в човешкото същество и същевременно съзнателно да ги прилага.
6. Трябва да започнете от края на науката. Със способността да запомняте. Формиране на образи – укрепване на силата на въображението – управляеми образи. – Знаете, че все още работите от физическото. Но се придържате само към това, което тялото може да формира, а не към това, което то формира чрез външни впечатления.
7. Човек трябва напълно да се освободи от тялото. Това се постига чрез потискане на образите с воля. Силата на медитацията сега се оказва реална сила - и съзнанието придобива духовно съдържание: творческият аспект на индивидуалното същество идва в съзнанието. - Етерното тяло като оформител на физическото. Защото човек вижда как се формират душата и духът. Човек трябва да стигне до оформянето на органите си. Мозъкът, така да се каже, остава еластичен.
8. Но можете също така да потиснете тази индивидуалност. Тогава преживявате себе си в съществуването преди раждането - в духовно-душевен свят. Трябва да се научите да регулирате емоциите си - така се учите да виждате как душата се поставя в организма от духовно-душевен свят. Силата, която човек развива, се намесва в ритъма на душевния организъм. Човек започва да различава душевния ритъм от телесния ритъм. Както дишането, така и взаимодействието на пренаталното и житейските преживявания. Човек вижда това, което преминава през смъртта. Човек идва само да оформи душата.
9. Пълно самообразование. Това прави човек безпристрастен наблюдател на себе си. Вие ставате съдник на себе си. Вие не променяте живота си – иначе би било патологично – но разпознавате резултатите от предишни животи в този. Свободата е

напълно съвместима с това. Точно както не се чувствате ограничени в свободата си от вчерашния ден, въпреки че зависите от нея. Свободното действие идва от мисълта.

10. Вижда се зависимостта на метаболизма от волята. Решение – стегване – действие: силата се черпи от организацията – физическата сила се трансформира в духовна; но сега, чрез това противодействие, човек оформя последващия си живот. Вижда се творческият аспект в действието.

11. Чрез въображението се разкрива органичният интериор. Това е стимулът за медицината. - Връзката с околната среда. А от друга страна и за изкуството.

12. Чрез вдъхновение, стимул за социален живот.

13. За религиозния живот.

14. [преминава]

118. Антропософия и наука II

- 1.) Антропософията се стреми да адресира наболелите проблеми на човешкия живот от духа, който се е развил в днешно време като научен. Тя работи в хармония с този дух на науката. Самата наука отрича това.
- 2.) Антропософията трябва да стигне до резултати, които започват там, където науката би искала да свърши; но тя трябва също така да прибегне до видове изследвания, които са необичайни в тази наука.
- 3.) Определящата характеристика на тази наука е, че тя завършва на определен етап от човешкото развитие. Тя използва сетивно наблюдение и експериментирание, както и комбиниращия ум. Чрез тях тя настройва процесите на сетивния свят по такъв начин, че те да могат да дадат отговори на въпроси. Това води или до „ограничения на познанието за природата“, или до „философски разсъждения“. Вътрешно, „мистика“ или съмнение.
- 4.) Антропософията има за цел да осъзнае други способности у хората и съзнателно да ги прилага. Изследователският метод се основава на развитието на такива способности.
- 5) Първоначално тренира способността за мислене. Това се прави чрез свързване с паметта. Човек трябва да има смелостта да познае себе си. Идеи, които са управляеми, се извеждат в центъра на съзнанието. Може да се говори за еластичност на мозъка. Веднага щом човек е успял да разшири границите на познанието, променяйки себе си, той е стигнал до въображението. Но той не променя това, което служи на здравословния живот. По този начин човек първо стига до формиращите сили на тялото. Човек вече не просто поставя формиращия живот в организма, а във външния свят.
- 6.) Така човек стига до познанието за [влиянието на] емоционалния свят върху човека. Похотта е това, което поражда мистични наклонности, а страхът води до ограничения на познанието. Регулирането на този живот води до познанието за един свят, напълно независим от тялото. Чрез това човек опознава света на духовните същества. Вътрешното познание за човека е невъзможно без това. Човек опознава формирането на ритмичната система. Това е познание чрез вдъхновение. Пренаталният свят и този, който води отвъд смъртта.
- 7) Самовъзпитание на волята. Това води до разпознаването на второ човешко същество. Това е това, което е изградено от околната среда и не може да се намеси във фиксираната организация. Човекът е този, който пренася душата през портата на смъртта.
- 8.) Сън и бодърстване. По време на бодърстване в тялото са активни не само силите на въображението, но и тези на вдъхновението и интуицията. По време на сън вдъхновението и интуицията трябва да бъдат ограничени до метаболизма и част от ритмичната система. Те не обхващат главата.

9.) Преживяванията на духовния изследовател: Относно въображението: потисничество. Но само психически. Здравословният начин на мислене му противодейства. Относно вдъхновението: световно страдание. То е в [прекъсва]

119. За Франц Хартман

Франц Хартман е родом от Бавария, учи медицина, предприема обширни пътувания из Америка, които го запознават с обичаите и традициите, особено с така наречените магически изкуства на примитивните народи. След това се запознава с Х. П. Блаватска и полковник Олкот, които от 1875 г. нататък се опитват да разпространяват мистични и окултни учения, като основават Теософското общество. Той отива с тях в Индия и прекарва дълго време там в централното място на Теософското общество. В допълнение към „теософията“, разпространявана от Х. П. Блаватска, Х. се интересува и от други мистични учения на Ориента, особено [Шанкарачаря], чиято късна система Веданта той след това разпространява в няколко писания (частично преводи, които вероятно не е подготвил според оригиналните текстове) за германци. Той също така публикува Бхагавад-Гита в немски превод и се опитва да разпространи основната философска система. След завръщането си в Германия той се запознава с примитивен немски мистик (бивш занаятчия), в когото вижда последовател на розенкройцерските учения и прозрения. Чрез комбиниране на наученото от ученията на този мистик с ученията на Блаватска, Х. развива възгледите, които се стреми да вдъхне от резултатите от своите изследвания върху Парацелз и които представя в множество произведения в популярен, земен тон. Най-важните от тях са неговите „Черна и бяла магия“ и „Окултни знаци и символи“. Той също така издава списание, наречено „Лотосови цветя“, в което представя своите възгледи. Х. умира през 1911 г. (август?) –

120. Ото Вилман: Науката за лицето на католическата истина

Проницателно изследване на цялото съвременно научно мислене, както вече беше случаят с „Историята на идеализма“: Човек трябва да открие, че католицизмът пази една древна мъдрост. Доколкото човек приема, че Църквата е въплъщение на тази мъдрост и доколкото приема, че тя присъства в Църквата и нищо от нея не може да бъде преоткрито, индивидът трябва да се чувства сигурен с целия си живот, знания и т.н. като член на позитивния църковен организъм, който въплъщава неприкосновеното духовно наследство.

Освен това, схоластиката, доколкото е била реализъм, е признавала реалността на идеите в нещата и по този начин е сочила към духовния свят с това знание. Всяко по-ново „знание“ е загубило това прозрение.

По този начин Уилман е съвсем последователен: неприкосновен учебен материал, въплътен в църквата; най-далечното прозрение в църковната философия.

Той просто не е в състояние да види как времето тече, като не просто прави чувствената институция носител на духовното на земята, а като внася самия духовен свят в земния. Този духовен свят не е просто „разум“, който поради своята абстрактност всъщност не може да бъде основа на католичност, което Вилман съвсем правилно вижда – този духовен свят е живо същество. Всичко се свежда до това човечеството да усвои разбиране за реалния духовен свят и да не се зацикля на формалното, сякаш човешкият дух е просто един вид обобщаващо наименование на сетивните възприятия.

По този начин книгата на Уилман е голяма сила като напредък за католицизма – защото тя превъзхожда всички школи на мисълта на днешния ден, с изключение на една, антропософската, която все още се бори за първото зрънце на разбирането на истинската си природа.

121. За егото в космическия световен ред

По време на будно състояние, архангелска същност се появява като „Аз“, а ангелска същност като астрално тяло; по време на сън, динамис същност се появява като етерно тяло, а кириотет - като физическо тяло.

Относно връзките по време на будност: серафински тронове; по време на сън, херувими. —

Сега архангелското същество се стреми да оформи „Аз-а“ по такъв начин, че той да интегрира моралните импулси в механично-динамичната телесна структура: Самият „Аз“ е на нивото на Сатурн: когато е буден, той се пренася на нивото на слънцето; но когато спи, той е на нивото на Венера: астралното тяло е на нивото на слънцето; когато е буден, той се пренася на нивото на луната; когато спи, на нивото на Юпитер. Физическото тяло е на земното ниво; но то е такова, че нарастващото луноподобно и убиващото слънчевоподобно се стремят към равновесие: луноподобно в долния човек; слънчевоподобно във висшия.

Как се осъществява формирането на съдбата? Чрез факта, че след пробуждането, това, което е морална преценка, се въвежда в нисшия човек - това след това преминава в „ходене“ със следващия живот на земята.

Одухотворяването като цяло е включено в речта – това определя дали спящият човек може да намери пътя си в духовния свят.

Речта е ефективна във втория период от живота.

Морален световен ред: Ангели, Архангели, Първични сили

Космически-морален световен ред: Exusiai, Dynameis, Kyriotetes

Човешко-космично-морален световен ред: Престоли, Херувими, Серафими

„Азът“ е напълно отдръпнат от земното; защото е изцяло потопен в духовен световен ред:

Аз ← Архангел ← Ексусай ← Херувими

Астрално тяло ← Ангелски елементални сили ← Динамейс ← Серафими Тронове.

122. Ясновидство, магия и посвещение

Когато укрепвате света на мисълта, като поглъщате в него силата на любовта, вие осветявате духовната и душевната същност. Това, което е несъзнателно в тъмнината на съня, става съзнателно чрез светлината.

Когато правите това, вие пренасяте човешкото „аз“ във вътрешната светлина – тоест от етера в астрала. Човек вече влиза във връзка със собственото си същество в астрала чрез въображението. Ако съживи спомена, като съзнателно внесе активност във волята, той се свързва с духовния свят. Вътрешното му същество навлиза в съществата, които живеят във вътрешното същество на светлината. Това са съществата, които имат свой сетивен образ в природата. В земните природни царства човек не открива истинска духовна реалност, а само отражение на такава. В извънземната природа се намират истинските духовни същества. Земната природа е обект на вдъхновение.

В предземния живот човекът първоначално е напълно откъснат от земната сфера; чрез себе си той усеща духовните същества. След това земната природа започва да му въздейства; това го отдръпва от звездната природа: той се настройва към простото проявление на духовното. Духовната част на Луната присъства в нея като реална същност; тя отдръпва духовния зародиш на физическия организъм от човека: този духовен зародиш става материален чрез силите на Луната - той преминава във физическите ефекти на Земята. Без силите на Луната цялата природа би била просто отражение на извънземното духовно съществуване.

Духовно-душевното същество присъства в човека. В съня то е вътрешно без светлина, защото е такова по своята природа; в будно състояние е отчуждено от себе си, защото тялото е неговото вътрешно същество. —

То е без светлина, защото живее извън светлината; и е отчуждено, защото живее в тялото. Когато влезе във вътрешната светлина в дух (като дух), тогава е в другото си същество. Чуждото тяло дава спомените; външното на светлината дава гледката към природата. Това, което живее в съня, човекът е донесъл със себе си от предземното съществуване; то е без светлина отвътре и чуждо на себе си - тялото му дава светлина чрез сетивата; чрез останалата си организация, то има своя собствена природа.

Въображението е навлизане в светлината. —

Интуицията е единение с духа.

Идеална магия: работа в духовния свят. Няма ефект в сетивния свят; това се случва, когато човекът стане дух. В минералната природа първоначално няма духовност; в растителната природа има само такава духовност, в която човек се пренася, след като се отърве от етерното си тяло.

В древността хората все още са запазвали сили от предземното си съществуване – идеалната магия все още е можела да изглежда като реална.

Ако човек е в безсъзнание по време на сън, тайните, които хората искат да запазят за себе си, биха му били разкрити - и истинската магия би действала чрез него - което би трябвало да се ограничи само до образование в следващия му живот на земята. Човек влиза в духовния свят законно, когато се ограничава до разкриване на тайните на природата по отношение на ясновидството и използва само силите, които могат да бъдат абсорбирани от съзнанието на себе си по отношение на магията. Той не трябва да иска да разкрива тайните на хората; и не трябва да иска да оказва влияние върху хората чрез несъзнателните сили на природата. Той може да постигне просветление, като преподава тайните на природата; и може да посочи начините, по които хората могат наистина да принадлежат към духовния свят и наистина да работят в него. Посветеният може да знае, че след смъртта човекът все още притежава етерното си тяло за кратко време. Той разпознава това етерно тяло по факта, че може да го отдели от физическото тяло чрез силата на душата, развита в медитация - тогава той има своя свят от спомени пред себе си. Но той също така опознава как космическият етер непрекъснато се стреми да разтвори това етерно тяло в себе си, ако то не е задържано от физическото тяло. Ако се направи преживяване в етерното тяло, то изчезва след 2-3 дни, ако не е влязло във физическото тяло. Като посветен, човек може да има най-значимите преживявания; той не ги запазва, ако не ги включи във физическото тяло.

Посветеният може също да знае, че човешкото същество тогава живее в астралното тяло - защото знае това чрез самосъзнанието си, пробудено в духовното -; той знае, че в това астрално тяло две същности се борят помежду си - човешката и космическата. Той може също да измери времето, през което това трае, защото вижда интегриращото се астрално тяло да действа в човешкото тяло - през времето на детството и младостта - и това на задържането; в постсмъртния живот връзката между астралното тяло и физическото тяло трябва да бъде разтворена в постземното съществуване. Човек се запознава с процеса на разтваряне, като наблюдава начина, по който се е разтворил от духовното, когато навлиза в земния живот. Човек се обединява с него отново - като посветен, той се запознава с това как духовният свят идва да го посрещне - осъзнава как се подготвя да го приеме и как след това той навлиза в душата - там земната личност е пречка за нея.

През детството и юношеството съдържанието на астралното е било изтеглено от съзнанието - то се е изляло във физическото тяло -; след смъртта, пълното съзнание за това, което се свързва с астралното тяло във външния опит, трябва да възникне отново. - И посветеният познава Аз-а и връзката му с физическото тяло. Аз-ът трябва да бъде напълно адаптиран към него - трябва да го има като мисловно съдържание - ; за това е било необходимо време, изминало от пълната промяна на външните обстоятелства - Аз-ът не влиза в същите обстоятелства; следващият следващ живот ще бъде по-дълъг или по-кратък, в зависимост от това дали човекът е станал повече или по-малко чужд на духовното по време на живота си на земята.

Душата си дава вторите зъби, като излива втечняващото се човешко същество във форми; по този начин тя придобива достатъчно сила, за да интернализира живота на мисълта; защото с полова зрялост тя навлиза във външния свят - оформя начините на действие.

Физическото човешко тяло не е от природата – то е от духовния свят –; то е свързано с природата чрез душата, която интегрира земния външен свят.

Етерното човешко тяло е от космоса – то е свързано с външната страна на етерния космос чрез одухотворената душа. Човекът, който е станал ясновидец, вижда себе си като светец (етерно) и открива други светещи същества, като прониква не със своята, а със светеността на друг (етерно); за да направи това, човек трябва да бъде вътрешно погълнат от мисълта. —

Магьосникът преживява себе си като активен в духа и във взаимодействие с дейността на други духове.

Търсел се гуру като този, който регулирал съдържанието на ясновидството на ученика и му казвал докъде може да стигне с магията си.

Заемете мястото на: разкриването на тайните на природата - защото науката поставя границите. - Не можете да нахлувате в душевните тайни на друг без разрешение, ако се придържате към това, което е присъщо на науката като метод. -

Придържайте се към това, което може да бъде възприето в съзнанието. — Не претоварвайте човек, като му налагате природата, без той да я възприеме в съзнанието си. Но естествената наука разпознава само такива природни ефекти.

Растенията са свързани с космоса по такъв начин, че това, което става съзнателно за ясновидството, действа в тях.

Животните са свързани с космоса по такъв начин, че в тях действат не природни закони, а магия.

Върху обикновеното съзнание светлината действа отвън. Върху ясновидското съзнание тя действа отвътре.

Върху обикновеното съзнание любовта действа отвътре.

Върху ясновидеца отвън – творческата любов в човека, в животното – отдръпващата се любов в растението, в минерала. <5>Светлината, която сияе в минерала, в растението, се съдържа в животното, в човека.

123. Фундаменталният конфликт между светогледите на Запада и Ориента

Това седмично списание често е посочвало дълбокия конфликт между светогледите на Запада и Ориента. Как ще се постигне разбирателство между двете културни области зависи от това дали има реално прозрение за този контраст. И това разбиране е необходимо за по-нататъшното развитие на човечеството на земята. Икономическото сътрудничество може да се развие само на основата на духовно разбирателство. За това разбирателство не е необходимо едната област на света да възприема духовните черти на характера на другата. Само фанатизмът би могъл да изисква това. Разбирателство може да се постигне само чрез безпристрастен поглед към другия и сътрудничество с него, без да се подценяват неговите особености или да се стремим да ги потиснем.

Контрастът е очевиден в голямо разнообразие от области. Той е особено ясно изразен във възгледите, които хората от двете страни имат за човешката душа. Ориентът има култура, която е изцяло основана на вътрешния опит на душата. В душата светът се разкрива в своята истинност и реалност. Мъдростта не е знание за каквото и да било. Тя е същност. Тя е живот. И нейният живот говори от дълбините на човешката душа. Външната природа има само стойност като утроба на душата. Западната култура е развила око за присъщата стойност на природата. Душата си придава стойност, като прониква в законите и тайните на природата. Мъдростта е отражение на тези закони и тайни.

Но всичко това е само повърхността на душевния живот. Душата не разкрива същността си чрез идеи, а чрез емоционалните преживявания, които извират от нейните дълбини. Съществуват подводни течения на душата. Съзнанието няма ясни представи за тях, а само повече или по-малко мрачни настроения. Но те формират основната окраска на човешкото същество. Човекът ги усеща като свое душевно състояние. Той ги преживява в тяхното въздействие върху съзнателния душевен живот.

От тази гледна точка, както волята, така и мисълта са различни за ориенталския човек, отколкото за западния. За чувствата на ориенталския човек, нещо подобно на въздуха, който дишаме, се съдържа в мисълта. Сетивата са [прекъснати]

123. Фундаменталният конфликт между светогледите на Запада и Ориента

Това седмично списание често е посочвало дълбокия конфликт между светогледите на Запада и Ориента. Как ще се постигне разбирателство между двете културни области зависи от това дали има реално прозрение за този контраст. И това разбиране е необходимо за по-нататъшното развитие на човечеството на земята. Икономическото сътрудничество може да се развие само на основата на духовно разбирателство. За това разбирателство не е необходимо едната област на света да възприема духовните черти на характера на другата. Само фанатизмът би могъл да изисква това. Разбирателство може да се постигне само чрез безпристрастен поглед към другия и сътрудничество с него, без да се подценяват неговите особености или да се стремим да ги потиснем.

Контрастът е очевиден в голямо разнообразие от области. Той е особено ясно изразен във възгледите, които хората от двете страни имат за човешката душа. Ориентът има култура, която е изцяло основана на вътрешния опит на душата. В душата светът се разкрива в своята истинност и реалност. Мъдростта не е знание за каквото и да било. Тя е същност. Тя е живот. И нейният живот говори от дълбините на човешката душа. Външната природа има само стойност като утроба на душата. Западната култура е развила око за присъщата стойност на природата. Душата си придава стойност, като прониква в законите и тайните на природата. Мъдростта е отражение на тези закони и тайни.

Но всичко това е само повърхността на душевния живот. Душата не разкрива същността си чрез идеи, а чрез емоционалните преживявания, които извират от нейните дълбини. Съществуват подводни течения на душата. Съзнанието няма ясни представи за тях, а само повече или по-малко мрачни настроения. Но те формират основната окраска на човешкото същество. Човекът ги усеща като свое душевно състояние. Той ги преживява в тяхното въздействие върху съзнателния душевен живот.

От тази гледна точка, както волята, така и мисълта са различни за ориенталския човек, отколкото за западния. За чувствата на ориенталския човек, нещо подобно на въздуха, който дишаме, се съдържа в мисълта. Сетивата са [прекъснати]

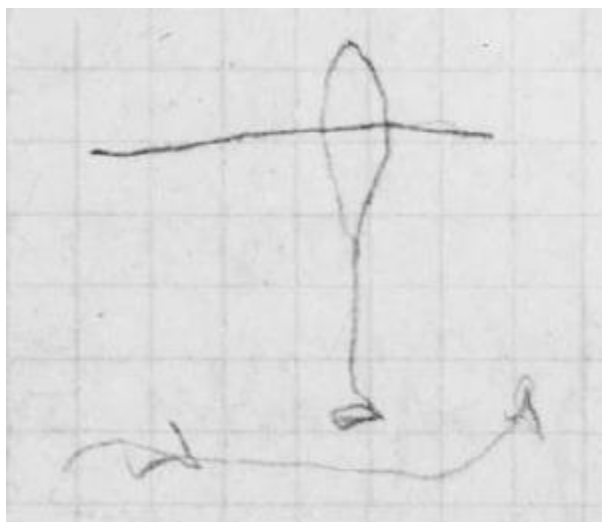
124. За човека между физическия и духовния свят

В женския организъм, висшите етерни сили първо образуват яйцеклетката. Тя първоначално е защитена, но ако бъде оставена на произвола на съдбата, бива унищожена от нисшите физически сили.

След оплождането, нисшите сили действат ефирно; разрушението на нисшите сили се преустановява – настъпва смъртта.

Женската яйцеклетка е в същото състояние, както непосредствено след смъртта на човешкото същество - тя е безсмъртна във Вселената, но не е жизнеспособна на Земята. Сега тя е спасена от загуба на извънземните си сили и приемане на земни. С оплождането тя получава способността да вдишва, става възприемчива към кислорода: дава ѝ се способността да отваря вътрешното към външния свят; от неоплодено първоначално състояние тя има способността да позволи на външния свят да разпръсне вътрешното по ефирен начин: издишването: при вдишването човек преминава от духовния свят във физическия свят, а при издишването преминава от физическия свят в духовния свят. В мозъка се разгръща вътрешен процес, който се намира във външния свят, където земята се отваря към Вселената в света на цветята.

—
Развит е процес на вкореняване към тялото, което се намира между растенията и животните.

През пролетта действат космически сили, които правят човешката глава подобна на тялото; през есента - тези, които правят тялото подобно на главата. Следователно, през зимата се отделя повече CO₂, отколкото през лятото.

Човешкото същество е предразположено да бъде главоподобно – не може да живее на земята – то диша; когато се оплоди, става телесноподобно – тоест, жената е зимна, а мъжът – лятна.

125. Върху художественото представяне като визуализация на духовното

Гьотеанумът се е възприемал като физически знак за формирането, към което се стремят трите основни интереса на човечеството в дълбините на човешката душа. Тези основни интереси са религиозно-моралният, артистичният и когнитивният. Това, което човек чувства в тази насока, може да бъде осъзнато, като се твърди оформянето на тези три най-велики идеала за три основни епохи от историческото развитие на човечеството.

В далечното минало на предхристиянския човешки живот религиозните, художествените и когнитивните аспекти са произлизали от инстинктивното съзнание, което е възприемало духовното и душевното по същия начин, както чувственото и физическото. Когато се издигне на духовно ниво, това съзнание все още намира своето проявление в древноиндийския, древноперсийския, а също и в египетския и халдейския духовен живот.

За да се разбере правилно този момент, не е достатъчно да се следят историческите документи с интелект; необходимо е да се живее и да се съчувства с душите на хората, живели в следващите епохи.

Когато се разглеждат по-старите състояния на човешките души, се говори за анимизъм и други подобни. Смята се, че човешките души от по-стари времена са сънували духовно-душевни неща в неживата природа чрез фантазии. Това е точно такъв рационализиран възглед. Човек просто се придържа към това, което настоящата душа трябва да вижда в природата според своята конституция. Човек не взема предвид, че човешката душа се е променила и е виждала различно в по-стари времена, отколкото днес. Тя не е фантазирала, приемайки, че духовно-душевните сили присъстват в природата и извън нея, а по-скоро е виждала тези духовно-душевни сили.

Но духовно-религиозното преживяване е било също толкова естествено за едно по-старо човечество, колкото е преживяването на естественото за днешните хора. Те са живели със своите богове (духове), както са живели с физически хора. Но човек е виждал себе си и като човешко същество, пренесено на Земята, така че е възприемал човешкото тяло като обвивка на духовно и душевно ядро, което всъщност принадлежи на свръхсетивните светове. В свръхсетивното човек е виждал своя духовен дом, от който е бил изпратен за известно време в сетивно-физическото съществуване.

И в художествените изображения, колкото и примитивни да са били те за съвременната гледна точка, се виждаше визуализацията на духовното от хора, които бяха особено пропити с виждащото съзнание на свръхсетивното. Такива хора поставяха картините на своето виждане пред другите, за да могат те да проникнат от своето предчувствие за духовното към по-живо преживяване. Разбира се, много неща

могат да бъдат възразени срещу такъв възглед. Може да се посочи примитивна художествена форма, която със сигурност е възникнала от различни възприятия от тези, използвани от други хора, за да визуализират духовното. Но едно непредубедено изучаване на историята може да покаже, че в подобни художествени дейности могат да се видят странични течения на човешкото развитие, докато основните течения се крият в такива примитивни изображения, едно от които е довело до индийското изобразително изкуство и ведическата поезия.

126. Кога се помнят сънищата?

Само когато се намесват в организацията, която засяга и обикновеното запомняне - когато имат силата на сетивните впечатления - в областта, съседна на сетивната сфера - следователно на вътрешната граница.

Сънят се преживява в етерното тяло - движението се случва само когато астралното тяло се прилепва към етерното тяло.

Когато връзката между егото и астралното тяло стане осъзната, тогава човек изпитва във волята си чувство за празнота; когато връзката между физическото тяло и етерното тяло стане осъзната, тогава човек изпитва във въображението си чувство за плътност; вътрешното същество е изпълнено - сякаш въртящи се сънища са образували това вътрешно същество. Въображението, ставайки все по-ефирно, образува картина, или в сетивата (в будно съзнание), или зад тях (в сънищата или въображението).

В сънищата, времевата перспектива, която преживяваме в будния живот, достига до нашето възприятие.

Във въображението пространствената перспектива е премахната – образите носят движението навътре.

Фигурите на съня са отчуждени от Аз-а; въображенията са асимилирани от Аз-а.

Мистикът се оттегля от света; натуралистът излиза в света. Духовният изследовател навлиза със света във вътрешното си същество и с вътрешното си същество в света.

При дишането контактът с външния свят се преживява сънливо в ритмичната система.

Във вдъхновението, което съзнанието излива чрез въображението, това взаимодействие се преживява с пълно осъзнаване в цялото тяло.

Но това не е въздух; това е етер - и заедно с него неговото съдържание - душевно-духовното (астрално). - Така се отваря светът преди и след земния живот. - Но с това етичният свят също се е слял с физическия свят.

Човек разговаря с фигура от сън като с жив човек, без да знае, че той наскоро е починал - (Хартман). Никога не прави това във въображението си - защото в него човек живее само в сферата на реалността - не взема предвид при представянето си нищо, което не е било преживяно - човек се учи да живее в образи.

Човек си представя, че е написал книга и търси ръкописа (Хартман, Психология, стр. 88). Не прави това във въображението си, защото разглежда вътрешния процес, който е налице, по съвсем различен начин; не като желание, а като задача, която възниква. В него намира силите за оцеляване. Не желанията са стимулирани вътрешно – а човек остава фиксиран върху образа = образът не е изпълнен от външния свят, а от дейността, произтичаща отвътре = Обикновено Съзнание: Желание-Образ-Реалност.

127. Върху еволюцията на духовното ядро на битието

Тайната Доктрина се основава на опита, че зад сетивния свят се крие духовен свят.

Човек може да се издигне до духовния свят, като развие своята духовна същност. По този начин човек принадлежи към двоен свят: проявения и скрития.

Видимото и сега скритото се връщат към едно първоначално обединено. От това се е развил човекът. Той носи видимото със себе си, защото сетивата му го разкриват.

Скритото е забулено за него.

Във видимата природа тази част от първоначалното единство е преодоляна от духовни сили. Човекът, такъв какъвто е днес, е станал възможен само чрез това преодоляване.

Борбата срещу дракона е борбата, която човек трябва да води и в себе си. В природата борбата е по-стара; в човека тя се повтаря. Боговете са по-възрастните братя на човека; те са преминали борбата: човекът все още не я е преминал. В огъня е свързана силата на Бог.

Във въздуха, победоносната сила на Бог. Боговете на въздуха са се освободили.

Човекът трябва да претърпи развитие, което вече се е случило в света около него. Той е бил това, което по-големите братя, боговете, са били първоначално. Той ще бъде това, което са те днес. Но първоначалната форма на боговете вече не съществува днес. Само частта, която е била победена, е намерила израз във видимата природа. Това, което се крие зад тази видима природа, е частта от тяхното същество, която е била изгонена от боговете.

Драконът и змията са останали в първоначалното си състояние.

128. Представянето на нашия *vade maecum*

Кратка скица на въвеждането на нашия *Vademecum*, написана за van Leer.

I. Каква е целта на нашия нов медицински метод?

Новият медицински метод, който се обявява тук, се различава от стария по това, че се основава на различно разбиране за човека. Старият метод, който се е развил от научните възгледи на съвремението, се стреми да придобие цялото познание за човека, като разруши физическата организация и я възстанови чрез мисълта.

Но човекът не е просто физическа организация. Той е също толкова свръхфизическа. Това се разкрива в неговата душа и духовни преживявания и дейности. Точно както физическата организация е основата на душата и духовните, така те са създателите и съживителите на физическите.

Без разбиране на този факт не може да се придобие истинско познание нито за здравия, нито за болния човешки организъм.

Следователно, новият медицински метод добавя свръхфизическото към физическото познание за човека. Същността му е, че той стига до осъзнаването, че процесите, които, когато се развиват като духовни процеси в относителна изолация от физическите процеси в човешкия организъм, представляват истинската природа на човека, веднага стават вредни, когато влязат в неправилна връзка с тези физически процеси.

Физическата организация на човешкото същество се развива по такъв начин, че то е способно да бъде носител на душата или духовното. То обаче не бива да влиза във връзка с душата и духовното, която надхвърля определена мярка. Ако това се случи, човекът се разболява.

Фактът, че човек е изложен на болести, може да се обясни със същата причина, поради която той може да бъде духовно и душевно същество.

Само чрез наблюдение на духовното във физическото, човек може да разбере природата на болестта. Във физическата организация анормалните процеси се разпознават само като промени, които са подчинени на природни закони по същия начин, както и нормалните. Те могат да бъдат разпознати в характерната им природа като болестни процеси, само ако човек може да премине от физическото към свръхфизическото. Защото, колкото и парадоксално да звучи, човек се разболява, когато нещо във физическата му организация се развие твърде силно към духовното. И само от такова разбиране на болестта може да възникне истинска терапия. Защото всички извънчовешки вещества и процеси се намират в определена връзка с човека. Ако се въведе такова извънчовешко вещество или извънчовешки процес в човека, тогава всичко в човека, което има физически ефект извън него, има свръхфизически ефект вътре в човека. Това се уравновесява от факта, че всичко, което има физически ефект вътре в човека, има и свръхфизически ефект в извънчовешкия свят.

В случай на истинско познание за човека в неговата връзка с външния свят, винаги може да се открие вещество или процес в извънчовешкия свят, който трансформира неправилната връзка между свръхфизическото и физическото у човека в правилна. Но такова познание е възможно само чрез прозрение за свръхфизическото на човека. Терапията без познание за свръхфизическото в човешката природа е илюзия. Фактът, че това е така, е причината за недоволството от конвенционалните медицински методи, които искат само да надградят върху физическото човешко същество. Физическата наука е полезна само като основа на неживата техника; терапията се нуждае от наука, която е насочена към духовното. Препоръчаният тук медицински метод има за цел да осигури такава наука. Същността му е, че той предоставя лекарства, основани на физическото и духовното познание за човешкото същество. И само чрез това човек може да разпознае лечебната сила на веществата и процесите. Като изпробваме тези лекарства, ще видим как болният човешки организъм се променя под тяхно влияние и по този начин ще придобием доверие в тях.

II. Патология и терапия в новия (антропософски) метод.

Характерът на новите средства за защита

Процесите, които протичат в човешкия организъм, не са същите като тези в останалата част от природата.¹ Следователно, не можем да учим за тях по същия начин, както учим за човешкия организъм. Едва когато човек се превърне в труп, в него протичат същите процеси, които могат да бъдат разпознати чрез сетивното наблюдение и интелектуалните операции, основани на него. Докато човек е жив, чувства и мисли, той непрекъснато се бори с организма си от чисто естествените процеси. В него протичат процеси, които не могат да бъдат схванати чрез външно познание за природата.

Да се счита външното познание за природата за единствено възможно познание е все едно да се отречеш от прозрението за човешкото същество. Но това външно познание за природата може да се противопостави на друго. То се основава на духовен възглед, който трябва да се развие в човешката душа. Способностите за този възглед са също толкова спящи в ежедневната човешка природа, колкото душевните сили, които възникват в по-късния живот, са в съвсем малкото дете.

Първата способност, която може да се развие, е способността за мислене и силата на паметта. Те могат да се увеличат чисто духовно чрез упражнения, точно както мускулната сила може да се увеличи чрез упражнения. Това се постига чрез многократно концентриране върху много ясни мисли. По този начин човек снабдява мисленето си със сила от дълбините на съществото си. Но човек трябва да насочи цялото си внимание към самата вътрешна мисловна дейност. Човек трябва да има мисли, не за да изобразява нещо или процес от външния свят, а само за да живее с цялата си вътрешна сила в мисълта. Тогава изпитвате, че мисълта, по силата на вашата вътрешна човешка природа, привлича към себе си сила, на която преди това

е позволила да потъне в дълбините на подсъзнанието, за да няма нищо в себе си и по този начин да може да абсорбира впечатленията от външната природа.

Тази потопена сила се преоткрива във вътрешния опит. Мисленето се превръща в нещо, което изпълва човешкото същество като мускулна сила. Човек усеща втори човек в себе си.

След като човек е преживял този „втори човек“ в себе си, той е преживял и „втори свят“ в целия свят. Тук той се нарича етерният свят.

В този ефирен свят човекът, със своята ефирна организация, присъства по същия начин, както присъства във физическия свят със своята физическа организация. Този ефирен свят обаче има съвсем различни закони от физическия свят.

Веществата, които човек приема чрез храненето, са на път да станат чисто физически по природа или са чисто физически вещества от самото начало, например готварската сол. Но дори това, което човек приема от растителното или животинското царство, е на път да стане чисто физическо. В края на краищата, то е подложено на чисто физически процеси чрез разтваряне, готвене и т.н.

Този чисто физически аспект трябва да започне процеса на съживяване у човека. Това се случва чрез включването му в работата на етерната организация.

В етерната организация чисто физическите ефекти престават. Растежът, храненето и т.н. са свръхфизически процеси, които се осъществяват от етерната организация.

Ако организъмът е достатъчно силен, за да се погрижи за трансформацията на физическите сили в етерната си част в достатъчна степен, тогава той е здрав. Ако това не е така, ако етерната организация е твърде слаба, тогава той се разболява. Тогава той съдържа вещества или процеси, които са оправдани в извънчовешката природа, но които представляват нещо чуждо в човешкото същество.

Патологичната част на медицината се състои в разпознаването на тази чуждост у човека.

Ако организъмът не може сам да извърши необходимата трансформация, тогава той трябва да бъде подпомогнат с външни средства.

Един пример ще илюстрира как това може да се случи. Да предположим, че етерната организация се окаже твърде слаба, за да придаде на определени вещества консистенцията, от която се нуждаят, за да се впишат в костната структура по такъв начин, че костите да са в правилната пропорция с целия жизнен процес. Тогава костите се отдръпват твърде много в собственото си същество. Те отдръпват живота си от организма. Ако това се наблюдава по правилния начин, въвеждането на олово в организма в много малки количества има същия ефект, както ако етерният организъм току-що е бил подсилен в посоката, в която преди това е бил в недостиг.

Терапевтичната част на медицината се състои в знанието как чуждото в човека може да бъде преодоляно, така че трансформацията на физическото да може да се осъществи по подходящ начин.

Човекът обаче все още не е напълно разбран, ако е схваната само етерната организация отделно от физическата му организация.

Възможно е да се развият и други сили на душата, освен мисленето, до духовно съзерцание.

Когато човек е преживял засиленото мислене, което води до етерния свят, той може да го потисне чрез вътрешната сила на душата. В нормалния процес на живот, сънят трябва да настъпи чрез такъв вътрешен процес. Човек обаче може също така да се тренира да не позволява на душата да заспи, когато потиска засиленото мислене.

Тогава съзнанието остава будно, въпреки че отвън не идват повече впечатления.

Тогава на това съзнание се разкрива истински духовен свят. Към обикновения свят се добавя духовен свят. В този духовен свят човек разпознава трета човешка организация, един вид „трето лице“. Може да го нарече астрална организация.

Сега осъзнаваме, че в нашия съзнателен или полусъзнателен живот усещанията на нашите органи, нашето тъмно чувство за живот, нашето смъртно усещане за организма като цяло, всичко това произтича от тази астрална организация. Гладът и жаждата, ситостта, умората и т.н. също произтичат от нея.

Освен това, може да се види, че този астрален организъм не е само носител на тези съзнателни или полусъзнателни състояния, а че това е само едната страна на неговата дейност, тази, която е насочена към съзнанието на душата. Другата страна се простира надолу в подсъзнателните органични процеси. Същото астрално тяло, например, внася умора в съзнанието; същото живее в органите, които произвеждат умора.

Въпреки това, сега трябва да се постигне правилният баланс между тези две страни на астралната активност. Това може да се случи само ако етерната организация е поставена по правилния начин между активността на астралната и тази на физическата организация. Ако етерната организация е твърде слаба, тя не е в състояние да държи астралното достатъчно далеч от физическото; тогава астралното се намесва твърде силно във физическото.

За нормалния живот на човешкото същество е необходимо астралното тяло да се държи достатъчно далеч от физическото и да функционира само като душа. Защото, ако душевният елемент нахлуе твърде силно във физическото, процесите във физическото се доближават до извънчовешки процеси. Самите човешки органи се превръщат в чужди тела, които след това действат като нещо чуждо, което прониква в човешкото същество и не може да бъде трансформирано от слабата етерна организация.

Човекът дължи по-нисшата част от своите умствени способности на астралната организация; но чрез нея той е изложен и на болести, тъй като тази организация в определени случаи не е достатъчно отделена от физическата организация и по този начин нещо чуждо се включва в тази организация по неправилен начин.

Трябва да познаваме извънчовешката субстанция или процес, който изтласква астралното от физическото. И ще имаме лек за тази субстанция или процес. Следователно всяко лечение се основава на разбирането на връзките между физическото и свръхфизическото в човешката организация и след това, когато тези връзки придобият анормален характер, на намирането на средства в извънчовешката природа за противодействие на аномалията.

Съществува полярен контраст между чисто физическите и етерно ориентираните процеси в организма и тези, от които зависи съзнанието. Колкото по-силни са първите, толкова повече вторите трябва да отстъпват. Физико-органичен процес, който е ефективен сам по себе си, според собствените си сили и закони, потиска съзнанието.

Физическите процеси, които са носители на съзнание, не могат да продължават по свой собствен начин и според свои собствени закони, ако искаме да възникне съзнание. Те трябва да бъдат регресирани, парализирани, дори унищожени в самата си природа. Това, което човек разпознава в духовното съзерцание като астрална организация, парализира етерната организация. За да се оформят неопределените, полусъзнателни и подсъзнателни преживявания, жизнените процеси, зависими от етерната организация, трябва да бъдат парализирани.

Но това не дава цялата човешка организация. Духовното виждане, което обхваща астралната организация, може да стигне по-далеч. Тогава на преден план излиза четвърта организация, „четвърто човешко същество“, его организацията.

Тази его организация противодейства на физическата организация по същия начин, както астралната организация противодейства на тази, която зависи от етерния организъм. В човешкото същество физическата субстанция трябва непрекъснато да се формира по жив начин. Това съответства на дейността на физическия и етерния организъм. Последният осъществява своите процеси, като едновременно разтваря в течния елемент това, което иска да се формира в твърди форми. Астралната организация парализира животворната дейност. Това се случва чрез едновременно превръщане на течността във въздухоподобна. Пример за тази дейност е процесът на дишане. Той пренася живата течност на организма във въздухоподобната част на вдишвания въздух и по този начин го парализира до такава степен, че може да бъде носител на полусъзнателни или подсъзнателни душевни процеси.

Его организацията участва в тези процеси. Но тя отвежда всичко, което се случва, още по-далеч. Тя потапя всички процеси, протичащи в твърда, течна и газообразна форма, в термичните диференциации на организма. В многообразните топлинни процеси на организма, его организацията непрекъснато трансформира цялото вещество и всички процеси на организма по такъв начин, че той може да стане носител на самосъзнателен душевен живот. Ако силата, с която се случва тази трансформация, е твърде силна или твърде слаба, възниква заболяване. Задачата е тогава да се разпознае чрез диагноза къде се крие недостатъкът в намесата на его организацията.

Той може например да се крие в обща слабост на его организацията, така че тя да не преработва достатъчно топлина в тялото; може да се крие във факта, че една органна система получава твърде много или твърде малко влияние от его организацията за сметка на друга и т.н.

Във всички тези случаи е възможно да се доведе его организацията до правилното ѝ ниво. Ако човек е запознат с процесите на разрушение в естествения свят, винаги може да намери вещество или процес, които, когато бъдат въведени в тялото, ще помогнат на его организацията. Например, диагностично може да се определи, че до някой орган се подава твърде малко топлина. В организма се въвежда вещество, което отделя кислород, защото преди това е било подложено на процес, който му дава тази способност. Това може да компенсира щетите.

По този начин се установява истински рационална терапия с помощта на прозрения за свръхфизическото в човешката природа. Човек достига до точно разбиране за ефекта на лекарствата върху човешкия организъм като цяло. При такъв медицински начин на мислене се преодолява всякакъв метод на проба-грешка при лекарствата. Така са възникнали лекарствата, препоръчани от фармацевтичната лаборатория в Гютеанума. Те са резултат от рационален и точен медицински начин на мислене. Някои са подобни на вече използваните. Тук новият начин на мислене предоставя необходимото разбиране защо лекарството действа. Но далеч по-голямата част са нови лекарства, защото лечебният им ефект произтича само от новите медицински познания за природата на човешкото същество, описани тук. —

129. Медицински въпроси и отговори за тройния организъм и сърцето

[Почерк на Ита Вегман: Каква е връзката на идващата карма със сърцето?]

реклама I.) Ритмичният човек е медиаторът между нервно-сензорния и метаболитно-крайниковия човек.

Нервно-сензорният човек от това въплъщение е резултат от метаморфозата на метаболитно-крайниковия човек от предишното въплъщение.

Ритмичният човек е резултат от свръхсетивните сили, които действат между смъртта и прераждането. Тези сили се променят по такъв начин, че формират средния човек на Земята. Те са интегрирани във външните сили на въздушния кръг, докато между смъртта и прераждането са интегрирани във външните сили на планетарните цикли. Кармата сега се формира по следния начин: в организма на метаболизма и крайниците има пълно безсъзнание по време на живота на земята. Човекът е (за обикновеното съзнание) в непрекъснат сън без сънища. В тази спяща част на душата, елементарните сили (архаи), които проникват в тази част на душата, записват преценка за стойността или липсата на стойност на човешките действия. Тази преценка претърпява метаморфоза през времето между смъртта и прераждането на организма на метаболизма и крайниците в нервно-сетивния човек от следващия земен живот. Но метаморфозираният импулс (тоест преценката за стойността или безполезността на делата, трансформирана във воля да бъдат балансирани от други дела) не навлиза съзнателно в човешкото същество, а по-скоро в ангелското същество, което му принадлежи. Поради тази причина кармата остава несъзнателна за човешкото същество (обикновеното съзнание).

Сърцето участва във формирането на кармата само дотолкова, доколкото принадлежи към метаболизма-крайника-организма. Не като орган на ритмичното човешко същество.

[Почерк на Ита Вегман: Как процесът на кръвообращение в белите дробове е свързан с този в сърцето?] реклама II.) Процес на кръвообращение в белите дробове и сърцето.

Белите дробове абсорбират космически сили с вдишания въздух. Световните мисли се вливат в тези сили. В края на краищата това са същите сили, които действат в човешкото същество като сили на растеж и формиране. Когато те навлязат в организма през белите дробове, световните мисловни сили се метаморфозират, като едновременно с това се раздвояват. Тоест, едната част отива (по същество нагоре) в нервно-сетивната организация и става физическа опора на човешките мисли; другата част отива (по същество надолу, към сърцето) в метаболизма и крайниците на организма и се влита в крайниците на човешката организация, които са свързани в най-широк смисъл със силите на земята.

За да видим ясно този момент, трябва да разгледаме следното. Чрез своята метаболитно-крайникова система, човекът се поставя в процесите на земните процеси. Наблюдавайте как човекът ходи: Той поставя крака си напред, тоест го поставя в много специфична позиция спрямо земната гравитация. И така човекът се движи в рамките на динамиката на Земята. Метаболизмът протича в земната химия. Тази земна динамика и тази земна химия спират отвъд ритмичната система. Пълна илюзия е да се вярва, че земните неща имат ефект върху нервно-сетивния човек. От това може да се види, че нещо извънземно се абсорбира в белите дробове с дишането. След това това се пренася в земните неща. Дихателният поток е рафинирано повторение на спускането на човешкото същество от духовния във физическия свят чрез раждането. Едва при това спускане във физическата и етерната организация се изпращат силите, докато при дишането се вливат силите, които съответстват на физическия и етерния корелат на астралното тяло и Аза.

Чрез дишането космосът формира и оформя човешкото същество. Различно е с кръвообращението. То идва от това, което е интегрирано в динамиката и химията на земята. Но когато кръвта тече от сферата на земната динамика и земната химия към сърцето, тя поема импулсите на човешкото астрално тяло и Аза. И така, в кръвта на сърцето, духът и душата на човешкото същество се стремят от индивидуалното същество към космическото същество. Кръвта в сърцето, стремяща се към дъха в белите дробове, е стремежът на човешкото същество към космоса. Въздухът, който дишаме в белите си дробове, стремящ се към кръвта на сърцето, е благословението на човешкото същество от космоса. Кръвта, стремяща се към сърцето, е изтънченият процес на умиране.

Кръвта като носител на въглеродна киселина от човешкото тяло представлява изтънчения процес на умиране.

По този начин, човешкото същество непрекъснато се влива в космоса чрез кръвния поток, процес, който се случва радикално след смъртта, тъй като той обхваща цялото физическо човешко същество чрез кръвта.

Изхождайки от тези съображения, ние откриваме моста към разширяването на въпроса по отношение на Христос Исус и мистериите. Вярно е, че южните мистерии са били по-заинтересовани от тайните на кръвообращението - сърцето - (на човека), а северните мистерии - повече от тези на дишането - белите дробове - (на космоса).

Христовата Мистерия е разкриването на великото чудо, което се случва между сърцето и белите дробове: космосът става човек; човешкото същество става космос.

Слънцето отнася човешкото същество от космоса към земята; луната отнася човешкото същество от земята в космоса. Транспонирано във великото: това, което тече от белите дробове към сърцето, е човешкият корелат на Христовото слизване на земята; това, което тече от сърцето към белите дробове, е човешкият корелат на воденето на човешкото същество след смъртта чрез Христовия импулс в духовния свят.

В това отношение мистерията на Голгота живее по човешки, органичен начин между сърцето и белите дробове.

[Машинопис, въпрос от г-жа Маргарете Бокхолт: Ако си представя, че формиращите сили на торса без сегашната глава са оставени на силите на космоса, без влиянието на земята, тогава трябва да се получи закръгляване. Ако опитам това върху себе си, огъвам гръбначния стълб, чийто горен край се среща със симфизата, превръщайки се по този начин в тилната кост. Сегашната диафрагма тогава възниква като преграда между носната и фронталната синусова кухина. Кръстовата кост се избутва напред и се превръща в моста на носа; ако краката са издърпани нагоре, те ясно представляват долната челюст; ръцете с раменния пояс представляват горната челюст и ухото. Вътрешните органи трябва да се трансформират по такъв начин, че бъбреците да станат очи, а надбъбречните жлези - слъзни жлези. (Формата на надбъбречните жлези съответства на издишванията от ноздрите, както д-р Ваксмут я описва като сърповидна и триъгълна. Това може би е свързано с трансформацията на слъзните жлези.) Белите дробове биха се превърнали в страничните лобове на мозъка. Не ми е ясно как далакът и черният дроб са свързани с образуването на мозъка; сърцето би било на мястото на епифизата, а половите органи - на мястото на хипофизната жлеза. Може би 20-те млечни зъба биха могли да бъдат свързани и с 10-те пръста на ръцете и 10-те пръста на краката.

реклама III.) Да, това се основава на добри пластични представи. Но най-добре е пластифициращите сили, латентни в организма, да се включат в представянето по следния начин:

Главата е повлияна от космическите формиращи сили; земните сили са атрофирали в нея (как двете се свързват помежду си ще стане ясно, когато бъде публикувана книгата, по която работим с Вегман).

Метаболизъмът-крайниците-човешкото същество е повлияно от земните формиращи сили; космическите са атрофирали в него.

Ако сега си представим как атрофиралите земни сили в задната част на главата се развиват, задната част на главата се превръща в метаболитно-крайникова система; обратното важи за метаболитно-крайниковата система.

Средният организъм (свързан с ритъма) съдържа органите, насочени в двете посоки. Тази средна част е главата, която се стреми към крайниците, и крайниците, които се стремят към главата.

130. Естествени процеси и лечения

Човек търси болестта в нарушения на организма, причинени от всякакви въздействия върху него и към които той не може да се адаптира чрез собствената си дейност.

Казват, че по този начин възникват намалени жизнени процеси и се намалява активността на частите на тялото.

Докато човек се стреми само да опознае явленията, които се случват във физическото тяло на човека по време на заболяване, подобна преценка ще бъде достатъчна. Това обаче вече не е така, ако човек иска да пристъпи към лечение на болестта. Това е така, защото няма нищо аналогично на лечебен процес във взаимодействието на едно физическо вещество с друго. Във физическия свят се осъществява ефектът на едно вещество върху друго. Тогава в последното може да настъпи промяна; понятието за лечение е напълно неприложимо за това.

Това се дължи на факта, че дори в здрав организъм, същественият състав, формата и начинът на действие на цялото и на отделните органи не се изчерпват от ефекта на физическото.

Можем да наблюдаваме физическото тяло с наличните ни средства. Но не можем да го разберем чрез това. Можем да го разберем само ако видим израза на духовните процеси във физическите. Това, което може да се възприеме от сетивата чрез физически орган, е проява на нещо зад него, което може да се схване само духовно. Здрав орган е този, в който физическото може да бъде съвършен израз на това, което стои зад него духовно. Ако в органа протичат физически процеси, които не са израз на духовното, или ако духовното в него се развие твърде силно, така че физическото не може да го последва, тогава настъпва заболяване.

Следователно болният организъм трябва да се разбира по същия начин, както здравият, от гледна точка на човешкия дух. Това не се прави в днешната конвенционална медицина. Сега обаче на общественото внимание се насочва медицински метод, който се стреми да разбере както здравия, така и болния организъм от гледна точка на духовността. Само по този начин може да възникне истинско разбиране за връзката между болестта и изцелението.

Предпоставката за това е желанието наистина да разпознаем духовното в човешкото същество. Това не означава „духовното“, което се преживява в душата. То има относително голяма независимост от тялото. Нейните закони са морални, естетически и логически. Когато става въпрос за тях, човек не пита какво се случва в тялото, а третира душата като независима от тялото.

Но всичко физическо, човешко и нечовешко, се основава на нещо духовно. Фактът, че това или изобщо не се признава за физическата природа, или че духовното във физическото не се счита за подходящо за научно третиране, произтича единствено от факта, че в момента научните знания се черпят почти изключително от неживата (неорганична) природа. И човек спира до това, когато разглежда живата,

чувствителната, съзнателната. Човек просто се стреми да разпознае как процесите, наблюдавани в неорганичното, продължават да действат в растителния, животинския и човешкия организъм.

Това води до научни илюзии. Вярно е, че в неорганично вещество не може първоначално да се открие духовен елемент. Само неорганичното вещество е възникнало. И ако човек погледне в духа към неговия произход, той също открива духа в действие.

Вземете например арсена. Такъв, какъвто е, той не показва никакъв духовен елемент. Съществува сам по себе си във форма, подобна на грозде и бъбреци. Появявайки се там, той се оказва резултат от процеси, които са израз на духовно явление. Това духовно явление е действало в миналото при образуването на земята. От това явление е останала само физическата форма на арсена. Той стои там като спомен за минало духовно явление.

В човешкия организъм този духовен ефект все още е налице като настоящ. Сякаш преждевременният ефект на арсена е бил съхранен от земното образуване в този организъм.

Някои органи, които се оформят в организма с определени очертания, се развиват от течните и газообразните части на организма, в които те нямат фиксирани очертания. Силата, чрез която това се случва, е същата като тази, която е действала при образуването на арсена. Тези човешки органи са на път да се превърнат в това, което се случва в неорганичния свят като безжизнен арсен. Те не стават такива само защото са в организма и по този начин не завършват процеса на превръщане в арсен. Сега могат да се случат две неща. По пътя си към превръщането си в арсен, даден орган може да загуби връзката си с духовната част на организма. Тогава той напредва твърде далеч в този процес на превръщане в арсен. Ако при определени условия организмът бъде снабден с вещества, съдържащи протеин, например, връзката между физическия процес в органа и духовната част на организма може да бъде възстановена. Веществото, съдържащо протеин, се оказва лекарство.

Или духовното може да има твърде силен ефект върху органа. Тогава органът не напредва достатъчно в процесите си по отношение на превръщането му в арсен. Ако след това в организма се въведе арсен, това подпомага превръщането му. Той се отлага в органа, така да се каже, по поддържащ начин. Физическият процес, който е останал, продължава до степента, необходима на организма. Арсенът отново се оказва лечебен агент. Той отблъсква духовното от органа.

Без прозрения от описания по-горе вид е невъзможно да се стигне до разбиране на болестния процес, още по-малко до избора на лекарство. Съвременната естествена наука, която е изцяло ориентирана към неорганичното, може да служи като основа за техническа работа, но не може да бъде такава основа за лечение на болести. Защото същността на болестта се крие там, където е връзката между духовното и физическото. Ако някой иска да твърди, че науката, като единствена възможна наука,

не може да се доближи до духовното поради своите ограничения, тогава трябва да заяви и че не може да има истинска медицина. Вътрешната смелост, която разширява пасивните сили на познанието чрез активните, е част от познанието за духовното. Съвременната естествена наука е загубила тази смелост, защото търси навсякъде сетивно-възприемчивите основи, върху които да се развият валидни прозрения. Тя не може да бъде науката, върху която се основава медицината. Следователно, тук се развива медицински метод въз основа на прозрение за духовното съществуване.

131. За същността на природата

Въпросът е правилно да преживеем същността на природата: тогава ще изразим познанието за природата в архетипни феномени, вместо в абстрактни закони.

В цитологията имаме образ на това, което се преживява в сферата на идеите. Тези, които са запознати с реалните процеси в живота на идеите, усещат, че цитологията е сродна област. Понятията, получени чрез сетивата, не са приложими тук. Човек чувства, че те не обхващат явленията. Само вдъхновени понятия могат да проникнат в тази сфера. Ред. В. Хартман отбелязва:

Предварителните етапи от развитието на клетката, до момента, в който тя стане полово зряла, ако такова нещо съществува, винаги ще останат забулени в мистерия за нас, отчасти защото всички представители на отдавна са изчезнали, отчасти защото се срещат в субмикроскопични размери.

Но в живота на въображението е даден неговият макроскопичен архетип.

Въображението се основава на транссензуален процес, който е прекъснат преди прехода в сетивно възприемаемост, доколкото остава жизнен процес. Ако бъде продължен в сетивното, тогава то се превръща в процес на съзнанието.

Описание на митотичното клетъчно делене: Започва от централното телце, обхваща ядрото.

и цялата нишковидна структура, разделя всички части по дължина, премества ги и ги пренарежда, така че вместо централизирано клетъчно съдържание, в крайна сметка има две, които се отделят една от друга.

Чрез анестезия, жизненият процес се възпрепятства да премине в клетъчен живот посредством парализа. Свръхсетивната част на възприятието има парализиращ ефект; сетивната част се появява в резултат на парализата.

Точно както човек се намира в сферата на живота на въображението, когато се занимава със споровете на клетъчния физиолог, преди той да премине към процеса на оплождане, така и човек се намира в сферата на чувството, когато чете обясненията на този физиолог, когато той описва деленето, конюгацията и т.н.

Въображаемите възприятия служат тук за ориентация.

Веднага щом яйцеклетката напусне майката, ние се сблъскваме с трудности в разбирането. Можем да стигнем до това само като приемем, че за образуването на яйцеклетката съществува процес, външен за майката, и като си представим пълното развитие на този процес като невъзможно при съвременните условия. Тогава майката осигурява само защитната обвивка, чрез която процесът се отстранява от условията, които са невъзможни за яйцеклетката при съвременните условия. Но всичко това остава хипотетично, ако не се потвърди от факта, че такъв процес се възприема. Но той се възприема в емоционалния живот. В това се разпознава съществуване в рамките на условията, които не са изпълнени във физическата среда. Но това възприятие никога не е присъствие. Ред. В. Хартман поставя на мястото на

възприятието: принципа на минималното усилие и принципа на закономерното развитие.

132. ЧОВЕШКИЯТ И ЖИВОТИНСКИЯТ СВЯТ

В естествения ред духовете на формата действат (с висшите йерархии); те се съдържат във всичко, което човек възприема в минералната и растителната природа - там спи и сънува неговото его и душевното му тяло - по време на физическия живот -; по време на духовния живот човекът е в свят, съставен от идеите и чувствата, изпитвани в човешкото и животинското. Той се запознава с този свят: идеите се сливат с чувствата и волята се превръща в преданост в чувствата - любов; над този свят човекът разширява своето същество - както може да стане мъдър на земята, така може да стане волеви в духовния свят. Тази воля от тази страна на сетивната зона може да доведе до унищожаване на следите на земята - от това защитава потапянето във физическото тяло, което обвързва волята чрез създаването на духовете на формата. Съществува възможността да се поеме целият човешки и животински свят чрез веригите -; с това е свързано увеличаване на силата, което произтича от сумата от увеличението на силата чрез всяко отделно човешко същество; човек има власт над животинския свят веднага след преодоляване на астралния си елемент. — Човекът управлява хората в съответствие с кармичните вериги — в животинския свят (неговото развитие), доколкото той не е от ариманична природа, след смъртта; той е Господ на всичко, което идва от вселената чрез духовете на формата. Където и да работи човек, с неговия ефект възниква удоволствие или болка – което веднага му носи симпатия или антипатия – и отвъд това свят, който го прави силен или слаб – насърчава или угасва съществуването му –; ако умре без духовни идеи, той е задържан в земната сфера с ариманичния животински свят. –

Аз: Царството на удоволствието и болката – на симпатията и антипатията – се преживява като външен свят, който човек има вътре в себе си.

II: Царството на ободряването и отслабването се преживява като свързан външен свят, който човек има вътре в себе си.

III: Царството на неиндивидуализирания дух се преживява като свят, който действа вътре в нас.

IV: Царството на индивидуализирания дух, превърнал се в его, се преживява като вътрешен свят.

Христос, органът на възстановения дух.

133. Густав Теодор Фехнер

Густав Теодор Фехнер.

Просто мисля, че експерименталната му естетика се занимава с точното измерване на неща, които са общоприети като тривиални истини; като опит да се определи „точно“ как възходящото и низходящото действие в трагедията може да бъде изразено чрез време, използвайки числа. Интересното при тези неща не стига чак дотам, че измерването е възможно, защото именно там, най-често, започва тривиалността.

Надценяването на постижения като тези на Фехнер в крайна сметка се основава на фундаментална черта на човешкия ум, който по правило не се задоволява с истини, които могат да бъдат напълно разбрани в техния извод, а иска истини, основани на дедукции, където методът се счита за правилен, но иначе резултатът произтича от предположенията с един вид естествена необходимост, подобно на сбора на събираемите, който не може да се види. Същото е и с всички математически истини. В такъв начин на мислене винаги има нещо като философска малодушност и малодушие. Човек не иска да определи истината от себе си, от собствената си личност, а чрез нещо друго, което е отстранено от влиянието на субективното: метода. Човек има твърде малко интелектуален гръбнак, затова си създава тояга в метода, за която да се държи. Това не е нищо повече от отказване, отказване от субективното и личното. Методът е патерица за куци мислители.

Силните умове с благородна мисъл не познават метод, само себе си и обекта. Нищо не застава между двете за тях.

134. Гений

Колкото по-голямо е интелектуалното богатство, което дреме в човек, толкова по-трудно му става да общува със света. Значимите творения винаги присъстват първо като мрачни предчувствия в развиващата се душа. Това неясно предчувствие за по-късно възникващи постижения създава чувство на несигурност в ума. Няма твърда основа, по която човек може да върви с твърди стъпки. Незначителният дух скоро е намерил тази основа. Колкото по-малко има някой да каже, толкова по-лесно духовното му съдържание си проправя път към повърхността на ума. Това е източникът на увереното поведение на по-малките таланти във възраст, когато по-големите все още са напълно в тъмнина за своите житейски задачи. Великите духовни съкровища се крият дълбоко в човешкия дух и са трудни за издигане. Пътят към тях води през скали и пропасти. Геният не намира лесно достъп до собственото си вътрешно същество. Затова повече от обикновения ум той копнее за водач, за възпитател. Жаждата му за духовно величие го подтиква да го търси в другите, докато не намери своето. Ето защо хората, които по-късно постигат велики неща, проявяват безгранична преданост към своите предшественици в началото на работата си. Те се потапят в своите творения и школи на мисълта и творят в техния дух. Започват кариерата си като повече или по-малко интересни имитатори. Тук, следователно, си имаме работа с идеала за осъзнатото човешко същество, което е отхвърлило афектите и чувствата, основани на погрешни оценки. Всичко е безмълвно в него, само знанието говори. Той позволява на природата да надделее в него, без да иска да я овладее. Но осъзнава, че не може да я овладее. Той се стреми да разпознае мотивите на действията си, без да се затопля от тях. Той е безразличен към всичко освен към знанието. Малко го интересува дали е добър или лош, стига да осъзнае защо е такъв.

Ницше е открил сократическия човек в себе си. Той владее волята, за да живее само във въображението. Светът се превръща в средство за него да се усъвършенства интелектуално, да се самоусъвършенства.

135. За наблюдаващото съзнание

Наблюдаващо съзнание е способно да прави наблюдения с последователните психически състояния в живота:

2-3 дни човек стои в тиранията на идеите си, трябва да ги следва с душевния си живот.

След 2-3 дни това вече не е така - човек може да се изправи срещу записаните идеи по такъв начин, че да ги насочва, както те са го насочвали - може да се накара да се отнесе към идеите по същия начин, както иначе се отнася към телесните крайници чрез идеите - обикновеното съзнание прави това несъзнателно; може да се накара да го направи съзнателно. Тогава човек се чувства в тяло, образуващо образи - и това е способно например да възприеме тялото, образуващо образи на растение.

Наблюдателните способности не бива да идват „сами по себе си“, защото тогава не могат да бъдат насочвани. Те не служат на духовната дейност, а остават несъзнателни органични или най-много душевни сили. Анормалните душевни сили, вкоренени в тялото, са болни; а душевните сили, които не са вкоренени нито в тялото, нито в ума, са илюзии, самовнушения.

136. Управляеми и гъвкави идеи

Обективната същност трябва да се доближи до човешката душа; субективното съзнание, от друга страна, трябва да се отдалечи. Първото се прави чрез представяне на това, което човек е формирал сам: разбираеми идеи.

Второто се случва чрез избор на идеи, които имат вътрешна мобилност. Образ на растение, което се заражда. Това, в което човек не се визира, а в което е активен с въображението си.

реклама 1 Не бива да се потапя в мрачни мисли.

реклама 2 не трябва да бъде например гледане на блестящ предмет, виждане на кристали и т.н.

Това ви позволява да получите пряк поглед върху собственото си развитие. В дейността, която живее в паметта и която, от друга страна, е свързана както с растежа, така и с упадъка.

Разкриват се тялото и душата. Но сега не тялото като твърда материя, противопоставена на сила, а тялото като елемент, развиващ се във времето; душата се разкрива не като отделена от тази материя, а живееща в нея – а като подсъзнателно съзнание, което я прониква. Това е преживяване, в което човек първоначално би загубил себе си, ако не внесе себе си в него. Той го внася в него като дух.

137. Въображение, чувство и желание

1. В днешно време се говори много добро в отделни области. Но хората нямат представа за великите елементарни факти. Те не могат да наблюдават там. И така човек разделя състоянието на сън от състоянието на будност, докато състоянието на сън също съпътства будния живот като частичен живот, и то в чувството и желанието (волята). Днес човек може да работи с микроскопи и телескопи, но не наблюдава това, което е непосредствено там.
2. Само външната страна на тялото е възприемаема. Само вътрешността на духа. Процесът на дишане е съзнателен само в сънищата; но такъв е и процесът на въображение от духа. Метаболизмът остава напълно несъзнателен: само неговият душевен корелат в разположението, глада, жаждата и т.н. става съзнателен; по същия начин емоционалният и волевият процес идва от духа.
3. Научният мироглед изисква хората да разбират себе си. Той обаче няма средства за това. Всъщност, с изследванията си той се отдалечава от самия човек. Естествената наука и духовната наука могат да си разменят даровете.
4. Въображението е повърхността на реален процес, който протича във формиращите сили.
5. Чувството е повърхността на реален процес, който е свързан с възникването и умирането на самото човешко същество. 6. Волята (желанието) е повърхността на реален процес, който е вкоренен във вечния аспект на човешкото същество.

138. Концепция за духовното

В момента човек не е разбран, когато говори за духа. Хората вярват, че тогава човек фантазира. Човек фантазира не повече, отколкото физиологът и анатомът фантазират, когато описват физическите процеси, които са в основата на субективно несъзнателните дихателни или метаболитни процеси. Умът обаче не може да бъде схванат от микроскоп; но точно както микроскопът прави малкото видимо, като го увеличава, така и умът достига до възприятие, когато душевните сили са толкова засилени, че душата използва собственото си същество, за да възприема. Духовната същност на растението се възприема веднага, ако човек се настрои по такъв начин, че все още да преживява нещо, ако се разсее от сетивното възприятие. Когато гледате растението, като дума, когато четете. Можете да опишете думата според нейните буквени форми. Можете да научите толкова малко за духа чрез просто вътрешно съзерцание, колкото можете да научите за стомаха, като съзерцавате чувството на глад или ситост. Въображението, чувството и т.н. на мистика се основава само на духовното. Той все още го няма. Тялото трябва да бъде анатомирано, за да се опознаят процесите на метаболизма и т.н.; духът трябва да бъде кондензиран, укрепен - за да го опознаем. Трябва да се търси как той пренася човешкото същество от един „друг“ свят, как му позволява да се появява и да умира; как го поддържа през целия физически живот. Ако човек се отдаде на научни концепции, тогава се отучва от съзерцанието на духа. Но ако духът не е парализиран, той също така влиза в самостоятелна дейност чрез това. Чрез естествената наука човешките същества, така да се каже, са преодолели своята визионерска неграмотност. —

139. Мисли, памет и въображение

Само незавършен продукт влиза във възприятието; човек не би могъл да се тревожи за възприятието, ако то е създадо завършено впечатление - човекът описва незавършения остатък като материя.

Паметта съдържа повече от мисълта; нямаше да имаме спомени, ако мисленето не следваше физически процес. Говорим за съзнание като за огледало. Имаме предвид нещо, през което човек не може да вижда и което въпреки това отразява само трансформирания спомени като огледални образи.

Антропософията се стреми да разбере материята в човешкия ум; и тази на съзнанието във външния свят.

Антропософски изследовател може да бъде само някой, който е защитен от здравословно, реалистично, енергично мислене от изпадане в сънуване, халюцинации, истерично отдаване на собствената си физичност; и чийто интерес към чувствения външен свят, култивиран чрез Гюте, му пречи да откъсне парченца от този външен свят, за да сглоби с тях естествена философия.

[липсваща част от ръкописа] Човек е в картинна еднообразност с повишено преживяване на собственото си аз. Човек преживява реалност, която е била скрита преди. Човек има собственото си аз с неговата част от света преди съзнанието. И това аз е свободно от тялото, т.е. свободно от физическото тяло. Човек преживява себе си в реалност, в която физическото тяло не е. Човек преживява себе си в етерна реалност. За съзнанието му става ясно, че етерно тяло стои в основата на физическото тяло. Човек е пробил до етерната реалност чрез абстрактно мислене. Сега знае, че мисленето е вкоренено в тази етерна реалност и че обикновеното мислене е отпечатък на етерно събитие във физическото тяло.

Важно е да се осъзнае, че човек не бива да се докосва до етера повече, отколкото до измеренията и тегловните съотношения на физическото съществуване. За последното са необходими външни инструменти. За да се възприема в етера, е необходим пробив към реалност, която се измерва, брои и претегля с вътрешни сили. Мисленето за външния свят е полезно само ако създава условията, при които светът се разкрива чрез мярка, число и тегло. По същия начин, мисленето навътре трябва да бъде медиатор, а не догматик.

Чрез развитието на току-що описаната способност, целият човек се превръща в сетивен орган. Човек трябва да е напълно наясно с този факт. Човек преживява много чрез пробуждането на въображаемата сила. Но това не е обективният свят. По отношение на този обективен свят всичко е само образ. Но като образ, то има реалност. Тази реалност може да бъде оценена само чрез енергично мислене. Чрез ориентация в света на образите, вътрешно-действещото и външното се разделят. Човек не може да държи външното от образите, но може да различи вътрешното от външното чрез енергично мислене.

От външния свят, само духовната душа остава в човешкото и животинското царство; растенията и минералите са изгубени от сега съществуващото зрително поле. Последните две царства на природата все още съществуват като резултат от етерното. Луната престава да бъде реалност в света, който сега наблюдаваме. За разлика от това, слънцето сякаш се е трансформирало. То се превръща в сила, проникваща в света.

[липсваща част от ръкописа]

Впечатлението, което човек прави, е много повече от това, което се улавя от сетивата. Помислете за някой, който твърди, че е видял Бисмарк. Какво действа там, освен образа, и отвътре? Интересът се събужда. Желанията се налагат. Споменът не е причинен от силата на образа, а от силата на впечатлението и от интереса отвътре. Развитието на въображаемата способност зависи от формирането на това, което води до запомняне отделно от сетивния образ. Това сочи към сили на човешката душа, които остават незабелязани в обикновения живот. Те се стимулират от външния свят, но не от силата на самата воля. Силата на интереса, която, когато е повишена до най-висока степен, се проявява като любов, и силата да позволиш на себе си да бъдеш стимулиран от съдържание, могат да бъдат събудени от собствената воля. По този начин човек развива способността, на която се основава споменът; но без самото спомен да се осъществи. А се случва нещо друго. В душата се появява силата да живее в образи, без външни стимули. Тази способност за формиране на образи трябва да се развие за антропософските изследвания.

140. За антропософията

Антропософията навлиза в съвременния живот като неканен гост. Тя ще бъде третирана любезно само когато се забележи, че носи нещо „изгубено“.

Човекът го е притежавал инстинктивно. Той трябва съзнателно да го постигне. Това, което антропософията предлага, е все още твърде трудно за хората. Те не искат да приложат необходимата самодеятелност.

Двата най-важни въпроса са изчезнали от съзерцанието на душата: вечното и свободата.

Те дори се губят в живота на тялото. Ако в живота на тялото присъстваше безсмъртен елемент, той би трябвало да действа като въздуха, който е в тялото. Този безсмъртен елемент трябва, така да се каже, да бъде издишан, когато смъртният елемент започне своето съществуване. Той се вдишва отново при смъртта.

Само духът на човека, независим от тялото, притежава свобода. Естествената наука е права, когато не признава никаква свобода.

Антропософията трябва да прибегне до различен вид знание от обичайното. Това я поставя в позиция да бъде обърквана с по-нисшата, така наречена ясновидство. Но тя е обвързана с органи, спрямо които сетивното възприятие е „висше“.

В сетивното познание човекът всъщност надхвърля „себе си“. Той присъства като „дух“ в област, където не присъства като „душа“.

Той трябва да отиде по-далеч отвъд себе си. Той трябва да развие „знание“, до което няма обикновено „битие“. Първият етап [е] „въображаемо“ знание. Това „знание“ непременно ще се яви на обикновеното съзнание като фантастично. В момента, в който това знание докосне обикновената реалност, то ще бъде унищожено от нея. В живота на тялото човекът спи през безсмъртния си живот. Събуждайки се, той се хваща за него.

Тройната природа на човешкото същество от двете страни.

Смърт отвън - отвътре. - Насилствена смърт. - Промени в посоката в земния живот. - Разрушително след смъртта в земния живот. - Присъствие на духа.

Свръхестественото знание притежава всички качества, които човек не обича, докато желае обекта.

Човекът сънува и спи „буден“ – защото само животът на въображението е наистина „буден“ и това носи вината за това, че е буден с мъртво съдържание, което може да се приложи само към механичното. Неговото съдържание може да бъде само животът на природата. Целта на познаването на природата е да освободи човешкото същество.

Преживяването на чувството е подобно на сън. Преживяването на импулсите на волята е заспиващо. - Обикновеният сън е фалшив. Той носи печата на миналото.

Ако човек беше винаги буден, чувството за „аз“ би изчезнало. Ако човек можеше да прозрее през липсата в обикновеното съзнание, той би бил „различен“ човек.

Мечтано е както социалното, така и историческото ставане.

Това, което в него може да се сведе до понятия, вече е исторически труп.

Събитията не следват едно след друго по такъв начин, че едно от тях да може да бъде обяснено с предходното; по-скоро всяко от тях хвърля светлина върху следващото независимо.

Измисленото не може да се превърне във формите на обикновеното съзнание.

Парламент от научно мислещи хора би съсипал света. Притча за шаха.

- Визии, които са верни на реалността, защото са вкоренени в живота. Най-блестящият пример за социална наука е самият социализъм. Той не е програма за бъдещето; той е концептуализираното развитие на социалната мечта от последните няколко века. Маркс е разказвал за мечтата и е вярвал в нейния смисъл на истинска реалност. Но това е моментът, в който човек трябва да признае, че пробуждането се случва. Маутнер говори за „наглостта“ на Хегел: „Всичко, което съществува, е разумно“. Настоящото пробуждане не трябва да води до нова мечта, а до въображаемо разпознаване на социалните закони. Всичко, което е научно обосновано, трябва да бъде отхвърлено. Трябва да се усмихваме на политическите теории, както бихме се усмихнали на естет, който измисля законите на операта.

141. История от детството

Беше пет и петнайсет следобед. Кристоф имаше дълъг училищен ден зад гърба си. Последният от шестте учебни часа беше изпълнен с начално обучение в кръжока. Сега той се прибираше вкъщи, което отнемаше час, ако вървеше. Кристоф вече беше вървял четвърт час. Беше мрачна есенна вечер. Монотонно сиво покриваше цялото небе. Тясната пътека беше покрита с паднали листа, много от които бяха отъпкани в меката, глинеста почва. Покрай пътеката имаше дървета, предимно черешови. Обезлистени, те се извисяваха във въздуха, който всеки момент щеше да се изпълни с влажна мъгла. Вдясно от пътеката беше хлъзгавият селски път, а по-нататък, от двете страни, широки поля в неукрасения земен цвят на есента. Кристоф виждаше тази среда със същата делова непринуденост, с която я виждат момчетата, израснали сред природата. Можеше да остави всичко да му влияе и същевременно да изпълни ума си с впечатленията от преживяванията през деня в училище. Беше уморен от седемте часа в училище, а също и от носенето на тежката ученическа чанта и чертожната дъска. Зад него по селския път се появи кола. Пътникът в колата, познат на родителите на Хрфлистов, покани момчето да седне с него в колата. Мъжът задаваше всякакви въпроси, свързани с училищното положение на момчето. Момчето даваше отговорите си доста механично, без вътрешно участие. След известно време и двамата замълчаха и просто седнаха един до друг на седалката на каруцата. Мъглата се съгъстяваше; тъмнината се увеличаваше. Каруцата беше от най-простия вид. Умерено висока открита каросерия. Седалка за двама души; собственикът сам караше коня. Кристоф едва виждаше на 6 метра във всяка посока. И все пак районът му беше добре познат. Отдясно, планините, които често беше изследвал през летните дни; отляво, широка равнина, частично покрита с ливади. Пътуването отне само много кратко време и душата на момчето се озарила странно. Мъглата станала прозрачна. Сякаш Кристоф можеше да види всичко в района. Той живееше с всичко. Земята беше като глух жужещ шум в цялата местност и момчето можеше да интерпретира различните тонове на това. Той обобщаваше тоновете във всевъзможни парадоксални думи. Някои думи сякаш се повтаряха често, други идваха само веднъж. Постепенно всичко стана сякаш земята водеше разговор с околния въздух. Думите се превърнаха във всевъзможни оживени фигури, които се издигаха. Други идваха отгоре, за да ги посрещнат. В срещата между тези долни и горни фигури се появиха структури, с които Кристоф можеше да намери само емоционална връзка. Той усещаше в тях нещо, за което сякаш копнееше душата му. Знаеше, че всичко това са негови блянове.

Той изобщо не беше мечтател. Почти не се беше запознавал с книги, освен с тези, които използваше в училище. А в учебниците си най-много го интересуваше това, което мнозина смятаха за най-отрезвяващо. Беше проявявал особен интерес към новата система от мерки и теглилки, току-що въведена в родината му. Как да се

преобразуват лакти и футове в метри, паундове и стотейтове в килограми, го занимаваше в най-голяма степен. Малки сини книжки, пълни с таблици за преобразуване, бяха неговото четиво по време на училищните ваканции. Той не знаеше какво е общински театър; беше виждал само драматични представления, които обикновено следваха въжеиграчи на открито в селата. Знаеше само няколко приказки от училищните учебници и те не му направиха дълбоко впечатление. Роднините му бяха трезви хора, живеещи в трудните грижи на деня, които не биха се радвали особено да видят момчето да се занимава с нещо духовно, което дори не може да служи на целта на живота.

142. До Йохана фон Кайзерлинк: „Гралбург“

Волята, която действа в най-съкровенията част на човешката душа, е съкровище, на което човек трябва да се довери; човек трябва да я цени, да се грижи за нея и да не ѝ позволява да стане несвободна. Всички съкровища, които идват при човека по свръхсетивен начин, трябва да бъдат приети от него с благодарност; но те не трябва да правят волята затворник и да я отнасят със себе си, така че тя да загуби власт над себе си.

Христос се обръща към човека, но уважава свободната воля. Той не се поставя пред душата и не казва: трябва да направиш това или онова, а показва красотата и добротата на едно действие и след това позволява на човека да бъде издигнат от тази красота и доброта и той да може да „следва“.

От правилната позиция към свободната воля следва правилната сила на любовта. В историята: Рицарят не трябваше да бъде спиран по пътя си от другите, които срещна, но те видяха, че волята му не е свободна и искаха да му дадат нещо друго освен свободна воля.

Един рицар щурмувал пътека там. Срещнал светеща фигура. Опитал се да я попита какво иска от него. Тя каза: „Няма да ти кажа какво искам; но щом ме виждаш, ще правиш това, което искам.“ И той отначало направил това, което тя искала. Следвал я, където и да го водела. Стигнал до една планина, формата ставала все по-голяма и по-голяма и накрая изпълнила цялата стая със златна светлина. Но рицарят не можел да схване нищо. В обгръщащата светлина се откроявала тъмна форма, не от светло злато; тя била от тежко желязо. Тя охотно проговорила, когато рицарят попитал: „Какво искаш от мен?“ Тя не отказала да отговори като другата. Но казала: „Виж, ще ти дам парче по парче от това, което съм събрала в дълбините на земята. Хващай едно парче по парче и го свързвай с това, което си ти самият. Ще ти отнеме много време.“ И рицарят го направил. Отнело му много време. Но най-накрая почувствал, че е станал доста силен. И сякаш по собствена воля той беше отведен обратно към планината, където го беше поставила първата фигура. Но сега можеше да схване това, което преди не беше успял да схване: златната светлина се съедини с тежкото му желязо и се превърна в любов в него.

143. Развитие на съзерцателното съзнание

Първото изискване е осъзнаването, че в обикновения живот на среднестатистическия човек вътрешните преживявания не показват своята реалност, а само образи на тази реалност. Действителното „аз“, наистина живее в нашето ежедневие; но то живее като образ – всеки сън може да ни убеди в това –; това „аз“ не живее по различен начин в нашето ежедневие, отколкото в дълбокия сън. – А мисленето, чувството и волята, доколкото са въображаеми, са като сънища.

В света на възприятията ние преживяваме ефекта на външния свят върху нашия организъм; в импулсите на волята вътрешният свят – това, което е действително реално – не излиза наяве. В света на възприятията реалността е скрита от нас; в света на волята тя се крие от нас.

Природата на света на възприятията означава, че науката никога не може да стигне до нищо друго освен до възглед за света, който се дистанцира от истинската реалност, който кара всички нейни идеи да се усещат като съставки на реалността. Природата на света на волята изисква човекът да не може да разбере себе си, да не може да формира идеи от тъмните дълбини на своето същество; но идеите, които не могат да се освободят, създават нестабилност и слабост на вътрешното същество. Става въпрос за това да се преведе скритият свят на вътрешното същество през тавана на света на възприятията – точно както душевният свят, скрити в спящия човек, се поставя в средата на външния свят чрез пробуждането.

Настъпва пробуждане към по-интензивен душевен живот. Мислещото съзнание се присъединява към виждащото съзнание.

Достатъчно е животът да бъде информиран за резултатите от виждащото съзнание, защото тези резултати се оправдават пред мислещото същество.

Обикновеният живот на душата трябва да бъде схванат от скрития. Съответната наука се придобива чрез вътрешна душевна работа.

Началото за това със сигурност е налице. — Гьоте:

Синьото ни дава усещане за студ, точно както ни напомня и за сянката. Синьото стъкло показва предметите в тъжна светлина.

Ефектът на този цвят (червено) е толкова уникален, колкото и неговата природа. Той създава впечатление както за сериозност и достойнство, така и за грация и чар.

Последното се постига в тъмното, кондензирано състояние, а първото - в светлото, разрежено.

Развиването на това начало води до пробуждане на душата във външния свят. И до осъзнаването, че в обикновеното възприятие чрез сетивни впечатления се крие нещо духовно.

По този начин душата може да бъде изтласкана в друга реалност, точно както човек изтласква несъзнателната душа в реалността на деня при пробуждането. Друго

начало се крие в теорията за метаморфозата на Гюте. Цъфнало преобразено растение.

В човека това, което само си въобразяваме във външния свят, може да бъде преживяно.

Така се открива скритото във физическия организъм – свръхсетивните сили, които действат върху неговата структура – тези сили са битието, което от момента, в който човекът насочва сетивата си към външния свят, се обръща навътре в творението – все още нероденият човек гледа на вътрешното си „аз“ като същество, което не живее във външния свят. Погледнат отвън (с вътрешното „аз“), настъпва смъртта; погледнат отвътре (с душевния живот, вкоренен в духовния свят), настъпва превръщането в новия човек.

Способностите се придобиват, когато:

1. Когато мисленето стане толкова силно, че е живо, живее самостоятелно, тогава може, така да се каже, да бъде изпратено като пратеник в света и да донесе обратно своите преживявания. (То трябва да живее без възприятие.)

2. Когато волята стане толкова духовна, че развие собствено съзнание, тя наблюдава как душата възниква, когато физическото отmine.

1. Обикновеното мислене живее във възприятията на сетивата със силата, която е загубило, когато е престанало да оживява организма.

2. Обикновената воля развива съзнание с помощта на организма, за да се откъсне от него. Тя започва живота си в организма и го продължава извън него. (По този начин: мисленето става по-силно до степен да има собствен живот; волята става по-независима до степен да има смислено съзнание).

В мисленето се развива вътрешно чувство за отговорност. Човек отхвърля определени мисли, точно както отхвърля определени действия. Чувства се задължен към другите да ги имат. Това (последователно) съчетава: преживяване как едната мисъл е плодотворна, носеща реалност; другата, която отменя реалността.

Учене на знания: живеене с свързване в възникването; живеене с разграничаване в отминаването. Добавяне: като ободряване - изваждане: като разрушение.

Идеал: (валидно за преживяването на духовния свят – и за това) – мисли единствено за развитието на душевния живот.

Съдене (в което живее волята) по такъв начин, че човек оставя вече съществуващите преживявания да говорят – оставя само фактите да съдят –

1. Мислите като причини: по този начин мислите водят към духовния свят.

2. Съжденията като резултати: по този начин духовният свят навлиза в съзнанието.

2. Не си позволяваш никакви теории – просто наблюдаваш. Изключваш се: наблюдаваш как друг съди. –

Гледната точка на друг човек става важна за теб – своята собствена отстъпва. –

Многообразието от гледни точки. – Научаваш се да виждаш, че мисленето отвън

трябва да бъде посрещнато с нещо като говорене – и отвътре: разбиране на казаното. –

Здрав разум: волята не само да мечтаеш за живота инстинктивно, но и да го разбираш. –

Инстинкт: Ако човек можеше да позволи на настоящето си, то нямаше да говори за настоящ опит, а по-скоро за зрял опит от по-ранен период на развитие, който е станал спокоен. –

Това, което човек преживява сега, не го знае; знае само това, което е преживял преди години – това, което преживява сега, ще го знае едва след години.

Това вътрешно настроение постепенно води до онова виждане, което е независимо от нас, чийто обект е това, което все още не може да се види, това, което смъртта покрива.

С раждането си ние сме психически узрели да видим света зад смъртта; но едва чрез физическия живот осъзнаваме какво може да се види.

С развитието на мисленето, всички сили на въображението се стремят да се разгърнат. С развитието на волята, се разгръщат и силите на егоизма и всичко, което го подпомага. Когато е правилно развито, мисленето спира, когато иска да се потопи във фантазията. — И волята става самотна, отчуждена от света.

Светът е без дух.

За човека, като книга,

написана на език,

който не може да прочете,

но за която знае,

че съдържанието ѝ е определящо за живота.

И духовната наука иска да се стреми към нея

. Изкуството на четенето

смята себе си за необходимо,

защото трябва да вярва,

че е изисквана от

самия живот,

в който човечеството,

чрез силите на развитие

на настоящето,

е навлязло.

